Autoarea bestsellerului *Rătăcitorii*,
roman laureat al Man Booker Prize 2018

POLIROM

Olga Tokarczuk

Ultimele povestiri

BIBLIOTECA POLIROM

PREMIUL NOBEL PENTRU LITERATURĂ 2018

Olga Tokarczuk

Ultimele povestiri

Traducere din limba polonă şi note de Cristina Godun
POLIROM
2018

Partea I
O ţară curată

1.

Pe drumeagurile lăturalnice nu vezi iarna linii albe. Numai mormane de zăpadă împinse pe margine schiţează drumul în contur gros, murdar. Farurile maşinii se împotmolesc pe marginea drumului, dezvăluind emisferele scenei mobile, care înaintează mereu, în speranţa că va reuşi în cele din urmă să smulgă de undeva din beznă actorul. Faza lungă e inutilă – scoate din negură numai aburi lăptoşi invernali, care atârnă deasupra lumii.

„Un suflu de cadavru îngheţat”, gândeşte femeia aflată la volan; „suflu de cadavru” e oximoron, adică un termen îl neagă pe celălalt şi, cu toate acestea, prin cine ştie ce minune, au sens folosite la un loc. Imediat o să ajungă la o intersecţie mai mare, acolo o să vireze la dreapta, spre sud, şi odată ce iese la şosea o să găsească neîndoielnic un motel sau o pensiune. E plin aici de pensiuni, la orice pas vezi iţindu-se din beznă cuvintele: *„Freie Zimmer”,* „Camere”, „Agroturism”, pe scândurile bătute pe garduri sau pe copacii de la marginea drumului. Radioul murmură, e o discuţie monotonă care tărăgănează, dar femeia nu ascultă.

Şi atunci, din negura de pe partea dreaptă, iese la iveală o formă întunecată, dar vizibilă pe zăpadă. Încetineşte prudent şi întoarce capul în direcţia respectivă – pe marginea carosabilului vede un câine. Stă lungit pe o parte, într-un culcuş confortabil de zăpadă, cu picioarele din faţă întinse înainte, capul uşor ridicat, de parcă şi-l odihneşte pe o pernă. Laba din faţă este uşor îndoită, coada pufoasă e înfoiată ca un panaş. Arată ca o corcitură, un lup, dar mai mic, negru-roşcat, rasa „pocitanie de Sudeţi”, aşa i se spune aici. Pare că doarme, cuprins pe neaşteptate în timpul plimbării de o nevoie irezistibilă de a se culca pe marginea drumului – aici, acum, neîntârziat – o pornire căreia nu i s-a putut împotrivi. Trebuie să se fi oprit din mers şi să-şi fi încropit în pripă un culcuş în zăpada de pe marginea drumului, la un metru de roţile vehiculelor nepăsătoare.

Farurile îl scot pentru o clipă din beznă, divulgă taina somnului inopinat şi îl cufundă înapoi în tenebre.

Femeia accelerează, dar inutil, căci acum drumul intră în pantă; maşina alunecă pe carosabil de parcă în orice clipă ar sta să-şi ia avânt de pe o mare trambulină, într-un zbor noptatic neguros. E o senzaţie plăcută să cazi în felul acesta – inima tresare, devine imponderabilă, nimic nu mai contează. Femeia mijeşte ochii, gustând plăcerea.

Pe partea dreaptă se iveşte pe neaşteptate din întuneric un indicator pe care scrie Bardo – Bożków, desfăcându-şi hotărât braţele, asemenea

unui autostopist nocturn care le cere insistent călătorilor să aleagă prompt. Hotărăşte imediat, la stânga sau la dreapta, ori aşa, ori aşa.

Hai, ce mai aştepţi?

„Nici gând, stimabile”, zice femeia. Drumul care duce drept e cel mai bun dintre toate şi, după înţelepciunea populară, şi cel mai neprimejdios. Drumul cel mai lesnicios e o garanţie că ajungi la destinaţie.

Imediat o să înceapă o şosea ca lumea, neagră şi tare, însăilată pe mijloc cu saia albă şi presărată cu sare.

După-amiază, când a plecat din staţiune şi a coborât cu maşina pe serpentinele ameţitoare spre văi, a trebuit să se oprească chiar înaintea unei curbe în ac de păr, alunecoase şi periculoase. Acolo asfaltul fusese presărat din plin cu sare pentru ca gheaţa să se topească.

O cireadă de vite, nepăsătoare la claxoane, bloca drumul – vacile lingeau sarea de pe asfalt. Erau blajine şi fericite; îşi coborâseră pleoapele moi, catifelate, ferindu-şi privirea în spatele minunatelor cortine de gene. Lingeau sarea tacticos, solemn şi impasibil. În amurgul metalic invernal, pe mijlocul şoselei, încetaseră să mai fie nişte animale. Păreau nişte fiinţe care prin ani de meditaţie au atins detaşarea absolută. Un bărbat, neîndoielnic stăpânul lor, încerca panicat să le izgonească de pe drum şi se vântura printre ele, lovindu-le cu băţul pe crupele osoase, dar nu se temeau de strigătele lui, poate că nici nu-l auzeau.

Maşinile se încolonaseră deja pe şosea, cineva de la capătul şirului claxona nerăbdător, altcineva a ieşit din maşină şi, văzând ce se întâmplă, şi-a aprins o ţigară. „Vacile ling asfaltul”, a transmis mai departe. Înţelegători, oamenii primeau pur şi simplu vestea, da, de ce nu. Se priveau unii pe alţii cu un zâmbet uşor ironic – vacile ling sarea. Apoi îşi ştergeau parbrizele, trânteau portbagajele, dădeau telefoane. A durat o vreme până ce vitele şi-au mai venit în fire şi, parcă uşor fâstâcite de această slăbiciune subită şi de învălmăşeala de pe şosea, au pornit agale în josul drumului, fără să-l mai aştepte pe văcar.

Călătoria e la fel de agreabilă ca asfaltul presărat cu sare. Maşina goneşte acum cu viteză, tocmai a ieşit din depresiunea cea mai mare. Femeia vede stâlpii care se iţesc din troienele de zăpadă, vopsiţi în culori reflectorizante şi abia după o clipă înţelege că ei semnalizează curba. Nimic nu a anticipat-o. Nu observase niciun indicator sau poate fusese înghiţit de zăpadă. Răsuceşte brusc de volan spre stânga, dar maşina nu o mai ascultă, goneşte înainte şi, pentru o clipă, i se pare că se desprinde cu roţile de pe şosea. Îi simte atunci forţa inertă şi se miră, pentru că întotdeauna a crezut că ea e cea care controlează maşina; în realitate însă, drumurile lor, intenţiile lor erau ca nişte serii matematice convergente, coincidenţa intereselor le făcea să meargă în aceeaşi direcţie şi să se oprească la aceleaşi staţii de benzină. Acum

însă drumurile lor se despart – maşina, o Honda mică argintie, îşi ia zborul de pe taluzul înalt, cu botul în sus, răzvrătită. La radio e buletinul de ştiri. Femeia nu vede că zboară, mai degrabă simte. Farurile sunt îndreptate spre cer, aşadar nu dezvăluie nimic. Zborul durează destul de mult, până când începe să o neliniştească faptul că planează aşa, pentru că nu înţelege încotro se îndreaptă. Mai ştie şi că o să se izbească cu fruntea de volan, aude un trosnet neplăcut înăuntrul capului, asemănător pârâitului unei măsele smulse. Dar nu durează mult.

Reuşeşte fără greutate să deschidă centura de siguranţă şi să-şi dea drumul să alunece direct pe zăpadă – dar nu se poate ridica în picioare, cade în genunchi, îşi trece podul palmei peste gură; buzele sunt pline de un lichid cald, vâscos – trebuie să-şi fi muşcat limba la impact, aşa crede. Vehiculul, proptit pe roţile din spate, pare că a încercat să ajungă la crengile copacului şi acum a încremenit într-un atac iraţional al maşinii asupra fiinţei omeneşti. Ochii ei luminează nemilos coroana molidului. Capota e deschisă – un strigăt de ciudă mut, iar roţile se învârt neputincios în aer, tot mai încet. La radio aude prognoza meteo.

Întinde mâna în spate spre interiorul maşinii şi, în pofida ameţelii, scoate cheia din contact. Ochii strălucitori se sting. Brusc, se face întuneric, linişte şi frig. Are impresia că undeva în bezna aceea se întinde valea nesfârşită, golaşă, vântul rece se năpusteşte asupra ei şi nu există în calea lui nicio tufă, niciun copac, nimic care să reuşească să-l oprească. Simte cum rafalele lui o izbesc violent peste faţă. Se ridică şovăielnic şi o porneşte în sus, spre drum.

Ceaţa dispare, bezna se arată acum curată, îngheţată, împestriţată pe alocuri de luminile îndepărtate ale stelelor. Femeia se opreşte pe marginea şoselei abia vizibile, ridică ochii spre cer şi găseşte constelaţiile, aşa cum a învăţat-o tatăl ei – mai întâi Carul Mare, apoi, la o distanţă de cinci ori mai mare faţă de cea dintre stelele oiştii, este Steaua Polară şi totodată începutul oiştii Carului Mic. Iar în breşa oiştii, o întreabă tatăl ei, vede lângă steaua mare una mai mică, asemenea fiicei cu tatăl, o vede, o întreabă? „Da, o văd." „Atunci ai stofă de războinic – spune tatăl – aşa verificau arabii dacă războinicii aveau privirea ageră."

Găseşte şi constelaţiile Orion şi Casiopeea – ordinea geometrică a punctelor strălucitoare, liniile multiple, mari şi mici, aranjate în ritmuri simple, repetitive, şi triunghiurile, poligoanele, trapezele şi romburile şovăielnice formate brusc datorită lor... Nu e de ajuns? Mai trebuie să tălmăcească aceste figuri desăvârşite în povestiri încâlcite, neclare?

Mergând pe marginea drumului în direcţia luminilor gălbui, vâscoase, găseşte constelaţia preferată – Părul Berenicei, o coroniţă de stele, nici pe departe o împletitură stufoasă, mai degrabă o meşă, o şuviţă. Pare

mai departe de Pământ decât altele, un zmeu de jucărie care a zburat din greşeală prea sus.

Dincolo de curbă, pădurea de molid care creşte pe ambele laturi ale drumului se termină şi femeia vede luminile periferice ale unei localităţi; mai întâi nişte pete izolate, care apoi se îndesesc, formând o fâşie de lumină cafenie străpunsă din loc în loc de hornuri, nişte construcţii înalte, aurite.

Când pătrunde printre primele clădiri – nişte depozite lungi şi joase care se întind pe ambele laturi ale drumului, magazii cu firme ilizibile, pline de rampe de încărcare şi uşi late –, îşi dă seama că e foarte linişte, de parcă ar fi miezul nopţii, şi că nu a trecut nicio maşină pe lângă ea.

Printre depozite vede o stradă lăturalnică ce duce înspre pădure. E străjuită de felinare înalte care, spre deosebire de celelalte, aruncă o lumină violet. Strada este deszăpezită şi curată. Mai departe e o casă cu ferestre luminate. O porneşte într-acolo fără ezitare, gândurile ei sunt încă la Părul Berenicei. Şi-a dat seama că nu are idee cine a fost Berenice şi de ce a ajuns părul ei pe firmament. Pe urmă, când felinarele răsfrâng asupra ei scânteierile lor vineţii, aude dinspre casa luminată lătratul unui câine. Şi tocmai într-acolo se îndreaptă.

Casa nu seamănă cu o casă de la ţară, ci mai degrabă cu o mică vilă părăsită, rătăcită la periferie, are un singur etaj, e îngustă, înconjurată de verande şi construcţii anexe. Poate că, în proiectul de construcţie, aici ar fi trebuit să fie o serie de astfel de căsuţe, un cartier de lux, dar ceva a întrerupt execuţia proiectului – a rămas una singură, solitară, retrasă la poalele colinei şi la liziera pădurii, ţinută discret sub observaţie în alteritatea sa de clădirile greu identificabile din depărtare, nişte forme pipernicite, jalnice, rudimentare, probabil garaje, barăci, ateliere sau cine ştie ce altceva. Printre ele trec şine de cale ferată – le traversează de două ori până când pătrunde în curtea largă – dar sunt probabil dezafectate; zăpada le-a zădărnicit scopul şi direcţia. Numai schimbătorul de macaz şi rarele semafoare care se iţesc ca nişte sculpturi cu un singur braţ, postate cu scopul de a întâmpina oaspeţii, trădează prezenţa liniilor de fier paralele de sub zăpadă.

La ferestre se vede o lumină slabă, exact genul de lumină care nu-i place şi care întotdeauna îi trezeşte o tristeţe subită, inexplicabilă. Becurile au maximum 40 de waţi şi atârnă sus, sub tavan. O lumină pentru sinucigaşi.

De undeva, îşi face apariţia un câine mare, alb, cu câteva pete negre pe spate – cu siguranţă lătratul lui l-a auzit mai devreme, dar acum tace, o adulmecă atent şi dibaci şi, oftând, o conduce până la intrare. Femeia intră în vestibulul întunecat. Câinele zgârie la uşa interioară în timp ce ea pipăie cu mâna după întrerupător.

— Deja te-ai întors? Abia ai ieşit – spune cu reproş o voce feminină.

Lumina cade pe podea într-o fâşie îngustă, atinge picioarele musafirului.

— Oh, şopteşte vocea speriată. Cine e?

Femeia încearcă să intre în fâşia de lumină.

— Îmi cer scuze, m-am rătăcit, m-am pierdut. Am avut un accident, mergeam pe drumul spre Kłodzko şi am intrat brusc în şanţ, m-am izbit de un copac. M-am gândit că ar fi bine să găsesc pe cineva...

— Intraţi, vă rog, e frig.

E o bucătărie spaţioasă cu masa în mijloc şi un bufet mare, alb la perete. De la masă se ridică fără tragere de inimă un bărbat mai în vârstă într-o vestă dungată trasă peste pijama. În faţa lui stă o femeie scundă şi slabă într-un capot decolorat, strălucitor. Musafirul se scuză haotic încă o dată, explicând de la capăt: a abandonat maşina, a ieşit de pe carosabil pe când mergea spre Kłodzko, e o noapte superbă, încheie vorbindu-le despre Părul Berenicei.

Se uită la ea ciudat – nu e în stare să le decripteze privirea: tristă? liniştită? plictisită?

Femeia măruntă stă în faţa ei ca o vânzătoare de bilete, gata în orice clipă să-i întindă biletul de intrare; faţa ei mică se înroşeşte de la suflul de aer îngheţat care intră prin uşa întredeschisă, sau dimpotrivă, de la căldura care bate dinspre tabla încinsă până la incandescenţă a plitei. Apoi scoate din buzunar un şerveţel de hârtie.

— Luaţi loc, spune, aveţi sânge pe buze.

Îi şterge sângele cu mişcări delicate, sumare, precise.

— N-aţi păţit nimic? Doriţi un ceai? întreabă.

— Da, bineînţeles, cu mare plăcere. Ceai sau orice. Bărbatul o ajută să-şi scoată haina, îi împătureşte cu grijă fularul.

— Aţi păţit ceva? Vă doare ceva?

Întrebările acestea simple i se par complicate şi ridicole. Trage adânc aer în piept, dar în loc să se preschimbe în cuvinte, răsuflarea alunecă în plâns.

— M-am izbit, maşina mea s-a înţepenit în zăpadă. Am ieşit cu greu din ea şi am venit aici. Cred că nu am păţit nimic, nu se vede că sunt rănită, nu-i aşa? Totul funcţionează, o, priviţi – zâmbeşte şi mişcă braţele şi picioarele ca un păianjen.

Femeia măruntă îi pune dinainte un pahar în suport metalic filigranat. Ia loc la masă în faţa ei.

— Pe o asemenea vreme e uşor să pierzi simţul orientării, spune bărbatul şi se uită pe fereastra în geamul căreia se reflectă becul de 40 de waţi în cloş alb, sferic, asemenea unui astru spectral.

— Nu se mai termină iarna asta.

— Mâine vine nepotul nostru, o să vă examineze. Avem camere libere sus, rămâneţi aici peste noapte, azi e deja prea târziu pentru a

mai face ceva. Trebuie doar să dăm drumul la radiator ca să se încălzească, adaugă femeia măruntă, aruncându-i o privire soţului ei.

Bărbatul îşi aruncă pe umeri un pulover gros, descheiat şi iese fără un cuvânt. O clipă mai târziu paşii lui se aud de sus. Lampa de sticlă din tavan se clatină uşor.

Femeia plăpândă îşi pune amândouă palmele pe masă şi zice neaşteptat de vesel:

— Vă spun de pe acum: eu am probleme cu memoria. Prin urmare, orice e important vă rog să discutaţi cu el, arată cu bărbia spre tavan. Eu îmi aduc foarte bine aminte ce s-a întâmplat cu mult timp în urmă, de pildă în vremea războiului, sau când am venit aici, ba chiar îmi aduc aminte şi cât costa pâinea imediat după eliberare. Ştii cât, copilă? Ei, vezi, eu ştiu, douăzeci de groşi. În schimb, abia de-mi aduc aminte ce a fost ieri. Nu e boala aia cu „a”, ştii care, toată lumea o ştie. Pur şi simplu sunt bătrână.

— În regulă, am reţinut.

Femeia scoate din bufet o sticlă de votcă începută şi toarnă puţin în paharul cu ceai.

— O să vă mai încălzească, beţi.

Apoi adaugă:

— Eu sunt Olga, iar el – arată cu privirea în sus – e Stefan.

Ia o înghiţitură de ceai fierbinte şi vrea să spună ceva; deschide gura, dar îşi dă seama că în capul ei pluteşte o negură deasă şi rece. Se arată pe sine cu degetul, îl îndreaptă spre coşul pieptului, îi simte atingerea. Ştie că ar trebui să se concentreze şi atunci neîndoielnic o să-şi amintească. Gândurile se învolburează, dând să iasă la suprafaţă asemenea unor mormoloci neastâmpăraţi. Cu siguranţă e din cauza şocului, de aceea se simte atât de tulburată, de parcă ar fi dormit şi ar fi mers prin somn, neîndoielnic a făcut o comoţie cerebrală şi din cauza asta gândurile i se fărâmiţează şi cad în cioburi asemenea unei figurine de gheaţă. Ştie că o să-şi amintească imediat, trebuie doar să se concentreze. Femeia o priveşte cu atenţie, aşteaptă. Dar e obosită, îşi adună gândurile şi, slavă Domnului, ceva îi distrage Olgăi atenţia de la întrebarea aceea încă nerostită, pentru că se ridică şi se duce în colţul bucătăriei, unde e o cutie plată de lemn acoperită cu o pătură cenuşie, pe care zace o formă lăţoasă, neagră. Un câine. Blana lui lungă seamănă cu nişte franjuri, cu nişte funii de lână, cu nişte smocuri groase împletite, mai ales în zona capului şi a cozii. Respiră greu, icnind. Se apleacă împreună cu Olga deasupra laţelor negre. Un miros acru, neplăcut o izbeşte în faţă. De parcă le-ar fi simţit prezenţa, câinele deschide un ochi şi le aruncă o privire scurtă. E o privire de nepătruns, neagră, abisală ca un puţ pe fundul căruia poţi zări oglinda pânzei freatice.

Urcă scările împleticindu-se. O susţin amândoi. O conduc la o cameră îngheţată şi golaşă, în care se află un dulap masiv scund, iar pe el bustul de porţelan al unei fete cu păr bălai, legat cu o panglică albastră; mai vede un pat de fier şi un fotoliu de răchită şubred, cândva alb, acum pestriţ. Vopseaua se cojise de parcă mobila s-ar fi scuturat de mătreaţă. La fereastră, pe foi de ziar se odihnesc mere, foarte puţin zbârcite, deşi este deja sfârşitul lui februarie. Aerul e catifelat şi jilav asemenea cojii merelor. Caloriferul electric îl ia în stăpânire încetul cu încetul.

Cei doi mai spun ceva, deschizând dulapul (plin de plăpumi vechi, alunecoase, neînfăţate), trăgând draperiile, mişcând carafa, aranjând faţa de masă. Nu-i mai ascultă. Se aşază încet, prudent pe pat, de parcă ar fi o figurină de porţelan preţioasă care trebuie ţinută numai în câlţi, în poziţie orizontală. O clipă mai târziu femeia măruntă se întoarce cu un prosop şi o cămaşă de noapte din flanelă, decolorat din pricina spălărilor repetate.

— Baia e jos, şopteşte şi dispare în beznă, pentru ca o clipă mai târziu să şoptească iar, să foşnească şi să scârţâie, schimbând cu bărbatul ei frânturi de fraze, mişcând scaune demult uitate, pocnind întrerupătoarele de lumină, răsucind cheia în uşă.

Zace întinsă pe spate, închide ochii. Acum ar trebui să ia somnifere. Ar trebui să-şi astupe urechile cu dopuri de ceară, să se întindă pe o parte şi să aştepte să-şi facă pastilele efectul. Din ele, în liniştea jilavă, ar încolţi somnul. Dar nu are somnifere, nici dopuri de urechi, îşi pune palma pe piept, verifică, aşa cum face de obicei, dacă inima bate. Corpul este tare, opune rezistenţă la presiunea palmei. „Tare ca lemnul”, aude şi se vede pe sine, să fi avut treisprezece ani, coboară costişa în rochie de creton cu maci, pe care apoi, când s-a uzat, mama a sfâşiat-o în cârpe mici de şters praful, şi se întâlneşte cu alte fete – nu-şi mai aminteşte numele lor, Bożena? Jadzia? — printre ruinele de pe malul râului.

Cineva le-a învăţat să facă asta, dar nu mai ştie cine, probabil că totul s-a întâmplat cu mult timp în urmă.

Apoi fetele mai mari le instruiau pe cele mai mici, întotdeauna cu succes. Îngenunchezi pe pământ în cerc şi trebuie să taci atât de mult, până când tăcerea devine ceva firesc şi lipsit de importanţă; până când nici nu-ţi mai vine să vorbeşti. Pe urmă, fiecare dintre ele arată pe degete un număr. Numără. Fata la care se opreşte numărătoarea se întinde în mijlocul cercului şi închide ochii. Acum încep să o atingă cu buricele degetelor, mai întâi insesizabil, apoi tot mai tare şi repetă: „Ţeapănă ca o buturugă, rece ca gheaţa, uşoară ca pana!”. Şi iar de la capăt, până când ating corpul cu toată palma. Şi frământă corpul întins pe pământ, murmurând şi murmurând acelaşi lucru fără încetare: „ca

lemnul, ca gheaţa, ca pana”, apoi, brusc – se întâmplă de la sine –, ştiu cu toatele că trebuie să spună într-un glas:

Uşoară ca pana,
Ţeapănă ca o buturugă,
În mormânt te-aşezăm,
Frumoasă adormită.

Ţeapănă ca o buturugă,
Rece ca gheaţa,
În pământ te-ngropăm,
Frumoasă adormită.

Ţeapănă ca o buturugă,
Uşoară ca pana,
De-acum casa ta
E o groapă-n pământ.

Pe vârfurile arătătoarelor lor tinere ridică fără greutate corpul rigid, încremenit în nemişcare, stupefiat, de parcă ar fi fost o tulpină goală pe dinăuntru, o figurină cioplită în piatră ponce, o formă decupată din polistiren.

Nu, nu, mai bine să nu ajungi niciodată în mijlocul cercului; mai bine să te mişti decât să fii mişcată, mai bine să vrăjeşti decât să te laşi stăpânită de vrajă, mai bine să fii vie decât moartă, chiar dacă doar simulau moartea. Şi ce ar fi fost dacă într-o bună zi una dintre ele nu s-ar mai fi trezit din transa aceea şi ar fi rămas pe veci ţeapănă şi absentă, cu ochii închişi, nici vie, nici moartă. Dacă nu s-ar mai fi întors din acea călătorie şi ar fi devenit pentru restul un simplu obiect, asemenea unei ramuri frânte, asemenea unei pietre de râu. Dar fiecare dintre ele se trezeşte. Se ridică în fund şi clipeşte absentă.

Era un ritual amuzant, aşa că fetele izbucneau în râs şi aşa se termina totul. Apoi fata din mijlocul cercului se întorcea în sat ultima, cu senzaţia incertă că a fost folosită, asemenea unui spectator ocazional pe care hipnotizatorul îl trage pe scenă împotriva voinţei sale şi îi cere să execute tot felul de lucruri indecente. Se întindea, încă ursuză, dar până când coborau toate în sat, lucrurile reveneau la normal, iar cele întâmplate erau date uitării.

Dar la ea nu s-a oprit niciodată numărătoarea, aşa că nu ştia cum e să stai întinsă în mijlocul cercului până devii imponderabilă. Îşi imagina că e ca şi cum ai dormi. Şi că somnul rareori este un neant întunecat, că de obicei se petrec în timpul lui tot felul de lucruri, altele decât cele din timpul treziei. Lucrurile improbabile devin evidente, iar timpul curge în salturi şi tumbe. Şi poate că în timpul somnului accesezi o

cunoaştere incongruentă şi inutilă. Poate că, văzut din mijlocul cercului, trupul care se lasă ridicat pe câteva degete feciorelnice se comportă absolut firesc şi nu contrazice nicio lege. Este asemenea răsuflării unui cadavru: imposibil, deşi nu lipsit de sens. Îi simte din nou greutatea pe degete, o greutate care se sfidează pe sine, pentru că este deopotrivă greutate şi imponderabilitate.

Dimineaţă se trezeşte într-o clipă, brusc – deschide ochii şi vede lumina cenuşie care spală încreţiturile şi crăpăturile din tavan, lăsând în urmă o suprafaţă perlată uniformă. Trebuie să fie foarte devreme. Aude o uşă trântindu-se şi duduitul unui motor diesel care porneşte cu greu. Motorul hârâie câteva clipe, apoi moare. Şi tot aşa de câteva ori, până când, spre norocul ei, motorul demarează şi zgomotul lui se îndepărtează treptat.

Întotdeauna după ce se trezeşte îşi ascultă bătăile inimii, verifică dacă totul este în regulă, dacă mai bate şi cum bate. Îşi atinge corpul, cercetând dacă în timpul nopţii nu s-a dezintegrat prin cine ştie ce minune, dar acum stă atât de bine pe spate, nemişcată, încât nici măcar nu ridică mâna ca să o pună pe piept. Contemplarea suprafeţei uniforme a tavanului îi aduce alinare; mâinile încă dorm, odihnindu-se pe cearşaful scorţos, apretat. Îşi aduce aminte.

Se numeşte Ida Marzec. Vârsta: cincizeci şi patru de ani. Domiciliul: Varşovia, strada Adam Pług 89, apartamentul 21. CNP: 50012926704. Slavă Domnului.

Uşa scârţâie uşor şi aude paşi mărunţi, răsunând ca bătăile unui ceas. Nu deschide ochii şi simte peste faţă o răsuflare caldă. Ştie că este câinele alb. Cu siguranţă se uită la ea, suflându-i peste obraz. Nu reacţionează, aşa că dulăul pleacă liniştit. Mai stă o clipă nemişcată şi, încetul cu încetul, îşi aminteşte unde se află. Observă că a adormit în dresuri şi bluză, iar fusta şi-a aruncat-o pe podea. Vederea acelei fuste din lână cenuşie şi groasă, o fustă scumpă, creion, modernă, care te subţiază, îi trezeşte o amintire neplăcută, un gând îşi face loc în mintea ei, dar se fereşte de el, se ascunde şi bate în retragere.

Părinţii ei stau în faţa casei. Tatăl face lâna ghem, nu ridică ochii la ea. Mama e tânără, seamănă cu Maia, parcă e Maia la maturitate, distantă, mereu absentă. „Nu vii niciodată pe la noi, aproape am uitat de tine”, îi reproşează mama. Apoi se ridică ofensată şi intră în casă. Merge după ea, se uită la spatele ei, dar are impresia că mama încearcă să-i scape. Începe să se învârtă prin camere, care devin brusc o anfiladă multiplă şi infinită. Şi atunci o cuprinde frica, pentru că îşi aduce aminte dintr-odată că a lăsat-o în faţa casei pe Maia, fetiţa ei. Vrea să se întoarcă, să iasă din labirintul acela, dar nu ştie cum. Totul se face albastru.

2.

Aude uşa scârţâind şi şoapte, apoi o voce muştruluind înăbuşit câinele: „nu intra aici, du-te la bucătărie!”

Bărbatul stă în prag, cu o expresie de tristă îngrijorare pe chip. Olga, care tocmai s-a aşezat pe pat, zâmbeşte – gingaşă, oacheşă şi zbârcită, faţa ei are o asimetrie neliniştitoare.

— Ai dormit toată ziua, copilă, imediat se lasă iar seara şi Adrian trebuie deja să plece, dar vrea să te examineze. Să verifice dacă nu ţi-ai rupt ceva. Caz în care va trebui să chemăm doctorul, pentru că Adrian e veterinar. Dar oricum e acelaşi lucru... Poate să intre?

Fără să aştepte un răspuns, strigă:

— Intră, Ad.

Apare un tânăr blond, scund, uşor asudat, de parcă s-ar fi grăbit sau ar fi urcat scările în fugă. Aproape de aceeaşi vârstă ca Maia, vreo treizeci de ani. Poartă un pulover gros din lână albă şi albastră. Părul blond, destul de rar, i s-a lipit de frunte. Zâmbeşte stânjenit, nu seamănă cu niciunul dintre ei. Străin. Tânăr. O priveşte liniştit, zâmbitor, scrutător. O clipă mai târziu îi examinează priceput ochii şi pleoapele, o mişcă cu mâinile, îi palpează abdomenul. Îi cere să se ridice în fund şi să îşi mişte picioarele. Să îi urmărească degetul cu privirea. Ida e intimidată de consult, ca întotdeauna, pentru că toţi doctorii sunt bărbaţi tineri, creaturile cele mai nefamiliare dintre câte există.

— Nu cred că aveţi nimic, spune în cele din urmă veterinarul.

Vocea lui e stridentă.

— V-aţi speriat, nu-i aşa? Nu vă ridicaţi, rămâneţi în pat.

— Nu ştiu cum mă simt. Destul de tulburată.

— Fireşte, nici nu e de mirare. E din cauza încordării. O să treacă de la sine.

— Aş vrea să sun la poliţie, maşina e împrumutată.

— Da, trebuie să rezolvăm asta. Dar poate mâine?

— Dar azi? Trebuie tractată.

— Azi este deja prea târziu. De altfel, ninge necontenit. Doar nu e urgent, nu-i aşa? Şi mâine o să fiu aici. Şi poimâine.

— O, dar eu sunt doar în trecere pe-aici.

— Fireşte.

Bărbatul o priveşte zâmbind, de parcă ar fi fost un copil cu care se juca de-a medicul. De parcă nu o crede, înclină din cap amuzat, în semn de rămas bun, şi iese grăbit. Coboară scările agil – tropăitul lui asociat cu scârţâitul zăpezii se aude încă afară, apoi mormăitul motorului diesel. Maşina porneşte la a treia încercare. Olga îi întinde un capot vechi în carouri şi coboară împreună în bucătărie.

— E veterinar, zice Olga şi îi pune înainte o cană cu lapte fierbinte, în care toarnă cu vizibilă satisfacţie miere de albine. Are o clinică în oraş. Tu ai copii, familie?

Mierea se prelinge în fir subţire şi dispare în vârtejul alb.

— O fiică, răspunde, privind amestecul din cană. Nicicând până atunci n-ar fi băut aşa ceva, dar acum are chef să încerce, să vadă ce gust are. Amestecă în cană cu linguriţa şi ia o înghiţitură.

— Am o fiică, iar ea are deja un fiu.

— O, şi tu eşti bunică, se bucură Olga.

Vine şi Stefan. Îşi freacă mâinile, e clar că a fost afară. Scoate din frigider brânză de vaci şi caşcaval, le pune pe un fund şi lângă ele roşii. Taie pâine cu un cuţit mare.

— Ar trebui să-mi fie foarte foame, nu am mâncat nimic toată ziua, spune Ida şi bagă de seamă că femeia poartă o proteză care e prea largă; e o privelişte destul de dezagreabilă când vorbeşte.

Amândoi taie sandviciul cu brânză în pătrăţele, pe care le bagă încet, cu smerenie în gură. Mestecând, se uită la ea. „O căutătură umano-animalică”, îi trece Idei prin minte şi îşi fereşte discret privirea. Se uită la mâncare, dar nu simte că i-ar fi foame. Se duce la chiuvetă şi bea apă direct din căuşul palmei.

Crede că o s-o descoasă despre accident, dar amândoi tac, mâncând brânză moale cu pâine şi roşii, aruncându-i doar priviri mulţumite.

Rupe o bucăţică de brânză şi o bagă în gură. Nu-i simte gustul.

— Niciodată în viaţa mea nu am avut vreun accident, nici măcar nu m-am ciocnit uşor, spune. Întotdeauna conduc foarte prudent. Cred că zăpada a acoperit indicatorul rutier, nu am ştiut că urmează o curbă. Am împrumutat maşina de la o prietenă ca să vizitez în sfârşit locul unde am crescut, lângă Lewin.

— Lewin? Fireşte, spune Stefan cu gura plină. Ştii unde e? o întreabă

pe soţie, iar ea se încruntă, de parcă încerca să-şi amintească ceva. Am fost acolo să luăm calul, îţi aminteşti? E după Polanica.

Olga încuviinţează dând din cap.

— Ai locuit aproape de aici, spune cu mândrie.

— Am locuit acolo într-un sat mic, în munţi, dar am plecat destul de repede.

Ida zâmbeşte, mâna ei ezită dacă să ia o altă bucăţică de brânză.

— Şi părinţii? întreabă Olga.

Ida răspunde fără tragere de inimă. Părinţii nu mai trăiesc. După moartea mamei, care s-a stins la câteva luni după tatăl ei, a vândut casa şi a uitat de ea. Era neconfortabilă, în munţi, veche şi mică. Mai spune şi că niciodată nu i-a fost dor de ea, însă acum câteva zile, când a ajuns în zonă, a cuprins-o subit dorinţa de a se duce acolo.

— Îmi propusesem să plec din Jelenia Góra dimineaţa şi să mă întorc seara, dar nu am reuşit. Am crezut că o să mă opresc pe drum la o pensiune agroturistică, iar dimineaţa o să mă duc în sat. Ei, şi acum necazul ăsta, şi maşina e neîndoielnic distrusă.

— Se întâmplă. Mănâncă ceva şi nu-ţi mai face griji, spune Olga.

Dar Ida nu are poftă de mâncare. Caşcavalul gras are gust de frunze umede. Mâncând, Olga se uită la ea cu o privire goală, animalică. Are faţă de pisică sau vulpe – vigilentă. Un foşnet neaşteptat o face să se întoarcă spre cutia în care stă câinele. Soţul ei face acelaşi lucru, ca la comandă. Amândoi se uită încremeniţi la cutie.

— Vrei să ieşi, da? Vrei să ieşi şi nu poţi singură? Da? o întreabă bătrânul.

Deşi e mărunt şi pipernicit, ridică animalul mare şi îl ţine în braţe; nu ştie cum să-l ajute. Capul câinelui negru, lăţos atârnă inert.

— Deschideţi-mi uşa, spune.

Ida se ridică brusc, ţine uşa deschisă şi iese după ei. Câinele stă în picioare pe zăpadă, clătinându-se – este o privelişte jalnică. Ida întoarce capul involuntar, pentru că slăbiciunea câinelui i se pare ceva mult prea intim şi stânjenitor. Bărbatul îl îndeamnă cu blândeţe să facă fie şi numai câţiva paşi, împingându-l cu delicateţe înainte:

— Hai, mişcă-te.

Ida îşi îndreaptă poalele capotului în carouri şi îşi dă seama că e în picioarele goale. Dar nu simte frigul. De la o secundă la alta, curtea devine mai întunecată, de parcă amurgului i-a intrat în cap să coboare sub ochii lor. Ninge şi zăpada a acoperit deja aproape toate urmele maşinii. Câinele o porneşte înainte pe picioarele şubrede, apoi fără măcar să încerce să se lase pe membrele din spate, dă drumul şuvoiului de urină. O pată întunecată pe zăpadă. Stă deasupra ei nemişcat, neputincios, e cât se poate de limpede că cei câţiva paşi l-au stors de puteri. Îşi lasă capul să atârne inert.

Bătrânul îl ia în braţe şi îl duce înapoi în casă cu vădită greutate.

— Ce are?

— E pe moarte, spune bărbatul. Are cancer. E căţea. Ina o cheamă.

— Nu se mai poate face nimic? Nu poate fi extirpată sau radiată tumoarea?

— Am încercat deja tot ce se putea. E prea târziu.

— Şi ce-o să se întâmple? întreabă cu nelinişte, ba chiar cu o panică neaşteptată.

— O să moară, spune bărbatul, gâfâind sub greutatea animalului şi dispărând în pata întunecată a uşii.

Ida nu intră după el în bucătărie, ci rămâne în vestibulul întunecat. Se prinde de clanţa uşii, pentru că simte că acum cântăreşte tone întregi, că este grea cât lumea întreagă. Încearcă să-şi mişte picioarele, dar reuşeşte să înainteze doar infinitezimal. Corpul nu o mai ascultă. Vrea să o strige pe Olga, dar i-a pierit până şi glasul. Îşi îmboldeşte limba şi gâtul, dar aerul trece prin corpul ei fără să o atingă.

De spaimă simte că o cuprinde fierbinţeala. Crede că face infarct sau comoţie cerebrală, sau că ceva a căzut brusc peste ea asemenea unei plase care îi stânjeneşte mişcările. Încetul cu încetul, cuvânt după cuvânt, gând după gând, trebuie să conştientizeze că sunt picioarele ei şi că ea le dirijează. Se concentrează asupra lor şi, după o clipă, reuşeşte să facă un pas mic. Începe să urce scările de parcă ar fi grav bolnavă. Se descurcă tot mai bine, o, da, greul a trecut. Pipăie prin întuneric după întrerupător, îl găseşte şi îl răsuceşte – este un întrerupător antic de ebonită, maro, degetele trebuie să înveţe să-l răsucească, nu să-l apese. Simte că i se face rău.

— Îmi cer scuze, spune spre bucătărie. Mă întind o clipă.

O vede pe Olga stând în capătul scărilor şi uitându-se la ea îngrijorată. Face alţi câţiva paşi şi reuşeşte să se târască în lumina înspăimântător de chioară a becului până la uşa odăii. Şi abia acum înţelege că e vorba doar de angoasă, nu de boală.

Olga apare în camera ei, se aşază pe marginea patului şi o ia de mână.

— Sunt aici cu tine. Totul e în ordine.

Ida strânge la rândul ei cu recunoştinţă mâna uscată, osoasă.

3.

Imaginea apare anevoie şi parcă în silă – mai întâi dreptunghiul ferestrei se întunecă pe fundalul obscurităţii uniforme care stăpâneşte camera, apoi străluceşte argintiu şi rece, ca un ecran trezit din letargie, pe care din clipă în clipă urmează să înceapă proiecţia. Ida nu ştie când

anume s-a trezit. Dar are o idee vagă despre ce va urma, are impresia că este reluarea altei dimineţi, ba chiar a mai multor dimineţi.

Veghea se deosebeşte de vis prin intensitatea gândurilor, care sunt atomii nemuritori, dilatabili ai lumii, strune zornăitoare, tremurătoare, fără început şi fără sfârşit, nişte alice care zboară prin cosmos cu viteza luminii ca seminţe ale Străinilor. Colonizează capetele şi se unesc în lanţuri nesfârşite de asociaţii, analogii şi detalii individuale. În realitate, nimeni nu ştie cum fuzionează, ce le ţine laolaltă, care e ordinea pe care o respectă, nici ele nu ştiu, nu au nevoie de o ordine anume, mai degrabă se însăilează succesiv, formând pentru o clipă frumoase configuraţii logice, fulgi de zăpadă feerici, se aliniază ghiduş în şiraguri oriunde există o cauză, un motiv şi o consecinţă, pentru ca, pe neaşteptate, să distrugă şi să spargă acest tipar, să îl spargă şi să îl răstoarne cu susul în jos, să îl împingă înainte, dar răsucit: în rotocoale, spirale, zigzaguri, sau dimpotrivă: să dispară, să se estompeze, să alunece în somn, pentru ca apoi să explodeze subit, revărsându-se şuvoi. Poţi să înhaţi la întâmplare una dintre configuraţii, să o ţii la fel cum ţii în mână sfoara zmeului, să te laşi purtat sau ancorat pentru o clipă, să o priveşti mai îndeaproape, apoi să îi dai drumul, pentru a face loc alteia, şi mai încâlcite, şi mai agasante. În stare de veghe, mimează ordinea, amăgesc; visul le mântuieşte de aparenţe. În timpul nopţii duc o viaţă desfrânată.

Odată cu lumina care pătrunde prin fereastră devin tot mai agresive şi mai palpabile, se aranjează în şiraguri iluzorii şi se grăbesc să cucerească ziua, întinzând-o între ele, fasonând-o în fâşii înguste, macerând-o.

Maşina gândirii porneşte.

Unul dintre gânduri, cel mai puternic, îşi croieşte drum printre celelalte şi într-o fracţiune de secundă triumfă asupra tuturor. Nu este un gând, ci o imagine: e mai, primăvară. Ida recunoaşte mirosul pământului care a dat deja primii muguri, iar acum se odihneşte pentru câteva momente. Soarele pătrunde prin sticlele tăiate mic şi zgâriate ale ferestrei, înnobilează casa, o preschimbă într-o construcţie nouă, mai mare şi mai luminoasă.

Razele aproape orizontale de lumină dezvăluie pe pereţi structura tencuielii, tainele petelor şi infiltraţiilor, divulgă privirii straturile mai vechi de vopsea. Soarele este mai degrabă un iscusit neguţător de artă al lumii decât creatorul ei. Ida are opt ani, învaţă să descânte, după-amiezele şi le petrece pregătind mixturi care îi conferă puteri magice. Este în camera ei de la etaj. Se apropie de fereastră şi vede că soarele a scos la iveală de cine ştie unde un fluture. Se odihneşte pe pervaz, murdar, prăfuit, neîndoielnic e acolo de anul trecut. Aripile cu desen frumos, simetric sunt larg desfăcute. Nu este un coada-rândunicii de rând, ci un exemplar rar. Pe aripile gri-cafenii sunt conturaţi doi ochi.

Iluzia este perfectă – ochii migdalaţi au în mijloc un iris gri-verzui şi pupila neagră. Fluturele stă nemişcat asemenea unui artefact frumos şi misterios, asemenea unei bijuterii delicate şi himerice.

I se pare că marginile aripilor tremură uşor. Micuţa Ida strecoară cu băgare de seamă mâna sub fluture şi îl ţine în căuşul palmei, în punctul unde liniile papilare se încrucişează – linia verticală a destinului întretaie linia inimii şi puţin mai departe – linia vieţii. Ida ştie toate astea, pentru că uneori se amuză cu mama ei ghicindu-şi în palmă. Închide ochii şi îşi imaginează că din căuşul palmei izvorăşte o brumă dătătoare de viaţă. Fluturele delicat este scăldat în ea, roua spală de pe el iarna şi praful, redându-i viaţa. Exaltarea ei creşte, până când, în cele din urmă, simte o mişcare, un tremur nervos, subtil şi, când deschide ochii, vede că aripile se mişcă într-adevăr, vrând să se desfacă şi mai tare şi să cuprindă întreg spaţiul. Fluturele începe să meargă anevoie în palma ei, păşeşte înainte şi înapoi, rulând ca pe o pistă de decolare. Ida se mişcă precaut, ţinându-şi respiraţia. Deschide fereastra şi scoate afară mâna cu fluturele. În cameră pătrund valuri de aer răcoros, nişte adieri line. Fluturele se animă, simte spaţiul însorit şi căldura zilei, începe să freamăte din aripi.

Inima Idei începe să bată mai tare, îşi ţine respiraţia. Ochii îi alunecă spre degetul mijlociu şi cercetează pentru o clipă undele de aer, asemenea unui pilot care aşteaptă momentul potrivit să decoleze. „Zboară, hai, zboară”, îi spune, dar fluturele refuză. Aripile vibrează, însă picioruşele subţiri se ţin încă de pielea degetului. E neascultător. În cele din urmă, fără tragere de inimă, în ralanti, se desprinde de bază şi porneşte înainte, mai întâi intră în picaj uşor, pe urmă însă urcă iar – Ida îl vede la înălţimea acoperişului, unde face câteva rotocoale în aer şi apoi zboară spre horn. Cu coada ochiului fetiţa vede în stânga o umbră mică. Totul se petrece fulgerător. O pasăre cafenie de mărimea unei vrăbii, cu spinarea portocalie, se apropie de fluturele zăpăcit de zbor şi îl prinde delicat în cioc, de parcă ar fi fost doar o bucăţică de hârtie purtată de vânt. Dispare cu el în spatele casei.

Stă uluită, cu mâna întinsă afară, pe fereastră.

Se aşază pe pat. Îşi adună lucrurile şi începe să se îmbrace. E frig. Umezeala merelor se lipeşte de piele, acum Ida simte în mirosul lor piaza putregaiului. A fost o idee stupidă, nesăbuită să pornească pe o asemenea vreme să revadă vechea casă. Un sentimentalism nebunesc, căci casa foarte probabil nici nu mai exista – când o vânduse, abia se mai ţinea. Şi chiar dacă mai exista, neîndoielnic acum locuiau acolo nişte străini care veneau din oraş în vacanţă şi astfel de vizite inopinate sunt stânjenitoare pentru ambele părţi. O să vadă vestibulul găurit de un mănunchi de schiuri şi beţe, în bucătărie rucsacuri, deasupra plitei

ciorapi străini întinşi la uscat. Poate chiar au demolat soba de teracotă şi în locul ei au instalat o sobiţă de fontă norvegiană. Poate au renovat casa şi n-avea să mai recunoască nimic.

Şi chiar dacă ar fi rămas întocmai cum o ştia ea, la ce-i foloseşte? Unde o să agaţe aceste imagini, cu ce o să le asocieze, cum o să-şi gospodărească memoria inutilă. Îşi râde în barbă, trăgându-şi fusta – mama ei mergea des în zonele de răsărit să viziteze locurile pe care fusese silită să le părăsească. Tatăl ei nu dorea să o însoţească. Îşi aminteşte de nemţii care bântuiau regiunea în fiecare vară, vizitau şi fotografiau, cercetau terenul, convingându-se că lumea de altădată era acum numai în mintea lor; exista o ancoră în exterior care nu le permitea să cadă pradă unei uşoare paranoia, hrănindu-se cu amintiri şi visuri, sub privirea ironică a copiilor lor. „Trebuie să fie o credinţă magică; le permite oamenilor să dea timpul înapoi şi să atingă trecutul", gândeşte Ida. Esenţa tuturor religiilor nu este învierea, nici mântuirea, ci putinţa de a da timpul înapoi, abilitatea de a-l face să-şi muşte propria coadă şi să repete la nesfârşit ceea ce a mai spus o dată, chiar dacă mormăit şi nedesluşit. Mama ei se întorcea din acele incursiuni însufleţită şi parcă întinerită. Reuşea ea oare să dea timpul înapoi? Să fi existat un sabat răsăritean unde invocau trecutul şi el să fi fost motivul pentru care pe chipul mamei revenea zâmbetul?

Ida încearcă să reproducă pe propriul chip expresia aceea a mamei. Îşi antrenează muşchii delicaţi ai feţei. Se uită prin cameră după o oglindă, dar nu e niciuna acolo, aşa că se duce la fereastră. Însă nu vede în geam propria reflectare sau poate că o vede, dar nu o bagă în seamă.

Prin pâcla de-afară se dezvăluie privirii curtea largă, pustie, presărată cu zăpadă proaspătă, ascunsă sub plapuma albă de nea. Mai sus, deasupra construcţiilor, vede muntele înalt, cu toate că vârful lui se pierde în ceaţă. Are versanţi abrupţi, netezi, acoperiţi pe alocuri de arbuşti pitici care, din locul unde este ea, par nişte virgule, nişte liniuţe trase nervos pe o schiţă în alb-negru. Se iţesc deasupra acoperişurilor garajelor, deasupra clădirilor şi macaralelor dezafectate ale minelor. Hipnotizată de privelişte, Ida aşteaptă, îngheţând, până când ceaţa se ridică şi mai sus şi dezvăluie în sfârşit privirii piscul muntelui. Dar clipele trec şi se pare că spectacolul se apropie de sfârşit – cenuşiul spălăcit coboară în vale în cascade lenevoase, blajine şi acoperă tot ce a dezvăluit involuntar privirii.

Coboară scările prudent – sunt abrupte şi slab iluminate, pe trepte sunt resturi de pavaj roşu. Simte mirosul lemnului ars şi când, o clipă mai târziu, deschide uşa cunoscută care dă în bucătărie, o izbeşte un val de aer cald, mirosind a răşină. Se simte aroma cartofilor fierţi care încă scot aburi în oala de pe plita încinsă şi mirosul caşei care încă mai

bolboroseşte, deşi e aproape gata – Ida ridică acum capacul şi se uită. Ar mânca numai aroma, căci caşa din oală nu arată apetisant – un terci cenuşiu.

Gazdele nu sunt. Şi culcuşul căţelei Ina este gol. Ida vrea să se uite pe fereastră, dar afară deja domneşte ceaţa sură la a cărei invazie asistase în camera de la etaj. Îşi aduce aminte de un spital din copilărie, ale cărui geamuri erau toate vopsite în alb. Părinţii o duseseră la spital şi o lăsaseră acolo. A plâns toată noaptea şi ziua următoare, profund dezamăgită că fuseseră în stare de aşa ceva. Abia a doua zi, slăbită de plâns şi febră, a început să-şi imagineze că a murit şi că vede cortegiul funerar cu sicriul în care zace şi, bineînţeles, îi vede şi pe părinţi: pe frumoasa ei mamă, mereu neliniştită, care acum se zvârcoleşte de durere şi regretă amarnic, o, amarnic regretă, şi pe tatăl ei cu faţa ascunsă în palmele umede de lacrimile vărsate, şi-i vede şi pe copiii de la şcoala ei, şi pe dascăli, şi pe medici, şi pe infirmiere. Gândul propriei morţi este plăcut, are gustul dulce-acrişor al agrişei sau al merelor timpurii.

Nu vezi nimic prin asemenea ferestre. Aşa că ia loc la masa acoperită cu muşama uzată şi se uită prin bucătărie, aşteptând să fiarbă apa. Nu e nimic de prisos aici, nimic luxos – poate doar calendarul de perete în culori stridente şi cu fotografii ale unor feluri de mâncare rafinate. La martie e poza unui peşte aşezat pe un platou oval, corpul neînsufleţit, alungit e înviorat de felii galbene de lămâie şi de fire verzi de pătrunjel. Verdele şi galbenul din calendar reprezintă singurele pete de culoare din bucătăria searbădă, o bucătărie chioară, cu albeaţă la ferestre. În cârlige, deasupra plitei, atârnă căni de faianţă: ia una şi o umple cu apă de la chiuvetă. Bea lacom, o cană, două, şi încă jumătate din a treia. Aruncă un ochi la ceainic şi se duce să caute toaleta, aşa că intră în vestibulul rece şi întunecat. Nu nimereşte, deschide uşa unei cămări pline de cutii de carton. Şi doar a fost ieri la baie, trebuie să fie pe aici, pe undeva. Chiar în acel moment uşa de la intrare se deschide, mai întâi năpusteşte înăuntru dulăul mare alb, o clipă mai târziu apare în prag şi Olga cu căţeaua bolnavă în braţe – aburii glaciali se revarsă în vestibul, lipindu-se iute de trupul ei mărunt, formând o aură lăptoasă, vaporoasă. Ida îi deschide repede uşa bucătăriei, îngânând salutul de dimineaţă. Olga mulţumeşte şi adaugă:

— Ultima uşă pe stânga.

Apoi dispare în bucătărie cu căţeaua.

Baia este rece şi austeră. Pe podea e un radiator electric – ventilatorul porneşte parcă în silă, greoi şi hârâind. În oglinda mică de deasupra bateriei, Ida îşi priveşte faţa. Nu e rănită, dar arată altfel, poate din cauza luminii chioare de pretutindeni de aici. Faţa nu-i pare

străină, ci pur şi simplu diferită, de parcă nu ar merita o atenţie deosebită; e ştearsă – un corp pe care îl vede zilnic şi pe care ochii obosiţi încetează, treptat şi sistematic, să-l mai observe. Atinge suprafaţa oglinzii, faţa se ascunde în spatele degetelor, apoi reapare, dar e la fel de comună şi parcă nefocalizată. Ida începe să-şi palpeze sistematic braţele, abdomenul, cercetează fermitatea cutiei toracice, moliciunea gâtului – verifică dacă nu e ceva fracturat, dacă nu o doare nimic, nu se alarmează. Picioarele, labele picioarelor, şoldurile, regiunea inghinală, fesele, coapsele. Linişte. Se vede pe sine. Părul îi atinge umerii, e drept, firele cărunte sunt ascunse sub vopseaua „culoare naturală”, Wella sau Schwarzkopf, numărul 5.0, pare-se, şaten deschis – tenul ei s-a obişnuit de-a lungul anilor cu această culoare. Gâtul – ridat în întregime, de parcă ar fi fost înfăşurat în câteva rânduri de fire de aţă subţire. Nu a reuşit să oprească procesul de ridare a pielii, nu au ajutat-o nici cremele, nici masajele. Umerii au devenit mai înguşti, mai fragili, ţesutul care îi acoperă s-a veştejit, iar acum, prin forţa gravitaţiei, a început să coboare spre locuri mai ferite. Sânii – rareori îi mai bagă în seamă – au căpătat formă de lacrimă, o picătură din catifea moale, delicată. Şi acum vede că întregul corp trage spre pământ de parcă toate părţile lui se simt deja istovite şi au renunţat împăcate la încăierările zilnice cu gravitaţia. Da, spune corpul, mă predau, îţi fac pe plac, nu mă mai opun, mă fleşcăiesc, mă încovoiez, mă aplec, cad în genunchi şi, în cele din urmă, o să mă lipesc cu faţa, burta şi şoldurile de pământ, desfăcând larg braţele: aspiră-mă, absoarbe-mă, dizolvă-mă, îngăduie-mi să mă preschimb în particule de praf, să mă scurg în pământ şi acolo să rămân.

Ida îşi atinge sânii în locul de sub coaste unde este inima. Este o inimă bolnavă, aşa crede, şi Ida o să moară din cauza ei. E bine să ştii din timpul vieţii de la ce-o să ţi se tragă moartea. Din când în când, nu se ştie din ce cauză, are parte de lecţii demonstrative. Încep cu palpitaţii în cutia toracică. Inima se zbate acolo de parcă ar fi o albină închisă într-un borcan, care se izbeşte oarbă de pereţi, zumzăie şi bâzâie până cade epuizată. Durează doar câteva secunde, niciodată mai mult, apoi inima încetează să mai bată preţ de câteva minute. Şi atunci Ida stă în întuneric, pentru că de cele mai multe ori asta se întâmplă noaptea. O repetiţie generală a morţii – o linişte albă subită. Teama apare numai atunci când inima pare să zvâcnească şi este o consecinţă a mişcării, trepidării, schimbării ritmului. Emoţia este întotdeauna rezultatul unei stări a corpului, niciodată invers, descoperă Ida. Când inima încetează să mai bată – frica dispare. Trebuie atunci să aprindă veioza – pentru că este curioasă dacă e posibil ca inima să se fi oprit de-adevăratelea de data asta. Vrea să se asigure că nu e doar în mintea ei, că nu este o manifestare a isteriei sau ipohondriei. Şi dacă

asta înseamnă că a murit. Cu buricul degetului regăseşte locul bine-cunoscut în mica adâncitură de-a lungul venei. Nimic nu pulsează acolo, nimic nu mişcă pielea netedă, călduţă. Inima chiar se opreşte.

— Ştiţi prea bine că nu e posibil ca inima să se oprească să bată. Trebuie să vi se fi părut – spune tânăra asistentă când îi înregistrează datele pe fişă. Privirea ei trădează totuşi un respect involuntar, nutrit faţă de tot ceea ce nu înţelegi până la capăt.

Acum Ida stă în sala de aşteptare şi cu degetele mâinii stângi îşi cuprinde încheietura celeilalte mâini. E o concordanţă perfectă: încheietura mâinii se potriveşte perfect în inelul format de degetul mare şi arătător. Atinge osul semisferic ieşit în relief, un osişor, de fapt, care se profilează sub piele ca o biluţă.

„Cum se numeşte osul ăsta şi ce are în comun cu mine”, se întreabă. E iritată pentru că doctorul întârzie, în ce fel osişorul acela al cărui nume Ida nu-l cunoaşte, al cărui sens nu-l înţelege este parte din ea? Ar mai fi ea însăşi fără el? Fără care dintre organe nu ar mai fi ea însăşi?

Fără inimă? Fără creier? Trebuie să-l întrebe pe doctor.

Îşi imaginează interiorul propriului corp de parcă ar fi eroul unui film educaţional proiectat copiilor la lecţiile de biologie: „Pielea ta” sau „Cum funcţionează creierul omenesc” – întotdeauna le vede la scară mărită, formate din celule monstruoase, particule pulsânde, fragmente ale unui întreg mai mare, a ceva ce nici măcar nu poate fi intuit. Corpul ei e alcătuit din cavităţi şi protuberanţe misterioase, din straturi suprapuse, din tuburi de muşchi, suprafeţe lucioase, orificii ca nişte anemone. Este la fel de necunoscut ca fundul mării, ca un recif de corali populat de vietăţi hidoase şi şocante.

Iată uterul – un tunel întunecat, la capătul căruia, în falduri însângerate de carne, se vede o picătură mică galbenă, care – asemenea unei perle – alunecă în afară şi se prelinge în josul acestui tunel, iar o clipă mai târziu, de durere, pereţii lui musculaţi încep să se descuameze, se exfoliază în scuame însângerate şi se preschimbă în mii de picături de sânge lipicioase. Inima e o masă respingătoare de panglici musculare, elastice şi mlădioase. Ritmul în care pulsează este ritmul copulaţiilor. Fiecare tact dă naştere unei clipe care moare imediat. O mică bulă incoloră, care pocneşte înainte să apuce să se uite la ea.

Îi vine pur şi simplu să iasă din sălile sterile şi să strige pe stradă: „Nu vă încredeţi în doctori!” Să nu vă imaginaţi că vreunul dintre ei o să spună vreodată ceva cu adevărat important. Aveţi grijă, ştiinţa lor este doar o iluzie şi, în realitate, seamănă cu un joc simplist. Este suficient ca în momentul potrivit să-şi ridice ochii de pe foile din faţa lor sau să îndepărteze stetoscopul lipit de corpul străin şi, într-o fracţiune de secundă, să preia controlul: eu ştiu despre corpul tău ceea ce tu nu ştii;

chiar dacă nu sunt în pielea ta, ştiu ceva de care tu nu ai habar. Diferenţa dintre noi constă în cunoaşterea pe care eu o deţin. Eu ştiu, pentru că nu sunt în pielea ta. Tu nu ai cum să ştii nimic despre tine însuţi, pentru că putem cunoaşte cu adevărat numai ceva ce nu suntem noi înşine. Aşa stau lucrurile.

Posezi un corp, dar nu ştii nimic despre el. Iar eu ştiu totul despre el, căci este la fel ca alte corpuri pe care le-am cunoscut demult, pipăindu-le de sus până jos, privind înăuntrul lor, decupându-le în imaginaţie în bucăţi mici pentru ca nimic să nu scape atenţiei mele. Nimic nu mă mai surprinde. În realitate, corpurile sunt simple aparate hidraulice. Pui un diagnostic şi iei măsuri – câteva reţete şi trimiteri la investigaţii mai amănunţite. Corpul e pasat mai departe altora, care se prefac la rândul lor că se pricep mai bine decât tine.

Întinsă comod pe pat aşteaptă ca electrozii conectaţi pe piept şi tălpi să citească ritmul şi tensiunile interioare, care se preschimbă în câteva linii simbolice şi pe care aparatul le scuipă în cerneală, liniuţele se aranjează pe hârtie într-o emoţionantă panoramă a inimii. Dar ce poate Ida să le spună în această privinţă? Domnule doctor, inima mea se opreşte din a bate timp de câteva minute lungi, aşadar mor prin cine ştie ce minune şi tot prin cine ştie ce minune revin la viaţă. Când inima mea nu mai bate, se lasă o linişte teribilă. Niciodată nu aţi mai auzit aşa ceva. E puternică, probabil că se trage din miezul pământului, îşi iţeşte capul la suprafaţă asemenea unui monstru antediluvian, se uită împrejur, apoi se întoarce de unde a venit. Inima porneşte cu un zvâcnet, cu un spasm, un tremur de câteva secunde şi – ca să mă exprim tehnic – motorul porneşte. O moarte mică.

Doctorul se pronunţă:

— Aveţi tahicardie. Nu e un motiv de îngrijorare, cu siguranţă aţi suferit de angină pectorală în copilărie.

— Ruşii diminutivează substantivul „moarte”, spune Olga când Ida revine în bucătărie. Smiert’ka. Animalele mici mor de moarte mică.

Zâmbeşte şi îngenunchează lângă cutia Inei. Soţul ei a pus lemne pe foc fără să scoată un cuvânt, apoi a ieşit discret. Ida abia acum îşi dă seama că Olga vorbeşte polona cu accent răsăritean, de Liov sau Vilnius – nu ştie să le deosebească. La fel ca părinţii ei, dar uşor diferit.

— În polonă nu sună bine „morţişoară” – Ida vede cum bătrâna cu degete noduroase mângâie blana neagră a Inei, căutând un loc unde să-i înfigă acul.

— Nu vă mai uitaţi aşa, spune Olga. Trebuie să-i fac injecţia, pentru că suferă. Adrian spune să nu ne zgârcim cu analgezicele.

— Se vede că suferă. De unde ştiţi că o doare?

— După cum respiră, spune Olga. Uitaţi ce sacadat şi neregulat răsuflă. Când se duce efectul medicamentului, căţeaua geme. La fel ca

un om, de ce un câine ar suferi altfel? Faceţi-vă cafea, apa a fiert de mult.

Ida toarnă apă fierbinte în cană. Pe suprafaţa ei se formează o pojghiţă cafenie.

— Nu v-aţi gândit să o eutanasiaţi? întreabă.

Olga nu-i răspunde. Degetele ei noduroase, artritice apasă pistonul seringii ca să scoată aerul din cilindru. Apoi acul dispare în blana neagră. Câinele alb stă deasupra coşului şi se uită la seringă, de parcă ar fi un specialist în halat alb şi ar supraveghea calitatea execuţiei procedurii. Femeia se ridică anevoie din genunchi, pune seringa pe pervazul ferestrei şi se uită la Ida.

— Cum vă simţiţi? Mai bine?

— Oh, da, incomparabil. Deja mă simt bine. Acum trebuie să sun la poliţie şi la prieteni să-i anunţ că nu am păţit nimic, apoi o să plec. Mulţumesc pentru tot. Pot să sun de aici?

Ida se uită la telefonul agăţat pe perete lângă bufet şi îşi dă brusc seama că poate nici nu a observat nimeni că lipseşte. Cel mult Ingrid i-ar fi putut lăsa un mesaj pe mobil – o, cu siguranţă mobilul a rămas în maşină.

— Bineînţeles, sunaţi, spune Olga şi se apucă să amestece în caşa dintr-una din oale.

Ida pune în pahar o linguriţă cu vârf de zahăr şi încremeneşte cu mâna deasupra paharului – nu mai îndulceşte băuturile de ani de zile. Îşi râde în barbă şi se duce cu paharul de cafea la telefon. Aparatul arată anacronic: din plastic roşu cu disc. Se gândeşte ce are de spus. Acelaşi lucru. Curba, a intrat cu maşina în şanţ undeva după indicatorul spre Bożków şi Bardo, asta îşi aduce bine aminte. Maşina a ieşit de pe carosabil imediat după acea curbă. De altfel, e foarte posibil ca maşina să fi fost deja descoperită. Atinge cu mâna receptorul telefonului şi o retrage.

Olga frământă caşa, în care adaugă un ou şi un praf, apoi nişte ulei.

— Pentru cine e mâncarea? întreabă Ida.

— Avem şi alte animale aici. Adrian le adună.

Şi adaugă:

— Nu o sunaţi pe fiica dumneavoastră?

Ida îşi frige buzele cu cafeaua.

— Călătoreşte, să fiu sinceră, nici nu ştiu pe unde e acum.

— Şi copilul?

— Copilul e cu ea. Aşa e serviciul, călătoreşte mult – scrie ghiduri turistice.

Ida îşi aminteşte de cartea poştală primită de la fiica ei. E pe bufetul din bucătăria mică, cu scrisul în sus. Reciful de coral feeric contemplă blatul neted al mobilei. Cu scrisul ei neuniform, copilăresc, Maia îi transmite că o sărută amândoi, că totul e cât se poate de bine, că sunt

sănătoşi şi teferi, că în martie încep musonii, aşa că se gândesc că ar trebui să se întoarcă. Fiecare propoziţie începe cu o liniuţă. În josul vederii, sub semnătură, e ceva ce seamănă cu o pată de cerneală. Dacă te uiţi suficient de mult timp la ea, poţi să recunoşti forma unei inimi desenate stângaci sau în pripă. A desenat o inimă. Şi încă ceva: o broască ţestoasă bine executată – cu siguranţă băiatul a desenat-o. Păcat că nu a luat cartea poştală cu ea, i-ar fi arătat-o Olgăi.

Olga nu-i pune mai multe întrebări. Dar când Ida se gândeşte la cartea poştală de pe bufetul din bucătărie, îşi aduce aminte brusc că a doua zi ar fi trebuit să fie la spital, la consult.

Îi spune despre asta Olgăi, care întreabă:

— Inima?

— De unde ştiţi?

— Am zis la nimereală şi am ghicit. Toţi avem probleme cu inima.

Olga pare mulţumită.

— Doctorul zice că nu am nimic.

Idei i se pare că Olga vrea să spună ceva, dar se mulţumeşte doar să amestece viguros în oală, apoi o trage la o parte de pe foc. Tac amândouă o clipă, apoi Ida întreabă, uitându-se pe fereastră:

— Ce munte e cel care se vede în spatele casei?

Olga spune că e o haldă de steril şi că aici cândva au fost mine.

— Sub noi sunt kilometri de pasaje subterane, un oraş întreg.

Mângâie câinele alb după urechi. Vara pot fi vizitate.

— Arată foarte impunător, ca un zigurat.

Olga o priveşte întrebător, e clar că nu a înţeles cuvântul, dar în acel moment Stefan bagă capul pe uşă.

— Vino, Ad e aici, îi spune soţiei, iar ea se ridică cu mare greutate.

— Mâncaţi ceva. Un sandvici. Untul e în frigider.

4.

Ceaţa de afară s-a mişcat şi acum se vede din ce e alcătuită – din fâşii moi, ondulate, care curg în straturi şi meandre asemenea fumului, din vârtejuri mărunte, lejere, din valuri netede de amplitudini variate, care se încolăcesc în jurul obstacolelor, formând laţuri, orbite şi spirale. Ida urmăreşte mişcarea din spatele ferestrei şi i se pare că dincolo de valul de ceaţă întrezăreşte nişte forme mai întunecate, mai îndepărtate. Pune în furcă receptorul, pe care până atunci îl ţinuse inconştient în mână, şi scoate din oală un cartof în coajă, aburind. E fierbinte, coaja se desprinde de pe el fâşii.

Asemenea cartofi făcea şi mama ei, pentru găini; îi pasa şi punea în

ei faină de secară. A fost o vreme când au avut multe găini, până când a început să le fure vulpea. Era o vulpe iscusită, în fiecare noapte fura câte o găină – timp de o lună întreagă. În cele din urmă au rămas cu o singură găină, temerară, bravă. Îşi petrecea zilele pe treptele din faţa casei, era atrasă de oameni, poate din cauza singurătăţii, poate din cauza vulpii. Mama o fugărea de acolo, nu-i plăceau găinile, nu-i plăceau păsările, în general, o scârbeau penele, ouăle şi carnea. Odată tăiate şi opărite, găinile le jumulea tata. În tot acest timp, mama se ducea în grădină să plivească sau pur şi simplu ieşea numai ca să nu stea în casă. Purta ciorapi – înăuntru groşi, susţinuţi de jartiere, când ieşea îşi punea ciorapi subţiri, mătăsoşi, şi atunci piciorul ei semăna cu membrul unei păpuşi de plastic. La ciorapii subţiri avea portjartier, iar jartierele elastice prindeau strâns nailonul foşnitor în scaiul lor şi îl ţineau drept, într-o stare de continuă disponibilitate. Apoi, într-o noapte, a dispărut şi găina cea bravă.

Ida muşcă din cartof; e gustos, moale şi căldura lui plăcută îi umple gura. Când mama ei ieşea din casă, ea şi tata îi urmăreau silueta într-una din rochiile ei înflorate, aproape fugind în josul uliţei spre sat, iar tatăl îi arunca fiicei o privire rapidă, care trăda rugămintea mută de a arăta înţelegere faţă de purtarea mamei, ca şi cum ar fi zis: „Nu e vina ei că e aşa”, apoi se întorcea la treburile lui tăcute.

Investigaţiile nu au scos la iveală nimic serios. Avea o aritmie uşoară, probabil congenitală sau ca urmare a unei angine pectorale din copilărie.

— Nu e periculoasă. Sunteţi sănătoasă, i-a spus doctorul, aruncând o privire la cele două cifre notate în susul fişei ei: 54. Aveţi o condiţie bună pentru vârsta dumneavoastră.

Apoi a scris în linişte reţeta – calmante uşoare, pentru somn şi pentru fortifierea organismului.

La începutul lui decembrie, într-o sâmbătă, s-a dus la o policlinică privată, sterilă, curată. A primit un număr de ordine, o cafea şi un fel de meniu: pe o foaie elegantă, ornamentată cu antetul spitalului erau înşirate toate investigaţiile posibile. Alături erau indicate discret preţurile. Stătea cu creionul în mână şi bifa – toxoplasmoză, hepatită B, HIV, colesterol HDL şi LDL, TG/ TGC, BUN, OB/ESR, WBC... Majoritatea abrevierilor nici nu le înţelegea. Le bifa numai pentru că i se păreau ameninţătoare, asemenea numelor unor animale de pradă preistorice – trombocite, hematocrite, monocite, urobilinogene, bilirubina. Apoi, tânăra elegantă de la recepţie a primit fişa cum primeşti o comandă, i-a făcut o programare şi i-a cerut să vină nemâncată. I-a înmânat discret un recipient caraghios pentru urină şi i-a urat o zi bună. Aşa e acum la modă – să urezi „o zi bună”. Plecând de acolo, Ida a cumpărat de la mica farmacie a spitalului un termometru în cutiuţă de plastic şi a

hotărât să-şi ia temperatura zilnic, sistematic, imediat după ce se trezeşte. A reuşit să facă asta câteva zile la rând. Nota rezultatele pe o foaie de hârtie fixată cu un magnet pe uşa frigiderului. 36,7; 36,4; 36,6; 36,6 – graficul ar fi fost absolut anost, dar abia acum, graţie delicatei monotonii, a reuşit să-şi dea seama că nu mai ovulează, că marea din ea, acel ocean interior întunecat, s-a liniştit şi asupra lui se lasă o noapte tenebroasă, întinderea neţărmurită şi nemişcată a apei. Valuri care deja nu vor mai mişca nicio scoică.

Şi-a mai luat temperatura în felul acesta cândva, cu treizeci de ani în urmă, în timpul studiilor. Toate colegele ei aveau un termometru în cameră, calendare pline de cifre şi un semn de exclamaţie în locul unde în fiecare lună... temperatura corpului se ridica subit şi destul de regulat cu câteva liniuţe. Mâini somnolente se întindeau după sticla termometrului, corpul încă adormit era împuns de vârful cu mercur. Fusese o experienţă stânjenitoare – să te autoexaminezi cu un instrument rece, cu un tub de sticlă care indica pe o scală adecvată procesul în desfăşurare în interiorul întunecat, ermetic al corpului. Să ai nevoie de un instrument cu care să-ţi investighezi propriul corp, întrucât, din motive revoltătoare, din cauza unei erori scandaloase în natură, fiinţa omenească nu ştie nimic despre propriul corp. Chipurile, e una cu acel corp şi cu el se identifică, atinge cu degetul pieptul şi spune despre el „sunt eu”, cu toate acestea nu are habar ce se întâmplă cu el. Pare că simte ceva în interior, nişte furnicături, ameţeli şi disconfort, mai degrabă durere, dar nu ştie nimic despre el, o cunoaştere cu care ar fi fost logic să se nască. Trebuie să devii obiectul propriilor investigaţii, să îţi sondezi interiorul cu un tub de sticlă ca să afli ce se petrece înăuntrul propriului corp. Nişte cotloane tăcute, vâscoase, un ceas diform, musculat – în loc de ticăit emite particule de materie care măsoară cu precizie timpul. Ţesuturile se dilată, apoi vine senzaţia de uşurare. Un „o” rotund se rostogoleşte printr-un sistem de labirinturi înguste spre viitor. Corpul nu ştie nimic despre sine, trebuie să se autoanalizeze ca să afle cum funcţionează propriul său mecanism.

Ida crede că ea şi corpul ei nu au rădăcini comune, îşi au originea în meleaguri diferite. De aceea trebuie să se înţeleagă cu ajutorul termometrelor, tomografelor şi aparatelor Röntgen. I-au cerut să se dezbrace pentru consult. A intrat într-o cămăruţă fără ferestre, cu chiuvetă şi cuier. S-a schimbat în haine albe – ceva ce putea trece drept pijama sau costum de pânză şi şlapi de plastic de unică folosinţă. I-au luat de două ori sânge – din venă şi din deget. Apoi a fost condusă de o asistentă tânără la radiografie – nu au schimbat nicio vorbă, de parcă era de la sine înţeles că acum erau ocupate cu lucruri mai importante şi erau absolvite de cutumele sociale. Sânii s-au aplatizat, turtiţi de peretele metalic, când asistenta a lăsat-o în pripă singură cu aparatul peste care, pentru o fracţiune de secundă, a coborât sfântul duh,

revelându-i ceea ce era ascuns privirii, cufundat de obicei în beznă. O altă asistentă a luat recipientul cu urină, dovada ruşinoasă a proceselor chimice care se produc singure, iniţiate în urmă cu cincizeci de ani de cauze necunoscute.

Recipientul a primit numele şi prenumele ei, ocupând propriul loc alături de altele, etichetate în acelaşi fel. Şi datate. 9 decembrie 2003. A trecut pe aici şi a lăsat o urmă din care se poate citi cine este. Apoi a fost condusă la o cafenea mică de la subsolul clinicii private. A primit o cafea şi croasanţi franţuzeşti. La măsuţa de alături mânca o altă femeie, cu spatele la ea. Îi vedea din profil gura îngustă, strânsă, care se deschidea asemenea botului unei şopârle înaintea fiecărei muşcături. Şi asta îşi aminteşte. S-au privit cu zâmbet discret, continuând să mănânce în tăcere.

Câteva zile mai târziu s-a întors acolo. O doctoriţă tânără, încă o copilă, a frunzărit în faţa ei un teanc de fişe cu rezultate şi i-a spus acelaşi lucru ca doctorul de mai înainte – că Ida e sănătoasă.

— Hemoglobina e, poate, singura valoare de care ne putem lega – a spus – dar, în afară de asta, corpul dumneavoastră este sănătos, aveţi nişte rezultate de invidiat.

S-a aşteptat neîndoielnic ca pacienta să se bucure, să respire uşurată şi să plece de acolo liniştită, pentru a-şi face cumpărăturile de sărbători în oraşul jilav. Crezuse că o să-i facă plăcere un asemenea verdict, dar în mod clar se înşelase. Ida doar i-a mulţumit şi a ieşit. Tânăra doctoriţă a rămas în cabinetul său, aşteptând precum Pitia următoarea persoană căreia – probabil – avea să-i spună acelaşi lucru. Sau dimpotrivă – acum se pregătea poate pentru un alt verdict şi femeii cu bot de şopârlă avea să-i spună: suferiţi de o boală incurabilă şi veţi muri. Nu mai putem face nimic pentru dumneavoastră. Ar fi fost cât se poate de adevărat dacă i-ar fi spus pur şi simplu fiecărui pacient care lua loc pe scaunul din faţa ei: veţi muri, şi dumneavoastră veţi muri, şi tu, copile, vei muri, şi eu o să mor. Cu toţii o să murim şi ar trebui să ne pregătim pentru moarte, ar trebui să convocăm o fundaţie care sprijină moartea şi ar finanţa şcoli unde copiii ar învăţa de mici să moară, ca măcar pentru această ultimă oară în viaţă să nu mai comitem această greşeală. Moartea ar trebui să fie un exerciţiu practicat la orele de educaţie fizică, copiii ar trebui instruiţi cum să alunece fără împotrivire în întuneric, cum să-şi piardă cunoştinţa şi cum să arate îngrijit în sicriu. Ar trebui să existe lecţii demonstrative, cu siguranţă s-ar găsi cineva dispus să-şi doneze moartea camerelor de luat vederi pentru a se face filme educative. Şi în asemenea şcoli ar trebui să existe şi un curs de etnografie care discută totul despre moarte: ce s-a crezut despre ea, cum a fost înţeleasă de-a lungul secolelor, de ce o dată moartea este femeie, iar altă dată bărbat, unde se duce omul după moarte şi dacă, în

general, se duce undeva. La fel cum există biologia pe care o dai la bacalaureat, ar trebui să existe şi tanatologia, şi teste pe care le dai pentru a încheia trimestrul şi note pe diplomă. „O să iau doi la tanato", şi-ar zice elevii între ei, fumând la toaletă ţigări interzise şi letale, apoi până dimineaţa ar învăţa mecanic toate definiţiile, graficele şi statisticile posibile. Şi toţi ar fi recunoscători mai târziu pentru această cunoaştere şi instruire.

Inima Idei nu bagă în seamă rezultatele investigaţiilor. Şi din când în când îşi face de cap noaptea. Se opreşte pentru o clipă, ca într-un gest de revoltă – se satură să tot bată.

Ida aude în curte zgomote, uşa mare a hambarului scârţâie. „Cu siguranţă acolo sunt gospodarii", gândeşte Ida. Bănuieşte că acolo, în hambar, au o crescătorie mică, poate vulpi pentru blană, poate nurci sau, pur şi simplu, găini. Pentru animale gătesc caşa. Olga are neîndoielnic cam tot atâţia ani cât ar fi avut şi mama Idei. Ba nu, e mai tânără, poate că e puţin mai tânără. Casa este pustie.

Ida stă lângă plita încinsă şi-şi încălzeşte mâinile – o asemenea plită e o adevărată comoară.

Îşi aduce aminte să pună lemne pe foc şi să toarne apă în ceainic. Câinele, căţeaua din cutie, ridică uşor capul, urmărindu-i mişcările.

Ida se apropie de fereastră şi simte asupra sa privirea câinelui.

— Vrei ceva? îl întreabă.

Câinele se uită la ceainic, apoi la bolul din faţa sa. E gol. Îi este sete.

— Parcă ai fi mut, îi spune şi zâmbeşte ascuns: a spus o inepţie. Toarnă apă în bol şi îl împinge mai aproape de câine. Dar acesta nu reacţionează – se uită la bol de parcă ar fi vrut să îl mişte cu privirea, aşa că Ida îi ridică uşor capul. Simte sub degete cum gâtul câinelui tremură uşor şi observă cât de greu îi e capul. Câinele stă nemişcat cu nasul în apropierea apei, de parcă şi-ar fi adunat toate puterile, apoi lipăie de câteva ori stângaci, împroaşcă apă cu limba şi din nou încremeneşte în aceeaşi poziţie, cu nasul în apropierea bolului. Cu o mână Ida ridică bolul, cu cealaltă aşază capul flocos înapoi pe pătură. Căţeaua oftează. Şi atunci Ida o mângâie, s-ar putea spune, pe obraz.

Se întorc gazdele. Bat din picioare pentru a scutura zăpada de pe încălţări, pentru că iar a început să ningă. Ceaţa s-a fărâmiţat în particule mici şi s-a preschimbat în fulgi de zăpadă. Olga caută în frigider, de unde scoate caşcavalul, un borcan cu hrean, maioneza. Ida încearcă să o ajute să pregătească micul dejun, face ordine pe masă.

— Am vrut să sun şi am uitat. Nici eu nu ştiu la ce mă gândesc, spune. Nu am putut dormi azi. M-am trezit când s-a crăpat de ziuă şi nu am reuşit să adorm la loc.

— În zori e o lumină ciudată, de aceea te-ai simţit inconfortabil, spune domol Stefan.

Ida se uită cu atenţie la el, căutând o explicaţie pe faţa lui: un zâmbet i-ar fi dat de înţeles că a glumit, o mină serioasă – că este pur şi simplu un excentric, poate chiar are probleme cu memoria din cauza vârstei, cu toate că nu pare un bătrân ramolit. Întâlneşte privirea Olgăi. Ridică uşor din sprâncene, gest pe care îl interpretează ca: „ia tot ce spune la modul figurat". Bărbatul adaugă în oala cu caşă conţinutul unei conserve de carne pentru câini şi amestecă în ea cu o lingură de lemn.

— După părerea mea arătaţi foarte bine. Aerul e bun aici, la fel şi apa. Oamenii întineresc.

Stefan prinde oala cu ambele mâini şi se îndreaptă spre uşă, târându-şi picioarele.

Ida îi deschide uşa.

— Vino imediat să mănânci şi pune-ţi căciula pe cap, strigă după el soţia lui.

Taie amândouă feliile de caşcaval şi le aranjează pe farfurie. Apoi castraveţi muraţi. Olga o întreabă:

— De unde ai venit aici? Cred că mi-ai spus, dar nu-mi amintesc. De la Wrocław?

Ida răspunde:

— De la Varşovia.

— Aha, dar cum?

Ida îi povesteşte încă o dată cu răbdare.

— Iar părinţii? Părinţii tăi mai trăiesc? întreabă Olga.

— Nu, nu mai trăiesc. Am vândut casa părintească, răspunde Ida şi simte brusc nevoia nejustificată de a o rupe la fugă. Verifică în cap dacă are totul la ea: cheile, actele, unde i-au agăţat paltonul. Aruncă o privire telefonului – trebuie să sune chiar acum. Porneşte spre el, dar îşi vine în fire. S-a săturat de oamenii ăştia – o zăpăcesc complet. Se apropie hotărât de calendarul cu peşte, astăzi e sâmbătă. Sâmbătă sau vineri? Luni are programare la medic la Varşovia. Miercuri trebuie să fie deja la serviciu.

Olga toarnă ceai în pahare, dintr-un singur pliculeţ face două.

— Iar mie mi se pare că locuim aici împreună dintotdeauna – rupe ea tăcerea. Atâţia oameni s-au perindat prin casa asta. I-am spus, arată cu bărbia spre uşă, să facă o firmă: „pensiune agroturistică" şi s-o agaţe la drum, pentru că de la şosea nu se vede casa. Dar nimeresc aici chiar şi fără firmă. Cu ce te ocupi la Varşovia? Ai familie? Pari o femeie înţeleaptă.

Ida mustăceşte, mulţumită de complimentul acela neaşteptat şi anacronic şi-şi propune să nu uite să le lase la plecare nişte bani pentru cazare şi mâncare, cu siguranţă se întreţin din banii primiţi de la asemenea călători rătăciţi ca ea. Ignoră a doua parte a întrebării Olgăi. Se hotărăşte să mai bea un ceai înainte să plece. Olga o priveşte

curioasă şi înghite o felie de pâine după alta; maxilarele ei se mişcă de parcă nu ar fi prinse de restul capului.

— Sunt ghid turistic.

— Există o asemenea meserie? se miră Olga.

În clipa aceea intră Stefan, de fapt bagă doar capul pe uşă şi îi spune soţiei sale: „Vino!”. Sună grabnic şi serios, de parcă s-ar fi întâmplat ceva important. Ida încremeneşte cu gura deschisă – are impresia că ceva asemănător s-a mai întâmplat în ziua aceea sau cu o zi înainte, i se pare că participă la un déjà-vu straniu, întrerupt şi persistent. Dă din cap, senzaţia aceea e ca apa în urechi – deformează sunetele, aduce un susur omniprezent, pe care trebuie neapărat să-l scuturi.

Olga se ridică ascultătoare de la masă, îşi pune vesta de blană, căciula de lână şi iese. Îndeletnicirile lor nu pot suferi amânare.

Nu are niciun rost să mai aştepte. Ida formează numărul poliţiei – 997, îl ştie de la televizor, de la emisiunile în care sunt reconstituite fără niciun fel de competenţă crimele. Telefonul sună lung, ca un strigăt tulburător în pustiu. Nu răspunde nimeni.

Mai încearcă o dată. Sunetul din receptor e prelung, dezolant, asemenea şuieratului unei locomotive îndepărtate. Locul acesta trebuie să fie departe de orice, chiar şi pentru un telefon. Brusc i se pare că la celălalt capăt al firului răspunde Nikolin şi spune cu vocea lui firavă, obosită: „Alo?”.

Când se gândeşte la soţul ei, îi spune întotdeauna pe nume: Nikolin – cândva era un nume cunoscut, cândva, adică în tinereţe, când erau tineri şi purtau aceiaşi blugi, aveau aceeaşi frizură. Acum „Nikolin” sună exact aşa cum ar trebui, conform realităţii – ca numele unei cunoştinţe. Când e nevoie, se întâlnesc în cafeneaua unde el petrece după-amiezi întregi. Se intră în ea din strada principală, din mulţime, din zumzetul traficului, pătrunzând pe o poartă întunecată într-o lume tăcută, liniştită, care miroase uşor a umezeală, şi mirosul acela anunţă prezenţa unui scuar sau a unor grădini care, în realitate, nu înseamnă decât câteva ghivece cu plante agăţătoare scoase afară vara şi care separă măsuţele unele de altele. Nikolin stă mereu în colţ, înăuntru, acolo unde este cel mai sufocant şi mai întunecat şi doar un mic corp de iluminat care îi atârnă deasupra capului îi permite să citească.

Ida îi observă de departe faţa palidă, uşor căzută şi părul cărunt, rărit. Întotdeauna pare să ştie că ea, fosta soţie, tocmai atunci intră şi o urmăreşte din bezna cotlonului în care stă. E convins că ea încă nu-l vede, sau că cel puţin e atât de departe, încât nu-i observă expresia feţei. Prin urmare, comite întotdeauna aceeaşi greşeală, pentru că, în realitate, Ida îi observă de fiecare dată mina scârbită înainte ca el să se controleze şi să-şi modeleze gura într-un zâmbet nici prea cordial, nici

prea exagerat, un zâmbet amical, obişnuit. Îi vede faţa când încă nu se dezvăluie privirii şi ştie bine ce exprimă: dezgust, o umbră de răutate, scârbă – nu neapărat faţă de ea, ci faţă de orice în afară de el însuşi.

Nikolin poartă numai lucruri care nu se asortează, par alese în silă, în virtutea inerţiei: o cămaşă, o vestă de lână, o eşarfă care se vrea a fi fular şi pe deasupra un sacou cu coatele peticite, pantaloni reiaţi, iar la butoniera sacoului o batistă. Totul e prea mult, eleganţa extravagantă a cuiva care se îmbracă mecanic. Nikolin pune cartea deoparte şi o priveşte zâmbind, acum prieteneşte, întinzând mâna după berea din care bea de o oră.

De regulă, el este primul care sună. De obicei, e vorba de o favoare măruntă: să-i recomande un doctor, să-i împrumute bani; un eveniment – spectacol, cină, prelegere – la care nu vrea cu niciun chip să meargă singur. Îşi face apariţia fără tragere de inimă, obosită, între două plecări, adeseori cu plasele de cumpărături, în esenţă, întotdeauna e vorba despre acelaşi lucru: sunt neputincios – spune sacoul lui în carouri, capul uşor pleşuv, batista de la butonieră, faldurile pielii obosite din jurul gurii, pleoapele cenuşii, mâinile mici, delicate, cu amprenta pixului pe degete – sunt pierdut şi neajutorat, nu ştiu ce să fac în situaţia asta, vecinul mi-a inundat baia, am pierdut contractul de asigurare a casei, am nivelul de glucoză din sânge crescut, nu dorm noaptea, îmi trec prin cap gânduri sinucigaşe, sunt bătrân, mi-am ratat viaţa; ia-mă la tine, ai grijă de mine, sunt bolnav, slab.

Însă gura lui dă glas numai unor fapte concrete: mi s-a stricat robinetul de apă caldă, nu ştii vreun instalator, l-ai putea suna să vină pe la mine, o să fiu acasă toată ziua. „Îţi dau ţie numărul”, spune Ida. „Fireşte, o să-l sun eu”, se stăpâneşte şi adaugă: „Pot să trec pe la tine să bem o cafea?” Ida ridică din umeri: „Plec iar”, spune. „Şi când te întorci?”, o descoase.

Vine cu ziarul, se aşază pe locul lui obişnuit la masa din bucătărie, în timp ce ea taie ceva, găteşte. Stă în bucătăria ei aplecat deasupra săptămânalului *Tygodnik,* desfăcut pe masă, paginile mari ale ziarului atârnă în afara tăbliei. Bucătăria e mică, Nikolin îşi vede de-ale lui, absorbit de ziarul care ocupă tot spaţiul, îi respiră tot aerul, îi ia lumina. Discută apatic, în surdină. Au învăţat să facă asta forţat – vederea celuilalt îi oboseşte. Ida îi dă ceva de mâncare, îi bagă sub nas un bol cu supă, i-l pune pe ziar. Nikolin zâmbeşte cu recunoştinţă şi mănâncă în tăcere. Este asemenea unui căţel care a crescut până la dimensiuni nemaipomenite, dar şi-a pierdut curajul de a părăsi cuibul. Şi cu cât e mai multă recunoştinţă în zâmbetul acela, şi cu cât mai mult îi place supa, cu atât mai tare o cuprinde pe Ida furia. E furia aceea pe care o simţi când eşti paralizat şi nu te mai poţi mişca. O furie năvalnică. Ida se străduieşte să se stăpânească: aşteaptă ca Nikolin să termine şi îi ia din faţă bolul gol.

Îl pune în chiuvetă şi îi spune să plece. Fără să scoată un cuvânt, fără să ofteze, îşi ia haina din cuier şi pleacă. Bâiguie ceva de genul „la revedere” sau „pe curând”. Dar mormăit, neclar.

Când a plecat Maia la studii, au împărţit apartamentul în două mai mici. În primul an venea în partea ei după cărţi, care stăteau la ea în cutii, lua câte trei, patru, ca să aibă mereu pretext să vină.

Spunea că el nu are rafturi. Se uita în frigider, mâncau ceva împreună, apoi pleca. Trăgea de timp la plecare, făcea nazuri. De secole, Nikolin se ocupa de kitsch. Cu douăzeci de ani în urmă intenţiona să scrie o teză de doctorat pe această temă. Acum predă istoria, dar asta nu-l deranjează – descoperă kitsch-ul în orice îi iese în cale. Îl analizează, radiografiază, detestă şi adoră deopotrivă. Nu s-a săturat încă de jocul ăsta – de cercetarea tuturor fenomenelor ca potenţiale vehicule ale kitsch-ului. O face cu blândeţe, cu perseverenţă, notându-şi sistematic observaţiile în agende cu mâinile lui mărunte, efeminate şi le serveşte asemenea unor aforisme elevilor săi. Kitsch-ul este o imitaţie goală, nechibzuită a ceva ce a fost deja experimentat, a ceva ce a fost deja descoperit şi este irepetabil. Kitsch-ul este ceva lipsit de originalitate, o supă reîncălzită, mimetism care încearcă să valorifice o formă ce a fost deja creată. Kitsch-ul este imitarea emoţiilor, scormonirea unor reacţii emoţionale primare, fundamentale şi îmbrăcarea lor într-o formă care se dovedeşte prea strâmtă pentru a le încăpea. Orice lucru care pretinde că este altceva pentru a trezi emoţii este kitsch.

Orice imitaţie este un rău moral – de aceea kitsch-ul este periculos. Nimic nu este mai primejdios pentru om decât kitsch-ul, nici măcar moartea.

Ida bănuieşte că tema asta mai are o dimensiune, simbolică, iar Nikolin, persistând în abisul ei, practică un gen de ezoterism, se apropie de o taină mai profundă şi mai tenebroasă, în care kitsch-ul e doar un pretext, o cheie de interpretare.

Oamenii se întâlnesc numai pentru a vedea cât sunt de diferiţi unii de alţii. Rămân mai multă vreme alături de cei de care sunt cei mai diferiţi. Ca şi cum viaţa vrea să le arate cum anume nu sunt ei. Fiecare zi alături de Nikolin demonstrează că aceste diferenţe sunt de neînlăturat. Trăiesc împreună vreme de optsprezece ani.

Se uita la el cum îşi făcea notiţe pe fişe, însemnări scurte constând din cel mult două cuvinte; arătau ca un cod. Cele mai primejdioase sunt emoţiile, pentru că ele caută obsesiv orice formă de expresie, sunt nerăbdătoare, nu pot aştepta să ia naştere ceva nou, propriu – de aceea, în impetuozitatea lor, cad în cercul vicios al formelor bătătorite. Cu cât este mai puternică emoţia, cu atât mai mare este tentaţia de a folosi formele bătătorite –, cu cât mai tare dor picioarele, cu atât mai uşor le este să găsească vechii papuci de casă uzaţi. „Kitsch-ul

înseamnă forţarea emoţiei”, notează Nikolin cu scrisul lui mărunt şi lăbărţat care arată ca o secvenţă de cromozomi.

Într-o zi stau faţă în faţă la masa din bucătărie. Stau aşa de ceva vreme. Se măsoară cu privirea – nu le-a mai rămas decât genul acesta de înfruntare. Observă o grimasă care dispare imediat sub sprâncenele ridicate a mirare. Dar îşi aminteşte şi de expresia trecătoare, ca o străfulgerare, care apare şi este imediat disimulată scrupulos. E o faţă goală, străină. Orice iubire este kitsch, dragostea nu se mai manifestă în forme noi, pentru că toate au fost cu desăvârşire epuizate. De vreme ce nu există o formă pentru iubire, nici iubirea nu mai există. Ida simte o durere undeva în zona inimii, pentru că Nikolin este rece şi neanimat.

„Unii se ocupă cu ce nu ar trebui”, îşi zice. Dacă ar ataca celălalt subiect, un subiect de a cărui existenţă nici măcar nu-şi dau seama, dar care îi vizează întru totul, ar putea să-şi spună ceva cu adevărat important. În realitate, nu sunt capabili să identifice acest subiect şi se dedică pe deplin altei teme. În felul acesta mor cu zile.

Tonul lung, monoton din receptor o dezamăgeşte. Nu răspunde nimeni. Să fie posibil?

Căţeaua oftează brusc, apoi se aşază pe o parte, clătinându-se uşor. Priveşte drept înainte, apatic. Respiră sacadat.

— Vrei să ieşi? Ce vrei?

Câinele nu reacţionează. Ida îi pune din nou bolul cu apă dinainte. Căţeaua mai întâi adulmecă apa fără interes, apoi, dintr-odată, de parcă şi-ar fi amintit în sfârşit ce vrea, începe să bea cu aviditate, împroşcând apă în culcuşul ei şi pe fusta Idei. Se opreşte la fel de brusc cum a început şi îşi reia cu stângăcie poziţia de mai înainte. Stă pe o parte, respirând precipitat şi superficial. Ochii îi sunt întredeschişi – Ida nu e sigură dacă animalul vede ceva sau dacă e orb şi doar urmăreşte cu privirea imagini interioare din viaţa sa de câine. I se pare că nu stă bine aşa, mereu pe o singură parte, aşa că îi schimbă poziţia cu grijă, îl aude gemând, aproape ca un om.

— Vreau doar să te întorc pe cealaltă parte, chiar aşa de tare te doare? şopteşte.

Aşază delicat căţeaua pe picioare şi apoi o întoarce încet pe cealaltă parte; corpul se supune tratamentului fără împotrivire, fără nicio reacţie, animalul nu are nicio tentativă de a-şi redresa poziţia sau de a se aşeza mai comod. Ida o mângâie pe cap şi urechi, ochiul îi tremură, pleoapa se ridică uşor şi Ida ştie că animalul o vede.

Se întoarce la masă şi deschide cartea de telefon care e aici de ieri, de parcă ar fi pregătit-o special pentru ea. O să mai sune o dată, mai întâi la poliţie, apoi la asistenţa rutieră. Şi la serviciu. O s-o sune şi pe Maia, o să-i lase un mesaj pe robot. Pe urmă o s-o sune şi pe Ingrid. O

să le spună tuturor: ştiţi ce mi s-a întâmplat? Am avut un accident. Am intrat într-un copac, am făcut praf maşina. Zbang. Ha, ha, ha. Nu am păţit nimic, mă rog, mă simt oarecum buimacă şi am găsit adăpost în casa unor bătrâni, o să rămân aici până rezolv totul, cel mult până mâine. Sunt foarte drăguţi, au o crescătorie de găini sau ceva de genul ăsta. În rest, totul este în regulă. Tra la la. Ida simte un val subit şi plăcut de euforie, de parcă s-ar fi trezit în sfârşit dintr-o letargie chinuitoare.

Tocmai atunci aude o maşină apropiindu-se, dieselul cunoscut, furgoneta albastră a nepotului. Trânteşte uşa. Ida aude vocile celor trei. Se uită pe fereastră şi-l vede pe Adrian – deschide uşa din spate a furgonetei şi scoate din ea o ladă mare, cu găuri în capac, de genul celor în care se transportă găinile. Cară cu grijă ladă după ladă la hambar. Apoi dispar înăuntru.

Ceaţa a dispărut, străluceşte un soare blând, mărinimos şi altruist. Pe burlane s-au format deja ţurţuri mici care strălucesc în soare ca nişte cuţite. Va fi cald, poate primăvara începe cu adevărat. Ida se duce la cealaltă fereastră. Muntele se iveşte din vegetaţia cenuşie, acoperită de zăpadă, se înalţă simetric, maiestuos spre cer; este aproape golaş, punctat fiind de liniuţele albe ale mestecenilor. Forma lui taie în diagonală cele două linii drepte ale drumului care urcă în spirală până în vârf. Da, acum vede că este o haldă, pe latura dreaptă se iţesc piesele metalice ale vechii linii pe care urcau vagonetele şi răsturnau în vârful lui ceea ce extrăgeau din pământ, dar se dovedea nefolositor. Muntele acela trebuia aşadar să aibă omologul său sub pământ, antinomia lui, un munte negativ, un spaţiu vid. Ida şi-l imagina ca având aceeaşi formă conică, înconjurată de spirala drumului – numai că acolo, sub pământ, vârful muntelui e îndreptat în jos şi drumul coboară, nu urcă spre cer. Antimuntele acela subteran este plăsmuit din vid şi tinde cu vârful spre centrul Pământului, atârnă suspendat de stratul interior al scoarţei, asemenea unui strop de neant, asemenea unei stalactite goale. Cine se caţără pe versanţii haldei coboară în acelaşi timp în adâncul ei în două ipostaze. Ipostaza corporală urcă pe versantul haldei pozitive spre vârf, spre cer; ipostaza spectrală, plăsmuită din vid, alunecă în jos, spre nucleul pământului.

5.

Formează absent numărul de Varşovia – prefixul douăzeci şi doi şi apoi cele şapte cifre pe care le ştie pe de rost. Sună lung. Nu răspunde nimeni. Vede pixuri, un teanc de dosare, ghidul turistic al Vienei în

limba germană – l-a frunzărit înainte de plecare şi brusc înţelege liniştea de la capătul firului – a sunat la propriul birou. Pune receptorul în furcă, dar sunetul agasant, stăruitor tot nu încetează – e ceainicul. Îl dă la o parte de pe placa încinsă a plitei. Se face brusc linişte. Nu se mai aud sunete din curte, de parcă ceaţa albă a pătruns în interior şi a amortizat toate zgomotele, ştergând contururile obiectelor – o vată albă, moale. Ida se apleacă deasupra căţelei, pentru că se gândeşte subit că a murit şi de aceea e atât de linişte. Dar nu, animalul respiră slab, dar audibil, aşa că loveşte cu linguriţa în marginea chiuvetei metalice, producând un zgomot banal. Un ecou scârţâit, obişnuit, dar în liniştea aceea i se pare teatral, de parcă ar fi fost emis special. Aerul e plin de amănunte, chiar şi liniştea e un sunet în sine: cu cât îi acorzi mai multă atenţie, cu atât îţi apare mai complexă, formată din vibraţii care se ating şi se propagă reciproc. Încă o dată, bum, bum, sunetul este adânc ca dangătul unui clopot al cărui ecou se desface în milioane de scrâşnete mici.

Când era mică şi mergea cu tatăl ei cu trenul la oraş după sculuri pentru covoarele pe care le ţesea, se aşeza întotdeauna la fereastră şi se prefăcea că privirea ei e materială – ca o pensulă, de pildă, ca un braţ de macara care poate atinge orice lucru observat, ba chiar poate lăsa pe el o urmă – un fel de semn sau ştampilă care marchează o dată pentru totdeauna ce a văzut.

Să priveşti lucrurile în felul acesta e istovitor, căci trebuie să fii conştient de orice detaliu, cât de mic, trebuie să ai atenţia concentrată şi încordată ca o strună, ba chiar trebuia să confirmi totul printr-un cuvânt, cel mai scurt, dar şi cel mai elocvent posibil: trebuie să spui „da” la tot ce vezi. Da – stâlp de telegraf, da – bariera albă de la trecerea de cale ferată şi două maşini, da, da, căsuţa cantonierului, căciula roşie cu moţ, un câine, un şanţ, un copac solitar pe câmp, o anvelopă veche, la toate spui da. Nu poţi trişa. Dacă întrerupi brusc acest proces, lumea din exterior, peisajul văzut din tren, se poate deteriora şi descompune. E o muncă de răspundere. Bineînţeles, ceilalţi oameni nu-şi închipuie că fetiţa de la geam menţine ordinea lumii. Ei cred că ordinea deja există şi gata, că e de la Dumnezeu şi nimic nu o ameninţă. Şi nu le-ar trece nicicând prin cap că datorează echilibrul lumii acelui copil.

Muncea din greu în timpul fiecărei călătorii, când trenul aluneca mai întâi prin văile muntoase, apoi prin şesul pustiu, plat şi monoton – ştampila fiecare copac, fiecare casă, pod, stufăriş, ruine părăsite şi turnul din depărtare, defileurile, absolut orice. Le ştampila şi le găsea un loc în memorie, şoptind în acelaşi timp „da, da, da”, de parcă ar fi fost un ceasornic care măsura cu exactitate timpul lumii. Tatăl se uita mirat la ea o vreme, pentru că băga de seamă mişcarea buzelor, dar

niciodată nu a întrebat-o ce face.

Capitula în gara din Wrocław. Locul acela era o nebunie a detaliilor, acolo „da”-ul ei nu avea şanse de izbândă. „Da”, lumea e prea mare.

Apoi, când a încercat să-şi aducă aminte ce a văzut acolo, şi-a amintit numai porumbeii şi ţopăitul lor mărunt pe acoperişul de sticlă al gării.

Munca ei de adult, meseria ei constă în observarea lucrurilor şi prezentarea lor altor oameni. Şi, bineînţeles, în discutarea lor, pentru că vorbele pecetluiesc tot ce vede ochiul.

Cuvintele – şi le aranjează în cap în fiecare dimineaţă, le rotunjeşte, le şlefuieşte.

Le învaţă involuntar pe de rost. Sunt ca un virus de computer, pătrund în creier şi se înmulţesc, ataşându-se de alte cuvinte, atacându-le ca nişte cântece sau versuri agasante. Dar frazele trebuie să fie ireproşabile. Munca ei constă în a vorbi altor oameni, cărora le explică ceea ce văd. Dacă nu ar fi ea, nu ar înţelege la ce se uită, ar trece pe lângă toate fără să le bage de seamă, ar fi absorbiţi de ceva din ei, pentru că totul începe şi se termină acolo, înăuntrul lor. Bineînţeles, nu vorbeşte în nume propriu, nu spune de la sine, ar fi prea dificil; mai degrabă reproduce cunoştinţele adunate în cărţi pentru cei care nu citesc singuri, în lucrări peste care nu ar da niciodată de la sine. Ida este un intermediar. Vorbeşte în numele a ceva mai mare, mai amplu, colectiv, în numele a ceva ce nu are limite. Se străduieşte să formuleze propoziţii enunţiative simple chiar şi atunci când ar trebui să spună ceva ce s-ar cuveni să rămână neclar şi nedesluşit. Uneori, când este obosită şi vede că grupul ei începe să se împrăştie ca găinile, să îşi piardă concentrarea şi să fie cu gândul mai mult la mâncare şi siestă – atunci bagă de la ea. Şi reuşeşte să le mai reţină atenţia încă o vreme. Frazele care îi curg prin cap sunt ca bilele de aluat moale. Frazele care i se rostogolesc prin cap nu îi aparţin, le produce la comandă. Este ghid turistic. Lucrează pentru o agenţie turistică mare, numită „Inima Europei”. „The Heart of Europe”, pentru cine preferă aşa. Numele e pretenţios şi exagerat, ca multe lucruri din oraşul acela. Agenţia are birourile într-un office center care poartă mândru un nume într-o limbă amestecată – „Saski Gardens”[1]. Nimeni nu ştie exact unde ar trebui să fie inima Europei, încă nu s-a stabilit lucrul acesta, agenţia este însă specializată pe cinci oraşe: Varşovia, Cracovia, Praga, Berlin, Viena – un pentagon uriaş şi şubred, un sigiliu cabalistic pe hartă. „Inima Europei” organizează excursii itinerante şi atunci cele cinci oraşe devin un dumicat indigest, clienţii confundă catedralele, muzeele şi centrele vechi, uită numele râurilor. Slavă Domnului că au fost inventate suvenirurile – graţie cănii cu chipul lui Kafka şi tricoului cu Checkpoint Charlie, turiştii nu mai confundă Praga cu Berlinul şi etichetează corect

[1] Saski în limba polonă înseamnă saxon.

cutiuţa muzicală cu valsuri vieneze cumpărată de la Viena sau cu melodiile muzicanţilor stradali din Cracovia.

Asemenea excursii itinerante în cinci oraşe durează opt zile şi li se face reclamă în pliante color. Ida are pe biroul de acasă un teanc de asemenea pliante. Sloganul agenţiei turistice e scris pe ele cu litere de un roşu aprins: „Ascultaţi cum bate inima Europei!”.

Pleacă din Varşovia în dimineaţa primei zile şi pe la prânz sunt deja în Cracovia. A doua zi seara pleacă spre Viena, în a patra zi părăsesc Viena şi se îndreaptă spre Praga, două zile mai târziu sunt la Berlin şi, după ce vizitează tot ce e în program, se întorc la Varşovia în drum întins. Proprietarul agenţiei a reuşit să încheie o colaborare cu agenţii turistice din oraşele vizitate şi acum excursia poate să înceapă din orice oraş, dar întotdeauna în direcţia acelor de ceasornic şi, în felul acesta, afacerea curge şi la propriu, şi la figurat.

Lucrurile decurg întotdeauna la fel – turiştii merg în urma ei. Femeile sunt mai energice şi mai sprintene, gata încă de dimineaţă să cucerească lumea. Pe drum spre muzeu se uită în vitrinele magazinelor încă închise. Bărbaţii, buimăciţi, ar prefera neîndoielnic să rămână la hotel, verificând numărul canalelor oferite de hotel. Nu reuşesc să traverseze deodată, în grup compact, trecerea de pietoni. Trebuie să-i aştepte pe întârziaţi. Ridică în aer umbrela verde şi se adună în jurul ei ca nişte pui de găină. Condu-i, umbrelă verde!

Cele două clădiri mari ale muzeelor stau una în faţa celeilalte ca doi surzi care trebuie să se uite mereu unul în gura celuilalt. Unul e muzeul de ştiinţele naturii, celălalt muzeul culturii. Într-unul, scheletul unui dinozaur şi colecţii de mii şi milioane de scoici culese de pe plajele din lumea întreagă. Minerale găsite în adâncul pământului, aranjate în vitrine şi descrise cu litere microscopice. Unele dintre ele sunt considerate preţioase şi poartă nume concrete, compacte: nefrit, malahit, selenit. Altele, dimpotrivă, sunt o curiozitate, nu fac prea mulţi bani, doar servesc la ilustrarea unui fapt banal: iată o frunză de ferigă imprimată pe piatră, un fir de iarbă înghiţit de chihlimbar. Sala cu animale împăiate. Ochii de sticlă care reflectă dreptunghiul ferestrei, de parcă hoiturile acelea goale pe dinăuntru încă mai visau să scape de acolo. Blana lor era ternă, pe alocuri se întrezăreau porţiuni fără păr sau cusăturile care uneau mădularele corpurilor eviscerate. Aripile fluturilor, cărora micul abdomen li se pare doar un accesoriu stânjenitor, doar un loc unde trebuie înfipt acul, erau desfăcute cu grijă. Colţi de mamut. O labă de gorilă. O tenie în formalină. O piele de piton. Cărbune şi mică.

Pe celălalt muzeu trona un banner uriaş, albastru – o expoziţie nouă. Pe majoritatea turiştilor îi plictiseşte natura şi preferă cultura. Nu

doresc fragmente de natură preparate, fosilizate, împăiate. Pentru asta există televiziunea – acolo pot vedea totul mai bine, în direct. Mostre de nefrit, malahit – în vitrinele unui bijutier. Animalele – la grădina zoologică. Scoici pot cumpăra în punguţe la preţuri convenabile, se găsesc acum în oferta oricărei florării sau la magazine cu dotări pentru baie.

Urcă pe scările late şi o aşteaptă o clipă – trebuie să cumpere biletele pentru grup organizat. Probabil sunt printre primii vizitatori, clădirea muzeului este încă goală, paşii lor răsună cu ecou la etajele pline cu tablouri. De la restaurantul muzeului răzbate aroma cafelei proaspăt preparate.

Ce vrea să le arate nu se vede de la început. Trebuie să treci prin săli pline de hieroglife, sarcofage şi pietre funerare. Apoi vine rândul picturilor pe lemn, colorate şi netede – privirea alunecă pe suprafaţa lor, e imposibil s-o fixezi asupra lor. Maica Domnului e mereu aceeaşi în orice ipostază – blajină şi lucioasă, urâtă sau frumoasă, dar mereu fără picioare. Busturile sfinte cresc din faldurile materiei. Pruncii nu seamănă deloc cu copiii moderni.

Nu-i chip să vezi totul, deja i-a avertizat.

Poţi alege trei-patru tablouri. Sunt în număr prea mare, mult prea mare. Totul este în număr mult prea mare şi totul se desfăşoară mult prea repede. Păşesc concentraţi şi Ida simte cum creşte în fiecare dintre ei nevoia imediată de a emite măcar o frântură de enunţ, pentru că să priveşti fără să apreciezi este doar un exerciţiu al ochilor, ca la oftalmolog, când eşti pus să citeşti literele. Feţele lor o imploră să le servească discret măcar şi un crâmpei de judecată. Fără asta sunt nesiguri şi neputincioşi.

Ida porneşte înregistrarea interioară abia în sala cu tablourile lui Bruegel. Adună grupul în jurul ei cu o mişcare a umbrelei – aceasta reuşeşte să le focalizeze privirea rătăcită. Le spune cum trebuie să privească. Trasează în aer liniile compoziţiei, le arată cu degetul simetriile ascunse. Se concentrează, de parcă s-ar apropia de finalul unei probleme dificile de matematică, când deja intuieşti rezultatul, deşi încă nu-l vezi pe hârtie. Deja sunt cât se poate de aproape, unii îşi apropie feţele de pânză, crezând că în factura invizibilă a vopselelor se poate ascunde ultimul indiciu de care au nevoie pentru a găsi soluţia problemei. Se retrag câţiva metri mai în spate şi revin.

— Vedeţi ceva straniu? îi întreabă Ida şi se opreşte brusc.

Scanează tabloul cu atenţie. Văd ceva, ceva ce nu cunosc: căciula, polonicul de lemn, şosetele strâmte, toată compoziţia e stranie, lumea e simplificată, însă plină de detalii, aproape ca la televizor, dar nu sunt siguri dacă la asta s-a referit. Dau încet din cap, se uită la ea

expectativ.

— Aici e un picior în plus, spune Ida liniştit şi arată cu degetul.

Laba piciorului. Da, într-adevăr. Chicotesc, de parcă l-ar fi surprins pe profesor uşurându-se în chiuvetă. Da, numără personajele, fiecare ar trebui să aibă două picioare, dar iată o talpă în plus care iese de sub masă, o talpă în ciorap negru, inocentă, rătăcită, absurdă. Zâmbesc uşuraţi: aşadar la asta s-a referit. E simplu. Am rezolvat problema dificilă – e vorba de o glumă sau o eroare. Maestrul a greşit numărătoarea picioarelor, s-a zăpăcit, e omeneşte.

Iar acum îi conduce pe un coridor lateral – o urmează, încă puţin dezamăgiţi că nu se opresc înaintea tuturor pânzelor pe lângă care trec, dar au încredere în ea. „Dacă aş putea lua din muzeul ăsta un singur tablou, l-aş lua pe acesta”, spune Ida şi arată cu umbrela spre un Vermeer. Se aşază în cerc în jurul ei şi urmăresc scrutător vârful umbrelei. Ultima dată, către alt grup de excursionişti, a spus acelaşi lucru despre un Velazquez şi mai înainte despre o mică natură moartă cu ochi de peşte care te străpung de printre crabi şi homari.

Nu numai natura moartă e moartă, totul e mort aici, oprit din evoluţie într-un anumit moment, străpuns de acul cu gămălie, preparat. Stăpânii feţelor portretizate s-au descompus demult în pământ, dizolvându-se, nu mai există copacii de pe marginea drumului, nici căţelandrul care se iţea curios din colţul tabloului. Materialele mătăsoase regale s-au descompus, mâinile mărunte au dispărut, au alunecat de pe degetele lor inelele, florile reci, înmiresmate de bujor nu mai există, nu a mai rămas nimic din ele, s-au preschimbat în particule de praf, apa s-a evaporat, culoarea s-a desfăcut în compuşi de fier şi în oxizi, mirosul a plutit în văzduh sub forma unor particule lung-pedunculate, care s-au agăţat apoi de picăturile de apă formând împreună un pârâu, iar apa s-a preschimbat în câteva generaţii de insecte mâncate de peşti, care la rândul lor au ajuns în iazurile artificiale ale crescătoriilor şi de acolo în serele olandeze ca îngrăşământ, unde au intrat în căpşune sau piersici şi au sfârşit în îngheţata pe care a mâncat-o cândva cu fiica ei, apoi s-a dus la culcare, neştiind că poartă în ea particule din mireasma bujorilor imortalizaţi în tablou.

Iar acum este limpede că acel tablou e doar un exemplu de artă frivolă, un exemplu de măiestrie a mâinii omeneşti, capabilă să creeze un miraj, să multiplice iluzia dulce, ispititoare şi să convingă ochiul unui privitor neisprăvit care călătoreşte prin lume cu autocarele că se uită la ce ar trebui şi că experimentează ceea ce este cel mai puţin important – forma, conturul, aparenţa. Şi nu învaţă nimic, nu descoperă adevărul evident de la care ar trebui să înceapă prima lecţie de chimie, biologie, fizică: aceea că ne compunem fizic din ceea ce a murit, din lumile demult apuse, că suntem minunata consecinţă a dezintegrării materiei.

— Priviţi, spune Ida, priviţi ce linie delicată, vaporoasă, asemenea luminii care estompează muchiile. Ai impresia că, datorită ei, tabloul este multidimensional...

Acum simte că şi ei observă lucrurile pe care le reliefează. Privirea lor foşneşte, îi aude privind, identificând cele mai mici detalii, sorbindu-i brusc cuvintele. Ca hipnotizaţi. Ida îi hipnotizează. Dacă ar putea pleca acasă cu un singur tablou din muzeu, da, pe acela l-ar lua cu ei. Apoi cumpără de la magazinul muzeului toate cărţile poştale cu Vermeer.

Stau acum la masa din bucătărie şi iau cina devreme: Olga, Stefan, Adrian şi Ida. Ida face rulouri din feliile de caşcaval şi le taie în fâşii înguste, le duce la gură, apoi pune furculiţa deoparte.

— Aţi văzut ceva din lumea asta. Şi eu aş vrea s-o văd, spune Adrian cu admiraţie.

Puţin mai devreme îi administrase cu îndemânare căţelei injecţia, nu a durat mai mult de o secundă.

— Serviciul e de aşa natură, spune Ida, nu mă aleg cu nimic din excursiile astea. Pentru mine nu mai reprezintă nicio noutate.

— Şi munca mea presupune repetarea aceloraşi activităţi. Zilele sunt identice. Bine măcar că mai există anotimpurile, spune Adrian.

— Şi dumneata cum ai ajuns la noi? o întreabă Olga brusc.

Ida este surprinsă, dar Adrian se apleacă spre ea şi-i spune:

— Nu mai ţii minte, bunico, doamna e din Varşovia, a avut un accident.

— Ah, da, îşi aminteşte Olga. Îmi cer scuze.

Mănâncă borş de sfeclă cu urechiuşe, fierte separat în apă cu sare. Ida vrea să afle ce animale cresc. Dar Adrian izbucneşte în râs când aude întrebarea şi se uită plin de înţeles la Stefan.

— Nu creştem nimic, dimpotrivă.

Spune că adeseori oamenii vor să-şi eutanasieze animalele chiar şi când nu este cazul, pentru că boala e în desfăşurare şi au şanse să mai trăiască o vreme. Dar oamenii sunt nerăbdători. Chiar dacă acceptă gândul morţii, nu vor să asiste la actul în sine. Iar pe el nu-l lasă inima să eutanasieze toate pisicile şi câinii bolnavi, nici caii, mai ales dacă moartea lor poate fi una blândă şi uşoară. Nu-l lasă inima. Aşa că adună de la oameni animalele muribunde, dar cum la el la clinică nu are atâta spaţiu, i-a rugat pe bunici, care sunt la pensie şi au mult timp, să-l ajute. Şi-l ajută. Aşa că le aduce aici asemenea exponate. Spune „exponate” şi îi zâmbeşte Olgăi.

— Sunteţi împotriva eutanasiei, spune Ida direct şi la obiect.

— A, nu, nu sunt. Că doar le eutanasiez. Numai că uneori n-am inimă s-o fac, mai ales că tot am posibilitatea să le aduc aici. De altfel, oamenii chiar preferă asta, singuri mă roagă să le iau – vii sau moarte. Ce poţi face cu un cal bolnav şi apoi cu hoitul lui? E o problemă. Pe

când aici au parte de un serviciu complex.

— Iar voi cum rezolvaţi problema aceasta?

— Le îngropăm în spatele grădinii, în apropierea haldei, rupe tăcerea Stefan cu gura plină.

— Vreţi să vedeţi? întreabă Adrian.

Nu, Ida nu vrea. Spune că deja şi-a revenit şi trebuie să plece. Şi că le mulţumeşte.

Dacă nu au nimic împotrivă, o să mai rămână numai până a doua zi şi dimineaţă o să-şi comande un taxi care s-o ducă în oraş.

— La numărul poliţiei nu răspunde nimeni. E posibil? Ce credeţi? Poate nu l-am format bine?

După cină, Ida îl ajută pe Adrian să scoată căţeaua bolnavă în zăpadă, în faţa casei. Se întâmplă acelaşi lucru ca dimineaţă – căţeaua se clatină pe picioare şi stă multă vreme nemişcată până se hotărăşte să dea drumul la firicelul întunecat de urină. Apoi îşi îndoaie picioarele din spate şi se lasă cu fundul pe zăpadă, de parcă ar vrea să se întindă. Adrian o ia în braţe.

— Am întrebat-o deja şi pe bunica dumneavoastră: de ce nu o eutanasiaţi? De ce să se chinuiască, de vreme ce soarta ei e pecetluită?

Adrian o aşază pe umăr ca pe un copil:

— E nevoie de timp ca să mori.

— E câinele vostru?

— Nu, mi l-a lăsat stăpânul ei când s-a dovedit că nu se mai poate face nimic. Dar i-am spus că o să dureze o zi-două, şi uite că o ţine aşa de aproape o lună. Vedeţi?

— Dar suferă inutil. Ce sens are suferinţa, de vreme ce oricum mori?

— Primeşte calmante.

Adrian intră în casă.

Ida simte că o cuprinde iritarea. Fiecare insistă cu ale lui; nu reuşesc să se înţeleagă. Vorbesc ca nişte megafoane. Cuvintele rostite nu împing discuţia mai departe.

— Şi nu vi se pare o dovadă de cruzime? Că se chinuieşte de atâta vreme?

— Bunica spune că animalele nu bagă moartea în seamă, ştiţi? Nu ştiu că mor, nici că s-au născut.

Adrian aşază cu grijă căţeaua în culcuşul ei.

— Dar eu cred că nu e adevărat.

Înainte să plece, lasă pe masă fiolele şi medicamentele, sunt multe. Apoi îşi ia la revedere şi pleacă. O clipă mai târziu, aude în curte mormăitul motorului. Ida o ajută pe Olga să strângă de pe masă. Bătrâna îi povesteşte o istorie dezlânată despre o femeie care a fost însărcinată vreme de câţiva ani. Purta sarcina cu plăcere şi nu dorea să nască. Şi pruncul din pântecul ei era mulţumit, ajunsese la dimensiuni

normale şi nu mai creştea.

Ida surprinde privirea blândă a lui Stefan, care pare să spună: „bătrâneţea nu e motiv de bucurie”.

Se duce în camera de la etaj şi se aşază pe marginea patului aranjat. Se simte prost că bătrâna Olga a trebuit să-i facă patul, că a atins aşternutul în care doarme. Îşi aminteşte o scenă agasantă dintr-o excursie, dar nu vrea să se gândească la asta. Grădini cu fântâni arteziene. Când se culcă, ştie că cei doi bătrâni seamănă oarecum cu părinţii ei. Mâine, îşi promite, mâine o să plece de acolo, o să sune la poliţie şi o să rezolve cu maşina. Nu se mai duce la casa părintească. Au trecut deja două sau trei zile de la accident, trebuie să se întoarcă la Varşovia. A doua zi – sau poate chiar cu o zi înainte – avea programarea la medic. Şi la serviciu cu siguranţă încep să se neliniştească din cauza ei. Se înfăşoară în plapumă ca într-un cocon, pentru că în cameră e frig. Mişcarea sumară o face să se gândească la oraşul ei – îngheţat şi străin. Imaginea care i se conturează în minte o frapează; nu vrea să se întoarcă acolo.

Oraşul este neprietenos şi auster, străzile lui te amăgesc – nu te duc spre niciun centru, ci numai spre periferii vântoase, geroase, nesfârşite. E tăiat în două de un râu melancolic de care se fereşte ruşinat. Construcţiile sale pipernicite se ascund în spatele suprafeţelor plane ale reclamelor cocoţate pe platforme de metal. Sunt exacerbate de prismele rectangulare uriaşe, glaciale ale blocurilor turn, răzleţite în spaţiul oraşului. Parcurile, înghesuite între case vechi, seamănă mai mult cu nişte scuaruri pustii. Pe străzile largi bate întotdeauna un vânt glacial, chiar şi vara se simte un aer rece care suflă în zona depresionară, semn că oraşul deschide şesurile nesfârşite, uriaşe, care încep la Răsărit. Oamenii nu se uită unii la alţii, se prefac că nu se văd. Se înghiontesc în tramvaie şi apoi îşi feresc privirea, veşnic supăraţi, reci, grăbiţi să ajungă la casele lor de la periferie. Agresiunea înăbuşită le încetineşte mişcările, astfel încât la prima vedere par detaşaţi şi liniştiţi – o iluzie nespus de înşelătoare. Pentru că, în realitate, se furişează, întotdeauna gata de luptă.

Este un oraş al furiei – o simţi pretutindeni, este ca fumul care pătrunde prin orice fisură şi înţeapă ochii. O furie uşor prăfuită, poleită şi pudrată; o furie care se umflă ca un val undeva la periferia oraşului şi se rostogoleşte în fiecare dimineaţă până la porţile urbei deodată cu sutele de mii de oameni care vin la serviciu. Automobilele lor pătrund năvalnic pe noi artere de comunicaţie şi nu încetinesc când intră pe străduţe lăturalnice. Trecătorii ţâşnesc în faţa lor, de parcă ar fi nişte picături uriaşe, nişte recipiente moi cu sânge. Se îmbrâncesc în drum spre lift, îşi ocupă locul în acele capele mobile şi ridică privirea spre cer într-o rugăciune egoistă.

— Dă Doamne să rezist şi azi, dă-mi puterea să mă pot apăra.

Ar fi trebuit să plece de mult de acolo, chiar dacă asta ar fi însemnat să rătăcească la nesfârşit prin lume cu „Inima Europei”, în sensul acelor de ceasornic.

În urmă cu doar câţiva ani, la ultimele sărbători petrecute cu mama ei, i-a cumpărat un inel. E o idee bună să-i cumperi mamei tale, o bătrână, un inel? E de aur, subţire, cu peruzea. Mamei sale îi plăceau peruzelele – e piatra copiilor. La drept vorbind, nu încetase nicicând să fie fetiţă. Ida îşi aminteşte cum şi-a dat seama, pe când avea vreo cincisprezece ani, că e mai matură decât mama ei, că a depăşit-o şi, din acel moment, conform unei convenţii nescrise, ea a preluat rolul de părinte pentru mama sa. Inelul însă îi alunecă de pe deget. Mama îl priveşte mulţumită, stând pe pat, inelul i se potriveşte numai pe degetul arătător. Arată neserios cu el. Cam caraghios. Îl învârte pe deget. Orice gest al mamei e o nerozie înţepătoare, penibilă. Inelul îşi pierde întru totul valoarea, încetează să mai fie simbolul comuniunii sacre, al logodnei cu ea, cu propria mamă. Întotdeauna a locuit departe, putea să vină s-o vadă numai cu trenul de noapte, un soi de călătorie stranie, falsă, care nu te lasă deloc să înfrunţi cu adevărat spaţiul. Se urca în trenul de noapte la Gara Centrală, bea bere ca să poată adormi în cuşetă şi cădea într-un somn cleios, neliniştit, legănat. La capătul călătoriei întotdeauna se crăpa deja de ziuă şi trenul pătrundea lin într-o altă lume, pustie şi montană, lipsită de orizontul urban creat de mâna umană pe măsura omului. Lumea asta nouă era inumană: uriaşă, deschisă, imprecisă. Ca să ajungă în sat de la gara din localitate trebuia să ia un taxi care costa o avere, apoi să urce încă multă vreme în pantă pe un drumeag îngust. De aceea toate cadourile trebuia să fie uşoare şi mici.

Se sărutau de bun venit ca nişte vecine – atingându-şi obrajii cu buzele. Mama se bucura când primea ciocolată şi produse cosmetice neînsemnate. Apoi beau cafea şi o punea la curent cu bârfele de prin sat. Întotdeauna era ironică şi maliţioasă. Vorbea o limbă eterogenă, amestecând cuvinte poloneze şi ucrainene. Cândva, Ida detesta felul în care vorbea, acum putea spune că s-a obişnuit – era „parte intrinsecă” din mama ei, la fel ca trupul mărunt, ca mişcările surescitate sau râsul înfundat.

După ce s-a sfârşit totul, după lunile acelea lungi de iarnă, după înmormântarea tatălui, a anunţat-o că pleacă de acolo, că se mută.

— Unde te muţi, mamă? a întrebat-o.

— La tine.

Dar nu s-a mişcat de acolo.

I-a spus să-i dea pace. S-a întins pe partea sa de pat cu mâna sub cap; cealaltă jumătate a patului era acoperită impecabil de o cuvertură rece, alunecoasă, cu franjuri. I-a mai spus: „M-a ţinut aici captivă, pe

muntele ăsta, atâţia ani, bătrânul” sau ceva de genul acesta. Pe Ida a cuprins-o tristeţea; nu aşa se vorbeşte despre morţi, despre ei se vorbeşte întotdeauna numai de bine. Nu, nu o doare nimic, vrea doar să stea puţin întinsă în pat. Nu a oprit-o pe Ida să plece. Nu a întrebat-o nimic de Maia, nici de fiul ei mic, nu s-a uitat la banii pe care fiica ei i-a lăsat pe masă în plic, din asigurarea tatălui şi o mică parte de la ea, ca de la fiică la mamă. Ida nu ştia ce să facă. Umbla prin casa părinţilor ei şi vedea că moartea îşi făcuse acolo sălaş pentru totdeauna. Era ca gerul, ca o chiciură lipicioasă, călduţă, care acoperă în strat microscopic fiecare obiect, pătrunsese în rosturile dintre plăcile de faianţă, slăbise balamalele uşii, care deja se văitau la cea mai mică mişcare. Ida a luat nişte ulei vechi, deja rânced, aproape toate rezervele de mâncare începeau să se altereze, şi cu ajutorul tulumbei de ulei pe care o foloseau pentru maşina de cusut a uns balamalele cu picături lenevoase.

Nu a ajutat. Clanţa uşii de la intrare s-a rupt, cablul veiozei de la capul patului s-a ars, pelargoniile s-au uscat. În recipientele de faianţă în care ţineau hrişca şi faina, moliile de bucătărie îşi depuseseră ouăle, în şifonier îşi făcuseră cuibul şoarecii. În partea de nord, acolo unde peretele dădea spre versantul muntelui, apăruse o ciupercă uriaşă, cafenie – semăna cu faţa lui Cristos care urmează să se înfăţişeze omenirii la sfârşitul lumii. La început a crezut că se poate ocupa de toate – puţină apă cu săpun, o perie (nu aveau nici măcar aspirator), o şurubelniţă şi un praf de curăţat bun. Era primăvară, se făcea tot mai cald. Pe urmă însă a constatat că problema e mai serioasă decât îşi închipuise – casa murea, îşi pierduse rezistenţa şi ceda oricărui virus mic sau mare, asemenea unui om care suferă de o boală mortală şi înţelege subit că nu mai are pentru ce să lupte.

Ida nu a îndrăznit să plece aşa, pur şi simplu, astfel că mai întâi a dereticat prin casă toată ziua, apoi a stat o vreme pe laviţa de-afară. Seara, când se făcea răcoare, se muta în bucătărie şi fuma. Iar mama se întindea în pat şi stătea fără să scoată un cuvânt. Aşa că Ida a plecat.

6.

Nici măcar nu se dezbracă, n-o să poată dormi. Stă în mijlocul camerei întunecate şi reci în care aerul are un miros reavăn de mere. O chinuieşte senzaţia că i-a scăpat ceva din vedere, că s-a întâmplat ceva teribil şi important care nu-i vine acum în minte. Toate celelalte gânduri nu întârzie să apară, cad ca prunele coapte din copac, poc, poc. Numai unul nu se lasă prins în plasă. E colţuros, grunjos, ba chiar ţepos. E fierbinte, nu-l poate suporta. O arde. Ceva s-a întâmplat, dar Ida nu ştie exact ce şi când.

Deapănă în faţa ochilor faptele. Se desfăşoară asemenea unei şosele înzăpezite, pe care caută puncte de orientare. Trebuie mai întâi să le ordoneze, apoi o să se liniştească.

Aude de jos vocile celor doi bătrâni – asta deja s-a întâmplat: târşâitul picioarelor, paşi pe treptele de lemn, scârţâitul uşii, apa trasă la toaletă, geamătul pompei când porneşte pe neaşteptate.

Niciodată lucrurile nu au fost aşa cum a crezut că o să fie – în asta constă misterul vieţii, îşi zice acum. Întotdeauna a apărut ceva neaşteptat, imprevizibil. În esenţă, poate spune că există două vieţi. Una în care omul îşi imaginează ce urmează să se întâmple, ce o să fie, şi nu e vorba de lucruri fantastice, plăsmuite, ci de consecinţa educaţiei îndelungate şi temeinice: a manualelor studiate la şcoală, poveştilor auzite de la oameni, filmelor văzute, ziarelor citite. Aşa ar fi trebuit să stea lucrurile, aşa se întâmplă în cazul altor oameni, şi cum nu e cu nimic mai presus faţă de alţi oameni, cursul acesta al lucrurilor ar trebui să fie valabil şi pentru ea. Este o viziune dinainte trăită şi interpretată, înţeleasă şi arhivată la rubrica lucrurilor care nu au ajuns niciodată să se întâmple. E un depozit uriaş, care se întinde de-a lungul unor hale nesfârşite, şi fiecare are o plăcuţă de identificare pe care scrie: „Aşa ar fi trebuit să stea lucrurile”. Aici viaţa se aranjează într-o înşiruire logică de evenimente, ar putea exista şi un manual de instrucţiuni, pentru începători. Şi s-ar putea purta discuţii pe acest subiect – toată lumea s-ar înţelege, cuvintele ar însemna acelaşi lucru, ar exista fapte bune şi rele, circumstanţe favorabile şi nefavorabile. Toate întâmplările, chiar şi cele mărunte, ar avea aici compartimentul lor, ar fi importante, s-ar asocia în înlănţuiri logice de cauză şi efect, ar trezi încredere şi entuziasm – bile de sticlă, alunecoase, cu model interior. Aici s-ar încadra nunta ei din studenţie cu Nikolin – modestă, dar desăvârşită; tot aici ar intra şi momentul când i-au adus-o pe Maia pentru prima oară, să o ţină la piept; sau momentul când părinţii ei au venit să o vadă în studenţie, aşteaptă în holul căminului, provinciali, şovăielnici, cărunţi; Maia mănâncă un biscuit de cacao, are faţa murdară; pixul lui Nikolin lasă pe hârtie un model mărunt, aproape indescifrabil, care se aranjează în propoziţii despre adevăruri înspăimântătoare.

Amintirile acestea coexistă lângă alte depozite de amintiri – amintiri despre lucruri care s-au întâmplat cu adevărat, despre lucruri care au străpuns membrana subţire a potenţei şi ar fi putut fi imortalizate de camera de luat vederi, oferind dovezi. Dovezi a ce? Ida nu ştie. Sunt evenimente aparent similare celorlalte, aproape identice, cu toate că uneori – e adevărat – unele dintre ele diferă. Toate au însă o trăsătură comună – sunt atinse de banalitate, de parcă ar fi ieşit de sub o matriţă defectă.

Nunta e haotică, se strică microfonul şi de aceea niciunul dintre ei nu aude ce le spune ofiţerul stării civile; rochia de mireasă este prea lungă, a călcat-o cu tocurile şi acum volanul s-a rupt; cineva întârzie şi îşi face loc cu greu printre rânduri; ciorba a fost adusă rece la masă, autobuzele intră în bălţi şi împroaşcă cu noroi hainele de gală ale nuntaşilor. Pruncul înfăşat strâns într-o păturică albastră are faţa inertă şi încreţită, nu se vede pe ea nicio emoţie. Ida desfaşă repede copilul să verifice dacă e totul în regulă, apoi – chiar dacă totul e într-adevăr în regulă – plânge până dimineaţa.

Cu cât e mai mare discrepanţa dintre două amintiri, cu atât sunt ele mai dureroase. Nimic nu i-a ieşit cum trebuie, lucrurile au decurs altfel în realitate şi nu ştie de ce amintirile îi sunt ştirbite şi banale.

Mama moare într-un spital ticsit din Varşovia din cauza unei comoţii cerebrale, cu inelul cu peruzea pe degetul arătător. Dar inelul dispare. La înmormântare, chiar dacă Ida se fereşte cât poate, o năpădeşte o amintire dureroasă de demult: are doisprezece ani şi o vede pe mama ei întinsă sub corpul robust al unui bărbat străin, ştie imediat că ea e, o recunoaşte fără greş după jartierele ciorapilor, înainte ca mama să întoarcă şi ea capul şi s-o paralizeze cu ochii închişi. Ida are impresia că a paralizat-o pe vecie.

În decursul unui an îşi pierde ambii părinţi – tot în mod banal. Întotdeauna a crezut că moartea are clasă, că tot ce are legătură cu ea trebuie să fie sublim. În realitate, moartea s-a dovedit la fel de banală ca viaţa.

O înmormântează pe mama ei în cimitirul jalnic şi pustiu, totul parcă pe fugă, fiindcă oraşul e pustiit de arşiţa lui august. Cimitirul acela este pentru mama ei cel mai străin loc posibil. Numele său exotic răsăritean va atrage pentru o clipă privirea trecătorilor. Şi va stârni un zâmbet ironic. Ida a reuşit, în sfârşit, deşi fără intenţie, să-i despartă, mama şi tatăl ei nu s-au potrivit niciodată. După moartea mamei simte uşurare şi un sentiment de vinovăţie. Cele două trăiri sunt atât de strâns împletite şi sudate, că nu le poate despărţi la fel de uşor cum i-a despărţit pe părinţii ei după moarte. Dar sunt senzaţii cunoscute. La fel s-a simţit şi când a plecat de-acasă la Wrocław.

Din Wrocław, Ida îşi mai aminteşte doar iernile. De ce? Poate memoria ei e ca un film alb-negru, poate nu-i plac culorile. Wrocławul există pentru ea numai iarna – caldarâmul îngheţat al pieţei, rămăşiţele de zăpadă bătătorită între plăcile trotuarelor. Aburii respiraţiei care dau în vileag orice chip. Şcoala la care merge Ida când are şaptesprezece ani – o clădire germană cu tencuială ciupită ca de vărsat de vânt, urme ale gloanţelor din timpul războiului. Stă în piaţa pustie, vastă, de parcă ar fi fost construită în neant. În realitate, prin locul acela a trecut cândva o stradă aglomerată şi cu case înghesuite. Acum, aici se află doar liceul de arte plastice şi internatul. Ida e într-un palton care fusese

cândva al mamei sale, dar pe care l-a transformat pentru ea, un palton de care îi este ruşine, pentru că la modă sunt hainele de blană scurte şi botinele din scai. Duminica rămâne singură la internat, pentru că nu vrea să se întoarcă acasă. Uneori vine la ea tatăl ei şi întotdeauna cu o zi mai înainte primeşte o telegramă de la el: „Sosesc duminică dimineaţă”. Din geanta neagră, închisă cu fermoar, scoate şi pune pe masă un borcan cu miere de albine, cârnaţi de casă, gem de zmeură, brânză de vaci şi spune că mama i-a făcut o prăjitură. Ida le pune deoparte, fără să se uite la ele. Ies la plimbare în ger – pe strada Świdnicka[2] spre piaţa oraşului, apoi cotesc spre universitate şi Odra. Tatăl ei se sprijină de balustrada podului şi se uită la raţele care merg stângaci pe gheaţa de la mal. Mănâncă de prânz la bufetul din gară, la un ceai cu lămâie Ida îi povesteşte despre lucrările ei. Uneori vorbesc despre culorile sulurilor de aţă răsucită, iar alteori Ida e gata-gata să spună altceva, dar ştie că tatăl ei are propria teorie despre viaţă şi nu are rost să discute pe acest subiect. Crede că totul e o lecţie, numai aşa poţi trata viaţa, crede că fiecare experienţă şi fiecare sentiment, tristeţe, supărare, regret, fiecare insucces, chiar şi lumina gării, lumina chioară a lămpii agăţate de tavan, totul este o lecţie menită să ne înveţe ceva. Şi dacă înţelegi asta, viaţa devine uşoară ca o grădiniţă, ba chiar agreabilă. E o filosofie de viaţă foarte simplă: suntem elevi, ne pregătim pentru examen. La patru, tatăl ei are tren de întoarcere. Îi face cu mâna de la geam – zvelt, ridat, căciulă de blană pe cap în stilul celor pe care le poartă toţi bărbaţii de vârsta lui.

Nu, nu numai iarna. Brusc îi apar în faţa ochilor imagini estompate, înceţoşate din grădinile din Sępolno – merge cu tatăl ei, uitându-se uimită la grădinile de flori din faţa vilelor uriaşe. Crini portocalii şi irişi violeţi au dat în floare, aşa că trebuie să fie luna mai – la Wrocław totul înverzeşte mai devreme decât în altă parte. Caută numărul dorit şi nimeresc în cele din urmă la o clădire anexă, unde tatăl studiază concentrat torsul. Are firul aspru, răsucit; este un tors pentru covoare, într-o gamă cromatică modestă. O paletă comprimată supărător între galben murdar şi arămiu. Tatăl, dezamăgit, atinge cu buricele degetelor mosoarele uriaşe. Ida ştie ce şi-ar dori – portocaliul crinilor din grădină, violetul irişilor, magenta, galbenuri, albastru de Paris. Dar cumpără şovăind ceea ce i se oferă. Stă în cumpănă, scoţând banii din portofelul uzat (pe urmă Ida i-a cumpărat de Crăciun un portofel nou). Îndeasă mosoarele grele în geanta goală cu fermoar, aceeaşi în care îi aduce şi ei de mâncare.

Cât trăieşte, vreme de alte câteva decenii, îi trimite felicitări de sărbători şi scrisori scurte. Scrisul lui devine tot mai stângaci de la an la

[2] Strada Swidnicka, una dintre străzile principale din Centrul Vechi al Wroclawului, despre care primele menţiuni datează din perioada medievală.

an.

Începe propoziţiile cu liniuţă, de parcă ar face o enumerare a lucrurilor care s-au întâmplat în absenţa fiicei. Idei îi place stilul acesta de ordonare a faptelor, îi este apropiat inimii. Tatăl ei scrie, de pildă, astfel:

„Dragă Ida,

— La noi nu e nimic nou.

— Mama ta şi-a rupt piciorul de la gleznă şi l-a avut în ghips, dar deja i l-au scos.

— A murit profesoara ta de polonă, am fost la înmormântare.

— Am urcat războiul în pod. N-o să mai ţes.

— Mama are dreptate, nu e cerere pentru covoarele mele.

— A murit Baca, nu mai vrem alt câine”.

Şi tot aşa. Din ultima lui carte poştală nu reiese că este foarte bolnav.

Se apropie de fereastră şi acum vede muntele: abrupt şi puternic, un morman din granit scânteietor, turnat din lavă vulcanică. Cerul este strălucitor, de parcă suprafaţa lui neagră a fost lustruită. Reflectă lumina lunii.

Zăpada capătă lumina neonului, violet-cenuşiu. Trebuie să plece de acolo, deşi peste tot e frig şi neplăcut. Trebuie să rezolve toate treburile acelea mărunte: cheile, telefoanele, medicii, banii. Mâine.

Acum îmbracă paltonul care se dovedeşte neplăcut de rece şi umed. Ridică gulerul şi coboară în linişte pe scări. Câinele alb se uită la ea scrutător din umbră şi se vede că ezită dacă să o urmeze sau nu. Întoarce capul, de parcă s-ar fi aşteptat să-l strige cineva din casă, dar probabil ia lipsa unei reacţii drept permisiune şi, indiferent, de parcă ar fi îndeplinit o sarcină plictisitoare, porneşte în urma ei prin curte, în direcţia muntelui.

Ida trece de şinele de cale ferată şi de şirul de clădiri goale. Pojghiţa subţire de gheaţă de deasupra băltoacelor crapă sub cizmele ei, gerul încă nu şi-a săvârşit opera de noapte. Din curtea pustie, care cândva îndeplinise funcţia de platformă de încărcare – stau aici containere goale, ruginite, braţe de macara rablagite –, muntele arată ameninţător şi abrupt. Pe versanţii lui cresc puieţi de mesteceni şovăielnici, golaşi şi subţirei, o armată de copii vegetali care s-a încumetat să atace versantul, o cruciadă a copiilor. Pe versantul acela nici măcar zăpada nu se poate ţine, dezvăluind suprafaţa aspră, cenuşie, brăzdată de şuvoaie de ploaie, tăiată de o panglică oblică care îl înfăşoară până în vârf. Probabil că e drumul pe care urcau cândva vagonetele. Înconjoară muntele într-o spirală discretă şi duce până în vârful ascuns între coroanele arbuştilor golaşi.

— Să mergem, îi spune Ida câinelui.

Drumeagul este îngust, dar pietruit. Nu e foarte în pantă, aşa că se înaintează uşor de-a lungul lui. Merge cu pas egal, uitându-se pe unde calcă, obişnuită să aibă mereu versantul pe partea stângă, iar pe dreapta spaţiul liber, deschis.

În jos vede doar un arhipelag de luminiţe. Ida urcă, afundându-se în bezna cenuşie. Îşi pune încrederea în drumul care o duce neîntrerupt în sus, spre vârful ziguratului. Dar ce sens are o asemenea excursie în care nu vezi nimic, când pare că înaintezi înăuntrul unei sfere negre, în spirală, trasând necontenit aceleaşi cercuri? Strigă câinele, dar până şi vocea ei, scandată parcă de departe, se pierde în lumina aceea aspră, glacială – ricoşează şi se întoarce ca un bumerang.

Îşi imaginează că dacă cineva ar coborî de pe munte ar trebui să treacă pe lângă ea pe drumeagul acela îngust. E surprinsă să o vadă pe mama ei, aşa cum şi-o amintea când a dus-o la spital – o bătrânică zveltă, gârbovită, cu un rictus ironic pe faţă, de parcă ani de zile şi-ar fi înăbuşit râsul. Poartă un palton pepit cu guler de blană, o haină de sărbătoare păstrată de-a lungul anului cu săculeţi de lavandă. La vederea ei, pe Ida o cuprinde un val de căldură, de parcă, bâjbâind pe întuneric, mâinile dau brusc peste o formă cunoscută, sigură. Spune „mamă”. Nu e nevoie să se salute, e suficient să se privească. Se pune în mişcare un mecanism cosmic primordial – se suprapun două continente, două plăci tectonice uriaşe, se sincronizează între ele văile imense şi lanţurile muntoase, mările şi depresiunile. Se sincronizează între ele albiile râurilor. Îşi aminteşte din trecutul îndepărtat, din abisul copilăriei, de conştiinţa binecuvântată că formau unul şi acelaşi organism, familiar, cald, bun. Atât de puţin mai lipseşte, mişcarea spre unitate este sigură şi clară, într-o clipă, din amândouă va rezulta o singură fiinţă şi atunci totul se va opri. Dar se pare că nu e aşa, se pare că nu e o compatibilitate perfectă. Nu se potrivesc în mărunţişuri şi diferenţele acestea mărunte sunt tot mai multe, până când trebuie să recunoşti – totul te strânge. Apoi te apasă, apoi te doare. Pleci.

Câinele alb alungă vedenia ca pe un vis, aleargă în susul drumului de parcă ar fi vrut să vadă dacă nu s-au rătăcit.

Ida a păstrat ani de-a rândul paltonul pepit pe umeraş, în camera sa. Băga în buzunare săculeţi cu lavandă, la fel cum făcuse şi mama ei în timpul vieţii. Apoi, într-o bună zi, l-a împăturit şi l-a înfăşurat în hârtie. L-a aruncat în containerul cu haine second-hand.

Drumul devine tot mai sinuos şi ăsta e semn bun – probabil că se apropie de vârf. Se crapă de ziuă. Şi atunci vede că din vârfului muntelui coboară spre ea Maia, cu pasul ei legănat, în blugi care se ţin pe oasele bazinului ieşite în relief şi dezgolesc pielea uscată şi întinsă din jurul buricului. Se uită pe unde calcă, nu o vede. Oh, Maia – Idei i se înfoaie în pântec un mugure cărnos, întotdeauna are aceeaşi senzaţie când o vede pe fiica ei după mult timp. E un tremur delicat, o mişcare

lejeră, ca o aducere aminte a faptului că trupul ei a găzduit cândva înlăuntrul său un alt corp, chiar dacă doar temporar, să zicem că a suta parte din viaţa omenească. Maia ridică ochii şi o priveşte cu atenţie, provocator, dar Ida ştie, vede cât este de fragilă şi de pierdută în spaţiu. Pe chip i se citeşte oboseala, ochii sunt încercănaţi, cu siguranţă iar nu mănâncă. „De unde ai apărut aici?”, ar întreba-o Maia. „Oh, e o poveste lungă, ţi-o spun imediat”, ar răspunde ea. „Nu ne-am mai văzut de mult.” „De mult.” „Când te întorci?” „Dar tu când te întorci?” – răspunde Maia la întrebare cu o altă întrebare.

„Ai promis c-o să-mi trimiţi o carte poştală pe săptămână, dar ai trimis doar una, de sărbători.” Maia se apropie şi îşi lasă capul pe umărul ei. „Aşteaptă-mă aici, doar urc până în vârf, spune Ida. Mă întorc imediat şi mâncăm ceva împreună şi-o să-ţi povestesc tot.”

Maia scoate un pachet subţire de Marlboro şi dă din cap că aşteaptă. I se face brusc prea cald şi Ida îşi descheie paltonul. Drumul e mult mai vizibil datorită bolţii înstelate. Se uită la cerul scund – Părul Berenicei este la loc central, chiar deasupra capului ei. Nici măcar nu ştie când a ajuns pe vârful plat, nu mai mare decât un scuar obişnuit. În centru sunt mormane de pământ şi un vagonet ruginit. Mai departe de atât nu poate să meargă, este chiar în vârf. Bate un vânt uşor şi se vede în vale spaţiul întunecat, neţărmurit, străpuns din loc în loc de luminiţe ca instalaţia unui pom de Crăciun, ca şi cum materia lumii s-a coagulat în particule împrăştiate în spaţiu, rătăcite. Oraşele, drumurile, curbele periculoase i se par de la distanţa aceea arbitrare, ar putea fi doar o iluzie, o fata morgana invernală. Dar cu cât se îndepărtează de vârf, cu atât mai cenuşiu e spaţiul şi, undeva departe, la orizontul lăptos, desluşeşte lanţul munţilor înzăpeziţi, înalţi, dar plaţi, cu piscurile retezate, puerili. Cu siguranţă urmează să răsară soarele. Ida se sprijină de vagonet şi priveşte într-acolo – nu a mai văzut până atunci ceva atât de frumos. În faţa munţilor spaţiul este întins, cenuşiu şi argintiu. Încetul cu încetul, din această întindere cenuşie se dezvăluie contururile copacilor şi caselor, vede şi o biserică, turla ei e asemenea unui băţ de cort care susţine cerul decolorat. Ida vede de departe puritatea spaţiului şi precizia fiecărei muchii a acestuia. Simetria este perfectă, ca într-o schiţă în peniţă a cărei compoziţie a fost bine gândită. Linia şoselei însăilează orăşelul ca un colier preţios.

Ar vrea să ajungă acolo, ar vrea să locuiască în ţinutul acela pur, luminos, blajin.

Are chef să fumeze; chiar dacă s-a lăsat de multă vreme, cu siguranţă pachetul de ţigări din mâna Maiei i-a stârnit vechiul nărav. Ar fuma una. Aproape că nu-şi mai aminteşte cum e să fumezi. Să-ţi placă ceva atât de mult încât să trebuiască imediat să tragi adânc în piept fumul, pentru că plăcerea e copleşitoare.

Câinele alb lasă pe zăpada din jur urme de labe înlănţuite. Ida se întoarce repede, nu se miră că nu o mai găseşte pe Maia. Niciodată nu aşteaptă. A luat-o înainte, a plecat mai departe pe propriul ei drum.

Maia a apărut în viaţa ei în urmă cu treizeci şi trei de ani. Îşi anunţă sosirea cu dureri. În timpul nopţii, durerea se preschimbă în contracţii ritmice, ca ecourile unei furtuni iminente. E vară, oraşul doarme, aude ultimele tramvaie, undeva în depărtare se vaită o salvare. Pereţii încinşi degajă căldură şi e greu să rezişti în micul şi strâmtul apartament în care stau cu chirie. Ida coboară scările şi iese, în piaţeta de lângă bloc, se întinde pe o bancă. Vede stele căzătoare. Îşi spune că una dintre ele trebuie să fie sufletul copilului, dar Nikolin, comandând un taxi, o lămureşte că acelea sunt Leonidele, o ploaie anuală de meteori.

În salonul de spital mai sunt patru femei care dorm, păcat, Ida nu îndrăzneşte să le trezească. Se întinde pe spate şi se concentrează asupra durerii care vine în valuri. Le vede, de parcă ar forma un grafic cu linie curbă pe axa coordonatelor, funcţia durerii este neliniştită şi frântă, dar regularitatea ei îi trezeşte încredere. E curioasă dacă se poate extrage din acel grafic un tipar. Adoarme. Dimineaţa o duc la analize – mai întâi aşteaptă la coadă pe culoar împreună cu alte femei şleampete în cămăşi de noapte. Când îi vine rândul, constată că în sala de consultaţie e un grup de câteva zeci de studenţi la obstetrică, numai bărbaţi, mai degrabă nişte adolescenţi, îi cer să se întindă pe fotoliu şi Ida se transformă în două picioare răscrăcărate şi o burtă uriaşă. Se uită înăuntrul ei şi îi măsoară dilataţia. Notează datele. Apoi trebuie să se întoarcă în salon să-şi strângă lucrurile de pe măsuţa de noapte. Le aruncă în două pungi de plastic: cărţi, un tranzistor, câteva produse cosmetice, lenjeria de corp, şi se aşază în scaunul cu rotile care a venit să o ia, chiar dacă e capabilă să meargă pe propriile picioare. Liftul o duce la un etaj mai jos, închis pentru cei din afară, separat de restul spitalului, surd. Durerea revine în valuri, iar unele dintre ele sunt prea puternice să le poată ignora. În ea e ceva ce crapă, un pârâit lăuntric, un trosnet. Este o insectă care îşi leapădă pielea, se fărâmiţează în ea carapacele chitinoase. Gândurile i se dispersează în toate direcţiile, o cuprinde teama. E transferată pe un alt scaun, pe urmă o moaşă mai în vârstă, care îi vorbeşte întruna, îi acoperă regiunea inghinală cu clăbuc şi îi rade părul. Apoi i se face o clismă – o experienţă traumatizantă – şi acum devine cât se poate de limpede: corpul nu-i mai aparţine, sunt două entităţi separate. Corpul este supus propriilor examene, nişte materii foarte importante la care trebuie să ia notă de trecere, în timp ce ea îl însoţeşte.

Durerea se apropie de ea hipnotic, trasează cercuri uniforme care se strâng tot mai mult în jurul ei. Graficul funcţiei se schimbă dramatic, în

tiparul lui apar fracţii. Ida ţine multă vreme în ea ţipătul – de altfel, nici nu are la cine să ţipe, infirmierele intră şi ies, vorbind despre un oarecare Michal, pentru o clipă apare un medic tânăr în uniformă verde şi îi aruncă în treacăt o privire. Încearcă să-l reţină cu privirea, dar ochii lui se eschivează. Se uită la ea de jos în sus, prin prisma corpului, acolo se întâmplă lucruri mai interesante. Imediat ce doctorul a ieşit, infirmierele chicotesc amuzate, îi pun perfuzii şi deja nu mai poate fi vorba să se ridice şi să o rupă la fugă – are mâna imobilizată de pat cu bandă de pânză groasă; e legată de pat. Totuşi gândul de a fugi de acolo nu o părăseşte. Nu i s-a întâmplat de atâtea ori să fugă de la dentist? De câte ori nu s-a întâmplat să fie deja în fotoliu, în autoclave erau sterilizate instrumentele, iar ea se ridica precipitat şi pleca. Nu a făcut cale întoarsă din faţa uşii examinatorului în ultimul moment? Până acum a putut să spună: nu acum, mai târziu. Să poţi spune că încă nu este momentul şi că trebuie să te pregăteşti mai bine. Că poţi să ai dreptul la încă o încercare, când îţi îngăduie nervii. „Aş putea să nasc şi mâine sau peste câteva zile, când îmi mai revin”, îşi zice şi o prinde de poalele halatului alb pe moaşa care trece pe lângă ea, repetând asta nervos. Femeia îi zâmbeşte amabil, dar ochii ei sunt cruzi şi goi, nişte sticle colorate – nu-i spune nimic, doar o bate uşor peste faţă ca pe un copil năbădăios. „Perfuzia asta o să te ajute, e oxitocină, accelerează naşterea”, îi spun buzele reticent. Nimic altceva, dar pe Ida asta o emoţionează atât de tare, încât îi vine să plângă. „Nu plecaţi, vă rog, rămâneţi cu mine”, şopteşte. Dar moaşa e ocupată, pentru că tocmai atunci soseşte în sală altă gravidă care stă să nască. Se uită una la alta o clipă, cu speranţa că se va produce o schimbare, de vreme ce acum sunt două; se privesc cu subînţeles, de parcă s-ar îndemna muteşte una pe alta la un complot înainte să fie despărţite de un paravan. Din acel moment doar se vor auzi una pe cealaltă. Moaşa dispare, mâna Idei mai simte pentru o clipă atingerea aspră a halatului ei de bumbac. Atingerea binefăcătoare, sigură a cuiva din altă lume.

Femeia din spatele paravanului strigă şi înjură, alternează „futu-i” cu „cristoase”, e cam lipsită de tact, e neplăcut să o asculte, dar strigătele ei îi dau Idei curaj şi, când se apropie următoarea contracţie, tensiunea urcă violent. Ida ţipă, şi ţipătul acela, teribil, dezleagă toate chingile, toate şireturile lumii: deja nu se mai poate face nimic, nu mai există cale de întoarcere, este condamnată şi imobilizată, corpul a tras-o deja după sine, cad amândoi. Până atunci totul fusese doar un joc al aparenţelor, un preambul ciudat, păcănit de tocuri, bla-bla-uri. Acum însă întreg adevărul a ieşit la iveală – aşa arată moartea, pentru că moartea este acel ceva ce te lipseşte de putinţa de a alege, ceva de care nu ai scăpare şi căruia nu-i poţi spune „nu”. Se vede întregul schelet al lumii – e alcătuit din morţile mari şi mici, din ele se constituie cele mai mărunte momente: forme inerte de timp care zboară la

nimereală şi distrug tot ce întâlnesc în cale. O avalanşă mortală care zi după zi preschimbă toate fiinţele în infirmi. Ida vede toate astea într-un moment foarte scurt: moartea este omniprezentă şi omnipotentă, are viaţa la cheremul ei, asemenea unui mecena impotent ahtiat după senzaţii tari, trage cu ochiul şi înghite cu lăcomie orice clipă la care asistă. Ida moare în chinuri şi nu ştie dacă infirmierele acelea şi tânărul doctor care forfotesc dintr-odată în jur sunt călăii sau salvatorii ei. Acum, când se apropie o contracţie mare cât un tsunami, toţi trei se aruncă brusc asupra burţii ei – e clar că vor să o linşeze; aşa că se zbate şi reuşeşte să-i tragă un picior doctorului cu atâta putere, încât îl proiectează lângă perete şi se apucă de draperie, dar moaşele se dovedesc mai puternice, se agaţă de burta ei ca de o minge, de parcă ar juca rugby, şi se apasă pe ea cu toată greutatea lor. Reuşesc să îşi atingă scopul. Durerea devine insuportabilă, este durerea provocată de ceea ce crapă şi se frânge în ea, o durere care o mistuie încetul cu încetul. Degetul divin o striveşte ca pe o ploşniţă. Durerea explodează ca un cartuş de semnalizare şi se stinge treptat. Lumina lămpii stridente inundă zona inghinală – acolo apare copilul.

O trag pe Maia afară şi o ridică să i-o arate mamei, îi vede faţa roşie şi încreţită, mânuţele lipite strâns de trupul mic, goliciunea, ba chiar mai mult decât goliciune, e ca şi cum nu are piele, o fărâmă de om. I-o bagă sub ochi şi îi cer să o atingă. Nu îndrăzneşte, ezită. Apoi, nesigur, îi mângâie laba piciorului, călcâiul delicat. Pe urmă i-o aşază pe burtă, la sâni, simte pe piept greutatea măruntă, alunecoasă, se teme să n-o scape din mâini, să nu cadă şi atinge cu palma corpul acela mic. E fericită că a trecut durerea. Îi iau copilul şi o lasă în pace. Zace ca o marionetă goală, este doar un înveliş golit de conţinut, o uşă pe balamale pe care a ieşit cineva, acel cineva fiind în ipostaza falsă, caraghioasă şi emoţionantă a unui nou-născut. Dar, în realitate, e vorba de un om străin. O cuprinde un val de compasiune. Are impresia că a născut o soră, nu o fiică. Nu există mame şi fiice, taţi şi fii, părinţi şi copii, există numai fraţi şi surori. Încearcă să spună asta celeilalte femei, care la puţin timp după ea a născut un frate şi alături de care stă acum în salonul aproape pustiu. Dar femeia nu înţelege. Se ridică şi se întinde după butonul soneriei. Imediat asistenta o să-i facă Idei o injecţie, pentru ca această revelaţie să rămână un secret în spitalul steril.

7.

Câinele deschide uşa de la intrare cu laba. În vestibul e frig şi o lumină difuză. Gazdele încă nu s-au trezit, aşa că Ida încearcă să aprindă focul sub plită. Ar prefera să nu se mai vadă cu ei. Nu acum. Discuţiile pe care le poartă cu bătrânii sunt ca hârtia, se rup şi se umezesc. Despre ce vorbeşte cu ei? Pun întrebări la care nu aşteaptă un răspuns. Spun ceva, apoi uită ce au spus. Se poartă mecanic, ca moşul şi baba din basmele ucrainene pe care i le spunea mama ei. Surcelele se aprind imediat, dar lemnul nu prea arde, este jilav, focul tuşeşte înăbuşit şi se preschimbă în fum. Încearcă din nou, şi de data aceasta limba firavă a focului linge butucul. Este atât de linişte, încât aude câinii respirând – cel alb s-a întins lângă uşă şi a adormit obosit. Ida toarnă apă în ceainic şi îl pune pe plita caldă. Undeva sub ea porneşte pompa – trebuie să fie pompa. Mai întâi i se pare că sunetul vine de la radioul care merge încet, crede că e muzică. Dar e casa cea care toarce, fredonează – sunetul răzbate de undeva din spatele pereţilor, de jos, de la pompă. Sau poate nu au închis radioul, poate au uitat s-o facă, pentru că seara trecută au ascultat prognoza meteo, pregătindu-se pentru plecarea de azi. Doreau să afle dacă va mai ninge. Pesemne au considerat că nu au de ce să-şi facă griji, dacă ar fi venit alte ninsori nu s-ar fi încumetat să pornească la drum cu maşina lor veche.

Se întinde pe canapeaua uzată, acoperită cu o pătură în carouri. Îşi face un ceai, dar uită de el şi ceaiul se răceşte imediat.

Ida se apropie de telefon ca în ziua precedentă, dar rezistă tentaţiei de a ridica receptorul – e prea devreme, în plus, revine sentimentul neplăcut că a uitat ceva important şi că până nu-şi aminteşte despre ce este vorba, fiecare telefon va rămâne fără rezultat, nu va obţine nimic. Crede că ar trebui să procedeze ca tatăl ei – să ordoneze călătoria care a adus-o aici, să o reconstituie pas cu pas, să-i enumere etapele cu liniuţe. Încearcă:

— Plecarea din Viena cu autocarul. Oamenii sunt obosiţi şi moţăie. Cu siguranţă s-au săturat de muzee, vor la ei acasă. Autostrada cehească are efect soporific. Apoi intră în munţi, merită să te uiţi pe unde treci – ai impresia că ai lăsat toată întinderea şesului blajin în spate. Acum orizontul se ridică şi se lasă înserarea. Ida stă lângă şofer şi îi toarnă cafea din termos. E taciturn, dar pe Ida nu o deranjează tăcerea lui şi-i povesteşte ce s-a întâmplat în urmă cu doar câteva ore, când au constatat că muzeul de artă modernă e închis.

Stau neputincioşi pe trepte. E o glumă nesărată. Nu sunt toate muzeele închise numai lunea? Acesta însă este închis miercurea. De

ce? Cine a îndrăznit să schimbe ordinea asta veche de când lumea? Începe să cadă lapoviţa care se aşterne ca o dantelă măruntă pe blănurile vienezelor, acoperă pălăriile negre de fetru ale vienezilor. Căţei albi sar de pe un picior pe altul.

Intră cu toţii într-o cafenea şi ocupă câteva mese. Cafeneaua seamănă cu o seră mare de sticlă. Li se serveşte cafea şi, bineînţeles, tort Sacher. Şi atunci, de masa lor se apropie un bătrân, cărunt şi pipernicit, gârbovit, cu pălărie albă, reticulară. Este surescitat. Îi întreabă dacă nu au văzut-o pe soţia lui. Spune că a fost acolo mai devreme şi nu ştie unde a dispărut. „Ajutaţi-mă să o caut, îi roagă, e o blondă frumoasă, impozantă.” Are lacrimi în ochi, îi tremură bărbia ca unui copil. Ida se ridică şi se uită împrejur la puţinii clienţi din cafenea. Îl întreabă cum arată soţia lui, dar bătrânul repetă acelaşi lucru: blondă, frumoasă, în palton bleumarin. Îi întreabă şi pe cei doi bărbaţi de la masa vecină. Mergând, caută cu privirea o pată bleumarin. Poate s-a dus la toaletă? Nu, nu, am verificat deja, pur şi simplu a dispărut. „Nimeni nu mă poate ajuta”, se lamentează. Câţiva excursionişti din grupul lor se nelinişte sc şi pornesc în căutarea bătrânei doamne. Ida se uită neliniştită la artera circulată, la suprafaţa întinsă a parcului şi a lacului. Bătrâna s-ar fi putut rătăci, îşi zice. Poate i s-a făcut rău. „Unde aţi văzut-o ultima oară?” Bărbatul îi arată cu mâna masa de alături. „Şi când aţi văzut-o?” „Ah, acum o jumătate de oră, nu mai mult”, spune şi din ochi se preling două lacrimi mari, se pierd printre ridurile feţei uscate.

Ida iese în strada agitată şi se îndreaptă spre parcul de pe partea opusă, iar împreună cu ea sunt alte două femei, poloneze. Întreabă un cuplu de tineri cu un copil în cărucior dacă nu au văzut o bătrână în palton bleumarin. Absolut surprinşi, dau din cap că nu. Mai întreabă şi un băiat pe bicicletă. Nici el nu e în stare să-i spună ceva. Traversează strada în fugă, fără haină şi căciulă, simte pe faţă atingerea rece, umedă a fulgilor de nea. Se uită la aleile pustii ale parcului, aude scârţâitul propriilor paşi pe pietriş. Merge şovăitor câteva zeci de metri, cuprinsă de o panică tot mai mare, apoi descurajată se întoarce, cu gândul că trebuie să sune la poliţie.

La masa din cafenea, bătrânul plânge şi tremură. Lângă el stă chelneriţa, tânără, înaltă, oacheşă. Strânge paharele şi spune că bătrânul vine acolo zilnic şi îşi caută soţia cu palton bleumarin. Dar soţia lui a murit în urmă cu douăzeci de ani.

— A murit, îi spune bătrânului cu voce tare, explicit şi maliţios.

Ida tace, uimită. Apoi atinge mâna pistruiată şi contorsionată a bătrânului şi repetă după chelneriţă: „A murit”. Bătrânul îşi fereşte privirea, se uită undeva în jos, la ghete şi, ruşinat, se ridică mormăind: „Mă scuzaţi”. Iese grăbit.

Şoferul oftează şi spune doar: „Bietul om”.

Ina se ridică brusc şi anevoie, dar rămâne în culcuş. Face câţiva paşi şi se opreşte iar. Ida înţelege ce-i spune. „Vreau să ies, dar n-am putere. Ajută-mă.” O ia în braţe, aşa cum a luat-o mai înainte şi Olga, şi o scoate în zăpada din faţa casei. Căţeaua stă pe loc mirată, face câţiva paşi, se învârte. E ca şi cum nu poate suporta rafalele vântului îngheţat. „Hai, hai, du-te, fă pipi”, o îndeamnă. Dar Ina pare să fi prins rădăcini în zăpadă, de parcă ar fi fost dintr-o altă lume decât zăpada şi cele două lumi erau imposibil de reconciliat. Aşa că o ia din nou în braţe şi o duce în vestibul, unde e ceva mai cald, iar în cele din urmă, înapoi în bucătărie, o aşază în culcuşul care are un miros pătrunzător, dulce şi putrid. Vede pe pătură urme prelungi cafenii şi strălucitoare, la fel şi pe mânecile puloverului ei şi pe fustă. Căţeaua sângerează, se prelinge din ea un amestec fetid de excremente şi sânge vechi, corpul n-o să mai pretindă multă vreme că e un mecanism miraculos, desăvârşit, ermetic, un ceasornic care măsoară precis timpul. Este o pungă găurită, un bulgăre de materie înfăşurat în labirintul intestinelor, în ghemuri de fire roşii, în reţele de tuburi care susţin ţesuturile umflate. Oh, Ina. Idei i se pare că Ina a încercat să fugă de ea însăşi atunci când a simţit miasma, de parcă i-ar fi fost ruşine, şi cu o privire vinovată se uită la fusta ei cenuşie, care e acum pătată. Ida mângâie căţeaua pe cap şi Ina ridică privirea spre ea, o priveşte pentru o clipă, se uită fix în ochii ei, i se pare că spune: „Uite, vezi, asta este viaţa mea”.

Dar Idei nu-i place constatarea asta. Se uită prin bucătărie, că doar a văzut cum i-a făcut Olga injecţie, trebuie să fie pe undeva pe acolo nişte calmante, analgezice, coagulante, vitamine, ser fiziologic, antibiotice. Caută cu privirea seringa şi fiolele, dar se gândeşte cu disperare că oricum nu ar şti să-i facă injecţia, să-i străpungă pielea cu acul ascuţit şi să împingă cu forţa lichidul străin în corpul acela mic. Oare ar şti?

Deschide dulapul de bucătărie, scotoceşte prin sertarele bufetului, se uită prin borcane şi prin cutiile de tablă. Câte n-au adunat bătrânii aceia! Găseşte punguţe decolorate cu seminţe de bob, fire de aţă înfăşurate pe beţe, tot felul de nasturi, mosoare cu panglică, mine de pix goale, bilete cartonate vechi de ani de zile, perforate la mijloc. O grămadă de gunoaie. Pe urmă se opreşte brusc din căutat, încremeneşte şi o ia de la capăt, de data asta meticulos, fără grabă, deschide sistematic dulăpioarele, sertarele şi bufetul şi vede că totul este vechi şi, neîndoielnic, totul e o impostură: în afara gunoaielor, nu e nimic util acolo, nimic important şi, în realitate, dulapurile şi sertarele sunt goale. Deschide cutiile şi pe fundul uneia găseşte frunze de ceai rătăcite, boabe de cafea, vechi şi cenuşii, firimituri de pâine acoperite de mucegai verde, uscat. Un cuţit pe care s-a depus un strat de rugină

roşie, o cană ciobită, neagră de funingine.

Ida începe să tremure, i se face frig. Are impresia că pe pielea ei s-a aşternut un strat de chiciură rece. Focul de sub plită s-a stins. Fără să se ridice din genunchi, se târăşte pe podea până la culcuşul căţelei. Îi strecoară mâna sub cap, îi simte greutatea. Căţeaua respiră ciudat, sincopat, de parcă o singură respiraţie i-ar ajunge pentru mai multă vreme. Aşa e bine. De ce trebuie întotdeauna să faci ceva, de ce nu pot fi lucrurile aşa cum sunt?

Şi după aceea? îşi aminteşte:

— Autocarul trage în faţa pensiunii. Înainte de război, casa a fost a familiei lui Ingrid, care s-a născut acolo. Acum o închiriază de la primărie. Ingrid este înaltă şi bine făcută, are faţa albă şi ochii albaştri pastelaţi. Doi dintre câini au culoarea tenului ei – deschis, cremos, ca nişte pişcoturi necoapte. Stau în hol pe canapea. Ida îi ştie bine – nu i-a auzit niciodată lătrând. Iar Ingrid strigă la ei „raus!” de îndată ce încearcă să intre în casă plini de noroi. Ingrid umblă tot timpul în cizme de cauciuc sau cizme de călărie şi paşii ei sunt sonori pe pardoseala de piatră a întregului parter. Îi întâmpină energic, iar faţa i se îmbujorează ca a unei fetiţe. Pe masa din sufragerie deja îi aşteaptă cina, focul arde în cămin. Excursioniştii agenţiei „Inima Europei” întotdeauna înnoptează la Ingrid. După cină pune pe masă termosuri cu ceai şi fursecuri de casă. Când rămân singure, Ingrid scoate o sticlă de vin şi două pahare. Stau în holul plin de plante, pe două canapele aşezate una în faţa celeilalte. Focul din cămin arde mocnit, câinii de culoarea fursecurilor stau întinşi la picioarele stăpânei.

— Mă bucurrr să te văd iarrr, de la an la an, Ingrid vorbeşte tot mai bine polona.

Ida îi povesteşte că are ceva la inimă, că i se opreşte noaptea, că o ia din loc iar, dar va veni un moment când asta nu se va mai întâmpla, poate chiar în noaptea aceea. Iar Ingrid o întreabă dacă a fost la doctor. Ida răspunde că da, dar nu au descoperit nimic.

— De nevrrroză nu se moarrre, spune Ingrid şi îşi aprinde o altă ţigară.

Fumul îi acoperă pentru o clipă faţa. Ida ar vrea să-i povestească lui Ingrid altceva, n-are idee cum a ajuns să-i vorbească despre problemele cu inima. Vrea să-i spună acelei nemţoaice pe care o vede cu ocazia popasurilor, de vreo trei-patru ori pe an, acelei femei pe care nu o cunoaşte bine şi care nici nu ştie dacă o înţelege bine, vrea aşadar să-i spună că dacă o să se întâmple ceva cu inima ei sau cu altceva, e complet singură. Dar îi este ruşine, se teme că o să-i pară ridicolă chiar şi acestei femei care nu îi este foarte apropiată. A tras deja aer în piept, gata să înceapă, dar îi vine subit o altă idee şi schimbă subiectul – vrea să meargă să vadă casa părintească, care nu e departe de acolo, la vreo sută de kilometri. Şoferul o să se întoarcă singur cu excursioniştii

la Varşovia. Şi atunci Ingrid se oferă să-i împrumute maşina ei.

Apoi, turnând mai mult vin, tot mai bine dispuse, Ingrid îi povesteşte amuzată despre o stranie superstiţie în care crede familia ei. Au un unchi în Hessa, frate al unuia dintre bunici sau cam aşa ceva, care e deja foarte bătrân şi nu ţine legătura cu ei, dar le trimite câte o felicitare de sărbători. Îl cheamă Axel. Şi acest Axel mai sună aşa din când în când, din senin, fără motiv, la nimereală. O dată la câţiva ani. Dar aşa se întâmplă de fiecare dată că cel pe care îl sună unchiul Axel moare la scurt timp după aceea. Da, o coincidenţă bizară, o coincidenţă. Şi familia ei se teme straşnic de telefoanele astea, dar nici nu-i poate scrie nimeni să nu-i mai sune. De aceea Ingrid se bucură că e aici, în Polonia, şi că Axel nu are numărul ei de telefon, adică e ca şi cum ar fenta moartea.

Râde atât de tare, încât câinii ridică surprinşi capul şi se uită la ea scrutător.

Blana seamănă cu un smoc de lână scărmănat, cu nişte câlţi. Acolo unde firele lungi dezvăluie pielea, se vede că e întinsă şi netedă ca un ciorap negru de mătase care acoperă forma oaselor. Ida mângâie delicat blana câinelui. Îi spune pe nume, dar animalul nu reacţionează.

— Ce s-a întâmplat? Ina, ce este? repetă, îi suflă uşor în nas. Hei, ce-i cu tine, câine?

Respiră neregulat, în răstimpuri, dar tot mai slab, tot mai superficial. Apoi iar nu mai respiră.

Ina este ocupată. Trebuie să fie o îndeletnicire dificilă care necesită concentrare, ochii ei închişi tremură delicat, poate că acolo, în spatele pleoapelor, sunt spaţii întinse unde se desfăşoară un joc important care nu-i lasă nicio clipă de răgaz, o absoarbe cu totul. Ida o mângâie pe căţea pe bot. Cu grijă, nu vrea să o deranjeze. Acolo este Ina, iar aici corpul ei neglijat, la a cărui vedere i se pune o gheară în gât de tristeţe. Ida are în gât o bilă ţepoasă care o sufocă, îi tremură în esofag, dar nici nu-i vine s-o scuipe sau s-o înghită. Vede pernuţele negre de pe labele câinelui, sunt crăpate şi aspre ca talpa unei ghete, vede dinţii uşor dezgoliţi, vede coada mânjită de secreţii. Corpul are propria memorie. Fiecare parte a corpului îşi aminteşte că a alergat, s-a plimbat şi a vânat, îşi aminteşte că s-a bucurat, că s-a jucat şi a sărit. Îşi aminteşte zilele cu ploaie şi furtună, zilele când a fugit şi a fost fugărită, zilele când a ieşit în întâmpinarea cuiva sau când şi-a luat rămas-bun de la cineva. O asemenea memorie e ca hrana condensată – ţi se pare că poţi să-i mai adaugi ceva, de pildă apă, iar viaţa va înflori iar, va reveni şi va fi un festin de culori. Ţi se pare că viaţa o ia de la capăt. Corpul e cel care îşi aminteşte, nu mintea. Iar corpul moare odată cu memoria.

I se pare că animalul îi spune: „Dă-mi pace”. Ida îşi retrage mâinile şi fuge pe scări în sus, strigându-l pe nume. Se năpusteşte pe micul

coridor de lângă camera ei şi bate pe rând la toate uşile, dar nimeni nu-i răspunde, aşa că le deschide prudent, una după alta, şi vede numai camere goale, paturile acoperite cu învelitori decolorate şi noptiere vechi cu macrameuri ajurate şi buchete de flori de plastic în glastre. Aşteaptă oaspeţi. Într-una din camere, Ida găseşte radioul care mormăie ceva despre vreme şi înţelege că trebuie să fi plecat dis-de-dimineaţă, înainte să se crape de ziuă, când ea urca pe haldă. Şi acum i-au încredinţat câinele acela muribund şi nici măcar nu i-au lăsat injecţiile.

Se întoarce la parter. Deasupra căţelei stă aplecat câinele alb – un martor mut al agoniei. Ina zace pe o parte cu botul întins înainte, nemişcată. Un spasm delicat, un fior îi străbate corpul, o mişcă ritmic, dar aproape imperceptibil, de parcă ar fi legănat-o cu puţin timp în urmă, o mişcare cadenţată care acum s-a oprit. Ida pune mâna în locul acela – blana e aspră şi călduţă.

— Ina, şopteşte.

Dă la o parte smocul de păr încâlcit din ochii căţelei – sunt pe jumătate închişi, sub pleoape străluceşte suprafaţa lor sticloasă.

— Ina?

Ochiul se deschide. Sticla neagră, un negru lichid, abisal, pare să nu aibă margini. Nu se ştie unde se uită, dar cu siguranţă vede ceva. Şi atunci, Ida are impresia că ochiul priveşte din spatele unei măşti, că trupul acela animalic, rigid şi copleşit de durere este doar un înveliş, o formă bizară, lăţoasă şi încâlcită. Sub masca aceea se ascunde altcineva, cineva apropiat şi cunoscut Idei, un spirit înrudit, neliniştitor de asemănător.

Ochiul este poarta de acces într-o altă lume, alcătuită doar din mişcări mecanice, impasibile, repetitive şi eterne. Sunt acolo galaxii strălucitoare şi spaţii largi alcătuite din roiuri de întuneric, din pâlcuri de negru uscat.

Apoi ochiul se închide încet şi Ida înţelege această mişcare – acolo se retrage căţeaua. Tremuratul încetează brusc. Ida se uită la ea, nevenindu-i să creadă că e atât de simplu şi evident. Că e gata. Atinge ce a rămas în urmă – corpul căţelei seamănă acum cu o jucărie de blană distrusă, o blăniţă moartă, argăsită.

Se ridică din genunchi şi nimereşte cu privirea în dreptunghiul ferestrei – e ceaţă iar. O cuprinde ameţeala de la mişcarea aceea bruscă.

Iese în faţa casei, se uită înainte, în direcţia furnalelor şi macaralelor de mină care se profilează delicat în aerul cenuşiu. De pe acoperiş alunecă cu zgomot o bucată mare de zăpadă şi cade la picioarele ei, se aud picături prelingându-se rapid şi aritmie, sfredelind găuri în zăpadă.

Ida se freacă la ochi, furia se disipează.

Se duce direct la hambar, împinge la o parte uşa grea, aprinde lumina. Găseşte boxe şi cuşti, rafturi îngrădite cu plasă joasă. În mijlocul hambarului e o masă, iar pe ea vede seringile şi cutia cu fiole. E un mănunchi întreg de seringi de unică folosinţă, pansament, aerosoli, sticluţe. În ciuda luminii electrice, în hambar e totuşi întuneric, abia când merge de-a lungul boxelor într-una din ele dă peste un cal. Stă întins pe jos. Ridică spre ea capul, când Ida se opreşte în faţa lui. E costeliv şi probabil orb – ochii lui mari sunt aproape albi. În boxa alăturată, Ida observă o capră neagră – stă pe o parte, fără să se mişte. Următoarele boxe sunt goale, aşternute cu paie noi, pereţii văruiţi sunt curaţi. Apoi zăreşte şi cutiile cu găuri pe care le-au cărat toţi trei de la maşină. Sunt deschise, acoperite cu un strat de lignină. Sunt câteva zeci de asemenea cutii, iar în fiecare e câte un şobolan. Ida dă înapoi instinctiv, dar curiozitatea o face să se apropie iar. Îl vede bine numai pe unul dintre ei – ghemuit, băgat în lignină, cu blana rasă pe spate şi urme vineţii de la înţepături. Ida închide uşa în urma ei.

8.

Înainte să iasă din curbă, mergea pe un drum înzăpezit, la puţin timp după ce a ieşit din Nowa Ruda. Se întreabă dacă a văzut ceva important, un semn de avertizare sau vreun alt indiciu. Şi acum îşi aminteşte că s-a oprit să mănânce ceva. A văzut un băruleţ pe marginea drumului cu Răţoiul Donald pictat pe tencuiala albă. A oprit în faţa barului în ultimul moment.

O chelneriţă în pantaloni strâmţi, supraelastici, prindea concentrată în piuneze fâşii de hârtie cu numele felurilor de mâncare. Ţinea în gură piunezele cu capete roşii. Arăta de parcă ar fi avut picături de sânge pe buze. Ida a comandat piroşti şi borş de sfeclă; acum aştepta mâncarea şi se uita prin local. Era o încăpere nu prea mare, cu pereţii acoperiţi cu lambriuri de plastic alb. Podeaua era din plăci de teracotă de culoare cenuşie, rece. Tot din plastic alb erau bufetul şi mobilierul, care consta din scaune de grădină şi măsuţe cu gaură la mijloc pentru umbrela de soare, un cuier agăţat la intrare, rafturi sub ghivece cu flori artificiale. În afară de acestea, totul era roşu – solniţele şi zaharniţele, suporturile pentru şerveţele, perdelele de nailon de la ferestre, mărginite cu o bandă de dantelă albă. Pretutindeni acel contrast insuportabil între alb şi roşu, pe care îl asocia întotdeauna cu atmosfera unui spital, cu o hemoragie sau menstruaţie neaşteptată, cu neplăcerea de a descoperi pe cearşaf o pată roşie de sânge.

La o măsuţă de lângă televizorul suspendat pe un braţ de metal, pe

ecranul căruia se perindau aproape fără sunet imaginile postului MTV, stăteau o femeie şi un bărbat, amândoi la distanţă unul de celălalt, sprijinindu-se pe mânerele de plastic ale scaunelor, obosiţi, de parcă ar fi venit de departe, şi încă mai aveau de parcurs cale lungă până la destinaţie. Femeia a spus:

— Ei, hai, nu fi aşa...

Iar el i-a răspuns:

— Cum? Doar vorbesc.

— Lasă-mă-n pace.

— Ba tu lasă-mă-n pace.

— Dacă vrei să fie bine, o să fie bine. Dacă nu vrei să fie bine, n-o să fie bine.

— Vreau doar să ştiu.

— Ţi-am spus.

— Fii serioasă, ce mi-ai spus?

— Ţi-am spus totul.

— Cred că glumeşti.

— Ba tu glumeşti.

— Eu nu glumesc.

— Nu mi-ai spus nimic.

— Ştii ceva? Nu ţi-am spus nimic? Doamne, cum eşti...

— Mă doare-n cot.

— Înţelege odată că ţi-am spus tot.

În acel moment chelneriţa i-a adus mâncarea: şase piroşti scăldate în grăsimea jumărilor. Alături a pus tacâmurile de plastic pe un şerveţel alb. Pe partea opusă, într-un pahar de plastic înmuiat de căldură, borşul de sfeclă. Borşul era probabil din plic, iar piroştile erau gata făcute şi probabil reîncălzite pe farfurie la cuptorul cu microunde. A dus o bucată la gură – nu avea niciun gust, era caldă şi atât. Cei doi erau acum afară, fumau şi vorbeau. Femeia sfredelea cu vârful ghetei o gaură în pietrişul care acoperea aleea şi şi-a tras peste cap gluga gecii de puf.

Apoi s-a lăsat întunericul, brusc şi fără avertisment, cum se întâmplă adeseori la sfârşitul iernii. A început să ningă. Ida a plătit şi a urcat în maşina împrumutată pentru a-şi continua drumul spre casa părintească. Aşadar aceea a fost ultima discuţie pe care a auzit-o înainte de accident şi înainte de a ajunge în locul acela. Ultima discuţie care s-a înregistrat pe banda magnetofonului format din celule compacte, străpunse de firişoare roşii. Apoi îşi aminteşte cuvintele Olgăi: „Deja te întorci? Abia ai ieşit”.

Afară nu mai arde nicio lumină, lămpile violet s-au stins, se crapă de ziuă. Ida netezeşte husa decolorată şi îşi strânge de pe masă lucrurile – cheia maşinii împrumutate, mănuşile, paltonul şi asta e tot ce a avut la ea. Vrea să lase camera de parcă nu ar fi fost niciodată în ea, să nu lase

nici cea mai mică urmă a prezenţei ei. Apoi coboară treptele în linişte. Din nou cerne zăpada, la fel ca atunci când a venit aici; urmele pe care le va lăsa în zăpadă vor dispărea neîndoielnic. Traversează şinele şi iese în şoseaua pustie. Cerul este alb, la fel ca pământul, dar Ida ştie că nu i-ar păsa nici dacă ar face schimb de locuri între ele. Şoseaua se întinde în faţa ei şi dispare treptat sub zăpadă. E greu să mergi, zăpada se lipeşte de cizme, este umedă şi grea. Lumina cenuşie a zorilor se coagulează, devine mai gelatinoasă. Fulgii cad tot mai încet, apoi se opresc de tot şi doar tremură uşor în aer. În cele din urmă încremenesc. Lumea se opreşte în loc.

Ida e obosită. Îi vine să se întindă pe marginea drumului, să-şi facă un culcuş în zăpada umedă, să se întindă pe o parte, să-şi pună braţul sub cap, ca acel câine pe lângă care a trecut cu maşina. Ar lăsa zăpada să o acopere cu plapuma ei albă, proaspătă. Dar trebuie să ajungă acolo unde şi-a propus.

Găseşte uşor maşina – e urcată în copac, acoperită de zăpadă; capota deschisă e ca o gură metalică larg căscată şi care pare că o strigă. Reuşeşte să intre în maşină, pe scaunul din faţă. Îşi aduce aminte să-şi pună centura şi să aprindă farurile: străpung cerul, dar nu dezvăluie nimic. Îşi sprijină capul pe volan, îşi lipeşte faţa de el şi închide ochii uşurată.

Partea a II-a
Parka

P

Mi-a luat două zile să scot patul pe verandă. Mai întâi l-am târât prin toată camera şi cel mai greu mi-a fost să răsucesc mobila grea de metal ca pe un cărucior de copil. Treaba asta mi-a luat o seară întreagă. A doua zi am reuşit să-l trec dincolo de prag, mai întâi picioarele din faţă, apoi pe cele din spate. Trebuie să fi arătat ridicol, da, am zâmbit pe sub mustăţi, pentru că mi s-a părut că împing pe uşă un animal uriaş, de fier, imobil, care, în plus, e şi împovărat de bagaje. În cele din urmă am reuşit – am tras patul fix în mijlocul verandei şi a rămas în locul acela până în ziua de azi.

Petro a construit veranda pe latura de nord a casei cu mult timp în urmă şi atunci m-am certat cu el din cauza asta. I-am spus: „La ce-mi foloseşte să am o verandă unde soarele nu ajunge să bată niciodată, ba chiar una care e înghesuită în coasta muntelui. O s-o împresoare melcii, o să fie un pavilion pentru melcii de livadă şi pentru melcii de câmp. Construieşti o seră pentru mucegai şi un terariu pentru păianjeni”. Dar el s-a încăpăţânat. Poate că ştia încă de pe atunci că o să-i prindă bine. Iar Petro era o fire practică – niciodată nu-şi bătea capul cu ce nu-i putea aduce beneficii concrete. De pildă, aveam două grădini: a lui de legume, a mea cu flori. Nu recunoştea valoarea florilor, poate doar dacă erau de măceş, soiul din care se face gem sau dulceaţă – astea îi plăceau. Restul însemna doar irosirea pământului bun, pe care îl sapi şi îl hrăneşti cu îngrăşăminte. La el în grădină erau numai straturi simple, ordonate – smocurile verzi de morcovi, panaşurile izolate ale mărarului, stolonii orizontali de castraveţi şi dovleci, vrejurile firave de roşii. Stătea o vară întreagă printre roşii, scormonea după coropişniţele de la rădăcina lor, le lega tulpinile. În fiecare an îmi aducea prima roşie, încă nu foarte coaptă, abia pârguită. O punea pe masă şi pleca. Trebuia s-o mănânc în tăcere. Nici nu băga în seamă florile mele.

Iar florile mele erau frumoase. Mai ales gladiolele şi bujorii creşteau nemaipomenit de frumos pe versantul nostru. Făceam schimb de bulbi cu femeile din vale. Primeam de la ele tot felul de soiuri; polenul se amesteca, în grădina mea se produceau tot felul de vrăji, pură alchimie. Se combinau genele, culorile împrumutau nuanţe unele de la altele, roşul lua puţin de la galben, rezultând toate tonurile posibile de oranj şi anul următor le duceam din nou în sat la schimb. Aveam flori portocaliu-aprins şi violet-închis. Aveam plante pitice, galbene, cu corole grele şi plante înalte, roz, alburii. Toamna dezgropam din pământ rizomii tari, încolăciţi, cu rădăcini adventive. Îi uscam în podul casei până la primele geruri, apoi iernau în pivniţă. Hibernau în beznă.

Unii numesc gladiolele „săbioare”. E un nume caraghios pentru o floare. Dar e adevărat, frunzele plate şi ascuţite seamănă cu tăişul unei săbii, dar florile le dezarmează.

Acum, când e zăpadă peste tot, când totul e alb şi nedesluşit, e greu să-ţi imaginezi că lângă casă a existat cândva o grădină. Nici mie nu-mi vine să cred. Caut cu vătraiul sub zăpadă straturile de altădată. După noaptea când cade prima zăpadă, ne trezim deja într-un alt ţinut – cel de iarnă este estompat, neclar, întins, dominat numai de alb şi cenuşiu. Chiar şi casele din vale îşi pierd formele, devin nişte pete murdare, strălucesc noaptea ca nişte licurici invernali rahitici. Vara munţii sunt cu nasul pe sus, devin severi şi hotărâţi. Ceaţa care coboară după ploaie se freacă de muchiile lor, de vârfurile ascuţite ale molizilor. Aerul jilav propagă zgomotele din vale – tot mai rar mugetul vacilor, tot mai des ecourile distracţiilor de sâmbătă seara sau mârâitul furios, subit al motoarelor. Aud totul de sus. Sunt stăpâna înălţimilor.

Aproape an de an suntem înzăpeziţi, cu toate că în ultimii ani mai rar – uneori iarna ne îngăduie să ne mai tragem sufletul. Dar nu şi anul acesta. Când zăpada a căzut fără nicio măsură omenească, până când a unit acoperişul verandei cu povârnişul muntelui şi a rupt crengile tinere ale pomilor fructiferi. De aceea, întotdeauna ne facem provizii încă din octombrie – fiul patroanei magazinului ne aduce totul sus cu Fiatul lui mic. Nu ne mai rămâne decât să despachetăm alimentele şi să le aranjăm în cămară, pe rafturi. Făină, orez, hrişcă, paste făinoase, pesmeţi, chifle pe care le lăsăm să se usuce la soare, borcane cu miere, ceai, cafea deja nu mai cumpărăm, pentru că nu mai bem de câţiva ani. Biscuiţi, conserve de carne, caşcaval, zahăr. Ceapă, cartofi. Celelalte legume le avem din grădina lui Petro.

De doi ani vine aici numai el, fiul patroanei, şi poştaşul. Cel din urmă nici măcar nu urcă până aici, ci Petro îi iese înainte – până după părul de la începutul satului şi acolo ia de la el pensia şi scrisorile, chiar dacă cele din urmă sunt tot mai rare. Pe lângă cei doi, o dată la două luni vine perceptorul de la electricitate. Îşi lasă maşina în vale şi apoi începe să urce, înjurând şi gâfâind. Şi întotdeauna ne salută, mormăind astfel: „Ar trebui să li se interzică oamenilor să sălăşluiască atât de sus. Ar trebui să vi se dea un transmiţător de unde scurte”. Iarna, când zăpada e mare ca acum, nu vine nimeni. Primăvara regularizăm toate facturile.

Acum veranda e frumoasă ca o capelă, ca un tabernacul sacru de zăpadă. Pe dinafară e acoperită aproape în întregime de zăpadă, numai în apropierea tavanului se vede o fâşie mică, inegală, care a scăpat zăpezii, dar e împodobită greu cu o dantelă de chiciură. Aceste flori de gheaţă fantastice creează o ghirlandă delicată. Cu mult, mult timp în urmă am încercat să transpun pe hârtie acele modele, am crezut că le voi putea broda pe urmă pe şervete. Şi abia atunci am constatat că

sunt unice şi irepetabile. Nu găseşti două modele identice. După-amiezile, prin banda aceea albă înflorată se prefiră razele roşiatice, firave ale soarelui. Ca în biserică, pe cuvânt. Cred că asta m-a inspirat, pentru că m-am apucat să-i cânt lui Petro în verandă. Nu părea că m-ar asculta. Nasul lui ţintea indiferent spre tavan. Aş fi stat cu el mai multă vreme, numai că eu îngheţ repede acolo, aşa că trebuie să mă întorc în bucătărie, să pun lemne pe foc, să beau ceva cald. Îngheţ acum mai repede decât altădată. E din cauză că sunt prea slabă.

Petro a murit duminică seara. Bine că a murit seara, pentru că dacă ar fi murit dimineaţa, aş fi petrecut o duminică întreagă singură. Dar aşa, seara, a fost mai bine pentru mine, şi pentru el, de altfel.

A murit, iar eu m-am dus la culcare, pentru că ştiam că nu mai e nimic de făcut, nici să-l reanimez, nici să-mi dau sufletul şi eu. Iar somnul are puterea de a trasa graniţe delicate între evenimente. Nimic nu poate începe şi nici nu se poate sfârşi cu adevărat până când somnul nu pune punct zilei. Aşadar, înainte să mă duc la culcare duminică, era ca şi cum Petro nu ar fi murit, cu toate că ştiam că nu mai respiră. Ştiam că a murit, şi nu din cauză că nu mai respira, nu din cauză că pielea îi înţepenise, nu din cauza expresiei de pasăre răpitoare care i s-a aşternut imediat pe chip. Arăta de parcă ar fi fost supărat, de parcă l-ar fi mâniat propria moarte. Când vorbeam, îmi răspundea ecoul. Dar atunci moartea lui încă nu cântărea, încă nu se sălăşluise de-a binelea în casa noastră. Încă o puteam ignora. M-am dezbrăcat ca de obicei şi m-am întins lângă el. Stăteam unul lângă altul în pat, întinşi pe spate. „Nu pot să adorm”, am spus. Nu a răspuns. Nu era nimic ciudat, pentru că era în stare să tacă zile întregi.

Iarna aceea a fost altfel de la bun început. Timpul se vlăguia. Mai întâi un vânt uscat a bătut atâta vreme, până când a smuls toate frunzele pomilor din livadă. Au rămas în copaci numai merele solitare. Apoi a venit zăpada, dintr-odată. Din noiembrie, vremea nu s-a mai înmuiat nici măcar o zi.

Vinerea şi sâmbăta trecută a nins iar, încontinuu. Petro se foia prin bucătărie şi icnea, se plângea că nu are aer. Am încercat de două ori să cobor în vale, dar după câţiva paşi mă prăbuşeam în zăpadă. „O să scot sania din hambar şi o să cobor cu ea în slalom larg, printre copaci, printre mormanele de pietre” – i-am spus lui Petro. Ar fi avut parte de un adevărat spectacol sătenii din vale: bătrâna Parascheva, cu nasul roşu, înfofolită în fular, baba cloanţa; păcat că e pe sanie, nu pe mătură. Deja îi văd, seminţia aceea meschină din vale, mă arată cu degetul şi se distrează pe seama mea, nătărăii. Dar zăpada era prea afânată, prea fleşcăită.

Am dezgropat sania de sub alte boarfe şi m-am întors în casă, l-am găsit deja zăcând în pat cu privirea aţintită în tavan, fără să se uite la

mine. „Lasă-mă-n pace”, mi-a spus. Cred că era supărat pe mine. „Cum să mă duc după ajutor, de vreme ce zăpada afară e de un metru? Ce să fac, Petro?” „N-am nevoie de ajutor.”

Am mai ieşit de câteva ori şi m-am foit prin zăpada din jurul casei, dar eram încarcerată de puful alb. Mi-a mai trecut prin cap să aprind un rug cu ajutorul căruia să le atrag sătenilor atenţia, să-i forţez cu focul să ridice privirea spre noi, dar se ştie doar că seminţia aceea din vale nu-şi ridica niciodată capul din pământ, îi durea în fund de munţi, care pentru ei nu însemnau decât necazuri. Se uitau numai sub picioare, ca nu cumva să alunece, călcând pe rahat de câine. Stăteam cu spatele la peretele de zăpadă şi fluturam din mâini, ca o literă solitară pe o foaie de hârtie albă.

Întotdeauna am ştiut că o să moară primul, de la bun început. Era mai mare decât mine cu cincisprezece ani, aşa că trebuia să fi luat în calcul asta când s-a însurat cu mine. Întotdeauna a fost bătrân. Era bătrân în alt fel, poate că se născuse bătrân, avea întotdeauna o expresie îngrijorată, cenuşie pe chip, chiar şi atunci când avea încă părul negru şi îl pieptăna peste cap, iar dimineaţa îl umezea cu apă şi îl netezea cu atâta insistenţă, până când l-a învăţat cum trebuie să crească. Îl tundeam o dată pe lună, în faţa casei; îi atingeam pielea, strângeam capetele retezate şi le aruncam în grădină. Era un om bătrân pe dinăuntru şi pe dinafară. Am văzut cum se usca sub ochii mei, cum capul îi devenea tot mai mic, până când în cele din urmă s-a făcut mic ca al unui copil. Ba chiar aş putea spune că s-a uscat ca un ştiulete de porumb, ca o păpuşă din pănuşi de porumb, care moare cu un rânjet gălbui pe buze. Şi acum ar trebui să-l tund. Am auzit că părul continuă să crească şi după moarte, la fel ca barba şi unghiile. Trebuie să am grijă să nu-i crească. Oare părul lui acum, că nu mai trăieşte, va mai şti cum să crească?

E marţi şi aprind a treia oară lumânarea de nuntă în verandă. Atmosfera devine festivă. E aceeaşi lumânare care a fost pentru prima dată aprinsă la nunta noastră, apoi când s-au născut fetele, apoi la toate sărbătorile noastre, ale mele şi ale lui. La Crăciunul lui şi la Crăciunul meu[3], două săptămâni mai târziu. Şi la Paşte. Anul trecut, am sărbătorit Paştele deodată, dar încă era multă zăpadă, iar Petro deja mergea anevoie, aşa că nu am coborât la biserica din sat. Am scos din congelator o găină şi am făcut supă. „Hristos a-nviat!” am spus. „Adevărat a-nviat!”, mi-a răspuns nepăsător.

Nu ştiu să povestesc cronologic; Petro ar fi ştiut. În capul meu nu e

[3] Este vorba despre Crăciunul ortodox, pe stil vechi, sărbătorit de ortodocşii din Polonia pe data de 7 ianuarie.

ordine, ci haos, grămezi de amintiri. Nici măcar nu am idee ce înseamnă „cronologic” – adică după dată? Eu nu am memoria datelor. De altfel, ce ordine e asta în funcţie de date? Viaţa se aranjează în capul omului mai degrabă în funcţie de culori şi detalii agasante. Petro ar fi ştiut să facă ordine în amintiri, întotdeauna îşi amintea totul cu precizie. De exemplu, spunea că în şaptezeci şi patru s-a întâmplat una, iar în optzeci alta. Îşi amintea ce s-a întâmplat în funcţie de luni, ba chiar de zile. Nu ştiu cum se întâmplă că timpul se aşterne în cap uniform, în straturi, cum anii se înlănţuie misterios, uniţi de una şi aceeaşi verigă reprezentată de o singură noapte din an, noaptea de Revelion. Avea grijă de calendar. Cumpăra din vale blocuri de calendar din care rupea foile la sfârşitul zilei, le agăţa pe tocul uşii, iar fiecare filă ruptă zilnic o păstra în sertar. Încă sunt acolo. Unele s-au îngălbenit de tot. Reţetele nu mai sunt actuale. Nota pe ladă data când semăna ţelina sau răsadurile de roşii. Acum lada e neagră din cauza semnelor, literelor şi cifrelor. Ţin în ea ornamentele bradului de Crăciun, globurile, un set de lumânări, suporturile acestora, vârful bradului şi îngeraşii din turtă dulce. Deschid cutia de două ori pe an – înaintea Ajunului şi apoi în februarie, când bradul deja începe să se scuture. Cu o săptămână înainte să moară am desfăcut bradul şi l-am pus pe foc în soba din bucătărie.

Sau poate azi e miercuri? Nu cumva am rupt o filă în plus din calendar? Sau poate am uitat să o rup pe cea dinainte? De unde o să mai ştiu ce zi este? Ştiu să recunosc numai ziua de duminică – atunci bat clopotele în vale şi, când este suficient de umed, sunetul lor urcă până aici, multiplicat de ecou.

O să ştiu – doar am televizor, chiar dacă pârâie şi imaginea e albă, pâlpâie, trebuie să ghiceşti ce arată. Uneori te poţi înşela. E tot din cauza zăpezii – nu se ştie cum a pătruns înăuntrul televizorului şi acum ninge mereu în el, iar ninsoarea şterge imaginea.

Caut pe pipăite în sertar şi scot teancul de file de calendar. Anul şaizeci şi doi, 21 februarie, prin urmare cam atâtea foi sunt. Dedesubt: „miercuri, Eleonora, Felix. Ziua Internaţională a Luptei împotriva Rasismului Colonial. Proverbe africane. Ignoranţa este mai neagră ca noaptea. Cu răbdare sapi un puţ chiar şi cu acul. Nu există apă fără fund”.

Cred că sunt nişte proverbe înţelepte. Răsfir filele de calendar pe muşamaua mesei. Hârtia e îngălbenită, ba chiar cafenie, dar încă se ţine bine. Nu-mi aduc aminte nicio zi din şaizeci şi doi. 24 aprilie, marţi: „Grigore. Ştiaţi că limba hawaiiană are numai şase consoane şi vocale? E foarte simplă şi tocmai de aceea nemaipomenit de dificilă”.

Cândva era mai multă lumină, ajungea pe pământ mai mult soare.

Cerul era mai albastru, iar spre seară se aprindea cu o licărire trandafirie, rece. Stelele străluceau mai pătrunzător. Şi luna era mai mare; noaptea trebuia să trag perdelele, pentru că razele lunii îmi sfredeleau pleoapele.

Acum e mereu întuneric – când mă trezesc dimineaţa, lumina abia mijeşte; trebuie să aprind lampa şi, până apuc să mă trezesc de-a binelea, să mă încălzesc, să mănânc, să stau cu Petro în verandă, deja începe să descrească. La bătrâneţe se întâmplă ceva cu ochii, poate nu mai sunt deja capabili să capteze toată lumina, bieţi ochi găunoşi. Mi-am pus ochelarii lui Petro, dar nu m-au ajutat cu nimic. Estompau şi mai tare contururile obiectelor. Sunt nişte ochelari obişnuiţi pentru citit, nu sunt în stare să străpungă întunericul. Iar ochelarii mei au dispărut cine ştie unde. Cred că n-am nevoie de ochelari. Văd bine stelele. Le observ mişcarea; se rotesc, dar foarte încet, trebuie să ai răbdare să le surprinzi asupra faptei. Am metodele mele – cei patru molizi de acolo trasează iarna un M mare şi lăbărţat, iar deasupra lor este cerul înţesat de stele, un cerc cu codiţă, un zmeu format din stele, un balon legat cu sfoară. Cerul se roteşte deasupra casei noastre ca fusta în timpul dansului. Ne uităm la dansator de pe pământ, vedem găurile din material prin care sclipeşte lumina de departe. Corpul dansatorului trebuie să fie numai din lumină pură. Şi văd bine satul din vale. Trebuie doar să ies în faţa casei. Dacă aş avea o lunetă, le-aş putea urmări drumurile şi treburile. Cei de jos arată ca nişte punctuleţe, forfotesc pe drumul asfaltat de la magazin la staţia de autobuz. Un autobuz mititel le adună copiii şi îi duce la şcoala din Lewin. Din când în când, o dată la două-trei zile, trece încet plugul şi împinge mormane de zăpadă murdară pe marginea drumului. Se petrec acolo tot felul de lucruri, dar toate mărunte, insignifiante. Stau lângă Petro, atât cât sunt în stare să suport frigul din verandă, îi povestesc diverse sau cânt. O să-i citesc din filele vechi din calendar, „miercuri, 11, aprilie, Leon, Filip. Ştii că există copaci ai căror frunze aproape că nu aruncă umbră?” Ştiai, Petro? Ascultă mai departe. „Se numesc eucalipţi şi pot atinge o înălţime de 150 de metri. Frunzele sunt dispuse în aşa fel, încât razele soarelui nu cad pe suprafaţa lor.” I-am tăiat deja unghiile, pentru că înainte să moară nu-l mai interesau asemenea lucruri. Deşi ar fi trebuit. Lelea Marynka ne cerea întotdeauna să ne spălăm pe picioare seara, pentru că, în caz că s-ar fi întâmplat ceva şi ar fi trebuit să vină salvarea în timpul nopţii, trebuia să fii curat, altfel te făceai de ruşine. Aranjez pătura din păr de cămilă care îl acoperă. Petro şopteşte ceva fără să-şi mişte buzele. Am impresia că îi aud vocea. Ciulesc urechile, dar nu prind niciun cuvânt. Pârâie ca televizorul. Şi în el a intrat zăpadă, vocea lui e îngheţată.

Ieri, înainte să mă culc, m-am gândit cum să atrag atenţia oamenilor

din vale. Pun două fuste pe mine, puloverul lui Petro, şosetele lui, cizmele lui de pâslă călduroase, haina şi mă înfăşor şi cu şalul, pe cap am căciula cu urechi din blană de iepure şi ies pe povârniş. Deja s-au aprins luminile din vale. Verific zăpada cu tălpile – cea de dedesubt este deja compactă, bătătorită, dar stratul de deasupra încă seamănă cu unul de puf. Păstrează urmele tălpilor mele. Aşa că e bine. Mă mişc pe ea cu paşi mărunţi – ţup, ţup. Mă simt de parcă aş intra în ritmul unui dans de mult uitat, plin de paşi mici şi salturi, dar pentru că sunt bătrână, îi înlocuiesc cu mişcări glisante, lente şi blajine. Îmi croiesc drum prin zăpadă – am înnebunit la bătrâneţe – şi văd că în spatele meu rămâne o urmă vizibilă, simplă.

E

Mă preocupă foarte tare un singur lucru: când începe omul să moară? Trebuie să fie un asemenea moment în viaţă, probabil de scurtă durată şi imperceptibil, dar fără îndoială există. Mersul, evoluţia, drumul ascendent atinge punctul culminant şi începe coborârea. Ar fi momentul după-amiezii vieţii – soarele atinge zenitul şi se pregăteşte de asfinţit. Ar fi momentul de vârf al unei furtuni – vântul cel mai năprasnic, tunetul cel mai asurzitor, după care se lasă liniştea. Flacăra cea mai vie care este începutul stingerii. Sau beţia cea mai cruntă după care urmează trezirea.

Trebuie să existe un asemenea moment, dar nu ştim noi când e. Nu ştim să-l identificăm. Dacă am şti să-l recunoaştem, am fi cu toţii nişte oameni înţelepţi. Dar suntem nişte nătărăi.

Orice poate fi un indiciu. Al milionulea fir de păr din perie, o migrenă bruscă şi momentul când dă înapoi pe neaşteptate. Un vis. Unul straniu, neliniştitor sau, dimpotrivă, visul în care murim. Un ochi de ciorap care se destramă în fir drept ca lama unui cuţit. Ceva împotriva firii: ghiocei care apar nu în martie, ci încă din februarie.

Nu-mi place să mă gândesc, nu-mi place deloc să fac asta. Aş prefera să-mi ţin mintea ocupată cu ceva, să deretic sau să aranjez hainele din dulap. Numai că aici nu mai e nimic de făcut. Obiectele au format asociaţii şi m-au exclus din cercul lor. Acum fac ce vor, ce au vrut dintotdeauna să facă – se lasă cuprinse de haos.

Am stat lângă Petro, i-am pieptănat părul. I-am netezit cutele hainelor. Am desprins un fir alb de aţă de pe cămaşa lui. Îl înfăşor în jurul degetului, un joc de copii, şi îngân a, be, ce, de... în felul ăsta o să aflu iniţiala numelui amantei lui. Cum îi spunea domnişoarei Stanicka? Secretarei de la şcoală. Nu cumva Basia? Dar firul de aţă e prea lung pentru „be”. Iese „k”. Deci trebuie să fie Krysia sau Kazia.

Petro nu ascultă. Arată impozant. Pare din nou mare şi înalt, arată aşa cum ar trebui – ca un director de şcoală ieşit la pensie, membru de partid, violonist în orchestra comunei, trezorier al Pompierilor Voluntari. Nu aş enumera toate funcţiile dacă nu ar fi necesar. Cândva, Petro era mare, acum este mic, uite, e doar o formă pe pat.

Avem mult timp. Viitorul dispare pe neobservate, se ofileşte, se topeşte. Nu mai e nevoie nici de listele de cumpărături, nici de programele de televiziune de săptămâna viitoare, nici de planuri despre cum trebuie semănate plantele mele şi legumele lui. Calendarul pot să-l arunc în foc mâine dimineaţă. Răsare soarele şi confirmă adevărul: a scrâşnit şi s-a oprit. Nu mă nelinişteşte lucrul ăsta chiar deloc. După atâţia ani de cântat în biserică nu mai am nevoie de cer. Mi-a ajuns. Mi-ar fi greu să mai pornesc acum la drum oriunde ar fi. Din nou ar trebui să mă mut, să mă strămut într-un loc nou, să tânjesc după cel de dinainte. La vârsta mea! Dar dacă nu există cer nu va exista nici Petro. Mă întorc cu faţa spre fereastră şi mă uit la spaţiul alb. Neantul alb stinge încetul cu încetul ziua. Petro ar fi singurul motiv care să justifice existenţa cerului. Şi Păpuşa.

Acum stau amândoi pe laviţe de lemn lungi, printre sfinţi, aşa cum povestesc icoanele.

Apoi, când mă duc afară să bătătoresc trei linii orizontale în zăpadă, gândesc în propoziţii întregi că Petro a murit. A murit. A murit. Şi descopăr că asta nu schimbă cu mult lucrurile. Tot ce s-a schimbat e că zace tot timpul pe verandă, nu se mai foieşte prin casă, nu mai icneşte când ridică găleata cu apă, nu mai suduie în barbă când nu nimereşte cu şurubelniţa în capul şurubului. Din pricini nedesluşite, şi-a prelungit siesta de după masă. Ba chiar m-aş putea supăra pe el că a lăsat totul pe capul meu bătrân şi cărunt.

Am reuşit să trasez liniile în zăpadă, dar mă simt vlăguită. Mă opresc brusc la jumătatea unei linii, care taie de-a curmezişul versantul.

Primul meu copil a murit în tren, iarna, în timpul unei călătorii de două săptămâni. O alintam Păpuşa. Ne-au trimis la un medic specialist, dar nu ne-a putut ajuta. Acum i s-ar fi prescris un antibiotic şi gata. Dar la vremea aceea doctorul nu a ştiut să facă mare lucru. Salicilaţi şi comprese reci pentru febră. Eu am vrut să-mi continui călătoria cu Păpuşa, dar nu mi-au îngăduit. Am fost nevoiţi s-o îngropăm într-un fund de lume blestemat, pe nume Kluczbork. Asemenea semne am lăsat în urma noastră. În loc de bun venit în ţara asta, mi-am pierdut copilul. Aş fi avut de la ea nepoţi adevăraţi. Orice om pe lângă care trec pe stradă ar fi putut fi nepotul meu. Am avut în mine sute de ovule, boboci de om. Le-am purtat în burtă ca pe nişte icre – o mică aglomerare compactă de fiinţe care-şi aşteaptă rândul să se nască. Aşa sunt cerurile în icoane: în ultimele rânduri, mult deasupra sfinţilor, deasupra îngerilor, se îngrămădesc sufletele. Sunt în număr atât de

mare, încât imaginea îşi pierde rezoluţia. La marginea tabloului e deja imposibil să-ţi mai dai seama dacă vezi chipuri mici sau e doar factura vopselei. Tu ai omorât-o, Petro, pentru că dacă am fi rămas, acum aş fi avut nepoţi cu care să vorbesc. Iar acum ai murit şi tu.

Dar mai ai o fiică, pârâie glasul lui Petro ca televizorul. Bine, fie. Mă ridic să mă îmbrac şi să ies, dar mă opreşte. Da, mai am o fată. I-am transmis o parte din colecţia mea de celule. S-au înmulţit în ea, a dus mai departe în lume ovulele mele – pe care acum le poartă mai departe fiica ei. Poate peste o vreme va aduce pe lume un băiat care va semăna cu Petro, dar el nu va şti cu cine seamănă. Nimeni n-o să-l recunoască pe Petro în el.

Am plecat într-o bună zi. Toţi am plecat de acolo, în casele noastre s-au mutat nişte străini. Am urcat în trenuri neîncălzite, lente. În vagoane de marfă, pentru că eram o marfă. Pe drum mulţi au pierdut copii, fotografii şi documente, astfel încât e imposibil să mai refaci acum arborii genealogici. Sunt mai degrabă nişte răsaduri, nişte tufe pipernicite. Ăsta a dispărut, celălalt nu s-a mai întors, ăsta a plecat în State, celălalt a fost împuşcat când se întorcea de la război tot pe la Kluczbork sau Kalisz; pe ăştia i-au linşat vecinii şi le-au ars documentele, de aceea nu se mai ştie acum cine au fost. Pe ceilalţi i-au deportat, strămutat, izgonit. Iar cei care au supravieţuit stau acum şi tac chitic, sunt vigilenţi. Pe cine interesează soarta copilului meu?

Cauzele sunt întotdeauna obiective, externe, politice, survin în încrengături. Se adună bărbaţii, au burţi mari şi scule mici, văd lumea în ansamblu, pe hărţi; lumea se aranjează pentru ei în meridiane şi pete, îşi lasă degetele să alunece de-a lungul acestor linii imaginare şi spun: „Ăştia trec în dreapta, ăştilalţi în stânga, ăştia rămân pe loc, iar pe cei de aici îi împingem mai înainte”. Ăştia aici, ceilalţi dincolo. Pe ăştia îi divizez, pe ăştilalţi îi strămut, iar pe cei de acolo îi las unde sunt.

Sau poate că e mai complicat de atât – poate că pe oameni îi cuprinde neliniştea călătoriei, cu toate că nu sunt conştienţi de asta. Nu mai pot dormi, iar când reuşesc să închidă ochii, visează ţări străine, stepe îndepărtate, stranii, oraşe necunoscute; visează un drum care taie orizontul în două. Încolţeşte în ei dorinţa. Nişte şobolani de pământ mânaţi brusc de dorinţa de a naviga pe mări, visează munţi înalţi şi râuri pe care le traversează. Şi doar nu există niciun motiv raţional să plece de acasă, scornesc cauze externe, falsifică datele, citesc în ziare printre rânduri şi stârnesc războaie. Politica e instrumentul acestei râvne care există în genele a generaţii întregi. Este foarte posibil. Cândva dădeai vina pe soartă, acum dai vina pe gene.

Acolo relieful era neted şi luminos. Soarele se reflecta în lanurile de

grâne şi te orbea. Oamenii mergeau cu ochii mijiţi. Şi râul era limpede, ieşea din matcă, era atât de mare, încât suprafaţa lui părea un cer uriaş – nicăieri nu am mai văzut un cer atât de mare. Pământul era gras, negru şi lipicios. Se ţinea de încălţări după ploaie, iar când de căldură se preschimba în praf, murdărea gulerele cămăşilor în cenuşiu. Drumurile erau simple şi drepte, niciodată nu urcau şi nu coborau, aşa ca aici. Satele erau întinse, iar casele din chirpici, joase, cu hol răcoros şi acoperiş din paie. În iazuri erau plătici şi în livezi mere din soiul Antonovka. Aveam vaci mici şi câini mici. Chiar şi găleţile de lapte erau mai mici, ieslea animalelor aşijderea. Paturile erau mai scurte, atingeai cu tălpile marginea de lemn. Lumea era acolo mai acceptabilă, încăpea în palma mâinii ca plăselele bine şlefuite ale unui cuţit. Fiecare lucru complimenta corpul – hainele te ocroteau, erau familiare şi mereu aceleaşi. Toţi oamenii care au trăit înaintea noastră trebuie să fi fost nişte picături care au sfredelit în stâncă un leagăn confortabil pentru noi. Vocile lumii ajungeau până la noi ca printr-o cortină de ceaţă, se împiedicau pe drum. Se desfăceau în mai multe limbi.

Cum s-a întâmplat că a trebuit să plecăm de acolo? E cât se poate de limpede. A trebuit să pornim la drum, pentru că, pe nebăgate de seamă, picăturile au sfredelit o gaură în stâncă.

Ce prostii îndrugi, mormăie iar Petro. Îl mângâi împăciuitor pe mână. „Într-o noapte – spune el – graniţa s-a mişcat din loc şi s-a stabilit în cu totul altă parte. Şi s-a dovedit că suntem de partea nepotrivită. Şi, cum omul nu poate trăi fără hotare, a trebuit să plecăm în căutarea lor. Graniţele sunt la fel de necesare ca aerul. Fără graniţe de orice fel nu am mai şti cum să trăim; nici cine suntem, nici ce avem de făcut. Graniţele există pentru a ne arăta că sunt lucruri pe lume pe care nu ai voie să le încâlci.” O, Petro, tot cu ale tale.

Pun ceainicul pe foc, aprind lumina în toată casa, pentru că s-a lăsat deja întunericul, nici eu nu ştiu când. Aşa e mereu iarna. Clipeşti şi deja e întuneric. Am aprins lumina şi în verandă. Cred că după ce-o să mă mai încălzesc puţin o să-i citesc iar din calendar. „20 mai, duminică, Bernardyna. Prima condiţie a fericirii este raţiunea. Sofocle.”

E numai bună de notat pe ladă.

Am strâns perdelele de dantelă şi aşternutul. Macaturile şi icoanele. Covorul, oalele, cizmele, seminţele florilor, cutia cu aţe şi ace pentru cârpit, cutia de la ciocolată cu fotografii, cutia cu nasturi, oglinda, măsuţa de toaletă, lumânarea de nuntă, globurile bradului de Crăciun, fundul de lemn pentru tăiat pâine şi cuţitele, polonicul pentru borş şi barometrul – cadou de nuntă, şi raftul de sub asparagus, şi asparagusul învelit în hârtie, şi oala de noapte, şi trusa de prim ajutor din lemn, pentru că Petro era obsedat de ea – găseai înăuntru absolut orice, de la crema de genţiană, la pansament, cărbune medicinal şi antinevralgice.

M-a ajutat să strâng lelea Marynka, dar de fapt mai mult a plâns.

Stătea aşezată la masă, cu capul sprijinit în palmă şi plângea, iar nepoata ei, Olga, stătea cu fiii ei şi se uita. Orest şi-a luat rămas bun de la Petro, dar Miron nu. A scuipat în urma noastră când au pornit căruţele.

Mă nelinişteşte că putem vedea aceleaşi evenimente din altă perspectivă. Că fiecare are pe ochi propriul filtru şi filtrul acesta te face să vezi cu totul altceva când te uiţi la acelaşi lucru. Şi atunci, cum ne putem pune de acord în privinţa trecutului? Chiar dacă am da pace trecutului şi am admite că e încâlcit şi nu îl putem ordona sub forma unei singure istorii comune, atunci ce putem face cu prezentul? Şi el e trecut prin aceleaşi filtre. Ne uităm la acelaşi lucru, dar vedem cu totul altceva. Abia ziarele de a doua zi ne vor informa cu privire la ce am văzut cu adevărat. Se vor scrie cărţi despre ce a însemnat împachetarea lucrurilor şi despărţirea de locurile natale. Noi nu am ştiut. Dar ziarele şi televiziunea vor hotărî pentru noi ce înseamnă fiecare mişcare şi fiecare decizie. Deţin patentul pentru ordonarea evenimentelor.

Aveam de la mama mea o furcă de tors; puţine lucruri de-ale ei s-au păstrat. Era veche, lemnul se uscase şi crăpase, căscându-se în fisuri ale căror muchii s-au cizelat de bătrâneţe şi arătau ca un ornament dăltuit cu migală. O luam cu amândouă mâinile şi mă uitam prin orificiul ei. Şi orice vedeam prin el mi se părea extraordinar – mai frumos, mai deosebit decât un tablou înrămat; detaliile pescuite de ochiul furcii din masa de amănunte ar fi putut exista de sine stătător: o frunză păroasă de muşcată, un cui bătut în perete şi locul mai alb rămas în urma tabloului, o păsărică brodată în cruciuliţe pe un prosop. Furca portretiza obiectele, le făcea să devină importante. Nu mai trebuiau explicate, nu trebuia să mă mai gândesc care e scopul lor, la ce servesc. Erau aşa cum erau. De cele mai multe ori, frumoase. Puteam să-mi petrec restul vieţii uitându-mă prin gaura furcii. Dar şi furca a dispărut.

Dimineaţa mă duc la ţarc după Tekla. O duc prin hol până la bucătărie. Acum, că Petro doarme pe verandă de zile întregi, n-o să-l mai deranjeze.

Intră şovăielnic, stânjenită, sfioasă. Se opreşte lângă soba caldă şi mă priveşte ca de obicei, ironic, cu pupilele ei diabolice, lunguieţe. Este o prinţesă dintr-un ţinut îndepărtat, fiecare mişcare pe care o face trădează demnitate. Aruncă o privire pe uşa deschisă a verandei, dar se face că nu vede nimic.

— Diavoliţo, îi spun. Să nu-mi murdăreşti podelele, că nu am putere să rânesc după tine. Crezi că Petro nu-mi dă destule bătăi de cap?

Se uită la mine de parcă în viaţa ei nu s-ar fi răhăţit. Când o strâng în

braţe într-o efuziune sentimentală, îmi ronţăie delicat vârful urechii, poate vrea să-mi şoptească ceva. Vrea să mă întrebe: „Unde e Petro, femelo? Ce ai făcut cu masculul tău?”.

Îi arunc pe jos puţin fân şi pâine uscată, fărâmiţată. Mănâncă plină de recunoştinţă, dar nu cu lăcomie. E o capră bine crescută. Apoi se întinde lângă sobă şi stă ca un câine, scărpinându-se lenevos cu cornul pe spinare. Privirea ei este întotdeauna ironic de impasibilă – şi ar rămâne la fel de impasibilă şi dacă ar fi martoră la apocalipsă. Asemenea ochi ar trebui pictaţi în triunghiurile Providenţei. Ar fi şi mai frumoşi, şi mai veridici.

Pe Tekla o am de câţiva ani, de când sănătatea lui Petro s-a şubrezit până-ntr-atât, încât nu a mai avut putere să protesteze. Mai înainte de Tekla, cumpăram laptele. Spunea că e ruşine să ai capră, că e semn de sărăcie lucie, dar eu cred că gândea aşa pentru că nu iubea deloc animalele. Câinele, când încă îl mai aveam, doar îl hrănea, fără să-l atingă vreodată. Eu eram cea care îi oferea câinelui afecţiunea de care avea nevoie, eu eram cea care vorbea cu el. Şi ăsta era un alt aspect în care eu şi Petro ne deosebeam: el era vegetal, eu eram animală. Cealaltă diferenţă venea din faptul că el era bătrân, iar eu tânără.

T

Mă îmbrac gros şi ies în faţa casei. Străluceşte un soare firav de iarnă. Urc pe coastă, îmi croiesc cu greu drum prin zăpadă ca să mă pot uita la sat de sus. Văd autobuzul, dar o să dispară imediat din vedere. Apoi peisajul devine pustiu, cu siguranţă din pricina faptului că astăzi e ger. Oamenii stau în casă. Fumul care iese din coşuri proclamă acest adevăr al iernii, şi anume că cel mai bine e să te faci comod la tine acasă, să pui lemne pe foc, să te uiţi la televizor, iar seara să deschizi o sticlă de votcă şi să nu reuşeşti să te mai înţelegi cu vecinul. Izbutesc să bătătoresc o linie dreaptă, apoi îmi îngheaţă mâinile şi nu-mi mai simt buzele de frig. Petro a reuşit până la urmă să îmblânzească acest univers invernal. Zace acolo pe verandă şi se uită în abisul propriilor ochi. Ignoră frigul şi gerul. Trag în plămâni o gură de aer îngheţat şi vreau să strig aşa cum se cântă – tare şi din toate puterile. Dar nu reuşesc să scot decât un piuit slab. Plămânii tremură în mine din pricina efortului ca două steguleţe blegite. Mă întorc să mă încălzesc şi din ecranul înzăpezit al televizorului înţeleg doar că se vorbeşte din nou numai despre prostii.

De sărbători procedam întotdeauna la fel. Mai întâi petreceam unele,

apoi celelalte. Făceam *kutia*[4] de două ori. De două ori coceam cozonac cu mac şi tartă cu brânză. O dată puneam fân sub faţa de masă[5], o dată sub masă. Mergeam cu Petro la slujba lui de Crăciun şi cântam laolaltă cu el. La început nu ştiam cuvintele colindelor poloneze, dar melodia era adeseori aceeaşi. Contribuiam cu propria mea voce lăuntrică. Acesta este lucrul cel mai plăcut când cânţi – să o faci împreună cu alţii, nu singur, să auzi cum vocile se împletesc, se freacă una de alta, se ating când armonios, când disonant, se apropie şi se depărtează. În biserica lui Petro nu se cânta astfel, nu mă distram. Fiecare cânta pentru el, chiar şi cei din corul bisericii cântau pentru sine, numai că la unison. Biserica lui era mai organizată, mai ordonată şi delicată – ca o bordură rafinată pe o faţă de masă albă, ca o broderie discretă – trebuie să te uiţi bine ca să observi modelul. Mirosea a parfum de femeie şi a naftalina în care au stat hainele de blană şi cojoacele o vară întreagă. Oamenii, aşa mi se pare, se uitau mai des unii la alţii decât la altar. Se uitau în grumazul altora, la feţele altora, iar când încercai să rezişti unei asemenea priviri insistente, îi schimbau punctul de greutate şi te priveau în creştetul capului, se uitau la picturile sau sculpturile din navă. După liturghie mai stăteau o vreme afară, şi Petro saluta şi răspundea altora la salut. Femeilor le săruta mâna. Restul satului dormea.

Dar în duminicile de zi cu zi lucrurile stăteau altfel. Luam micul dejun (omletă şi pâine cu unt), apoi o îmbrăcam pe Leokadia, scoteam din dulap hainele de duminică, mă machiam puţin, foarte puţin, pentru că lui Petro nu-i plăcea, mă stropeam cu apa de flori pe care mi-o cumpăra Petro – un amestec de arome de violete şi iasomie – şi ieşeam în faţa casei. Apoi luam copilul şi mergeam în dreapta, la biserica mea, iar Petro, singur, înalt şi drept, şontâcăind, spre stânga, spre biserica lui. Aşa am convenit între noi, şi alţii procedau la fel. Ne revedeam la prânz.

La mine în biserică întotdeauna cântam cu toată fiinţa. Îi cunoşteam pe toţi cei prezenţi, nu era niciun străin printre ei. Dar mai presus de orice, le cunoşteam vocile – vocea înaltă şi răsunătoare a mătuşii Marynka vibra sub boltă asemenea unui tril de pasăre. Şi vocile baritonale, ursuze ale lui Miron şi fraţilor lui. Timbrul frumos, pur şi înalt al diaconului care trebuie să fi răzbătut până la cer, atât era de limpede şi de cristalin. Pe o parte era agăţată icoana sfintei Parascheva, care mă mişca întotdeauna până la lacrimi: mă emoţiona faptul că există cineva cu acest nume, că nu e un simplu om, ci sfinţenie învăluită în veşminte carmin, şi mi se părea, uitându-mă la ea, că şi eu pot fi bună şi blajină, că şi în mine poate sălăşlui taina bucuriei; mi se părea că mă arată de sus, din ceruri, cu degetul: uitaţi, ea e Parka, Parascheva,

---

[4] Mâncare din grâu fiert cu fructe uscate, mac, nuci şi miere de albine, consumată de ortodocşii polonezi, ucraineni, ruşi, în Ajunul Crăciunului.

[5] Conform tradiţiei poloneze.

vasul în care torn graţia divină, vasul pe fundul căruia zace o frumoasă perlă, o perlă imaculată şi neprihănită, pentru că Parka este frumoasă şi neîntinată. Am în cerurile albastre o soră mai mare care e minunată, eternă, cu veşminte carmin. Suntem legate una de alta pentru totdeauna, stăm în acelaşi leagăn de pe care privim lumea. Ne legănăm în el, două fetiţe – una sfântă, cealaltă profană. Mama noastră este o pasăre. Mat' Ptica[6].

Roşul adânc al veşmintelor ei din icoana de pe pereţii auriţi ai bisericii se preschimba pe nesimţite într-o voce suavă care se alătura corului nostru. Eu eram vocea Cuvioasei Parascheva. Eu cântam cu buzele subţiri, palide. Şi toţi mi se alăturau, şi vocile sumbre, vibrante ale bărbaţilor, şi zurgălăii copiilor. Aproape le vedeam – ţâşneau spre cer şi se uneau asemenea trunchiurilor copacilor, stejarilor şi mestecenilor care creşteau prea aproape unul de altul. Construcţiile pe care le ridicam semănau cu bisericile ortodoxe şi catolice, semănau cu templele executate din lemn traforat. Iar noi stăteam în interiorul acelor cupole blajine, în umbra acoperişurilor de paie ascuţite.

Sunt Preacuvioasa Parascheva, mucenica. M-a răpit Koşcei Nemuritorul[7], m-a luat din casa mătuşii şi m-a purtat prin lumea întreagă. Mi-a sacrificat copila, a hrănit cu ea trenurile hapsâne. M-a întemniţat în oraşe şi sate, în cele din urmă m-a ascuns în *tij sklanij hori.*

Win pobuduwaw zahorożu z tîczok kwasoli ta ahoniw pomidoriw. Postawîw pastku na smilczakiw, a kołî wtratîw sîłî, lih na werandi i zasnuw. Joho pokrîw inij. Teper mene streże snih.[8]

R

Mătur şi strâng gunoaiele în trei grămezi. Apoi mă las pe vine şi verific ce e în fiecare grămăjoară. Ace de brad, praf şi scame strânse în ghemotoace, boabe de orez, un rest de chibrit ars, un capac de sticlă, o codiţă de măr, o bucăţică de staniol, un elastic subţire şi alte lucruri greu de numit. Adun totul pe făraş şi arunc în sobă acele tegumente ale

---

[6] Maica Pasăre (rus.).

[7] În folclorul rus, Koşcei este simbol al morţii şi magiei, un puternic vrăjitor bătrân, urât, costeliv şi nemuritor, care sălăşluia în munţi şi răpea femei (mame, soţii, fecioare), în castelul său strângea bogăţii neînchipuite, dintre care cele mai de preţ erau apa vieţii şi apa morţii.

[8] *...[în] muntele acesta de sticlă. Şi-a construit un umbrar din lujeri de fasole şi roşii. A întins capcane pentru cei îndrăzneţi, iar când l-au lăsat puterile, s-a lungit pe verandă şi a adormit. Şi s-a acoperit de promoroacă. Acum mă veghează zăpada (ucr.).*

lumii care se exfoliază.

Întotdeauna mi-a făcut mare plăcere să găsesc diferenţe între noi. Între mine şi Petro. Trebuia mereu să mă asigur şi să ţin minte că ne-am născut din alt fel de ţărână şi că ne vom preschimba în altă ţărână.

Aveam ochii calibraţi diferit, ca armele. El vedea numai lucrurile mari, solide, semnificative, complicate, fascinante. Eu – pe cele mici şi aproape inobservabile, simple, evidente, care scapă atenţiei, insignifiante şi mărunte.

El privea lucrurile în ansamblu, eu observam detaliile. El vedea banii, eu – monedele mici rătăcite în buzunare. El – anotimpurile. Eu – zilele. El se uita pe fereastră, eu zgâriam cu unghia punctele negre de pe geam – excremente de muscă. El spunea: sacou, iar eu spuneam: nasturi, aţe încâlcite, etichete despre cum se curăţă, cusute sub guler. El vedea curăţenia, iar eu vedeam mizeria, gunoaiele pline de smocuri de scame şi praf, aşchiile podelei, stârvurile şoarecilor şi nisipul. El vedea pădurea, eu molizii, şi mestecenii care cresc repede, şi tufele de fructe de pădure. El vedea anii, eu serile. El tratatele, războaiele şi pacea, iar eu – feţele oamenilor pe lângă care treceam pe stradă, privirile ferite. Înseamnă ceva toate aceste diferenţe?

Întotdeauna a apreciat numai lucrurile utile. Eu cred că felul ăsta de a fi s-a dovedit istovitor. Acum a fost binecuvântat cu putinţa de a fi absolut inutil. Petro, ai murit şi deja nu mai foloseşti la nimic.

Când eu sunt cea care face focul în bucătărie, şi nu Petro, focul se stinge straniu de repede, cenuşa se prefiră printre barele grătarului şi cade în cenuşar. Se face imediat frig. Mă trezesc dimineaţa; apa din găleata care stă în hol e acoperită de o pojghiţă subţire de gheaţă. Fac o gaură în ea cu degetul. Mă duc în şopron după lemne şi văd soarele suind pe culmile munţilor. Zăpada devine roşie, apoi se stinge sub ochii mei. Satul din vale e scăldat în ceaţă, ca fermecat. Îmi spun că, de vreme ce am ieşit, de vreme ce m-am înfofolit deja în bundiţă şi cojoc, o să merg mai departe de şopron – poate reuşesc să mai trasez o linie. Hei, hei, vălenilor, priviţi aici! Ridicaţi-vă capul! Îi văd, nerozii, cum mişună, cum se foiesc în ceaţă, cum se rătăcesc şi nu nimeresc la casele lor, ci se dau la nevestele şi la bărbaţii altora, cum răstoarnă paharele de pe masă şi varsă oalele de noapte. Mă bufneşte râsul. Mă înfăşor şi mai tare în cojocul lui Petro şi trasez pe zăpadă o linie dreaptă de-a curmezişul versantului. Ţup, ţup, ţup, încolo şi-ncoace. Merge repede azi, în urma mea rămâne o linie dreaptă.

Când o să se ridice ceaţa, când o să se trezească, dacă o să le treacă prin cap să ridice ochii în zare, o să vadă linia. Dar încă n-o să-şi dea seama despre ce e vorba. Sunt cu toţii, fără excepţie, nişte nătărăi. Nu-i înghit şi nici ei pe mine. O adunătură pestriţă din toată lumea, nişte venetici. Munteni blestemaţi şi loaze nomenclaturiste, nişte sclifosiţi cu

nasul pe sus.

M-a urmărit luni de zile, apoi m-a peţit de la lelea Marynka. M-a oprit pe stradă. Mătuşa a spus: „mărită-te cu el şi se rezolvă totul”. Pentru că ea ştia. Spunea: „Sui-te-n copac şi sari. Bea infuzie de rută. Dacă nu, te trimit la o babă. Dumnezeu ţi l-a scos în cale, e o partidă bună”.

Mi se părea ridicol să mă mărit cu el – în ochii mei era un bărbat bătrân. Nu-l doream. Locuia în două cămăruţe deasupra şcolii unde preda. Cobora în fiecare dimineaţă în curte şi aduna copiii ca o cloşcă şi-i băga înăuntru. Domnul învăţător. Mie îmi plăceau alţi bărbaţi – pe motoare sau călare. Iar el era dascăl. Copiii se temeau de el. Intrau ascultători pe uşă. Acum mă gândesc că se temeau de sprâncenele lui stufoase, de faptul că era slab ca un băţ şi vorbea în cuvinte dintre cele mai simple; sunau nefiresc.

În cealaltă parte a şcolii locuia Stadnicka, o domnişoară bătrână, tot învăţătoare. Era de vârstă incertă, dar s-ar fi potrivit, erau amândoi ramoliţi. Se potriveau unul cu celălalt ca sacul cu peticul.

Purta fuste strâmte şi cămăşi bărbăteşti cu cravată. Tocurile ei ţăcăneau prin curtea pavată a şcolii. Se ruja în aşa fel, încât gura părea mai mică. Întotdeauna se pieptăna cu grijă – părul împletit era făcut rotocoale deasupra urechilor. Preda polona şi muzica – în zilele călduroase se auzea vocea ei piţigăiată şi firavă prin ferestrele deschise ale şcolii.

Soarele libertăţii mângâie cerul de azur
Corabia noastră pluteşte în depărtări.

Se auzea melancolic în sat. Niciodată nu am văzut marea – şi trăiesc. Nu ştiu ce înseamnă azur. Cunosc marea numai din cântece şi de la televizor.

Stau în faţa oglinzii şi mă ciupesc de obraji ca să circule sângele mai bine prin ei. Vreau să-mi aduc aminte cum arătam atunci când Petro m-a invitat pentru prima oară la întâlnire în oraş, atunci când lelea Marynka i-a zis „da” în numele meu. Aveam părul negru prins într-un coc la baza gâtului, sprâncenele negre şi tenul oacheş. O ţigăncuşă. Sânii i-am avut întotdeauna prea mici, mai târziu, în timpurile lui Karabinowicz, îmi băgăm vată în sutien. Eram subţire în talie, abdomenul plat şi şolduri destul de late, puternice, netede. Ce s-a întâmplat acum cu ele? Ridic fusta şi văd pielea flască. Oasele gleznei sunt subţiri – mi-aduc aminte că întotdeauna le-am avut aşa, de aceea Petro nu mă lăsa niciodată să-mi cumpăr pantofi cu baretă. Susţinea că îmi îngroaşă gleznele. Şi între picioare arătam altfel – aveam labiile pline, umflate, suculente. Acum când mă spăl simt sub degete pielea

neplăcut de subţire şi imediat sub ea nişte oase misterioase. Nici nu am bănuit vreodată că am oase acolo. Aşa arată bătrâneţea: ţesutul viu şi suplu se învârtoşează, omul începe să se osifice pe dinăuntru. Acum e o gaură ca oricare alta, bună doar de urinat şi nimic altceva. Şi tălpile sunt tălpile altei persoane, ba chiar mi-e greu să spun dacă sunt de femeie sau de bărbat. Toată bătaia asta de cap cu diferenţa dintre sexe se estompează odată cu trecerea timpului. Femeile bătrâne şi bărbaţii bătrâni ajung să semene între ei la bătrâneţe.

Când mă uitam la Petro în iarna aceea aveam uneori impresia că mă văd pe mine. Exista în sfârşit ceva ce ne apropia – bătrâneţea. În fiecare dimineaţă amândoi ne mai împuţinam. În ultima vreme abia de mai ajungeam cu picioarele până la podea. Mi-era ruşine că flutur cu picioarele în aer, ca un copil, ca o fetiţă. N-am spus însă nimic. El a fost întotdeauna înalt şi se mândrea cu asta. Dacă ar fi continuat aşa şi ar mai fi ţinut-o ani de zile, dacă moartea ar mai fi putut întârzia ca poştaşul cu pensia, am fi fost supuşi unui proces invers proporţional cu creşterea. Un proces de descreştere. În cele din urmă, după ani de zile, am fi ajuns să fim de înălţimea unor păpuşi. Am fi ajuns să ne temem de şoareci, de care e plin aici. A, ba chiar, dacă moartea nu ar mai fi venit deloc, ne-am fi pierdut ca nişte firimituri de pâine printre fisurile podelei. Sătenii din vale ar fi găsit într-o bună zi casa goală. Ce-ar mai fi şoptit pe ascuns, ce şi-ar mai fi dat cu presupusul. Bătrânii au dispărut, au dispărut ca piatra în apă. Cui o să-i revină casa? Oare fiica lor mai trăieşte, o să vină de la Varşovia? Ar scotoci prin sertare. Ar deschide capacul lăzii şi ar citi însemnările lui Petro. Ar afla totul: pe 2 aprilie 1987 am semănat ţelina, pe 14 – pătrunjelul.

Ei doi ar fi trebuit să formeze un cuplu: Petro şi Stadnicka. El învăţător, ea învăţătoare. Şi-ar fi împărţit clasele. Ar fi trecut împreună notele în carnete. Ar fi convenit de comun acord orarul. Şi-ar fi unit odăile de la etajul şcolii şi, chiar dacă ea era deja prea în vârstă pentru a avea copii, ar fi avut parte de copiii întregului târg. Pe Stadnicka au luat-o însă ruşii şi, ca atâţia alţii, a dispărut.

Se prezenta: Piotr. Îşi rostea numele moale, într-o polonă cam pretenţioasă care îi imprima o rezonanţă muiată, „Pjotr”. Aşa mi s-a prezentat în ziua când ne-am dus cu trenul în oraş. Am mers pe jos de la gară, în aer zburau pufi de plop, soarele strălucea pe acoperişuri şi caldarâm, care de la strălucirea aceea părea umed, de parcă ar fi plouat în timpul nopţii. Mi-a plăcut totul. Purtam o rochie de creton înflorată, cu clini (în noaptea dinainte, lelea Marynka încă mai lucra la finisaje), care se mula pe şolduri. Aveam o poşetă mică, în ea un pieptene, o oglinjoară şi o batistuţă de nas. Aveam sandale de piele maro cu toc înalt de plută. El purta un sacou de vară şi pantaloni negri

de flanel, iar sacoul şi-l ţinea aruncat pe un umăr. Bărbaţii întorceau capul după el. Am mâncat îngheţată. O masă cremoasă între două foi de napolitană suprapuse ca un sandvici. Scoasă direct din termos cu lingura. Îngheţata se topeşte şi se prelinge pe mână. A trebuit să mă aplec ca să nu-mi murdăresc rochia. Mănânc o îngheţată după alta, până mi se face frig şi mâinile-mi sunt lipicioase. Îmi întinde batista lui.

Nu am altă soluţie, infuzia de rută nu a avut niciun efect.

Cununia a avut loc în biserica romano-catolică, dar a asistat la ea şi un preot ortodox. Mai înainte de asta, în fiecare seară, în faţa casei mele l-am văzut pe Miron; stătea sprijinit cu coatele de gard şi molfăia un fir de iarbă. Stătea aşa ore în şir, până când întunericul îl ştergea ca pe o pată. Fugeam de privirea lui. Aveam dinaintea ochilor numai imaginea cu cei doi dinţi din faţă între care avea strungăreaţă şi ăsta e singurul lucru pe care mi-l mai amintesc despre el.

Când am stat întinşi unul lângă altul în pat în prima noapte, Petro nu a zis nimic, dar tot întunericul acela umed de vară răsuna de întrebarea lui mută, aşa că i-am spus: „Miron”. Apoi s-a născut Leokadia, Păpuşica.

În septembrie, la şcoală a mai rămas numai Stadnicka. Pe la jumătatea lui august, Petro s-a dus la centrul de recrutare cu valiza în mână. L-am îndemnat: „du-te odată, hai”, dar continua să şadă adus de spate pe laviţa din faţa casei şi nu era în stare să plece de lângă copil, o ţinea pe Leokadia pe genunchi, o strângea la piept şi o adulmeca; am bănuit că plânge şi lacrimile lui se preling pe spatele copilului, sub bluziţă. Valiza stătea la picioare ca un câine care aşteaptă doar un semn să pornească la vânătoare, pentru că deja simte în aer miros de sânge.

S-a întors totuşi după câteva luni, aproape în aceeaşi zi când spre vest mergeau necontenit camioane prăfuite. Avea febră, tuşea, nu ştiu dacă de boală sau amărăciune, sau poate doar de la praful omniprezent. Pe picioare avea un bandaj vechi şi negru de jeg, iar sub el o rană urâtă, cusută parcă la nimereală în spitalul de pe câmp. Repede, fără un cuvânt, l-am ajutat să-şi scoată uniforma. Duhnea, era limpede că nu se mai spălase de o lună. Slăbise. Am rulat uniforma în sul strâns şi am ascuns-o în hambar, printre baloturi de fân. Am scos de deasupra patului portretul lui Piłsudski[9]; a rămas în urma lui o pată mai albă pe perete, dar am agăţat în acelaşi loc o icoană.

— Petro, de ce nu scrii pe hârtie? îl întreabă lelea Marynka.

---

[9] Józef Piłsudski (1867-1935), om politic şi mareşal polonez, şef de stat între anii 1918-1922 şi factor de decizie în conducerea statului polonez între 1926-1935. De-a lungul întregii sale cariere politice şi militare a avut un cuvânt greu în politica ţării. Susţinător al unei Polonii multiculturale, multietnice şi multireligioase, s-a opus tendinţelor discriminatorii şi antisemite din politica poloneză a vremurilor.

— Dar tu ai văzut cum arde hârtia? îi răspunde.

Aşa că scrie pe partea interioară a capacului. Mai întâi datele de naştere şi numele părinţilor, ale bunicilor. Apoi notează în acelaşi loc dacă a fost furtună sau dacă a dat grindina. Iar mai târziu a făcut cu creion chimic o listă a lucrurilor pe care le-am lăsat în urmă – de pe documente a notat numerele parcelelor de pământ cumpărate înainte de război. La rubrica „acareturi”, în stânga, imediat sub marginea capacului, a scris: pat dublu, servantă, bufet, masă cu şase scaune, presă de călcat haine, birou din lemn de stejar. Şi scrisul i se schimbase, pe capacul cufărului este uniform şi ascuţit – un scris frumos de învăţător; abia mai târziu a devenit dezordonat şi şovăielnic, mai ales când scria cu pixul. Iunie cincizeci şi nouă – invazia melcilor. August şaizeci şi şapte – fluturi de noapte şi viespi. În februarie optzeci şi patru – ghiocei. Mai devreme, pentru că în optzeci şi şase au înflorit abia la sfârşitul lui martie. A scris pe capac până la jumătatea anilor cincizeci, doar atât a avut spaţiu. Pe urmă literele zvelte depăşesc marginile. Sunt puţine datele de la răscrucea anilor cincizeci şi şaizeci – atunci a fost foarte ocupat, avea pe cap şcoala şi pe mine. Ţi-am irosit viaţa, Petro.

Anul şaizeci şi cinci începe deja pe peretele lateral, iar datele se referă la iubita lui fiică: „30 VII 64 – pleacă la internat”, „5 V 68 – bacalaureatul”. Copia propoziţii întregi. De unde le scotea? — nu ştiu, poate din înţelepciunea calendarelor, sau poate el singur le plăsmuia. Unele dintre propoziţiile lui strâmbe sunt de-a dreptul bizare: „Omenirea merge tot înainte, dar omul rămâne acelaşi. J.W. Goethe”; „Nu se mai poate face nimic, prin urmare fie ce-o fi”; „Copiii observă numai detalii hiperbolizate şi nu înţeleg ceea ce văd”. Scrisul se lăbărţează ca mucegaiul, acoperă deja fundul cufărului şi un alt perete. În cele din urmă, Petro iese dinlăuntrul cufărului şi scrie pe suprafaţa capacului următorul enunţ concis: „Lumea e prea mare”.

De ce pentru tine lumea era prea mare, Petro? Că doar pentru alţii e prea mică – totul e prea mic.

O

Cununia ar trebui repetată la fiecare şapte ani, pentru că – aşa spunea lelea Marynka – la fiecare şapte ani omul devine altcineva. Prin urmare s-ar cuveni actualizate toate contractele, obligaţiile, ipotecile, datele din registre, buletinele de identitate. Toate documentele.

Eu sunt la a unsprezecea întrupare. Petro – la a treisprezecea. În visele mele, Petro se dublează, se triplează, o dată este mai tânăr, o dată mai bătrân. O dată ţipă la mine, o dată se lipeşte drăgăstos de

mine. Azi, în visul meu bea ceai fierbinte din cana lui urâtă de faianţă. Ceaiul abureşte şi vaporii se aştern în picături pe sprâncenele lui. Apoi îngheaţă şi se preschimbă în ţurţuri de gheaţă. Nu mai poate deschide ochii. Vine spre mine ca un orb şi mă roagă să i le scot din sprâncene. Mă uit neputincioasă prin bucătărie, căutând o unealtă specială, căreia Petro îi spune „cleşte de gheaţă” sau ceva de genul ăsta şi arată cu mâna spre sertar. Asta înseamnă că există o unealtă de scos ţurţurii din ochi şi Petro o are. E pregătit pentru orice situaţie.

Mai există o diferenţă între Petro şi mine şi mi-o notez cu satisfacţie în minte. La începutul relaţiei cauţi mai degrabă asemănări. Petreci zile întregi punând tot felul de întrebări şi descoperind că „şi eu la fel”, că „şi la mine tot aşa e”. Dar sfârşitul e diferit. Asemănările au fost o mistificare inofensivă.

Petro nu ştia să se distreze; poate de aceea părea atât de bătrân, cu toate că la vremea când l-am cunoscut nu avea încă treizeci şi cinci de ani. Chiar şi când a dansat la propria nuntă nu a făcut altceva decât să se achite de o obligaţie. Da, dansul îi plăcea pentru că trebuia să-i placă. Numai că era o plăcere mecanică. Dacă făcea ceva, făcea doar acel ceva, şi nu altceva. Când vopsea gardul, vopsea gardul şi atât. Când corecta extemporalele, corecta extemporalele şi atât. Când şchiopăta, era şontâcăit şi asta era limpede ca lumina zilei. Când tăcea, era ca un mut. E comic – să fii mereu în acelaşi loc, şi în acelaşi loc în acelaşi timp. Să te ataşezi de propria persoană ca un câine fără stăpân. Să nu te îndepărtezi nici măcar cu un milimetru de locul unde stai, să nu arunci nicio privire în afara acelui loc.

Eu – dimpotrivă – nu stau niciodată în acelaşi loc, nimeni nu mă poate prinde.

Prima oară ruşii au venit în timpul nopţii, camuflaţi de mormăitul monoton al camioanelor. Petro a tot oftat şi mormăit cu urechea lipită de radio.

Primele zile au stat sub semnul şoaptelor. Oamenii nu vorbeau altfel decât în şoaptă. Şoaptele se ridicau deasupra satului şi pluteau ca fumul din coşurile caselor, ca o pătură joasă deasupra lanurilor de grâu. Apoi s-a lăsat liniştea. Primele lucruri pe care le-au confiscat au fost radiourile. Nu puteai face altceva decât să stai în casă şi să aştepţi. Au întocmit nişte liste, au notat, au organizat. Pe timpul zilei circulau cu maşina militară şi ridicau nori de praf galben, tomnatic.

Petro şi-a pierdut serviciul. Noaptea îi auzeai de la şcoală, unde îşi făcuseră cartierul general – trăgeau cu armele în pereţi, în portretele lui Newton şi Copernic.

Era deja limpede că doreau să-i deporteze pe polonezi. Am aflat asta de la Miron. Deşi mesajul a fost ăsta, în realitate a spus altceva. Cuvintele lui exacte au fost: „Să-ţi fie învăţătură de minte! Te-ai măritat

cu un moş, iar acum o să te duci cu el în Siberia”. Sau poate mesajul mi l-a adus lelea Marynka. Şi atunci, probabil că a spus: „Fă ceva. Dacă vă lăsaţi strămutaţi de aici, sunteţi pierduţi”. Pentru orice eventualitate, când Petro nu era acasă, am scos icoana de pe perete şi am agăţat în locul ei portretul lui Stalin, decupat din ziar.

Apoi ne-au băgat în gazdă o pereche de ruşi civili. Erau doctori. Din ziua aceea am împărţit bucătăria, lucru care pentru Petro era insuportabil. Stătea zile întregi pe patul aşternut în cameră şi ieşea abia când ruşii plecau din bucătărie. Ca să nu fie nevoit să-i vadă. Şi doar erau oameni de treabă. Nu ne prea înţelegeam unii pe alţii, dar de câte cuvinte ai nevoie ca să te înţelegi cu cineva? Ea era frumoasă, cu faţa plină şi buze cărnoase, subţire ca o nevăstuică. Odată, când vorbeam despre rochii şi ne pipăiam materialele fustelor pe care le purtam, când ne-am atins umerii buretoşi ai bluzelor, am constatat că Luba nu poartă lenjerie de corp. Pe timp de război se fabrică tunuri şi aruncătoare de grenade, nu lenjerie de corp. La un moment dat, când probam nişte haine pe care le-am schimbat între noi, am observat jenată fesele ei goale şi părul pubian creţ, neaşteptat de vizibil.

Chiloţii. Până atunci nu mi s-au părut ceva esenţial, nu-i puteam lua în serios. Şi totuşi am constatat că viaţa era posibilă datorită lenjeriei intime. La maşina mea de cusut, primită cadou de nuntă de la familia lui Petro, le coseam soţiilor ofiţerilor chiloţi. Mi-am făcut nişte tipare de hârtie şi coseam zilnic zeci de chiloţi din percal înflorat, atlaz neted şi alunecos, din bumbac alb pentru cearşafuri. Soţul Lubei, Fiodor Ivanovici, îi lua înveliţi în hârtie cenuşie şi-mi aducea în schimbul lor bani, alcool, ceai. Pentru prima oară în viaţă am câştigat din munca mea spre beneficiul meu şi al familiei mele. Am reuşit să merg cu Petro la Truskaveţ şi acum eu l-am invitat pe el la îngheţată, iar ni s-a scurs pe degete. Magazinele încă nu aveau rafturile goale, aşa că mi-am cumpărat o pereche de pantofi de primăvară frumoşi şi un flacon de parfum. Flaconul, deja gol, dar încă păstrând amintirea mirosului, îl mai aveam la Lewin, ceea ce înseamnă că a călătorit cu mine prin jumătate de lume şi se odihnea liniştit pe măsuţa de toaletă, în timp ce alte obiecte, mult mai importante, s-au rătăcit. Sticluţa burtoasă cu dop din ebonită neagră a scăpat neatinsă, în timp ce fetiţa mea a pierit.

Chiloţii aceia ne-au adormit vigilenţa. Am crezut că o să putem rezolva tot ce dorim cu ajutorul lor, am crezut că succesul afacerii o să fie veşnic şi o să ne ferească de tot ce e mai rău. Circulau zvonuri că dispăreau familii întregi, că în zori de zi veneau camioane care încărcau oamenii şi îi duceau în Est. În satul nostru încă nu se întâmplase nimic, poate pentru că la şcoală, imediat în spatele gardului, era cartierul general al ruşilor; poate e adevărat ce se spune, că cel mai întuneric este chiar sub felinar. Mai întâi m-am uitat la casa diavolului prin gard, prefăcându-mă că fac ceva în grădină, că pun rufele la uscat pe sfoara

întinsă între doi pruni. Mă uitam cum urcă scările în pripă şi dispar în clădire pentru ca, după o vreme, să iasă din ea precipitaţi, să urce rapid în maşina de teren şi să plece. Le-am memorat feţele, le-am reţinut tresele de pe umeri. Erau siguri pe ei. Acum îmi trece prin cap cuvântul „vis”. Prin urmare erau siguri pe ei de parcă ar fi visat. De parcă totul se petrecea numai în capul lor, iar ei, bărbaţii aceia în uniforme decolorate, închise strâns până la ultimul nasture, ştiau în vis totul de la început până la sfârşit. Îmi dictau ce urmează să se întâmple. Erau protagoniştii unui joc pe care ei îl inventaseră.

Iar unul dintre ei, cel mai de seamă, cu steluţe pe umăr, era un adevărat coşmar. Mai întâi am crezut că e vorba despre două persoane, doi ofiţeri cu acelaşi mers şi o mână protetică acoperită întotdeauna cu o mănuşă neagră. Era o persoană când urca treptele şcolii şi cu totul alta când pleca din şcoală. Abia mai târziu, când l-am văzut din faţă şi privirile noastre s-au întâlnit pentru o clipă, am înţeles adevărul: partea stângă a feţei era pocită, necrozată, schimonosită de cicatrice într-un rictus permanent de durere. Iar mâna lui stângă era de lemn. Piciorul stâng nu ţinea pasul cu dreptul, rămânea în urmă, îl târâia. Prin urmare, când urca, îi vedeam partea dreaptă – faţa tânără cu ochi albastru, nasul drept, puternic şi mâna care ducea ţigara la buze. Iar când cobora scările, era un ghem de durere, o fiinţă care prin cine ştie ce minune a supravieţuit apocalipsei şi – cu toate acestea – a hotărât să trăiască în continuare.

Mi-am pus cea mai bună rochie înflorată, m-am dat cu un ruj roşu ca sângele şi m-am dus la şcoală. Nu ştiam ce-o să fac, nici ce-o să zic. Să-l vrăjesc pe omul cu două feţe ca să ne lase în pace.

Aşa am ajuns în faţa lui Iuri Liberman. El era aşezat, eu stăteam în picioare. Pe masă ţinea pistolul cu ţeava îndreptată spre soba de teracotă. I-am spus imediat încă de când am intrat că soţul meu are, poate, nume polonez, dar nu este polonez, că amândoi suntem greco-catolici, şi pentru că o ducem bine aici, întrucât eu sunt o gospodină pricepută, iar soţul meu un bărbat descurcăreţ, poate sunt oameni care ne invidiază şi spun vrute şi nevrute despre noi. Mi-am dat seama că vorbesc ca un copil. Ghemul acela de minciuni era jalnic. Că doar aveau acte, iar în ele rubrici care emiteau sentinţe. „Nu e de mirare că oamenii nu te plac. Eşti aşa de arogantă”, a spus în rusă şi a zâmbit cu partea sănătoasă a feţei. Cealaltă parte a rămas împietrită.

Am încercat să citesc sentinţa de pe faţa aceea dublă. Cineva a bătut la uşă şi a intrat. A sunat telefonul. Liberman nu m-a mai băgat brusc în seamă şi a început să se ocupe cu altceva. Mi-am pierdut siguranţa de sine şi m-am retras spre uşă. Am văzut faţa locotenentului Liberman o dată dintr-o parte, o dată din cealaltă, pentru că se plimba prin birou cu receptorul la ureche. Privirea lui aluneca distrată peste pantofii, picioarele şi rochia mea.

— Vino diseară, acum n-am timp, mi-a spus şi a pus receptorul în furcă.

I-am spus lui Petro că mă duc la lelea Marynka. Înainte să plec, am băut pe furiş o gură de votcă, iar el se juca cu Leokadia pe jos în bucătărie.

M-am furişat de-a lungul gardurilor, sărind dintr-o pată de umbră a lunii în alta. Am simţit că m-am înfierbântat şi că rochia era udă de transpiraţie la subsuori. Soldatul de pază nu a vrut să mă lase să trec; a îndreptat spre mine carabina şi a spus: *„Uchadi, jenşcina”*[10], aşa că m-am retras la umbra unui copac şi mă uitam la ferestrele şcolii, mutându-mi greutatea de pe un picior pe altul. Rochia s-a uscat la subraţ şi am început să tremur. „Lua-te-ar dracu, Liberman, bolşevicule”, repetam în bărbie, înciudată, şi era cât pe ce să plec când am zărit la fereastră partea necrozată a feţei lui. Nu m-a văzut, se uita la luna de pe cer, poate că se uita în ea ca într-o oglindă – că doar amândoi aveau două feţe.

Tremurând, am ieşit din umbră. Faţa de la fereastră s-a întors pentru o clipă spre mine şi a dispărut. O clipă mai târziu a apărut pe scări, aşteptând. Soldatul de gardă s-a prefăcut că mă vede pentru prima dată. Liberman m-a condus pe culoarul şcolii, pe scări, la etaj, în camera unde am locuit cu Petro imediat după nuntă. M-a dus direct la el, o versiune ireală a unui mire. Cunoşteam fiecare bucăţică de podea, fiecare fisură din perete. În fostul nostru dormitor încă mai era patul de lemn vechi, prea zgâriat ca să-l mutăm în noua casă. Acolo mi-a cerut să mă aşez. „Cum te numeşti?” m-a întrebat, dezbrăcându-se fără grabă, meticulos, agăţându-şi uniforma de bara înaltă a patului. I-am răspuns şi i-am dat şi datele lui Petro, inclusiv data lui de naştere. Vedeam acum că toată partea stângă a lui Liberman era inertă – mâna stângă terminată în proteză atârna ţeapăn de-a lungul trunchiului, piciorul stâng era imobilizat de o şină care strălucea în lumina lunii. Nu se ruşina de mine, de parcă nu aş fi fost o fiinţă umană.

Când s-a întins peste mine, am crezut că am de-a face numai cu jumătatea vie a corpului. Trupul lui era agil şi sigur de sine. La sfârşit mi-a spus că sunt frumoasă, dar parcă în treacăt, fără să mă privească, ca şi cum a făcut-o numai pentru că se cuvenea să umple cu ceva spaţiul dintre pereţii tapetaţi ai dormitorului şcolii.

Când m-am întors, Petro şi copilul deja dormeau. Am turnat apă în lighean şi m-am spălat în bucătăria întunecată. M-a străbătut un fior de scârbă care m-a izbăvit de păcat. Dar imediat după aceea m-a împuns o ruşine insuportabilă. Nu te gândi la asta, Cuvioasă cu buze subţiri şi rochie carmin. În sobă focul se stingea.

M-am mai dus la Liberman de câteva ori, ca o ofrandă pe care i-o aduceam. Un zeu răsăritean imperfect, imprevizibil în dorinţele lui, gata

---

[10] Pleacă, femeie (rus.).

de orice. Închideam ochii când se întâmpla. Răsuceam capul spre peretele zgâriat, dar întotdeauna îmi întorcea înapoi faţa spre el. Dorea să-l privesc. Apoi am început să tânjesc după el, după mirosul de tutun cu care uniforma lui străină, ostilă era îmbibată, după surprizele pe care le aducea fiecare răsucire a feţei lui. Era mort şi viu deopotrivă. Se culca cu mine, apoi condamna oamenii la moarte. Puterea lui respingătoare, asemănătoare unei răcituri care se solidifica, şi dorinţa mea de a mă supune acestei puteri, de a mă topi în ea, de a încremeni din orice mişcare, de a mă elibera de necesitatea de a face chiar şi cel mai mărunt gest. L-am văzut în ziua aceea când a venit cu maşina militară să supravegheze deportarea Stadnickăi şi a părinţilor ei, a familiei Ruciński şi a altor câtorva vecini. Semăna cu o pasăre, pentru că avea ochii la fel de goi ca ai unui cocoş. Se spune că ruşii sunt emoţionali şi sentimentali. El era altfel. Poate că nici nu era om. „Cine eşti?", îl întrebam sau „Ce ai păţit?" Îmi treceam degetul de-a lungul cicatricei lungi care îi tăia în diagonală pieptul. Zâmbea, se întindea după o ţigară, dar nu mi-a spus niciodată nimic.

Ne uitam pe fereastra bucătăriei la oamenii care formau cu valizele şi desagile lor o coloană lungă, sfâşietoare. Abia se crăpa de ziuă. Am luat-o în braţe pe Leokadia, care încă dormea. Petro fuma. Avea casa noastră deasupra uşii semnul îngerilor pictat în sânge? Iuri Liberman stătea în maşină întors spre noi cu partea aceea a feţei pe care nu puteai citi niciodată nicio emoţie. „Ce s-a întâmplat? Noi de ce nu suntem printre ei? Cu siguranţă mâine." „Mai devreme sau mai târziu o să afle" îmi ziceam. Şi apoi întreba acelaşi lucru zile întregi, tot mai disperat: „De ce nu şi eu?"

În scurtă vreme am descoperit că sunt însărcinată. M-am dus la lelea Marynka şi i-am povestit totul. M-a lovit peste faţă. M-a dus în satul vecin, unde o femeie bătrână pe nume Matriona a făcut în aşa fel, încât am lepădat. Am rămas peste noapte în casa mătuşii, iar ea s-a dus la Petro să-i spună că mi se făcuse rău. Am zăcut o lună întreagă. Marynka a stat la capul patului meu, pentru că îmi doream să mor, doream să mă ajungă urgia cerului. Ea credea că îmi pare rău după copil, însă eu doream să mor din cauza dorului.

Într-o bună zi a venit un soldat rus, a vorbit cu lelea Marynka în pragul uşii şi a plecat. Nu mi-a spus ce a vrut. Mi-a spus numai despre Petro: „Trebuie să înveţi să-l iubeşti de parcă ar fi mai slab decât tine, nu mai puternic".

Comandamentul a fost mutat în altă parte. Nu se ştia unde. Lelea Marynka mi-a dat pe urmă o legăturică din partea lui Liberman, adusă de soldat în ziua aceea, în ea era o adresă scrisă pe o bucăţică de hârtie cenuşie, în rusă, un lănţişor de aur cu cruciuliţă, câteva inele, precum şi o bucată de material care arăta de parcă ar fi fost rupt dintr-

o cămaşă militară. Am învelit totul în hârtie şi am îngropat legăturica în livadă, la rădăcina unui prun. Ca funeraliile tardive ale copilului.

Mai văd un lucru ciudat – degetul mare de la piciorul lui Liberman. Unghia uşor deformată. Degetul, în care se pierdea toată puterea acelui om cu două feţe, devine banal şi caraghios. Mi-e ruşine de degetul acela. Nu mi-e ruşine nici de faptul că am făcut dragoste pasional pe masa plină de hârtii, nici de valurile de plăcere, cu toate că ar trebui să simt măcar puţină repulsie. Ceea ce ar fi trebuit să rămână ascuns a fost dezvăluit.

În cursul următoarelor luni, în casele părăsite s-au mutat ucrainenii. Unii dintre ei erau rude cu mine, cum ar fi Horodyski şi Kozowiez, dar ne priveau suspicios, altfel decât de obicei. Horodyski avea şi el nevastă poloneză şi asta era, evident, mai bine decât să ai soţ polonez. Femeile nu sar aşa de tare în ochi ca bărbaţii, cu toate că ar trebui, pentru că în pântecele femeilor iau naştere naţiunile.

— Spune-mi dacă-i adevărat! mi-a cerut mai târziu Petro, privindu-mă scrutător în ochi.

— Nu-i adevărat, am spus.

Copiii observă numai detalii hiperbolizate. Nu înţeleg ceea ce văd. Acum ştiu la ce te-ai referit, pentru că tu ai fost întotdeauna bătrân şi te-ai născut matur. Cum ai fi putut aşadar să observi detaliile? Nu băgai în seamă rochia mea roşie, când mergeam la petrecerea din ajunul Sfântului Andrei, nu ţi-ai dat seama că pe gogoşile din Joia Mare e dulceaţă de trandafiri, nu ai observat că m-am tuns, că am pantofi noi, că în anul acela nu au mai crescut gladiole acolo unde creşteau întotdeauna, ci dalii, nu ai observat că ai nasturi noi la paltonul de iarnă.

Şi nici mai târziu Petro nu va observa că mă întorc seara târziu şi mă culc fără un cuvânt, vlăguită; nu-l trezeşte plânsul meu în timpul nopţii, pentru că bătrânii dorm greu şi respiră uniform. Nu-l nelinişteşte că stau la fereastră, că mă machiez, nu-l pun pe gânduri rujurile noi din trusa mea, nici nu-mi observă smacurile. Observă, în schimb, întregul – este întotdeauna uşor estompat, format din cuvinte tipărite pe hârtie fără echivalente în lumea reală, din idei uzate, din direcţii, vectori, planuri, tabele. Universul lui Petro este universul conspectelor, sintezelor şi intervalelor orare.

Cine nu observă detaliile nu ştie nimic. Iar cine nu ştie nimic devine involuntar inuman.

Mă învârt în zăpadă într-un cerc în care îl închid pe Petro, îi construiesc o casă de zăpadă, îi delimitez graniţele ţării.

Seara îi curăţ costumul cu peria. L-am cumpărat cu puţin timp în urmă, acum câţiva ani, pentru că ştiam că o să moară primul. Stătea în dulap şi aştepta – un costum negru din lână veritabilă, de calitate,

clasic. Păcat că nu am reuşit să i-l pun. Era limpede că lui Petro nu-i plăcea, pentru că trupul lui s-a opus în mod decisiv. Iar acum este deja prea târziu. Petro e în cămaşă în carouri şi pulover împletit, pantaloni reiaţi vechi, răriţi în genunchi, şi papuci de casă îmblăniţi. Îmi lipesc faţa de smocurile de lână aspre ale puloverului.

E

Eu am şaptezeci şi şase de ani, Petro nouăzeci şi unu. E februarie 1993. Numai că nu ştiu ce zi. Dacă reuşesc azi să prind un jurnal de ştiri la televizor, o să aflu. Petro a murit duminică, îmi repet. A icnit toată vinerea şi sâmbăta şi s-a ţinut cu mâna de inimă. Am încercat de câteva ori să cobor în sat, dar ningea încontinuu. Atâta zăpadă nu a mai fost de mult. Desenez pe zăpadă litere.

Stau lângă el pe verandă, înfofolită în cojocul lui. Îl mângâi pe mâna care în noaptea aceea i-a alunecat de pe piept şi se odihneşte acum de-a lungul corpului. N-o mai pot pune la loc. E încăpăţânată, chiar dacă degetele par ascultătoare. Îi mângâi unghiile. Sunt albe ca zăpada. Încerc să verific cu buricele degetelor dacă i-au mai crescut. E ca atunci când îţi examinezi pântecul cu mâna să vezi dacă se mişcă în tine copilul. Acum verific dacă mişcarea s-a oprit.

Petro e răbdător. Îi este bine pe verandă. Acum ştiu că de asta a construit-o – să aibă unde se odihni după moarte. „Petro, spun, vine primăvara, sigur vine. Într-o zi o să vină şi Paştele.” Nu răspunde. „Ar fi trebuit să dai macul prin maşină” – nu zâmbeşte uneori pe sub mustaţă? „Ar fi trebuit să macini migdalele, să spargi nucile, să aduci din pivniţă un borcan cu hrean.” Mă uit la sprâncenele lui albe ca laptele şi la obrajii căzuţi pe care sclipeşte argintat promoroaca sau firele din barbă proaspăt crescute. Încă este un bărbat frumos. Prin firişoarele subţirele, invizibile pentru ochi, insesizabile pentru buricele degetelor, curg prin el resturile sevei vieţii. Ştiu asta. Nu se moare dintr-odată, ţac-pac şi gata. Trebuie să-i permiţi morţii să se statornicească în corp şi vieţii să se scurgă din el fără oprelişti, strop după strop, ca picurii unui ţurţure care se topeşte sub lumina caldă a soarelui.

Iată alţi nori de praf; prin Sokołówka se apropie nemţii. Lumea se împarte în diurnă şi nocturnă. În timpul zilei oamenii forfotesc prin curţile lor, vorbesc peste garduri, merg la oraş, muncesc, se uită unii la alţii. Petro vede cum se construieşte o şcoală nouă fără el. Devenim tot mai strâmtoraţi cu banii. Pe timpul zilei.

Pe timpul nopţii nu mai are importanţă. Atunci se petrec

metamorfoze misterioase. Cerul se face portocaliu la orizont, alte case devin ostile, de parcă auzi dinspre ele cum îşi ascut securile; pe întuneric oamenii îşi pierd trăsăturile. Petro se îmbracă bine, ia în buzunar nişte pâine şi mere şi se duce în pădure. Se întoarce acasă dimineaţa ca şi cum nu s-ar fi întâmplat nimic.

Din momentul acela nu s-a mai culcat cu mine în pat. Pe partea lui, patul rămânea neatins toată noaptea, cuvertura nu avea nicio cută. Pernele străluceau cu albeaţa lor, părăsite. Nu scotea niciun cuvânt, nu-mi vorbea. Nici măcar nu se uita la mine. Dimineaţa ieşea cu Leokadia în curte şi vorbea tare şi ostentativ în polonă. Nu avea pentru cine s-o facă. Nu mai era nici Stadnicka cu vocea ei piţigăiată, nici soţii Ruciński, nici ceilalţi.

Mai întâi a muncit în distileria pe care a preluat-o noul regim, pe urmă şi-a pierdut locul de muncă. Într-o bună zi, cineva ne-a anunţat că fratele lui Petro a fost linşat deopotrivă cu toată familia – nevasta, care era însărcinată, şi socrul. Petro s-a dus acolo şi a lipsit câteva zile. A povestit pe urmă că a ajuns prea târziu – deja fuseseră îngropaţi, aşa că Petro i-a trecut pe capacul lăzii. Sunt acolo, sub o dată ilizibilă din patruzeci şi trei. „Bartolomei şi Mihalina cu socrul, Emil Okrzeński.” Atât a mai rămas în urma lor. Din acel moment nu s-a mai ascuns în pădure, nu mai ieşea din casă, stătea zile întregi la fereastră, asculta vocile satului, mormăia ceva în barbă, fuma până când degetele i s-au îngălbenit. Iar eu mişunam în soare, dădeam de mâncare găinilor, trebuie să mă fi auzit repetând: *„Petra nemaje vdoma, pişou, ne znaju, de vin”*[11]*.* O luam pe cea mică în pat cu mine şi dormeam ghemuite una în alta. Numai o dată m-a trezit în creierii nopţii, m-a smuncit de braţ, iar când m-am răsucit, m-a tras cu brutalitate din pat direct în picioare. Ţinea în mână un pistol, trebuie să-l fi scos din ascunzătoare, mi l-a pus în mână şi mi-a spus să-l ţintesc spre el. Mi-a zis: „Împuşcă-mă”. Arma mi-a tremurat în mână, apoi am scăpat-o jos.

A doua zi a venit lelea Marynka. *„Na duşu twojih bat'kiw, na ti rokî, kolî ja tebe wîchowuwala, diwchîno – mi-a spus – nakazî jomu, şchob win schowawsia, nakazî jomu, şchob win widijşow u tin, şchob znâknuw, azh pokî wse powernet'sia na swoji mistsia, a ludî ne opamjatajut'sia.”*[12] Iar el a îngenuncheat şi şi-a pus capul pe genunchii ei, cu toate că nu era cu mult mai tânăr decât ea, nu se ruşina să plângă în poalele ei. „Să-şi strângă lucrurile, strânge-i-le tu, dă-i de îmbrăcat şi de mâncare, să se ducă la ai lui, în pădure. Sau nu, dacă vrei să-l ţii lângă tine, sapă-

---

[11] Petro nu e acasă, a plecat, nu ştiu unde e (ucr.).

[12] Pe sufletul părinţilor tăi, în numele anilor când te-am crescut, copilă, spune-i să se ascundă, spune-i să stea deoparte, să dispară până când totul o să revină la normal, iar oamenii n-o să-şi mai amintească (ucr.).

i o groapă în şură, acoperiţi-o cu scânduri şi să stea acolo. Noi suntem ucraineni, iar el e polonez.”

Acum totul sună altfel decât la vremea aceea. Pe atunci, cuvintele astea erau tinere, proaspete ca nişte lăstari mlădioşi, plini de sevă, nimeni nu ştia ce poate creşte din ei. Mai înainte de asta nu mă gândisem niciodată la asemenea lucruri. Erau două biserici, două Crăciunuri şi două limbi care de la an la an deveneau tot mai apropiate, contopindu-se una cu alta, noţiunile se prindeau într-un dans nemaipomenit de graţios.

Şi atunci Petro a stat în ascunzătoarea de sub podeaua şurei timp de cinci luni.

Pe Tekla deja n-o mai duc în ţarcul ei în timpul nopţii. Rămâne în bucătărie, cuminte ca o fetiţă, ca o elevă ascultătoare. Căcărezele pe care le face le iau cu mătura pe făraş şi le arunc afară. Arată ca un îngrăşământ de flori granulat, cumpărat de la magazin. Dimineaţa mă trezeşte păcănitul copitelor ei. Duduia Tekla, care nici noaptea nu vrea să se despartă de condurii ei cu toc înalt. Îi înmoi în apă chiflele lui Petro, iar ea le mănâncă cu poftă, privindu-mă cu pupilele ei dreptunghiulare, rece şi ironic. Cine e Tekla? Dacă n-ar fi pupilele alea, aş lua-o drept om deghizat într-un costum caraghios cu coarne. Acum trebuie să fie vremea deghizărilor şi a zbenguielilor, săptămâna dracului, trebuie să fie chiar acum, e sfârşitul carnavalului. Fiecare se preface că e altcineva.

Ninge şi zăpada îmi acoperă frumoasele litere. Norii atârnă atât de jos, încât nimeni din sat nu mă poate vedea, de parcă aş locui la capătul lumii, în regatul eroilor, pe drumul morţii. Nu mă vede nimeni din vale, pentru ei am dispărut. Sunt curioasă ce cred despre noi, oare se întreabă cum ne este? Poştaşul se nelinişteşte oare? Când ar fi trebuit să vină? Şi facturile de curent şi abonamentul de televiziune la care oricum nu se mai vede nimic. Le lasă la magazin, cum face de regulă iarna?

Azi am văzut un dans pe gheaţă cu purici. Siluete omeneşti graţioase pe ecranul nins al televizorului. Balerine în fustiţe scurte desenau pe oglinda gheţii instrucţiuni speciale, pe care nimeni nu le descifra.

M

Ne-am strâns bagajele cam în două săptămâni. Lucrurile importante pe care doream să le luăm cu noi nu erau multe. Mobilele noastre erau neînsemnate; valoare ceva mai mare avea doar patul conjugal dublu, dar Petro l-a vândut vecinilor aproape pe degeaba. Tot ce era de preţ a

intrat în cufăr. Pe lângă asta am luat maşina de cusut şi o valiză de cărţi, documente şi fotografii. Valiza s-a pierdut pe drum. Alţii aveau căruţe întregi de lucruri – mobile, oale, haine, cutii cu perdele şi aşternuturi. Când ne-am dus la gara din târg, unde era punctul de recrutare, am văzut zeci de asemenea căruţe care ni se alăturau din toate direcţiile. Erau pline de vechituri, de unele erau priponite vaci, la care lătrau câinii. O privelişte îngrozitoare – probabil că aşa va arăta sfârşitul lumii; cortegiul e format însă nu din morţii sculaţi din morminte, ci de oameni pe drumul nesfârşit spre gări ale destinului necunoscute. Nu larma trompetelor cetelor de îngeri, ci şuierăturile deznădăjduite ale trenurilor.

Cu câteva zile în urmă a venit la noi lelea Marynka şi ne-a spus liniştită că vine şi ea cu noi. Dar Petro a mormăit că e frig, că e o călătorie lungă şi obţinerea actelor durează mult, aşa că mai bine să ni se alăture la primăvară. Dar ştiam bine că fiecare primăvară care vine va fi o vreme nouă, o epocă nouă la care nu se mai aplică vechile reguli. Ştiam că nu mai putem spune nimic despre trecut, nici adevăr, nici minciună. Şi că timpul a fost abolit printr-un decret, iar viitorul era deja o dimensiune cu totul nouă – o viziune neclară, difuză, o schiţă fără detalii.

În timpul nopţii a nins şi zăpada mi-a stricat toată munca. La micul dejun beau ceai cu un păhărel de votcă din rezervele lui Petro şi pornesc spre versant. Străluceşte un soare frumos şi văd că nu e rău. Literele au devenit mai blajine, somnolente. Trebuie să le retrasez. Bat din picioare ca nişte copii care se joacă de-a trenul. Ciu-ciu-ciu, uitaţi-vă la mine, vălenilor! Hei, sunt aici! Votca mi-a pus sângele în mişcare, iar acum faţa îmi arde de la soarele care se reflectă în zăpadă.

Văd autobuzul mic, prin urmare vacanţa probabil s-a încheiat, fiindcă circulă numai atunci când elevii se duc la şcoală. Pe partea cealaltă, deasupra satului, se ridică un versant acoperit de liniuţele copacilor golaşi. Primăvara vine de acolo. Copacii capătă contur, curge peste ei de sus verdele gras şi acoperă valea şi coasta muntelui.

În spatele casei noastre cresc ghiocei. Petro le dă târcoale tăcut, de parcă ar fi cultura lui secretă. Nu mă lasă să îi transplantez pe straturile mele de flori, spune că sunt sălbatici şi trebuie ocrotiţi. Privirea omului le face rău.

Primăvara trecută, când s-au întors vrăbiuţele roşii şi au început să-şi încropească cuibul în acelaşi loc, ca întotdeauna lui Petro i-au dat lacrimile. Bătrân prost, de pe-atunci ar fi trebuit să-mi dau seama că moartea e pe aproape. Dar s-a urcat pe scară şi a revitalizat copacii, tăind cu foarfeca crenguţele moarte ale merilor. Pământul se dezgheţa încetul cu încetul. Când începeam să săpăm pământul la început de aprilie, straturile de dedesubt erau încă îngheţate bine.

Dacă ar putea întineri şi omul asemenea unui copac. Să-şi poată tăia cu foarfeca amintirile urâte, să-şi poată extirpa durerea şi dezamăgirile asemenea unui ţesut mort; să-şi reteze greşelile, deciziile proaste, rateurile, să-şi radiografieze gândurile. Şi să poată face operaţiunea asta după fiecare iarnă, ca să intre curat şi inocent în noul an. Că doar ştim bine – una dintre iernile următoare ne va ucide.

Îl rog să rămânem în acel târg prăpădit pe nume Kluczbork, să ne stabilim lângă mormântul Leokadiei şi să ne aşteptăm propria moarte. Dar nu. E limpede că şi mormintele tot nişte detalii lipsite de importanţă sunt. Petro avea repartiţie de muncă în altă parte, mult mai spre vest, cu toate că ni se părea că acolo nu mai există deja nimic. Aşa că până să despachetez lucrurile într-o casă devalizată şi plină de ploşniţe, Petro mi-a cerut să strâng iar totul de drum. Şi cuvintele s-au dovedit tot nişte detalii lipsite de importanţă – n-avea rost să le folosească, nu le băga în seamă. A venit următorul tren şi ne-a dus lenevos mai întâi prin şesuri jilave, inundate, apoi prin văi, până când am ajuns într-o ţară nouă, într-un orăşel de la capătul lumii. După ultimele case se căsca marginea lumii şi munţii semănau cu un decor pictat de teatru.

Nu am vorbit cu el un an întreg. Când mă uitam la el, nu-mi venea în gură nicio limbă. *„Howorî pol'skoju"*[13]*,* îmi spune Petro în ucraineană. *Ni, dumaju, ne skazhu ni slowa pol'skoju. Zawezî mene u tsej zasranîi Kluczbork i tam zalîşî, widdaj meni wsi rokî, jaki tî* w *mene wkraw, widdaj meni dochku.*[14]

— Linişteşte-te, fată, repetă lelea Marynka, nu ai la ce să te mai întorci. Aici unde suntem nu poţi să faci altceva decât să mergi înainte, spre viitor, acum te aşteaptă numai timpul viitor. Pune perdelele la ferestre şi găseşte-ţi o pisică, pentru că e plină casa de şoareci.

O

De mult ar fi trebuit să-l bărbieresc. Torn apă în cană, săpunesc pămătuful. Ascut briciul pe o curea de piele. Capra dă înapoi la vederea lamei şi se aşază cuminte lângă sobă.

Iau un şervet curat şi mă duc pe verandă. „Vine toaleta!" îi spun vesel, dar nu-mi răspunde. *„Şchos' ne harazd?"*[15] întreb. *„Ja şchos' ne tak zrobîla? Zabahato howoriu? Tî na mene obrazhajeşsia? Tî nikolî*

---

[13] Vorbeşte în polonă (ucr.).

[14] Ba nu, îmi zic, n-o să scot o vorbă în polonă. Du-mă în acel Kluczbork căcăcios şi lasă-mă acolo, dă-mi înapoi toţi anii pe care mi i-ai furat, dă-mi fiica înapoi (ucr.).

[15] E ceva în neregulă? (ucr.)

meni cioho ne zabudeş?”[16]. Îl irit, îi vorbesc aşa cum mi-ar fi vorbit el. Îmi amintesc foarte bine tonul acela plin de pretenţii pe care nu-l puteam suferi deloc, îmi amintesc cum lentoarea lui Petro mă înfuria, accesele lui de mânie, care – ca tot ce ţinea de el – păreau greoaie, inerte.

Îmi trag scaunul mai aproape şi mă apuc de treabă.

Cunosc fiecare detaliu al pielii lui, îmi amintesc reţeaua de vinişoare albastre ca harta unui pământ străbătut încolo şi-ncoace – râuri, pâraie, podeţe, drumuri şi poteci. Acum, când stă întins pe spate, văd arabescul albastru distinctiv pe care îl are la tâmplă – seamănă cu un cerc cu două picioruşe. E semnul lui particular, un tatuaj subcutanat, a supravieţuit în ciuda frigului din verandă. Cândva am râs de el că poate are sânge albastru în vene albastre. Ce se întâmplă cu sângele care s-a oprit în vene? Globulele sângelui, toate acele leucocite şi globule roşii au fost eliminate de cristale de gheaţă sau de gerul parşiv care curge din cosmos, înfigându-şi ascuţişul lamei în pereţii delicaţi ai materiei?

Pielea tare, rigidă nu cedează în faţa briciului. Rămân urme prelungi de barbă căruntă. Trebuie să mai trec o dată delicat peste ele ascuţişul lamei. Brusc, mâna se retrage instinctiv. Ar fi trebuit să fie un şuierat, o privire furioasă şi o linie de sânge. Dar nu se întâmplă nimic.

Doar m-am speriat, nu e mare lucru.

Deodată, stă în faţa mea, proaspăt bărbierit, mirosind frumos, cu părul negru. Îi frec apă de colonie pe obraji, îmi apropii gura de faţa lui, durează la nesfârşit, imaginea se opreşte pe film şi, ca o bandă de celuloid, se topeşte, în mijloc apare o gaură neagră care se măreşte ca o limbă de foc.

— Petro e acum directorul şcolii, îi spun Teklei, ne merge foarte bine. Eu îmi dau bacalaureatul la seral. Mă fulgeră cu privirea când îmi mai scapă câte un cuvânt în ucraineană.

Acasă mă duc de două ori. Prima dată în cincizeci şi trei, a doua oară în şaizeci şi patru. Nu îmi dau drumul foarte uşor, nu-mi eliberează paşaportul. Petro notează şi informaţiile astea pe cufăr, pe peretele lateral. Sunt acum cu trei ani mai tânără – ăsta e avantajul lipsei documentelor, le dau o altă dată de naştere.

La prima vizită totul e aşa cum a fost. La lelea Olga pe pereţi sunt agăţate aceleaşi chilimuri şi icoane. E prea bătrână să-şi mai bată capul cu ce e interzis. Pe paturi zac mormane de ii brodate – curate şi parfumate. Copiii mătuşii s-au împrăştiat prin lume: Miron e la Doneţk, ceilalţi au plecat la Kiev. *„Zalîşîs’ z namî”*[17] spune mătuşa şi plânge după Marynka.

---

[16] Am făcut eu ceva? Vorbesc prea mult? Te superi pe mine? Niciodată n-o să-mi treci asta cu vederea? (ucr.)

[17] Rămâi cu noi (ucr.).

Pe urmă, la a doua vizită, văd că vechea lume devine tot mai mică, asemenea unei căsuţe de păpuşi. Căsuţa Păpuşii mele. Şi lelea Olga se împuţinează, se usucă şi spune cuvinte mititele, şi aceeaşi rugăminte: *„zalîşîs z namî”.* În curând o să moară şi n-o să mai vin pe aici. O să mă întorc aici după ce mor şi o să trăim împreună veşnic, o să formăm un mic stat post-mortem de omuleţi plămădiţi din castane. Acum încă nu pot, ar trebui să mă chircesc ca să pot să rămân aici, lele.

Mergeam pe drum prin câmp, mă uitam la clădirea şcolii, transformată acum în magazin alimentar. Am scormonit cu vârful pantofului în pământul de la marginea drumului. Am încercat să găsesc locul unde am ascuns legăturica de la Liberman, dar au crescut alţi copaci sau, dimpotrivă, au dispărut. Nu mai sunt la locul lor, aşa cum îi ştiam. De acum e nevoie de arheologi. Vizitele mele pripite, întâlnirile mele de sâmbăta cu lelea Olga nu mi-au adus niciun folos. Cea mai agreabilă a fost călătoria lungă – şi asta pentru că am fost singură. A doua oară mi-au confiscat la graniţă icoana cu Preacuvioasa Parascheva, pe care mi-o dăduse mătuşa mea. Şi poate că m-ar fi băgat şi la închisoare pentru contrabandă de opere de artă dacă nu aş fi reuşit să strecor în ultimul moment în palma grănicerului un rulou de bancnote. A încremenit o secundă, apoi privirea lui a alunecat peste capul meu spre alte scopuri, mai importante.

Lelea Olga a învelit-o cu grijă în hârtie, a înnodat sfoara cu degetele ei lungi, suple. Pot să-i imit zâmbetul. Uite, Petro, zâmbesc la fel ca Olga. Recunoşti zâmbetul?

Petro se preface că nu vede. Dar a ieşit înaintea mea la gara din Lewin, când trenul obosit, văduvit la fiecare gară de vagoane, m-a adus în cele din urmă acasă. Petro m-a ajutat să ridic valizele grele în care căram resturile vieţii de altădată: cojocul huţul rămas de la mama, păstrat de lelea Olga, chilimuri, prosoape de Paşte, ii brodate, un berbec de lut. Mergeam cu valizele pe strada pavată şi străjuită de castani, apoi traversam piaţa.

Era prelungă, uşor înclinată, cu straturi cu flori şi o mică fântână arteziană care s-a stricat câţiva ani mai târziu. Am locuit în piaţa aceea într-o clădire veche cu ferestre atât de mici, încât atunci când am agăţat la ele perdele, în casă s-a făcut întuneric de tot. Apoi Petro a primit o locuinţă lângă şcoală, iar eu am început să lucrez ca bibliotecară.

Mă duc în cameră şi scot câteva cărţi din servanta cu uşă de sticlă. Tekla tropăie în urma mea şi se uită curioasă prin cameră. Dă înapoi când simte frigul. *Cristina, fiica lui Lawrance, Anna Karenina* – amândouă sunt cărţile mele preferate. Aveam la bibliotecă mult timp să citesc. Înveleam cărţile în hârtie cenuşie şi scriam pe cotor numele autorului, titlul şi numărul, întocmeam fişele de împrumut – le ţineam în cutii de lemn. Femeilor, pentru că ele citeau cel mai mult, le

recomandam *Cristina* şi *Anna.* Cele două cărţi sunt suficiente pentru a prelua controlul asupra propriei vieţi, când se întâmplă să locuieşti la Lewin. Am fi putut să ne asociem într-o grupare de Anne şi Cristine şi, ca membre ale aceleiaşi societăţi secrete, să participăm la manifestările de 1 Mai, fluturând deasupra capetelor pancarte cu „Anne Karenine din toate ţările, uniţi-vă!” sau „Solidaritatea femeilor din Lewin cu femeile din Norvegia”. Ceva de genul ăsta. Nu întâmplător majoritatea fetelor născute în perioada aceea au fost botezate Anna sau Cristina, eu aşa cred. Cred că e meritul meu.

Petro, care acum e Piotr, mergea la manifestaţii în fruntea şcolii. Ţinea în mână un steguleţ mic de hârtie roşie pe un beţişor subţire ca de la vata de zahăr. Ar fi trebuit să-l scutească de această obligaţie, mergea şchiopătând. Se întorcea acasă seara aducând cu sine mirosurile şcolii: transpiraţie de copii, ceară de podele, fum de ţigară din cancelaria profesorilor.

Nu vorbeşte mult, spune doar ce e necesar şi la îndemână. Eu cer mai mult, dar mă ignoră. Îi fac scene, iese trântind uşa. Mă strecor în universul căldurii emanate de corpul lui care încălzeşte aşternutul în cele mai vitrege ierni.

Ţin cărţile în mână, iar capra mă priveşte cu nepăsare. Nu a înţeles nimic. Nu-mi amintesc ce s-a întâmplat cu anii aceia. Au dispărut, au trecut, s-au scurs în pământ. Văd numai piaţa orăşelului. Printre pietre începe să crească iarba. Imobilul vechi crapă, se fărâmiţează, apa din fântâna arteziană se evaporă, la ferestre în loc de geamuri sunt scânduri.

Însă viaţa de zi cu zi în lumea nouă în care trăim îşi urmează propriul curs. În remiza locală se organizează petreceri. Podeaua de lemn e acoperită cu rumeguş, mesele sunt aliniate în şiruri lungi de-a lungul pereţilor ca să fie loc pentru dans. Pe lămpi sunt agăţate ornamente din hârtie creponată: lanţuri spiralate bicolore şi panglici franjurate. În colţurile sălii – mănunchiuri de baloane. Pe feţele de masă albe – platouri cu salată orientală, farfurii cu hering, coşuleţe cu pâine, printre ele tronează sticle cu votcă şi oranjadă. Unele sunt albe şi transparente, celelalte cafenii, din sticlă tulbure. Femeile îşi înclină păhărelul cu degetul mic ridicat, ca într-un gest inconştient de protest. Nu-l beau niciodată până la fund. Trebuie să rămână pe fundul paharului puţină votcă – acesta este complicatul savoir-vivre al noii lumi.

Primul acord al orchestrei pare puternic, îi loveşte pe toţi în piept, în abdomen. Pentru o clipă îţi taie respiraţia. Surprinderea durează o secundă, până când oamenii se obişnuiesc cu zgomotul. Şi atunci, zăpăciţi de votcă, se duc pe ringul de dans să maltrateze nevinovatul

rumeguş cu tocurile pantofilor lor de sărbătoare. În curând bărbaţii îşi scot sacourile, iar femeile, vlăguite de oboseală, îşi agaţă pe spătarele scaunelor şalurile. Cei care tânjesc brusc după aer curat lasă să pătrundă în sală pentru câteva momente un suflu de aer rece peste umerii dezgoliţi şi grumazurile transpirate.

După miezul nopţii mi se aprind ca de obicei călcâiele după un lăutar sau altul din orchestră. Cel mai mult îmi plac clarinetiştii sau toboşarii. Când dansez, trag cu ochiul la câte unul. Petro e vigilent; nicio cantitate de alcool nu reuşeşte să-i adoarmă vigilenţa. Ne întoarcem acasă prin piaţa înclinată, fără să ne vorbim.

În fotografiile alb-negru minuscule, cu margini tăiate extravagant, apărem întotdeauna în haine ucrainene de sărbătoare, cu păhărelul de votcă în mână. Eu port tocuri, el – costum. Eu – un şal în jurul umerilor goi, el – umeri vătuiţi. Eu mă strâmb la obiectiv. El stă rigid ca pe scenă.

Nu-l las să mă atingă. *„Ja ne narodju tobi dîtînu, Petre”*, îi spun. Nu-ţi mai fac un copil. Nu mai vreau copii în afara celui pe care l-am pierdut la Kluczbork. Tu eşti bătrân, iar eu tânără, o să mori primul. După-amiezile ies la plimbare sau la croitoreasă. O îngrijesc pe lelea Marynka, care e bolnavă. Moare în iarna lui patruzeci şi nouă de o simplă pneumonie. Clima de aici nu e pentru noi, învăţaţi cu soarele şi câmpia. Aerul de prin părţile acestea ne vine de hac.

Nu prea sunt multe de văzut pe aici. Târgul are o piaţă mică cu oficiu poştal şi câteva prăvălii. Mai e şi un cămin cultural care cândva a fost han şi tavernă, din care scapă un iz de bere şi umezeală ori de câte ori deschizi uşa. În afara oraşului, la cinci minute de piaţă, e un cimitir mic cu pietre funerare nemţeşti. Unul dintre primele morminte străine care apar aici este al mătuşii Marynka. Casele pipernicite sunt lipite una de alta ca nişte căţelandri înfriguraţi. Orice plimbare se încheie pe câmp. Oamenii care s-au stabilit aici vorbesc teoretic aceeaşi limbă, dar nu reuşesc să se facă înţeleşi. O să mai dureze vreo două generaţii până să se întâmple acest lucru.

Când pătrunzi în miezul orăşelului dai peste biserica romano-catolică. În ea e o icoană stranie, creată probabil cu gândul la cei care veneau cândva aici să se trateze în staţiunile termale din împrejurimi, înainte ca apele tămăduitoare să se retragă în adâncul pământului. Mă duc la biserica aceea, mă aşez pe banca din faţă şi mă uit.

Icoana prezintă paisprezece apostoli cu atributele lor, după care erau cândva recunoscuţi de la prima vedere, dar care astăzi deja nu mai spun nimic nimănui. Eu însă le cunosc, am găsit la bibliotecă o carte care îmi explică semnificaţia compoziţiei. Stau adunaţi în jurul pruncului Isus, asemenea unor oaspeţi invitaţi la botez. În planul de jos, sfântul Eustaţiu îngenunchează în faţa unui cerb cu o cruce între coarne. Puţin mai departe e sfântul Cristofor, un uriaş care îl poartă pe umeri pe

micul Isus ca pe un iepuraş. Este patronul bolilor de oase şi al coloanei vertebrale. Deasupra lor e sfântul Egidiu – mângâie o căprioară străpunsă de săgeata vânătorilor. Este patronul fobiilor şi al stărilor de panică recurente. Lângă el e sfântul Chiriac – un băiat smerit cu un bol în mână, patron al bolilor de ochi şi al tuturor oftalmologilor. Chiar deasupra lui e sfânta Margareta din Antiohia, reprezentată alături de un mic monstru sau poate e doar un balaur – la ea se rugau femeile în stare binecuvântată. Nu îmi mai amintesc la ce chinuri a fost supusă. Următoarea femeie în rochie roşie, sprijinită de un turn, cu un pocal în mână, e sfânta Barbara, patroana morţii blânde, adică a celor care sunt cel mai des pândiţi de moarte: patroana matrozilor, minerilor şi artileriştilor. Sfânta Ecaterina din Alexandria, cu faţa ridicată spre cer, ţine în mână o roată ruptă. Unealta propriei torturi. Apoi vine sfântul Blasiu, cu mitra episcopală pe cap, se pare că tocmai a tămăduit un băiat care se îneca din cauza unui os de peşte şi de aceea este patronul bolilor de gât şi al laringologilor. O, şi sfântul Vitus, cel care lecuia de nebunie. Acum ţine în mână un vas cu ulei în care a fost fript; a devenit patronul bolilor de nervi şi al epilepticilor. Lângă el e un bărbat pironit de un copac – Pantelimon, patronul ftizicilor, la el se rugau tuberculoşii care se tratau în staţiuni. Sub el e un bărbat care îşi întinde propriul cap ca pe o ofrandă – sfântul Dionisie, primul episcop al Parisului, i-au tăiat capul din pricina credinţei lui. După decapitare, şi-a ridicat capul şi a mai mers cu el în mână o bună bucată de drum. Este patronul smintiţilor şi al bolilor de cap cronice. O să mai pot suporta? Amestecul ăsta grotesc de trupesc şi sacru, de parcă unul nu ar putea exista fără celălalt.

Lângă Dionisie – Erasmus ţine în mână propriile măruntaie înfăşurate pe o manivelă. E patronul bolilor interne. Şi sfântul Gheorghe – toată lumea îl ştie: ciumaţii şi cei ce suferă de boli venerice. La sfârşit, un tânăr blajin, străpuns de un mănunchi de săgeţi – sfântul Sebastian, care a devenit patronul bolilor infecţioase. Nu ai cum să uiţi că locuieşti într-o staţiune balneară, că vieţuiesc aici numai oameni suferinzi. Aşa că am schimbat-o pe Preacuvioasa Parascheva în rochia ei roşie ca sângele, cu buzele ei subţiri şi strânse, cu faţa albă ridicată spre cerul ticsit de suflete, am schimbat-o aşadar cu aceste monstruozităţi. Am schimbat spaţiul neţărmurit al icoanei pe caruselul claustrofob al acelor pocitanii; orizontul amplu, uniform, cu zilele întunecate, compuse numai din zori şi apusuri; cărările drepte de câmpie cu străzile pavate, sinuoase; chipurile care îţi par toate cunoscute cu chipuri care vor rămâne pe veci străine.

Când aduc pe lume o fată, vreau să o botez Marynka, dar Petro nu e de acord. Copiilor trebuie să le dai nume universale, scurte, concise şi serioase, care să le permită să funcţioneze în orice mediu. Un nume pe înţelesul tuturor. Prezent în orice limbă din lume.

R

Fac mai multe treburi deodată – şi atunci mă simt ca şi cum aş dirija o mare orchestră. Aici am pus perdelele la muiat, acolo se încinge deja fierul de călcat, alături, în căldura fierului, mere rotunde aşteaptă să fie curăţate, spirale de coji cu miros îmbătător atârnă frumos. Între timp fac ordine în sertarul cu aţe şi nasturi, iar pe plită fierbe apa de care am nevoie ca să opăresc găina pentru supă. Fiecare activitate avansează cu un pas, cu o secvenţă: sar de la una la alta, mă străduiesc să nu repet niciodată aceeaşi ordine, încerc să nu mă gândesc la o anumită succesiune a treburilor, ci mai degrabă să mă surprind pe mine însămi, să mă ridic încet deasupra pământului şi să ating uşor fiecare îndeletnicire. În esenţă, am convingerea că toate se fac de la sine, iar omul trebuie doar să împingă uşor lumea înainte cu degetul; ea ştie ce urmează. E ca un dans între masă, sertar, bucătărie şi masa de călcat. Mă mişc în acest dans care mă subjugă şi îmi face plăcere. Nu contează că fac harababură.

Lui Petro nu-i plăcea nici să le fac pe toate deodată, nici harababura. El se situa la polul opus. Orice făcea era îndelung pregătit, gândit, plănuit, începea o activitate şi o încheia. Îşi lăsa capul în jos ca un pudel şi medita. Lua creionul, centimetrul şi trasa un plan general. Adeseori căuta îndrumări într-o carte sau în revista „Fă de unul singur”. Se vedea că face totul de două ori, o dată, de probă, în cap, o dată în realitate. În felul acesta trăia de două ori. Iar acum – care dintre cele două vieţi s-a încheiat? Cea de probă sau cea reală?

Sau poate ai murit de probă, doar ca să vezi cum e acolo, ca să faci măsurătorile, să socoteşti numărul treptelor care duc spre rai sau spre iad, să măsori temperatura, să-ţi planifici pas cu pas călătoria, să faci un conspect şi un interval orar? Şi chiar dacă ai constata că nu te aşteaptă nimic dincolo, tot n-ar fi o idee rea să verifici cum este când nu e nimic. Cu ce fir e tighelit neantul. Din ce culori este ţesut.

Te văd, stai şi mijeşti ochii, apoi apleci capul şi spui: „e frig”. Îţi freci mâinile şi te apropii de masă cu creionul în mână, ca să trasezi prima linie dreaptă. „Moartea are cam şaizeci de centimetri lăţime, spui, şi e din placaj.” Sau: „supravieţuieşti morţii cotind la stânga”. Sau: „moartea e din jerseu cu tighel dublu”. Cauţi în enciclopedie termenul potrivit care să-ţi poată lămuri totul limpede. Dar acolo e scris doar că fiecare moare, el, tu şi eu. Şi nu merită să-ţi faci copiuţe pentru asta.

Aşa a construit Petro veranda unde se află acum. A construit-o mai întâi de probă de-a lungul a două ierni, mai întâi în cap. În următorii doi ani a desenat planurile, proiectând-o sub toate aspectele. În următorii doi ani a locuit în veranda aceea de probă, degustându-şi propria moarte – de aceea vorbea atât de rar. Asta a fost cauza tăcerii lui –

sărmanul, trebuia să trăiască de două ori şi de aceea îşi cruţa cuvintele. Iar eu, proasta, îl învinuiam că tace. Nu înţelegeam nimic.

Am uitat că undeva avem o vioară. Cred că în timpul mutării am pierdut arcuşul. Aici Petro lua vioara în mână şi îi ciupea strunele, de parcă ar fi cântat la o chitară mică, incomodă. „Pe dealurile manciuriene" şi „O, rozmarinul meu", bineînţeles, pentru că mie îmi plăceau. Sau poate că nici nu cânta pentru mine, ci numai pentru că erau cântecele pe care le ştia bine; le-a cântat de atâtea şi atâtea ori. Mai înainte, imediat după nuntă, ieşea în pridvorul şcolii acoperit cu viţă-de-vie sălbatică şi se dezlănţuia cu arcuşul. Cânta cu entuziasm, cu sentiment, melancolic şi liric. Glasul limpede al viorii se răspândea uşor pe întinderea plană, printre ierburi şi tufişuri, pe drumul argilos, prin lanurile de grâu şi mi se părea nemuritor, mi se părea că nimic nu e în stare să-l oprească, că va face ocolul Pământului şi se va întoarce la noi într-o bună zi. Poate că s-a şi întors, dar noi n-am mai fost acolo să-l auzim. Nu l-am mai aşteptat.

Mă duc să caut vioara. Mă uit în cufăr, în dulapul din cameră, în dulapul din tindă. *Petre, şcho tî zrobîw zi skrîpkoiu?*[18]

Televizorul mormăie înfundat că trebuie să mă grăbesc. Se anunţă din nou precipitaţii, poate ultimele de anul acesta. Dacă mai tărăgănez mult, toată munca mea va fi în zadar. Va trebui să aşteptăm vizita de primăvară a perceptorului. Petro nu suportă încălzirea vremii. Aprind seara lumânarea de nuntă şi beau restul de votcă, în sănătatea lui. Se vede că mă încălzeşte pe interior atât de tare, încât încep să mă topesc, pentru că din ochi îmi picură apă şi cade pe mâna albă a lui Petro. I-o şterg cu vârful cuverturii. *„Polezhî tut troşkî* – îi spun – *ja zaraz powernusia."*[19] Înfofolită în basma şi în cojocul lui Petro, îmi croiesc drum prin zăpadă. Noaptea e luminoasă, cerul plin de puncte mici, curate ca lacrima. Punctuleţele se aranjează în cuvinte pe care cineva le dăltuieşte pentru mine cu o daltă mare, cosmică. Mergem toţi trei, ne întoarcem acasă de undeva tot prin piaţa aceea mică şi înclinată. El o duce pe Ida pe umeri. Îi arată cu mâna Carul Mare. Spune: „Vezi osia?" – „O văd" – răspunde copila. „Vezi că este frântă?" – „Văd". „Dar vezi că lângă steaua mare e alta mai mică, precum tatăl cu fiica lui?" Copila dă din cap că da. „Asta înseamnă că eşti războinică şi ai privire de uliu." Copila tace mândră. Şi acum mă uit într-acolo, dar nu mai văd cele două stele. Cobor uşor panta şi mă întorc, apoi bătătoresc un semicerc şi o liniuţă piezişă. După o clipă corectez ce am făcut. Revin de unde am plecat.

„Am îmbătrânit şi am devenit caraghioşi", aşa mi-a spus în vinerea aceea înainte să moară. Nu am înţeles ce vrea să spună. Când o mulgeam pe Tekla să-i dau la micul dejun nişte lapte în care să-şi

[18] Petre, ce-ai făcut cu vioara? (ucr.)

[19] Stai aici puţin, mă întorc imediat (ucr.).

înmoaie pesmeţii – aşa mânca de când îşi pierduse dinţii –, m-am gândit la ce înseamnă să îmbătrâneşti. Când eşti bătrân? Cum simţi bătrâneţea? Durerea de genunchi când se schimbă vremea e semn de bătrâneţe? Nevoia de a tăia felii mărul înainte de a-l mânca? Somnolenţa matinală şi mustrările de conştiinţă că ai lăsat un rest de unt să râncezească? Este bătrâneţea o festă a noii memorii care e în stare să-ţi readucă în ochii minţii culoarea rochiei purtate la prima întâlnire şi gustul îngheţatei de vanilie dinainte de război, dar te face să nu-ţi mai aminteşti cuvinte uzuale?

Nu simt nicio schimbare, întotdeauna am fost aşa cum sunt acum. Nu trebuie să ne facem iluzii că ceva se schimbă în pofida voinţei noastre. Nu ar trebui să dăm crezare fotografiilor – ele sugerează că timpul îi despoaie pe oameni de propriul sine, că le taie viaţa în bucăţele mici şi le macerează sufletele. Că în felul acesta omul pierde puţin câte puţin din propriul sine. Iar eu cred că să ajungi la capătul vieţii înseamnă să poţi strânge totul laolaltă, să cuprinzi totul într-o colecţie mică de clipe ale vieţii. Bătrâneţea nu e deloc o pierdere, ba dimpotrivă – redescoperirea a ceva ce părea a fi pe veci pierdut.

T

Am avut tot ce ne trebuia în orăşelul acela până când m-am îndrăgostit de Karabinowicz.

Mi se pare că Tekla a pufnit ironic. Râde de mine şi are dreptate. „W *ciomu mîstechku mî malî wse, dokî ja ne zakochalasia u Karabinowicza”,* repet şi, într-adevăr, în limba mea fraza aceasta sună stupid. Nu îmi mai pare ceva tragic, aşa cum m-am obişnuit să gândesc, nici măcar sentimental nu mai sună. Doar ridicol.

Mai întâi, Petro a început să ţipe că am pierdut contactul cu realitatea de la atâtea romane de dragoste, că sunt proastă ca toate femeile, că ar trebui să-mi fie ruşine de fiica noastră adolescentă, că o să mă fac de râs. Şi atunci mi-am făcut bagajele, iar când eram pe punctul să plec, mi-am apropiat faţa de a lui, ca să nu piardă niciun cuvânt din cele pe care aveam de gând să i le spun: *„Ja nikolî tebe ne lubîla. Ja wîjşla za tebe zamizh, bo tak meni nakazala titka Marynka”*[20].

M-am dus cu valiza la secţia de miliţie, pentru că Mieczek, aşa îl strigam, era sergent. Mi-a deschis uşa, mai întâi s-a uitat împrejur, neliniştit că m-ar putea vedea cineva, iar când a observat valiza s-a

[20] Eu nu te-am iubit niciodată. M-am măritat cu tine pentru că aşa mi-a cerut lelea Marynka (ucr.).

albit la faţă. Tekla chicoteşte.

Fără tragere de inimă, m-a lăsat să intru, m-am lipit de el, dar am simţit un vânt glacial care mă poartă năvalnic ca pe o frunză. Mieczysłw Karabinowicz, mereu în uniformă, cu tocul de pistol din piele la şold. Ochii căprui, gura senzuală, întunecată, părul negru – era frumos. Avea păr pe piept; vara îşi descheia cămaşa ca să îl arate lumii, dovada incontestabilă a virilităţii. Îşi bronza faţa şi umerii în curtea din spatele casei, astfel încât nimeni să nu vadă aceste simple operaţiuni de înfrumuseţare. Sprâncenele lui bogate şi drepte străluceau în soare. Când vorbea, aerul din jur vibra, aşa o voce baritonală şi catifelată avea.

Îi ciufuleam părul, cu toate că ştiam că nu-i prea plăcea. Şi-l aranja imediat la loc cu mâna, părul şi-l pieptăna pe spate. Cred că nu-i plăcea să fie atins, se ferea de mângâierea degetelor mele, prinzându-mi mâinile într-ale lui. În schimb, îi plăcea să mă atingă. Impulsivitatea lui mă preschimba într-o femeie slabă.

Când pleca dimineaţa la serviciu, îi periam umerii de scame. Îl aşteptam cu masa pusă. Voiam să fac un copil cu el. Am luat un împrumut de la serviciu şi i-am cumpărat motocicletă. Oamenii se făceau că nu mă văd pe stradă, nu-mi răspundeau la salut. Aşa că stăteam singură în casa lui de la periferia târgului, în câmp, fără să văd pe nimeni, nimeni nu venea la noi şi noi nu mergeam în vizită la nimeni. Seara, Mieczyk scria rapoarte, înjurând şi rupând peniţele tocurilor, apoi trăgea o sută de votcă şi ne culcam. Dimineaţa se bărbierea, se stropea cu apă de colonie pe faţă, lăsa harababură în urmă, iar eu rămâneam şi făceam patul îndelung, căutând în aşternut mirosul lui. Petro dispăruse din gândurile mele. După-amiezile mă aşezam în faţa oglinzii. Capotul îmi aluneca de pe umeri şi cădea la picioare. Eram martoră la cum îşi lăsa fiecare zi amprenta pe toate lucrurile peste care trecea. Vedeam cum mi se schimbă corpul, cum i se înmoaie formele. Pielea acoperă molatic oasele, le înveleşte ca într-o foaie de pâslă, creşte cu o mărime, de parcă acum ele ar merita mai mult confort, de care nu avuseseră parte în tinereţe. Coapsele mele, din suple şi străbătute de fibrele muşchilor, se ofilesc, acoperindu-se de granule neuniforme de grăsime, burta iese înainte, rotunjindu-se ca o chiflă proaspătă, albă; sânii se veştejesc şi ei, devin catifelaţi la atingere, delicaţi ca petalele cărnoase ale unei plante acvatice. Mă pipernicesc, îmi vine să mă cuprind în braţe şi să mă strâng la piept, să-mi mângâi tandru umerii şi sânii, să mă aşez delicat pe pat, să mă legăn şi să mă alint. Cu buricul degetului mi-aş desena conturul ochilor şi gurii, atingerea mi-ar relaxa toate ridurile, în acelaşi fel am cunoscut şi corpul amantului meu. Interiorul gurii, misterul subsuorilor, pubisul delicat, blajin şi inocent dacă nu ar fi triumful organelor genitale, umezeala discretă a zonei inghinale, tălpile picioarelor. Dar corpurile au un termen de valabilitate, le poate distruge

orice: somnul, aşternutul, hainele, nevoia de a ieşi din casă, angoasa.

Propria mea fiica nu m-a lăsat să intru în casă. Am stat pe trepte şi am bătut la uşă. Trecătorii urmăreau această scenă cu un amestec de compasiune şi dezgust. O asemenea ruşine, ba chiar cu unul mai tânăr decât ea. Ar fi putut să-i fie fiu. „Deschide”, şoptesc în crăpătura dintre uşă şi toc. Simţeam dinăuntru numai mirosul treptelor ceruite şi aroma plăcintelor. Nu mi-a răspuns. Preluase îndatoririle mele cu o cruzime deliberată, îi gătea tatălui ei cu şorţul meu de bucătărie legat la brâu. Petro, ce făcea în tot acel timp Petro? Poate bea, poate se îmbăta şi ea trebuia să-l care în pat şi să-i scoată pantofii din picioare. Sau poate citea nepăsător ziarele şi trasa pe planşe mari de hârtie noi şi noi orare.

Situaţia aceea nu mă mira, mă aşteptasem să fie aşa. Starea mea nu avea nimic în comun cu inima sau dorinţa. Se schimbase doar felul cum priveam şi auzeam; în esenţă, era o schimbare care avea de-a face mai degrabă cu raţiunea decât cu trupul. Înţelegeam altfel faptele, situaţiile simple se aranjau în forme diferite, complicatele înlănţuiri de cauze şi efecte formau configuraţii noi. Totul putea însemna orice, pretutindeni se ascundea un indiciu semnificativ numai pentru mine, numai eu ştiam să-l descifrez. Nu mai existau întâmplări generale, comune tuturor, lumea se învârtea numai în jurul meu. Pentru mine cântau toate piesele de la radio şi de pe toate canalele, şi toate cărţile din bibliotecă fuseseră scrise numai pentru mine, şi hainele din vitrinele magazinelor fuseseră croite numai pentru mine.

Nu am ştiut că Mieczek Karabinowicz a cerut să fie mutat. Nu mi-a spus. Fiind burlac, nu avea prea multe acareturi, i-au încăput într-o singură valiză, a urcat-o pe motocicletă şi a plecat.

!

Deja nu mă mai dezbrac pentru somn. E un efort absolut inutil. Dacă ar fi să totalizez toate aceste activităţi prosteşti, aş constata că am pierdut un an şi trei luni numai încheind nasturi, jumătate de an pieptănându-mă, nouă luni spălându-mă pe dinţi, patru luni ştergându-mi lentilele ochelarilor cu batista. Trei ani întregi am spălat vase, un an am măturat pe jos. Ce fericire că Dumnezeu ne-a lăsat o împărţire a orelor atât de haotică şi nu trebuie să le facem pe toate pe rând.

Azi cred că am dormit în picioare şi îmbrăcată, pentru că dimineaţa sunt gata de treabă. Îmi pun doar mănuşile şi ies în faţa casei. Ieşim deodată – soarele şi cu mine.

Când mă uit la cealaltă margine a văii, la pădurea de molid întunecată care acoperă versantul opus, privirea mea se îndreaptă ca antena unei insecte, şi eu şi memoria mea o urmăm, ne estompăm.

Cele mai vechi amintiri sunt cel mai uşor de evocat când te uiţi la ceva aproape de ochi, la obiecte mici, la lucruri bine cunoscute. Scrumiera de fontă, aceeaşi care a venit cu noi de departe, pare trainică, indestructibilă. Petro sparge cu ea nucile. Cojile dure crapă scrâşnind sub ea, dar pe scrumieră nu rămâne nicio urmă.

Vine după mine seara, îmi pune în geantă capotul, rochiile şi mergem acasă prin piaţa pustie, înclinată. Depune cererea de ieşire la pensie timpurie şi i se acceptă cu bunăvoinţă. Cumpără casa asta, cu mult deasupra satului, acolo unde nu ajunge fumul coşurilor gospodăriilor din vale, acolo unde nu pătrunde privirea ochilor străini şi o luăm de la capăt. Încetul cu încetul constatăm că suntem curaţi ca lacrima.

Casa e distrusă şi jilavă. În camera cea mai mare e un război de ţesut vechi. Încearcă să-l demonteze şi să-l urce în pod, dar în cele din urmă încremeneşte aplecat deasupra lui cu şurubelniţa în mână. În loc să-l demonteze, se apucă să-l repare cu grijă. Face un cadru nou şi în casă apare fir de tort colorat. Numai Ida protestează – acum are până la şcoală o bună bucată de drum. Ştie că totul e din cauza mea şi de aceea nu mă priveşte niciodată altfel decât cu ură. La sfârşitul vacanţei îşi strânge lucrurile într-o valiză de mucava şi se duce la o şcoală cu internat.

Văd pe fereastră cum Petro trasează primul răzor al grădinii de legume într-o pată de soare, printre molizi. Pe cufăr apare o nouă însemnare: „5.V.67. — fasole albă".

Şi trăim aşa. De cele mai multe ori el se trezeşte primul şi face două cafele. Le bem în linişte în acompaniamentul pârâiturilor radioului. Avem un câine şi două pisici. Reuşim să le supravieţuim. Când câinele moare de bătrâneţe, îl îngropăm în spatele casei. Ne certăm din lucruri mărunte. Din când în când, Petro ia o geantă mare din scai şi se duce la Ida, la Wrocław. În geantă pune cârnaţi uscaţi, borcane cu gem şi miere, o găină friptă. Îi bag în geantă şi o prăjitură făcută de mine. Se întoarce seara târziu, cu ultimul tren, apoi trebuie să meargă pe jos tot drumul până sus, pe coastă. Dar geanta e deja mai uşoară. Are în ea sculuri de lână, pentru că fără ele nu ar suporta serile lungi, pustii. Cu siguranţă a înţeles ce greşeală a făcut, şi acum, ţesând covoare amorfe, a hotărât să deprindă detaliile. Se ruşinează de faptul că ţese, e doar o îndeletnicire de femei, dar bătrâneţea aduce un echilibru între feminin şi masculin. Covoarele sunt pline de păsări colţuroase şi plante geometrice, e neîndoielnic o vegetaţie de câmpie. Ceva asemănător a văzut acasă la lelea Marynka, pe şervetele de sărbători, pe cămăşile bărbăteşti de pânză brodată. Vinde unul-două pe an, cu greu, pentru că Artizanatul nu caută asemenea motive, considerându-le un vestigiu al trecutului de dincolo de graniţa ţării. Pe fiecare covor trebuie prins în bolduri numele meşteşugarului şi din cartonaşele acelea rezultă că

autoarea lor sunt eu. Şi, într-un anumit sens, e adevărat.

Îi scrie Idei; după ce termină scrisorile, mi le dă să le semnez. Începe propoziţiile cu liniuţă, de parcă ar scrie o dare de seamă despre cum a fost anul şcolar. Dacă ar fi să socotesc, ar reieşi că în decursul celor douăzeci şi ceva de ani am vorbit unul cu altul o lună de zile. O săptămână întreagă de asemenea discuţii începe de la cuvântul „unde”. Unde ai pus chibriturile? Unde sunt batistele mele? Unde e forfecuţa? Unde e una, unde e alta? Bine că te-ai îngrijit de succesiunea experienţelor vieţii. Petro, doar ţi-am spus că viaţa e alcătuită numai din detalii.

Mă aşteaptă acum o sarcină importantă: să termin de trasat semnul exclamării şi să mă ridic de jos, să glisez puţin mai încolo ca să pun punctul. Mersul în sus şi în jos de două-trei ori ca linia verticală să fie mai clară mă oboseşte. Inima îmi bate mai tare, gura mi s-a uscat. Mă las pe vine pe fusta groasă. Iau un pumn de zăpadă şi o topesc încet în gură. Zăpada are gust metalic – ăsta este gustul cerului. Cu mult, mult timp în urmă, la şcoală, Petro le topea copiilor zăpadă în pahar ca să le demonstreze cât e de murdară şi că nu e bună de mâncat. Dar zăpada de aici e curată, pentru că nu o întinează respiraţia omului, fumurile coşurilor şi urmele paşilor. Căprioarele şi vulpile sunt imponderabile, nu o ating. Numai eu pot să las urme pe zăpadă. Scârţâie sub picioarele mele, o pulbere albă îmi argintează poalele fustei.

E pe la amiază. Cobor de pe pantă spre casă, scot de pe mine hainele ude, le pun pe sobă. Îi arunc Teklei firimituri de fursecuri – poate de data asta o să-mi ceară şi un ceai. Aţipesc câteva clipe, îmbrăcată, în picioare.

— Petro? întreb întunericul din verandă. La tine e linişte, lumânarea a ars ieri până la capăt şi din toată silueta ei zveltă de ceară n-a mai rămas decât o pată. O să mă întind lângă tine în bezna îngheţată. Nu mai e nevoie nici să te văd, nici să te ating. Nu trebuie să-mi vorbeşti, te scutesc de toate micile îndatoriri agasante.

Nu mai am nevoie de restul vieţii mele. Aş da-o în schimbul unei singure atingeri molatice a mâinii tale care ar vrea să mă strângă. Dar nimeni nu vrea să se târguiască cu mine.

Lumea nu a făcut decât să ne deranjeze. Întotdeauna a îndreptat spre noi lama ei ascuţită, a ţintit-o spre noi, pe muchiile ei tăioase ne-am julit genunchii, a reuşit să ne zdruncine ca nimeni altcineva. Aşa că am lăsat-o în pace. Reuşeam să nu coborâm în sat luni întregi. Acolo, în vale, domneau legile lumii, intransigente şi votate grabnic, întotdeauna împotriva noastră. Când stăteam dimineaţa în pragul casei şi aveam întreaga vale dinaintea ochilor, credeam că suntem intangibili, că ne-am aşezat deasupra ei şi aici, sus, nu reuşeşte să ne atingă. Fiecare coborâre în sat era chinuitoare, pentru că ne aminteam ce am pierdut şi ne ispitea cu ce nu am trăit. Ne promitea posibilităţi ascunse, reuşite,

ne şoptea că viaţa noastră poate fi uşoară şi senină, că noi putem fi sănătoşi şi fericiţi ca în finalurile basmelor. Bineînţeles că totul nu era decât o iluzie – dacă ne-am fi mutat înapoi în vale, în satele şi oraşele care se scăldau în ceaţa lăptoasă şi murdară, lumea ne-ar fi sfâşiat şi ne-ar fi despărţit. Asta a urmărit întotdeauna, asta urmăreşte cu toţi oamenii şi, de cele mai multe ori, reuşeşte. Acesta este mecanismul ei de bază – să smulgă oamenii de la locul lor, să îi împrăştie în toate părţile ca pe nişte marionete, să îi preschimbe în punctuleţe solitare, rătăcitoare, să le îngăduie să se risipească şi să uite. Nici nu-i este greu să o facă – e suficient să-i convingă că greşelile sunt ireparabile, că sentinţele nu pot fi anulate, că hotărârile sunt întotdeauna definitive şi că nu există „dar”. Ba chiar: că ceea ce există ar putea fi altfel. Cea mai puternică otravă.

Dar pe mine mă doare undeva. Cerul e nemărginit şi senin, de pe veranda ta văd limpede osia frântă a Carului Mare şi ambele stele, cea mare şi cea mică. Suntem războinicii lumii.

Mâine trebuie să mă întorc acolo. Trebuie să ţopăi ca o fetişcană sprintenă câţiva metri mai în jos, ca să pot pune punctul sub linie, apoi versantul va vorbi în numele nostru. Iar când o să reuşesc, sarcina mea va fi îndeplinită. Literele mele vor striga la oamenii nepăsători şi răi din vale, trezindu-i din somnul iernatic. Şi atunci vor înhăma caii, vor porni scuterele zgomotoase cu care se deplasează pe zăpadă şi vor veni aici, gâfâind, cutremuraţi, plini de falsă compasiune.

O să-i aştept în faţa casei, în ultimul loc bătătorit în zăpadă, în mijlocul punctului. Voi deveni parte a mesajului. Mă voi preschimba în punct.

Petro e mort!

Partea a III-a
Magicianul

Corpul ei degajă puţină căldură, de aceea nu se satură niciodată de arşiţă.

Se uita cu atenţie la alţii, printre care şi fiul ei în vârstă de zece ani, care căutau să meargă de-a lungul zidurilor clădirilor, în fâşia lor de umbră, târându-şi picioarele, încovoiaţi de spate, striviţi de caniculă. Numai ea mergea pe drumul însorit, pe sticla sfărâmată a vipiei, înviorată, energică, un zombi solar. Niciodată nu i-a fost prea cald, chiar şi pe străzile încinse, sfârâinde ale oraşelor tropicale trăgea pe corpul ei plăpând nişte blugi, abia mai târziu le-a tăiat cracii până la jumătatea coapselor, mai mult pentru a nu face notă discordantă cu ceilalţi decât din pricina căldurii. Când mergea, călca în exterior, cu şoldurile înainte; avea abdomenul plat şi sânii mici – simbolici; era un adevărat miracol că fusese în stare să dea naştere unui copil. Pielea ei era uscată ca a unei şopârle. În esenţă, probabil că era o şopârlă umană. Şi-a ridicat faţa spre cer, înarmată cu ochelari întunecaţi, şi şi-a imaginat că soarele o radiografiază ca nişte raze Roentgen, că îi fotografiază oasele.

Mergeau prin junglă pe o şosea dreaptă ca un ac. Un autobuz mic, fără geamuri o ducea împreună cu fiul ei şi un grup de scafandri amatori singaporezi – tineri cu o mimică orientală impenetrabilă. În genţi de sport colorate îşi duceau echipamentul. Sub materialul subţire se îngrămădeau ţevi flexibile, măşti de ciclop, costume cauciucate rulate strâns, care păstrează în mod misterios căldura corpului. Pe scaunul din spate – ea şi fiul ei, învăluiţi de suflul stârnit al văzduhului, tăceau.

Pământul acoperit de junglă a început să se onduleze – urcau pe coline şi coborau în văi, dar întotdeauna aveau în faţă linia şoselei trasată drept, fără compromisuri, o şosea pe care o interesează numai destinaţia concretă şi nu se abate niciodată de la scopul său, niciodată nu dezamăgeşte. Japonezii, în expansiunea lor obsedantă spre sud, au construit asemenea drumuri – le-a explicat unul dintre scafandri. A spus-o condescendent, de parcă memoria obsesiei japoneze era evidentă în genele femeii albe şi ale fiului ei. Pe marginea drumului erau maimuţe care scormoneau în mulţimea de deşeuri de plastic. Din când în când se iveau plantaţii lenevoase de banane, pe jumătate sălbăticite, sau şiruri de arbori de cauciuc tăiaţi de relief. Nu se vedea nici ţipenie. Numai în oraşele prin care treceau au zărit băştinaşi mărunţi. Toţi păreau extenuaţi de caniculă, de soarele omniprezent care tăia pielea ca muchia ascuţită a unei foi de hârtie uscate.

Se deplasau mereu spre răsărit; au pornit la drum în zori de zi, când soarele răsare teatral deasupra orizontului, până când apune la fel de dramatic – o naştere uşoară, o moarte uşoară.

Pe drum s-au oprit de două-trei ori, de fiecare dată în oraşe mici de lângă şosea, construite pe fâşii de pământ smulse junglei. În timpul popasurilor, pasagerii se năpusteau imediat într-un soi de restaurant

fără pereţi, la măsuţele aşezate direct pe pământul bătătorit, care se bucurau cel mult de o umbrelă colorată cu înscrisul Coca-Cola, şi unde dădeau târcoale pisici slabe, fără coadă, care se dădeau pe lângă picioarele oamenilor, şi muşte uriaşe, insolente. Scufundătorii se aşezau la mese zgomotos, comandau de mâncare în câteva cuvinte concise – ţi-era greu să crezi că în croncăniturile acelea scurte încăpeau cuvinte – şi aşteptau, discutând tumultuos. Lângă ei se aşeza şoferul şi treptat li se alăturau şi alţii. Ar fi vrut să mănânce ceva, dar nu exista un meniu; numele felurilor de mâncare recitate de proprietar sunau abstract, aşa că a comandat o cola pentru fiul ei şi pentru ea o cană mare de ceai gros, dulce şi gras de la lapte, o reminiscenţă îndepărtată, nostalgică a englezilor, de pe vremea când încă erau aici.

Arşiţa făcea să nu le fie foame, zahărul din băuturi înviora subtil mintea, ascuţea privirea. Au intrat sub acoperişul de bambus al unei pieţe care se învecina cu restaurantul şi s-au uitat zăpăciţi la hălcile sângeroase de carne care atârnau în pofida vipiei şi roiurilor de muşte.

La unul dintre aceste popasuri, femeia şi fiul ei cu păr lung s-au rătăcit, pierzându-se printre tarabe, printre platformele de beton înnegrite de soare ale gării. S-a uitat panicată la ceas – scufundătorii cu siguranţă terminaseră de mâncat, acum probabil fumau lângă autobuz, căutându-i cu privirea în mulţimea pestriţă. Dar n-au cum să plece fără ei. Probabil se sfătuiesc în limba lor concisă şi guturală unde poate să fi dispărut femeia cu copilul, se întreabă dacă nu a uitat de sine într-una din multele prăvălii ticsite, alegând şlapi de cauciuc ieftini sau coşuri împletite din trestie.

S-a uitat împrejur, căutând pe cineva care i-ar putea indica drumul spre restaurantul de lângă piaţă. A zărit un băiat în sarong legat neglijent pe coapse şi tricou alb cu emblema scoicii şi inscripţia Shell, care stătea retras. S-a apropiat de el şi atunci, de aproape, a constatat că s-a înşelat, pentru că doar statura era adolescentină, aproape infantilă, însă faţa – bătrână, în pofida părului bogat şi a dinţilor albi şi rari. Metamorfoza care s-a petrecut chiar sub ochii ei a uluit-o. Vârsta lui era proporţională cu distanţa, fiecare pas în direcţia lui îi adăuga ani. A încercat să-i explice ce căuta. O privea cu o curiozitate imperturbabilă cum repetă neputincioasă cuvintele „piaţă”, „tarabe” şi, când nu a mai găsit în memorie un alt loc caracteristic, bărbatul a arătat cu mâna înainte, dar a făcut-o în aşa fel încât gestul părea absolut întâmplător, de parcă ar fi putut la fel de bine să fi îndreptat mâna în direcţia opusă. Lipsa de interes faţă de întrebarea pe care i-o adresase şi faţă de faptul că se rătăcise i se părea un act de rezistenţă conştient şi deliberat – din cine ştie ce pricini, nu dorea să o ajute. Femeia şi-a amintit de bizarii cerşetori din Singapore, nişte cerşetori inexistenţi, întrucât legea le interzice să ceară bani de la turişti; cerşetorii, care nu întindeau niciodată mâna după bani, nu te acostau cu privirea, dar dacă

deschideai gura să îi întrebi ceva, chiar dacă o făceai pentru a spune „scuze” pe stradă, apărea în ochii lor o insistenţă, o privire de vânător, şi o discuţie care începea nevinovat tindea voalat spre o formă de plată. Plăteşte-mă pentru cele câteva cuvinte, spuneau ochii lor. Plăteşte-mă, pentru că eu sunt eu, iar tu eşti tu. Aşadar simpla ei întrebare despre direcţia pe care o avea de urmat se transformase pe neaşteptate într-o tranzacţie comercială. Femeia a scos o bancnotă şi i-a întins-o. S-a uitat la ea aproape duşmănos, dar a luat banii, apoi a început să meargă fără chef, conducându-i până la o mică intersecţie. Era scund, firav, picioruşele lui mici în şlapi îl preschimbau înapoi într-un copil.

Scufundătorii au răsuflat uşuraţi când au văzut-o.

După-amiază au ajuns la un port mic plin de oameni care aşteptau. Erau în principal familii de malaysieni cu prichindei în braţe, prunci în basmale înfăşurate în jurul umerilor măslinii ai femeilor, copii în cărucioare sau alergând printre pădurea de picioare ale adulţilor. Dintr-un mic restaurant înghesuit răzbătea omniprezentul miros al grăsimii râncede, arse.

Când şi-a dat seama că întinderea verzuie de apă este Marea Chinei de Sud, s-a panicat pentru o clipă, sentimentul unei claustrofobii copleşitoare i-a tăiat pentru moment respiraţia – se deplasează pe o sferă, se învârte ca o muscă într-un cerc, nu este niciodată „în afară”, ci abia „vizavi”, de parcă ar fi traversat pe partea cealaltă a străzii. Până în acel moment, Marea Chinei de Sud fusese doar un loc îndepărtat, dar situat mereu în aceeaşi dimensiune, adică aici – şi-o imagina pe globul pământesc, pe hartă; o întindere albastră, pustie dintre continente, un spaţiu între cuvinte.

Pentru o clipă, ca prin farmec, a revenit amintirea senzaţiei de frig, a picioarelor şi mâinilor veşnic îngheţate, senzaţia apusului difuz, care nu se sfârşea niciodată. Miracolul zăpezii care în timpul zilei se preschimbă într-o zloată maleabilă, dar noaptea revine cu obstinaţie la concentraţia iniţială. La urma urmelor, era sfârşit de februarie.

Bac e prea mult spus. În port a acostat un vaporaş mic, aproape un cuter pescăresc, unul şi imediat altul. A observat curând că familiile cu prichindei au urcat pe al doilea vaporaş, iar ea cu fiul ei, condamnaţi mai departe la tovărăşia scufundătorilor, au ocupat un loc la bordul ambarcaţiunii vechi, chiar în faţa uşii zgâriate pe care scria de mână W.C. Scufundătorii, deja tăcuţi, cu siguranţă obosiţi, şi-au împins genţile ţipătoare sub banchetă. A schimbat un zâmbet şovăielnic cu unul dintre ei, un bărbat tânăr, înalt şi zvelt cu ten îmbâcsit. Nu era în stare să descifreze expresia ochilor înguşti, impenetrabili. Era prea târziu pentru orice fel de discuţie, cuterul a plecat, împroşcând apă pe ambele părţi. Zgomotul motorului umplea spaţiul. În primele minute cele două

ambarcaţiuni au navigat uniform, una lângă cealaltă, dar imediat ce au ieşit din micul golf, cuterul plin de copii a virat la stânga şi după câteva minute a dispărut la hotarele nedesluşite dintre apă şi văzduh. Undeva la orizont mijeau în faţa lor contururile unor insule. Mai mici, medii şi unele destul de mari, împrăştiate în apă ca nişte fulgi de porumb mari şi amorfi care plutesc în lapte. Aproape toate aveau aceeaşi formă conică, vulcanică – nişte sâni uriaşi, prăpăstioşi, care se iţeau din mare. Băiatul era mai nerăbdător decât ea, se apleca peste bord şi striga ca să acopere zgomotul, arătându-i insulele cu mâna. Presupunea că zice de fiecare dată acelaşi lucru: „Cred că asta este. Asta trebuie să fie a noastră". Apa sărată i se aşternea în picături pe faţă. S-a neliniştit la gândul că nu l-a dat pe faţă cu cremă de protecţie solară, că tenul lui alb, expus lamelor soarelui, o să se înroşească şi o să se aleagă cu nişte arsuri zdravene. A început să scormonească în rucsac după cremă, dar a renunţat, dându-şi seama că ar fi trebuit să scoată tot ce era în el. Ea nu se dădea niciodată cu creme de protecţie solară. Îşi imagina că razele soarelui îi străpung corpul, îşi fac loc în interiorul ei cu strălucirea lor argintie, difuză, radiografiindu-i oasele. „Arde-mă, soare", îşi zicea adeseori cu satisfacţie entuziastă şi probabil că gândurile ei aveau efectul unei exorcizări, căci soarele nu reuşea niciodată să-i facă nimic rău. Abia de-i colora pielea într-o nuanţă arămie.

Insulele, una după alta, dispăreau în spatele lor. Te ademeneau de departe cu limbile de nisip, cu abundenţa întinderilor de verdeaţă şi acoperişurile hotelurilor ascunse printre palmieri. Se ţineau de apă cu ghearele debarcaderelor şi cheiurilor, în preajma cărora arareori se legănau bărci mici şi iahturi de un alb strălucitor.

Apa era tumultuoasă, vie, unduitoare, plină de reflexe verzi şi albastre. Marea Albastră. Marea Indigo. Marea de Grafit. Iar când soarele tropical nerăbdător a atins în sfârşit suprafaţa apei, pe oglinda ei s-au împrăştiat pete purpurii şi violet – noaptea care se apropia turna în apă hectolitri de cerneală.

Au acostat la chei deja pe întuneric, pipăind cu piciorul scândurile pontonului încinse de soarele de peste zi. Scufundătorii cunoşteau drumul. Au străbătut nisipul scrâşnitor pentru a pătrunde în adâncul insulei, până la aleea pavată cu pietre plate care i-a condus la o terasă mare, acoperită. Holul hotelului nu avea pereţi, doar o recepţie semicirculară din bambus şi câteva colţişoare comode şi tihnite; arăta bine. Întunericul tropical gros era străpuns din loc în loc de lumina roşie şi aurie a unor lampioane de hârtie, agăţate din abundenţă sub acoperiş.

Băiatul a observat imediat masa de biliard şi a privit fascinat scoicile uriaşe aşezate ici-colo, folosite pe post de ghivece, cutii pentru bilele de biliard, scrumiere. În planul îndepărtat, abia vizibilă în strălucirea

roşiatică a lampioanelor, la un bar mic cu rafturile pline de sticle de cola şi batoane de ciocolată, stătea un cuplu: o fată zveltă, frumoasă şi un tânăr roşcat. Se priveau în tăcere, suflând fumul ţigărilor. Le-au zâmbit nou-veniţilor.

Turiştii s-au aşezat pe canapeaua împestriţată, acoperită cu perne, asurziţi de liniştea a cărei forţă era accentuată de ţârâitul ce răzbătea din adâncul insulei. Mii de ceasuri deşteptătoare mici şi colorate, camuflate sub frunzele palmierilor. Proprietarul hotelului a ieşit festiv în întâmpinarea lor, aproape ceremonios, de parcă ar fi venit la o nuntă. A apărut brusc din umbra umedă, în pantaloni scurţi safari, sandale şi cămaşă de culoare deschisă. Şi-a desfăcut braţele în semn de bun venit, până când femeia s-a simţit stânjenită, aparent o reacţie inutilă, pentru că scufundătorii s-au dovedit a fi clienţii fideli, nu ea, o femeie străină cu un copil.

Proprietarul administra câteva zeci de bungalouri şi acel restaurant straniu fără pereţi, dar şi un depozit cu echipamente pentru scufundări. Era regele insuliţei. A spus că se numeşte Mike şi a luat energic rucsacul femeii. Cheia căsuţei avea un breloc cu scoică. Au urcat uşor în pantă spre bungaloul cel mai apropiat şi mai bun, cu vedere spre debarcader şi mare.

A intrat primul, a aprins lumina şi şi-a lăsat privirea să alunece peste interiorul sobru. Băiatul s-a trântit imediat pe unul din cele două paturi.

Cu zâmbet solemn, demn de un proprietar al unui hotel de patru stele, Mike le-a arătat cum funcţionează duşul – s-ar putea ca apa caldă să fie numai ziua, pentru că se încălzeşte de la soare. A îndreptat cearşafurile pe ambele paturi şi, în cele din urmă, le-a întins cheia. Pe urmă a mai întârziat o clipă pe terasă, de parcă ar mai fi vrut să adauge la instrucţiunile precedente ceva important şi a renunţat în ultimul moment. Apoi s-a preschimbat imediat în vârful incandescent al ţigării, alunecând pe treptele de piatră înspre recepţie.

A făcut duş prima. Apa nu era deloc rece, păstrase căldura aurie a soarelui, îi curăţa trupul de praful şi transpiraţia adunate peste zi, alinându-i pielea. Hainele curate, destul de sumare, nişte pantaloni scurţi şi un tricou, dar uscate şi mirosind a rufe spălate în maşina automată de la hotelul anterior, dădeau corpului recompensa binemeritată. O oră mai târziu, când coborau în beznă pe urma vârfului incandescent al ţigării lui Mike, la cina care îi aştepta pe mesele de sub acoperişul de bambus al terasei, părul lung al băiatului era deja uscat.

Ceilalţi erau acolo – scufundătorii erau aşezaţi la masa cea mai mare, învioraţi, guralivi, sfredelind seara cu limba lor precipitată, sacadată. Ceva mai încolo, chiar lângă balustrada care despărţea insula

de mare – perechea de la bar, agăţaţi unul de privirea celuilalt de parcă ar fi fost înlănţuiţi într-un dans imobil, invizibil pentru cei din jur; şi ei, femeia şi băiatul, şedeau în mijlocul restaurantului, în drumul tuturor chelnerilor. Unul dintre ei le-a adus o tavă cu orez alb ca zăpada şi boluri pline de sosuri concentrate; aroma lor nu le inspira ceva comestibil, aşa că băiatul a mâncat numai orez, iar femeia a încercat precaută câte puţin din toate. Din acel moment chelnerul a stat numai lângă ea şi de fiecare dată când bea puţină apă din pahar, i-l reumplea cu un elan de neînţeles. Din senin, băiatul l-a întrebat pe chelner de McDonalds.

— Da, a răspuns acesta, este pe continent, la vreo trei ore distanţă de aici, mai întâi cu vaporul, apoi cu maşina.

Băiatul desfăcea cu jale boabele de orez cu furculiţa, uitându-se cu invidie la scufundători, care mâncau graţios cu beţişoarele.

Mâncatul, necesitatea asta împovărătoare. Menţinerea unei legături umilitoare cu lumea, producerea involuntară de îngrăşământ, iar într-un asemenea loc, colac peste pupăză, degustarea unor mâncăruri cu aspect necomestibil, testarea lor prudentă pe vârful limbii, forma lor exotică, privirea sfioasă pe care o arunci când sub limbă explodează brusc aroma ciupercilor chinezeşti elastice, pârâitul mugurilor de bambus crocanţi; omniprezenţa sosului de soia care lasă pe farfurie dâre cafenii.

Niciodată nu avusese un apetit extraordinar, dar la tropice îi dispăruse de tot, arşiţa schimbându-i chimia corpului. Lumina fierbinte a soarelui potolea foamea celulelor, menţinându-le în status-quo. Fără mâncare, nu se mişca în timp nici înainte, nici înapoi. Timpul se oprea când nu mânca. Înghiţea spaţiul, călătorea, abia atingându-l. Era bine. Nici băiatul ei nu era gurmand, mai degrabă firav şi mărunt ca ea.

În timpul călătoriilor şi-au format un obicei. Au învăţat repede să deosebească din bogăţia de firme şi reclame colorate logoul simplu al McDonalds-ului – singurul loc unde băiatul dorea să mănânce ceva. Fântâna arteziană galbenă care ţâşnea de pe acoperişuri, cocoţată pe stâlpii staţiilor de benzină, oferea promisiunea satisfacerii poftelor. Interiorul cu aer condiţionat, pielea de găină pe mâinile şi picioarele mereu dezgolite, amintirea tandră a frigului, a răcorii. Mirosul cunoscut, lipsit de amestecuri exotice.

Băiatul comanda întotdeauna acelaşi lucru, de fiecare dată cu acelaşi entuziasm. Din ataşament faţă de lucrurile cunoscute. Bucăţele de pui pane, cartofi prăjiţi, sos şi cola. Femeia se uita la el cum mănâncă. Aici hamburgerii nu se deosebeau cu nimic de cei din Frankfurt sau Varşovia. Chiar şi pe şoseaua japoneză dreaptă ca acul au avut acelaşi gust. În Malaysia emblemele McDonalds ţâşneau deasupra junglei ca nişte oaze magice, fântâni de poveste gata să-ţi împlinească

toate dorinţele. Băiatul le observa întotdeauna primul – ca eroul din poveşti, călăuzit de semne.

Un malaysian tăcut le turna apă în pahare. Scufundătorii fumau deja, glumind gălăgios, lăfaindu-se leneş pe scaune. Păreau mulţumiţi, de parcă peisajele subacvatice care îi aşteptau urmau să îi umple de liniştea după care tânjeau. Apoi unul după altul s-au mutat la masa de biliard spre care privea acum cu jind şi băiatul, în cele din urmă s-a dus lângă ei, iar femeia a cerut un ceai. Chelnerul a dispărut, iar ea s-a mutat pe canapeaua tapiţată cu muşama cafenie, imitaţie de piele.

A luat de pe masă o hartă mică, o broşură destul de bine făcută, printată pe hârtie cretată, împestriţată cu fotografii panoramice ale mării, palmierilor şi plajelor – o să-i prindă bine ca ghid. Aici fotografiile acelea nu făceau nicio impresie, erau ceva evident. În schimb acolo, în ţara iernilor, vor reprezenta chintesenţa raiului atavic. A recunoscut în fotografii versantul cu bungalouri şi restaurantul.

Insula nu părea mare. Avea formă conică. Odinioară trebuie să fi existat un vulcan submarin care a scuipat lavă, formând în jurul său golfuri cu apă mică şi recife. Pe harta din broşura lui Mike, hotelul lui ocupa un loc disproporţional de mare comparativ cu realitatea. Linia ovală a ţărmului se încheia la răsărit cu cleştii mari ai golfului care fereau partea de est a insulei de schimbările de dispoziţie bruşte ale mării. Au fost schiţate câteva bungalouri şi numele – pe insulă exista şi un sat de pescari, deşi era greu de crezut. Cu linie roşie întreruptă fusese marcat traseul turistic care înconjura insula. Interiorul acesteia era de un verde uniform, neîntinat de vreo literă sau formă. Prin urmare, insula se concentra numai pe margini.

A doua hartă era a unui arhipelag mic, alcătuit din câteva insuliţe stâncoase şi nepopulate. Numai două erau civilizate (aşa le-a spus Mike: „civilizate”) – insula lui Mike şi încă una, cea mai mare şi mai impozantă dintre toate. Acum, noaptea, se vedea din locul unde stătea femeia. Era formată din lumini, unele dispuse geometric pe faţadele a două hoteluri uriaşe, moderne, altele – haotice, intermitente, unduitoare; cu siguranţă debarcaderul.

După câteva clipe a apărut proprietarul, numitul Mike, şi s-a aşezat familiar lângă ea, pe un colţ al canapelei.

— Din păcate nu avem ceai aici. Nu comanda nimeni, aşa că nu am mai adus de pe continent. În curând se încheie sezonul. Dar vă pot servi cu o cafea. Mâine cer să fie adus nişte ceai. Spuneţi-mi care vă place, negru sau verde? Chinezesc sau indian?

I-a spus că negru, chinezesc. A zâmbit şi a tăcut pentru o clipă.

— Câţi ani are băiatul?

— Unsprezece.

— Arată ca o fată. Are părul lung.

L-a întrebat despre luminile care păreau că plutesc undeva pe apă, departe, abia vizibile.

— E un vapor care duce turiştii pe insulă. Vedeţi hotelurile acelea? Au piscine şi aer condiţionat.

A spus că vaporul se duce pe insula aceea o dată la trei zile. Pe unii turişti îi lasă, pe alţii îi ia. Apoi pluteşte încet înspre Singapore, pe cel mai lung drum ocolitor posibil. Din cauza cazinoului de la bord. Vor să le ofere turiştilor suficient timp să se delecteze cu plăcerile interzise. În Singapore jocurile de noroc sunt ilegale.

Aproape că nu a dormit deloc în noaptea aceea. Insula fremăta. De undeva de sus răzbăteau până la ea plescăituri, tânguirile sfâşietoare ale păsărilor de noapte. Adormea pentru puţin timp, apoi o trezea un ţopăit neaşteptat, un foşnet sau paşi mărunţi pe acoperişul bungaloului. Ceva păcănea lângă urechea ei, de parcă trăgea cineva în ea cu o carabină de jucărie. S-a ridicat speriată în capul oaselor şi atunci zgomotul a fugit pe pereţi şi s-a stins. A aprins lumina şi a început să-şi examineze corpul încins, pe jumătate despuiat, cuprinsă de un dezgust neaşteptat. Insecte, şopârle, scorpioni. Atingerea picioruşelor lor iuţi. Vulnerabilitatea omului când doarme, spaima copilărească la gândul că-ţi poate intra o urechelniţă în ureche.

Băiatul dormea numai în chiloţi, acoperit – cearşaful subţire părea o plapumă groasă. Pielea îi strălucea, părea că scoate aburi. Respiraţia lui imprima cadenţă întunericului care se ascundea printre cotloanele bungaloului de lumina artificială a micii veioze.

Femeia şi-a aprins o ţigară, dar aerul era prea dens ca să-l mai amestece şi cu fum. Simţea că nu poate să respire. A observat cu coada ochiului o mişcare pe perete, dar a fost prea înceată – când a întors capul nu a mai văzut nimic. Nimic, şi totuşi pe retină i-a rămas o imagine neclară, ştearsă. Imaginea a cine ştie ce. Imaginea neantului.

A scos din rucsac o carte la nimereală, una dintre cele câteva pe care le căra cu ea prin jumătate de mapamond. Era o poveste liniştită despre un oraş nordic, veşnic umed, ploios, rece, vântos. Străzile lui dădeau în canale care uneau oraşul cu marea, ţărmurile scrâşneau de la macaralele părăsite, paşii loveau în caldarâmul strălucitor, îngheţat. A început să citească de la mijloc, numai ca să îşi agaţe privirea de ceva, numai ca să se concentreze pe altceva şi să nu mai bage în seamă noaptea – la urma urmelor, cunoştea povestea. Şi citind, şi-a dat seama că nu-i pasă deloc ce citeşte. O interesa mai degrabă abundenţa obiectelor bine-cunoscute, a linguriţelor de argint, a robinetelor de alamă, a ceşcuţelor de porţelan – abia ele au reuşit să o liniştească.

A venit la ea iarna. Bunătatea apusurilor ei, umezeala dimineţilor. Paşii loveau caldarâmul îndepărtatului oraş nordic, trezindu-i amintirea

atingerii aspre a paltonului de lână. A adormit înconjurată de obiecte bine-cunoscute care au crescut brusc înlăuntrul ei, construind în bungaloul ajurat un contraunivers, un univers alternativ care există nesigur de sine în partea stângă, undeva dedesubt, sub picioare, o lume răsturnată. Nu se întindea în nicio direcţie, nici în stânga, nici în dreapta, nici spre est, nici spre vest, ci cobora în adânc, sub pământ şi astfel părea întunecat ca împărăţia lui Hades, ca nişte catacombe surpate, reci şi jilave, construite din gânduri lipicioase, din amintiri agasante.

Oraşul mare, lăbărţat, scânteietor din cauza apei îngheţate care învelea acoperişurile caselor şi străzile cu un strat subţire de aer glazurat. Mirosul pietrei, cărămizii şi gazelor de eşapament. Ar putea spune că e un miros artificial, sintetic. Cel mai pregnant se simte seara, de parcă după-amiaza se fereşte de lumină şi se ascunde în pivniţe. Din copaci cad ultimele frunze, abundenţa lor aurie se preschimbă imediat într-o fleşcăială murdară, în ciuda soarelui şi a ultimei zile însorite, înainte de venirea iernii. Oamenii le calcă în picioare, distraţi.

O încearcă o senzaţie incertă de disconfort – să fie de la picioarele îngheţate, pentru că e încălţată în pantofi prea subţiri, să fie de la durerea de măsea sau de la răceală? Dinspre partea însorită se apropie un taxi, urcă în el şi pornesc – scoica alunecă pe fundul oceanului. Vede în staţii oameni mijind ochii din pricina soarelui care, reflectat de vitrinele magazinelor sau geamurile maşinilor, detonează în explozii orbitoare, silenţioase. Vede mişcarea ritmică, râurile de oameni care curg sub cerul înalt ce promite oricui infinitatea.

Cere şoferului să cotească pe canal, să intre pe strada umbrită de castani. Şi să oprească. Chiar aici. „Mi-am dat întâlnire cu cineva în locul acesta”, îi explică taximetristului, iar el se opreşte ascultător, fireşte deloc convins că acel cineva o să-şi facă apariţia. Caută ceva la radio.

Strada este pavată, bordurile trotuarelor sunt colorate de frunze aurii şi roşii. Pe ambele laturi ale străzii sunt case retrase strategic în adâncul grădinilor. Se uită la una dintre ele, la ferestrele ei întunecate. Îşi imaginează că l-ar putea vedea, chiar aşa gândeşte despre el: „el”, nepermiţând gândurilor să alunece spre numele lui. Dacă s-ar gândi totuşi la el pe numele mic, s-ar apuca imediat să-l strige şi nu s-ar opri aici – ar ridica o pietricică de pe strada umbrită de castani şi ar arunca-o în geam sau s-ar duce imediat la uşa casei, s-ar repezi în fugă la etajul doi şi i-ar bate la uşă, scuturând de clanţă. Se teme că e în stare să facă asta, aşa că trebuie să stea şi să se uite prin geamul taxiului la imobilul nepăsător, continuând să se gândească la „el”, iar asta aduce senzaţia lăuntrică de căldură, fluturii plăcuţi din stomac şi bucuria că există şi această posibilitate de a fi împreună cu el în acelaşi spaţiu şi timp, dar şi senzaţia inertă, greoaie ca plumbul, că îşi pierde echilibrul

şi cade. Şi hohotul de plâns interior, geamătul înăbuşit, înghesuit undeva în corp sub forma unui cocoloş aspru şi întunecat.

A văzut cândva, în copilărie, asemenea cocoloaşe înşirate pe pietrele încinse de soare. Ghemotoace de blană, oase mici şi gheare. Dovezile inocenţei cuiva pregătite cu multă grijă. Astea sunt ingluvii, i-a spus mama. Bufniţele regurgitează tot ce nu pot digera.

Stau şi aşteaptă vreun sfert de oră, apoi îi spune taximetristului să plece, pentru că persoana pe care o aşteaptă nu pare c-o să mai vină. Taximetristul face un gest de parcă ar fi vrut să spună ceva, dar se pare că nu ştie să fie nici răutăcios, nici spiritual. Porneşte.

Este deja prea târziu, sau poate prea devreme, ca să mai vadă pe cineva pe stradă. Şi totuşi, când taxiul ajunge în centrul oraşului, îl vede pe omul acela, personajul acela atât de preţios, încât i se taie respiraţia, bărbatul fără nume, pentru că rostirea adevăratului său nume ar fi ceva catastrofal, şi îl vede, cum se spune, cu ochii minţii, ceea ce înseamnă că îl vede limpede, chiar dacă ştie că ceea ce vede nu se întâmplă în momentul acela comun amândurora, ci doar în propriul ei timp şi pe propria ei stradă cu proprii ei castani. E un film lăuntric, personal. O proiecţie cu uşile închise.

Bărbatul merge pe stradă, are pantaloni negri şi cămaşă albă, pantofii uşor scâlciaţi – da, da, vede chiar şi asemenea detalii: ochelarii mici, rotunzi, cu ramă subţire de sârmă pe nasul înalt şi drept, forma buzelor, petele roşiatice de pe faţă, de la soare, părul scurt şi blond, iar fiecare detaliu, fiecare amănunt, oricât de mic, este nemaipomenit de emoţionant, îi stârneşte un fior de neînţeles, dulce şi catifelat, care se topeşte în gură, lăptos.

Ar vrea să păstreze cât mai mult în faţa ochilor imaginea aceasta, dar începe să se topească şi să se prelingă în pământ. Dispare. Imaginaţia încă se mai încâlceşte în detalii, scoate la suprafaţă altele, dar rupte din context, aşadar neputincioase, şi îşi pierde încetul cu încetul siguranţa de sine. Taxiul intră pe pod şi îşi continuă drumul pe străzile principale, care strălucesc în razele soarelui. Lumina voalează ultima şansă de a invoca în memorie chipul acela mult îndrăgit.

Începând cu a doua zi se supun unei noi ordini.

Încă înainte de micul dejun şi-au luat înotătoarele şi măştile şi au coborât pe plajă. Nisipul nu a apucat să se răcească în timpul nopţii, nu era fierbinte, dar avea temperatura corpului omenesc. Imediat după fâşia de nisip începea reciful. Era frapant de fiecare dată să pătrunzi în fantasticele structuri de coral. Lumea amuţea brusc, odată ce cufunda capul sub apă şi accesa o altă realitate la fel de uşor cum schimba canalul la televizor. Băiatul admira scoicile uriaşe de pe fundul mării, apoi se cufunda mai adânc, cu o mişcare agilă, şi revenea la suprafaţă cu o pradă în mână. Ea prefera să se lase ridicată de apă la suprafaţă,

cu masca pe faţă. Anemone unduitoare, corali, bancuri de peşti – toată viaţa aceea stranie, îngrozitoare, o dezgusta. Ghemele negre ale aricilor cu ochi albastru în mijloc, spongii umflate, supradimensionate, mişcarea iute, sinuoasă a unui peşte – stranietatea acelei lumi o îngrozea. Viaţa subacvatică i se părea autosuficientă, absorbită de propria existenţă.

Au cărat apoi scoicile la bungalou, le-au întins pe terasă ca să se usuce şi, deja obosiţi, şi-a spălat corpul de sare sub duşul cu apă rece. Au coborât la micul dejun şi au mâncat fără poftă. Cafeaua pe care a băut-o a făcut-o să transpire abundent, aşa că a intrat iar sub duş şi s-a uscat aproape instantaneu, până să apuce să se acopere cu hainele sumare.

A încercat să citească, întinsă în hamac. La lumina zilei, frazele care i-au adus atâta alinare în timpul nopţii nu mai valorau nimic. Aici nu existau noţiunile din carte; literele mureau imediat ce le înviora pentru o clipă privirea, nu se mai preschimbau în imagini, nu-i mai relatau nicio istorie, erau nişte semne complicate din cerneală tipografică.

S-a apucat alene de treabă. Mai întâi i-a dat băiatului de făcut lecţii – la matematică şi geografie. În fiecare zi trebuia să scrie un mic eseu pe o temă care îi venea în minte. În timp ce el scria, ea deschidea laptopul şi lucra. Avea acolo hărţi şi trasee, distanţe, preţuri, informaţii despre hoteluri. Nota informaţiile din broşuri şi adăuga propriile comentarii. Apoi venea rândul englezei. De fapt, lucrau numai asupra gramaticii, pentru că fiul ei vorbea deja mai fluent decât ea.

Băiatul cobora singur la masa de prânz, îi aducea de jos apă minerală de la gheaţă şi un fruct pe care adeseori nici măcar nu-l mânca; seara îl furau maimuţele. Apoi cădea într-un somn superficial şi cleios.

Când era în starea aceea de toropeală, băiatul cobora iar la recepţie şi lua în stăpânire masa de biliard. Bilele alunecau încet în aerul gros, umed. Le auzea clinchetul nerăbdător printre undele somnului.

Când soarele se muta în cealaltă parte a insulei, se întorceau la mare, cel mult schimbau locul şi se scufundau de cealaltă parte a debarcaderului. La apus se întorceau pentru cină. Atunci apăreau şi scufundătorii chinezi şi perechea aceea. Toţi ocupau mese la distanţă unii de alţii, nefiind dispuşi să se împrietenească. Perfect supraexpuşi.

Seara trebuia s-o petreacă pe canapelele de la bar sau – la fel ca băiatul şi scufundătorii – la masa de biliard. Şi nu pentru că ar fi fost cel mai agreabil mod de a petrece timpul, ci din cauza fluturilor de noapte. Lămpile care ardeau în bungalou atrăgeau toate insectele posibile. Se adunau în jurul becurilor ca nişte creaturi spectrale ameţite, se strecurau prin fisurile din pereţi, prin plasele de ţânţari găurite, prin orice orificiu neetanş. Numai în spaţiul deschis al terasei le puteai

îngădui dansul foşnitor ca o transă. Mike îi servea atunci cu băuturi, uneori se aşeza lângă oaspeţi pentru a schimba câteva vorbe cu ei.

În următoarea seară a intrat în vorbă cu cei doi tineri care se sorbeau din priviri. De aproape nu mai păreau un cuplu. Era frapantă disproporţia lor dezagreabilă. El era mare, solid. Ea oacheşă, mignonă, zveltă. El vorbea tare, cu puternic accent australian. Ea încet, melodios, într-o engleză frumoasă. El, cel puţin aşa i se părea, se umfla ca o anume specie de peşti ce sălăşluia pe fundul mării – strivea aerul din jurul său, se expanda. Iar ea se contracta. Aveai impresia că devine tot mai mică, însă atunci când se ridica de pe scaun să cumpere un pachet de ţigări sau altceva de băut constatai că este înaltă, frumoasă şi neruşinat de autarhică.

Nu au avut multe să-şi spună când au stat de vorbă toţi trei. Întrebări politicoase şi răspunsuri dozate. Curbau spaţiul, cuvintele pe care le rosteau reveneau în mod misterios la ei; tot ce spuneau îi viza numai pe ei.

A doua zi dimineaţă, când femeia şi băiatul se pregăteau să coboare la plajă, i-a văzut făcând dragoste pe terasă. Fata stătea cu fundul pe balustradă şi îl încolăcea cu picioarele. Avea faţa ridicată spre cer, de parcă se bronza. Se mişcau încet, lenevos, la fel ca anemonele, la fel ca unduirea algelor.

A stat fără să se mişte în linia vederii copilului şi – sigură că nu a observat nimic – i-a răsucit delicat capul spre mare.

Serile vedeau de pe debarcader vasul mare de linie, iluminat ca un magazin elegant. Trecea pe lângă ei încet, maiestuos, sigur de cursul său spre insula mai mare. De la distanţa aceea nu se vedea întrecerea, numai luminile portocalii ale punţii superioare, care cu fiecare minut ce trecea câştigau competiţia cu strălucirea apusului. Mai încolo, vasul de linie se alătura altor luminiţe şi se contopea cu ele.

În a patra seară a acostat la chei cuterul cu care veniseră şi ei pe insulă. Băiatul deja dormea. Femeia stătea pe terasa bungaloului, cu un caiet desfăcut pe coapsele arse. Citea compunerea scurtă în polonă pe care i-o dăduse fiului ei de făcut cu o zi înainte. Foarte la obiect. Tema era: „Ce văd când închid ochii”.

Mike conducea grupul mic de turişti. S-au oprit câteva clipe la recepţie, unde le-a înmânat cheile. A văzut patru femei de vârstă mijlocie şi pe unul dintre chelneri, care plecase dimineaţă după provizii. Vocile lor răzbăteau din întuneric până pe pantă şi, câteva momente mai târziu, în bungalourile din vecinătate s-au aprins luminile. S-a simţit neplăcut de împresurată.

L-a văzut pe Mike – se întorcea pe cărare, fluierând, iar în cele din

urmă s-a postat după tejgheaua barului şi a început să şteargă paharele; îi aştepta pe turişti. Au coborât cu toţii, inclusiv perechea de îndrăgostiţi şi, imediat, cu paharele de băutură în mână, s-au cufundat în corpurile flasce, încălzite de arşiţă ale canapelelor. Cele patru femei nou-venite s-au aşezat la bar şi au început să flirteze zgomotos cu Mike, izbucnind pe rând într-un râs care se spărgea imediat de zidul de beznă impasibilă.

S-a întors cu faţa spre tufele guralive, ca să nu mai fie nevoită să vadă luminile. A ridicat privirea la cer. Era mai întunecat, mai sărac. Îl scruta, căutând involuntar pe suprafaţa lui constelaţiile cunoscute. Reuşea să se orienteze după Carul Mare şi osia lui frântă. Mai erau acolo alte două stele, care pentru mulţi rămâneau un secret. Nu oricine le putea vedea. Ea putea şi l-a învăţat şi pe fiul ei să le identifice. Trebuia să ignori întunericul din jurul stelei mai mari, apoi steaua mai mică se dezvăluia de la sine.

Dar aici nu exista Carul Mare; nici mica şi emoţionanta constelaţie Părul Berenicei, nici Steaua Polară. Cerul acesta era străin, straniu, nedemn de atenţia ei.

Dimineaţă, când s-au dus amândoi să facă scufundări lângă debarcader, au văzut din apă mica şalupă a poştei, care venea zilnic de la insula mare. Barca se legăna la chei în timp ce barcagiul a ajutat să coboare din ea doi bărbaţi – unul tânăr, mai flăcăiandru, celălalt mai în vârstă, foarte zvelt, evident într-o condiţie nu tocmai bună – se sprijinea de tânăr, căruia îi permitea să-l susţină de subraţ. Au mai scos din şalupă două valize mari plasticate, pe care le-au luat imediat chelnerii. În întâmpinarea noilor oaspeţi a ieşit Mike, zâmbind ca de obicei cordial. Cuvintele lor erau acoperite de plescăitul ritmic al apei. Băiatul a strigat la Mike şi i-a făcut semn din apă cu mâna.

La micul dejun, Mike i-a servit triumfător un ceai.

— Negru. Chinezesc, a spus.

De la el a aflat că femeile erau europene şi călătoreau în jurul lumii. Iar bărbatul pe care l-a adus azi şalupa era iluzionist, în fiecare sezon lucra pe insula mare şi pe vasul-cazinou. Dar se pare că i s-a făcut rău şi a cerut să fie adus acolo, pentru că erau mai puţini turişti. Asistentul lui s-a întors pe insula mare să anuleze spectacolele şi să strângă decorurile. Să rezerve bilete. Să facă programări la doctor.

La prânz a auzit că femeile vorbesc între ele în germană sau cel puţin aşa i s-a părut. Bărbatul, încheiat până la gât, şedea la ultima masă. Avea desfăcut în faţa sa un ziar malaysian. După ce a mâncat, a înghiţit nişte tablete, cutiuţa metalică în care le ţinea a clincănit.

Băiatul era leoarcă de transpiraţie, părul blond i se lipise de frunte. S-a dus la Mike şi acum alegeau împreună înotătoare şi măşti.

Avea impresia că Mike îi acordă un tratament special – nu era nimic erotic în atenţia lui, mai degrabă compasiune. O femeie care călătoreşte cu un copil trebuie să fi fost părăsită de cineva, şi acum ea şi copilul se aflau în afara unei comunităţi, nu aveau sentimentul apartenenţei, erau ca nişte cărţi de joc rătăcite de restul pachetului. Asemenea femei sunt o pacoste. Trebuie să ai grijă de ele. E ceva instinctiv. A crezut că din motivul ăsta le-a propus o excursie pe Insula Ţestoaselor. I-a mai invitat şi pe alţii, dar fără convingere, aşa că la ora convenită la debarcader şi-au făcut apariţia doar ei trei. Au mai aşteptat un sfert de oră, discutând despre schimbarea inevitabilă a vremii în următoarele săptămâni, apoi au urcat în barcă şi au pornit spre insuliţă.

Au făcut până acolo jumătate de oră, nu mai mult. În spatele lor, insuliţa vulcanică se dezvăluia în toată splendoarea ei – arăta ca o fotografie dintr-o broşură turistică, părea desăvârşită, paradisiacă. La ţărm, marea avea nuanţa aceea azurie care îi entuziasma pe turiştii din întreaga lume. Verdele junglei era de la distanţa aceea proaspăt şi luxuriant ca vegetaţia unei oranjerii. Bungalourile acoperite cu frunze de palmier o făceau să se gândească imediat la versiunea populară, romantică a aventurilor lui Robinson Crusoe. Mike se uita cu mândrie la hotelul lui, cu siguranţă ar fi vrut să spună ceva, dar duduitul motorului le tăia cheful de vorbă.

Barca nu a putut acosta la ţărm din cauza stâncilor ascuţite care înconjurau Insula Ţestoaselor. S-au oprit la câteva zeci de metri de plaja de pietriş. Femeia s-a uitat la Mike fără să-i vină a crede.

— Trebuie să înotăm până la insulă, a spus şi a intrat primul în apă, ţinând deasupra capului o cutie de plastic, închisă ermetic.

I-a urmat exemplul fără tragere de inimă, apoi s-a asigurat că băiatul e în siguranţă. Înotând, s-a gândit că nu-i place excursia asta, că ar fi preferat să zacă în hamacul din faţa bungaloului.

Neplăcută şi primejdioasă s-a dovedit ieşirea la mal. Stâncile erau ascuţite, iar valurile împingeau brutal delicatele corpuri omeneşti. Probabil că femeia a atins prea repede cu picioarele fundul stâncos, pentru că imediat după aceea a strigat şi a căzut stângace în genunchi.

— Am început bine, Mike, a spus. Acum o să fim atacaţi de ţestoasele nebune.

Mike l-a ajutat pe băiat să ajungă la mal fără nicio zgârietură. Femeia şi-a examinat genunchiul julit. Pe picior se prelingea un firicel subţire de sânge.

Însă insula s-a dovedit extraordinară. În mijlocul ei creşteau smocuri de tufe uscate. Tulpinile încâlcite, înlemnite de sare şi vânt, erau albe, de parcă ar fi fost făcute din oase. Un schelet vegetal bătut de vânt

care a creat la nivelul solului negru labirinturi umede. Băiatul alerga vesel pe plaja îngustă şi i-a adus mamei nişte scoici uriaşe, superbe, cum nu găsiseră niciodată lângă hotelul lor.

Mike a surprins-o. A scos din cutia de plastic o faţă de masă albă pe care a întins-o pe nisip şi acum aşeza pe ea trei ceşcuţe de porţelan. Îl privea uluită.

— Picnic, a spus vesel. Un picnic pentru voi.

A scos un termos şi o farfurie cu prăjiturele cu ciocolată. În câteva minute, ciocolata a început să se topească şi să se prelingă pe fundul farfuriei.

Femeia a îngenuncheat lângă faţa de masă, mulţumită. A zâmbit când Mike i-a turnat în ceşcuţă ceai din termos.

— E caraghios, a spus. De ce faci asta? Prăjiturile de ciocolată, picnicul?

— Zahăr? a întrebat-o vesel şi a deschis cutia cu zahăr cubic.

— Nu-l îndulcesc.

Băiatul a luat loc lângă ei şi, delicat, cu degetele lui subţiri, a descleiat o prăjitură de pe farfurie. Pe spatele lui, cristalele de sare începeau deja să strălucească alb în razele soarelui.

— M-am gândit că vă plictisiţi. Ceilalţi oaspeţi nu sunt prea sociabili.

— Nu. E foarte drăguţ din partea ta, Mike, dar nu am nevoie de companie.

— Ce-i cu ţestoasele alea? O să le vedem? a întrebat băiatul. Ţinea stângaci în sus mâna murdară de ciocolată. Mike i-a întins un şerveţel de hârtie.

— Dacă avem noroc, le vedem imediat. Sunt uriaşe.

Mike şi-a desfăcut larg braţele.

— Aşa de mari? Nu cred. Nu există asemenea ţestoase.

— O să vezi.

Băiatul s-a îndepărtat câţiva paşi de ei, ispitit brusc de vederea unei scoici uriaşe, uniforme. Arăta ca un zigurat.

— Mă întreb ce faci tu aici. Călătoreşti în jurul lumii?

— Îmi încălzesc oasele, a zâmbit şi a adăugat imediat: Sunt la serviciu, asta e munca mea. Scriu ghiduri turistice pentru yuppies. O să-ţi găseşti şi tu locul într-unul. Şi picnicul tău, şi prăjiturile cu ciocolată. Tu locuieşti aici permanent? a schimbat subiectul.

A spus că are nevastă şi copii pe continent, locuieşte cu ei în extra sezon, dar acum trebuie să câştige pentru tot anul.

A băut ceaiul şi s-a ridicat. S-a hotărât să dea un ocol insuliţei. Tălpile i se afundau până la oul piciorului în nisipul încins. Mergea pe fâşia umedă, iar valurile îi spălau imediat urmele tălpilor. Când a întors capul să se uite în spate, a zărit siluetele mici ale lui Mike şi fiului ei – stăteau aplecaţi asupra promontoriului stâncos care intra adânc în mare şi era acoperit de stridii. Vântul aducea până la ea frânturi de

cuvinte.

Cealaltă parte a insulei nu mai era la fel de primitoare. Tufişurile coborau până în buza apei; ca să îşi continue plimbarea ar fi trebuit să-şi croiască drum printre ele. Rădăcinile copacilor erau acoperite de scoici mititele şi fremătau printre ele tot felul de vietăţi neastâmpărate. Insula cu hotelul nu se mai zărea – acum vedea numai marea netedă, uşor înceţoşată din cauza caniculei, nici albastră, nici azurie, mai degrabă cenuşie şi lăptoasă, neinteresantă. Vuia monoton, ritmic. Soarele era puternic, orbitor. Îi simţea împunsăturile pe grumaz şi spate şi s-a gândit la crema cu filtru solar, nu-şi amintea dacă l-a uns pe fiul ei cu ea. Da, pe el şi pe ea. După duş şi-a dat cu laptele de corp parfumat, şi-a simţit propriile oase şi atingerea pielii uscate, aspre din cauza soarelui. A iuţit pasul, acum aproape alerga. Din fericire, insula s-a dovedit mai mică decât şi-a închipuit. O clipă mai târziu a zărit cele două siluete mici pe stânci şi a hotărât să se ducă spre ele, dar nu pe plajă, ci în diagonală, prin mijlocul insulei. A intrat pentru o clipă în umbra ezitantă a tufelor şi atunci a zărit ţestoasa.

Era într-adevăr uriaşă, arăta ca o denivelare de teren, ca un morman de pietre. Ei n-aveau cum s-o vadă – stăteau în umbra stâncii. Surescitată, s-a apropiat de ea şi atunci a constat că ceea ce văzuse era doar carapacea. În interiorul ei mai erau resturi de carne lipite de oase, acoperite de muşte, tremurând din cauza viermilor, înnegrite, cuprinse de *rigor mortis.* Capul ros şi desprins de corp zăcea alături, maxilarele căscate mai erau ţinute laolaltă de tendonul uscat. Duhoarea hoitului a izbit-o drept în faţă. A ţipat, ducându-şi mâna la gură. Au dat fuga la ea, alarmaţi. L-a prins pe fiul ei de umeri şi l-a răsucit cu faţa spre mare. Nu dorea să vadă aşa ceva. Dar a făcut-o prea târziu. I-a strâns capul la piept, probabil prea tare, pentru că s-a tras şi a fugit înapoi.

— E-n regulă, a spus Mike. Întoarceţi-vă la locul nostru. E doar o ţestoasă moartă. Nimic altceva.

A început să acopere cu nisip animalul mort. În aer s-a ridicat un roi de muşte. L-a ajuns din urmă pe băiat şi l-a luat de mână.

— De ce a murit? Ce a păţit? Era bolnavă? a întrebat-o tulburat.

— Poate a murit de bătrâneţe.

— Păcat. Mi-ar fi plăcut să văd o asemenea ţestoasă vie. Ştii că Mike a mâncat stridii direct de pe stâncă?

— Dar tu? Ai mâncat?

— Eu nu. E scârbos. Îhh, s-a strâmbat.

L-a lăsat s-o ia înainte.

Mike s-a întors tulburat. A scos din cutia de plastic un walkie-talkie şi a spus ceva în limba scufundătorilor.

— O să vină imediat după noi – i-a spus.

Au aşteptat în tăcere, uitându-se la insula cu hotelul lui Mike. Brusc a început să tânjească după bungaloul ei pustiu, primitiv.

— Îmi pare rău de ţestoasa aceea, dar e doar o ţestoasă moartă.

— Nu te stresa, e totul în regulă.

— E doar o ţestoasă moartă, a repetat băiatul după Mike puţin mai târziu şi a băgat în costumul de baie cele mai frumoase specimene de scoici.

Marea se compune din straturi delicate, efemere, invizibile. Le poţi simţi numai cu trupul, cu toată suprafaţa lui. Cine îşi face loc printre ele se simte cuprins de o senzaţie de uşurătate, de parcă s-ar întoarce la o casă de mult pierdută, la un corp mare, comun, aproape uitat, pe care ai reuşit să-l iei în stăpânire. Culoarea verde-albăstruie a apei era o compresă pentru ochii care o înţepau de la soare. Bule mărunte de aer se ridicau la suprafaţa apei de cine ştie unde ca manifestări ale bucuriei.

Înoată la un metru sub apă, dând din înotătoare. Sunt deja la o distanţă considerabilă în spatele debarcaderului şi văd fundul mării care din gol şi nisipos se preschimbă treptat în miracolul recifului de corali. Mai întâi zăresc din loc în loc corali şi arici de mare, apoi îşi fac apariţia anemonele căscate, iar printre braţele lor unduitoare înoată armonios peştişori coloraţi, fantastici. Trebuie să se oprească regulat să scoată apa din ţeavă şi atunci vede că deasupra apei cerul este alb şi încins ca oţelul, că suprafaţa mării e formată din ochiuri strălucitoare de sticlă, iar aerul şuieră de la mormăitul şalupei, vocile oamenilor, vuietul valurilor. E prea mult zgomot.

„Aşadar e mai bine sub apă”, gândeşte femeia şi se întoarce în adâncuri la băiat. Îi vede trupul zvelt, alb, care capătă sub apă o graţie inexistentă pe pământ, iar înotătoarele verzi i se arată ca o parte evidentă a acelei noi întrupări subacvatice. Mâna întinsă a băiatului îi arată ceva pe fundul mării – îşi îndreaptă privirea în direcţia indicată şi dă peste ochiul strident bleumarin al unui arici de mare.

Încearcă să coboare cât mai adânc, dar acolo, undeva, există o altă graniţă invizibilă – un zumzet neplăcut în urechi, un gol care îşi face loc în cap şi ameninţă să explodeze, păzeşte comorile de pe fundul mării. Anemone pastelate, somnolente, se leagănă în ritmul unei muzici inaudibile şi ovaţionează întrecerea dintre curenţii marini. Stâncile vii sunt acoperite de simboluri mărunte, de modele repetitive şi multiplicate de milioane de ori, adunate în ciorchini şi ţurţuri. Construcţiile crem ale citadelei sunt vizitate numai de peşti impostori cu ochiul pe coadă şi vietăţi bizare, imobile, în formă de castravete, care lasă pe unde trec o urmă regulată pe nisip. Poate călătoresc prin vis? Şi întotdeauna într-un moment fierbinte trebuie să te scufunzi, să te laşi aruncat la suprafaţă ca dopul unei sticle şi să tragi în piept o

gură de aer greu ca plumbul, să îţi umpli sângele de oxigen. Pe urmă nu te mai poţi întoarce exact în acelaşi loc, fix în acelaşi punct – e ca şi cum lumea subacvatică este instabilă şi se unduieşte, totul în ea este convenţional şi trebuie tratat cu neîncredere. Cu cât înoată mai departe, cu atât oraşul de coral devine mai mare, mai întins şi mai interesant, dar şi mai îndepărtat, mai intangibil, în curând o să fie vizibil numai de sus – din înaltul cerului o să-l vadă observatorii îndepărtaţi, vânătorii, sateliţii care nu pot decât să cuprindă cu privirea, dar nu au nicio putere asupra a nimic.

Văd aşadar o lume inimaginabilă, o lume pe care nu ai putea-o crea în vise, pentru că îţi este pe deplin străină – e construită după cu totul alte reguli, ignorând orice este în afara propriilor graniţe. Separată de cer de membrana translucidă a apei, îşi vede în ea propria oglindire. Are proprii curenţi şi poteci pe care călătoresc bancuri de peşti nepăsători. Oricine vine din exterior este ignorat, depăşit ca un obiect neînsufleţit, ca o bucată de stâncă sau un fragment de lemn care pluteşte în derivă. Tot ce ajunge până aici din exterior abia de este răsplătit cu o privire distrată şi ignorat. Coralii pot cel mult coloniza, devora, dizolva această lume. Formele sunt instabile, nu trezesc încredere. Tot ce e viu se preface că e mort, iar ce e mort – că e viu.

Atârnă ca două comete deasupra acestui cosmos sub care se cască adâncul, una mare şi alta mai mică, aducând o veste bună de care cosmosului nu-i pasă şi care nu se adevereşte niciodată. Această lume este infinită şi unică. Nu are nevoie de ajutorul nimănui.

Corpul ei degajă doar răceală. Când alunecă printre straturile calde, indolente ale apei şi înoată, pe suprafaţa pielii se formează mici cristale de gheaţă. Este un corp străin din universul iernii, purtat de curenţii acestui ocean cald, este un front de aer rece care infectează totul în jur, creează un curent rece – din acel moment, acesta va curge în jurul lagunelor încinse şi va începe treptat să schimbe clima. Scoicile se micşorează, iar avântul lor ondulat se înghesuie în labirinturi spiralate, anemonele se strâng ghem, oasele recifelor vor tremura de reumatism, bancurile de nisip se vor preschimba în ace de gheaţă ascuţite, strălucitoare.

Bărbatul, magicianul acela, stătea aproape de fiecare dată la cea mai îndepărtată masă. Cufundat în fotoliul de trestie, închis până la ultimul nasture, cu pantaloni lungi, arăta ireal. Pielea lui, plină de aluniţe şi cicatrice, se bronza într-o culoare urâtă, pământie, iar trăsăturile i se ascuţiseră – aşa îmbătrânesc bărbaţii frumoşi. Părul scurt, creţ, tuns la nivelul pielii, înspicat, părea de departe o cipilică strâmtă. Îl ascundea sub o pălărie de paie pe care şi-o trăgea peste ochi. Când stătea aşa nemişcat la măsuţa lui, ducând la buze paharul cu suc sau poate un cocktail amestecat cu suc de fructe, avea impresia

că observă totul vigilent şi atent ca un prădător buimăcit de faptul că s-a trezit brusc pe o insulă de vegetarieni. Chiar asta i-a trecut prin cap: „prădător”. I se părea că îl cunoaşte şi încerca să-şi aducă aminte de unde. L-a întrebat şi pe fiul ei dacă i se pare cunoscut.

— Poate din ziare?

— Déjà-vu, i-a spus, am un déjà-vu.

— O eroare în matriţă, i-a răspuns băiatul.

Dacă ar fi fost ceva mai solid, ar fi semănat cu tatăl ei, dar corpul lui era mai plăpând şi mai palid. Obrajii, linia gurii trăgeau în acelaşi fel spre pământ – semn că a luptat îndelung cu resemnarea şi a pierdut. Consecinţa acestei lupte era grimasa ironică în loc de zâmbet şi permanenta şi dezinteresata disponibilitate de a da lovitura de graţie. Când vezi asemenea oameni îţi vine pe loc să îi compătimeşti. Primesc compasiunea ta cu recunoştinţă, de parcă li s-ar cuveni, apoi te înţeapă şi te împung din neatenţie, din nebăgare de seamă, din simplul fapt că sunt absorbiţi mai întâi de propria persoană.

După cină, bărbatul a întrebat-o dacă poate lua loc lângă ea. S-a prezentat. Se numea Kisz, iar numele i s-a părut fals, o abreviere. Vorbea engleză cu accent american, dar în vocea lui se simţea de asemenea ceva exotic, ceva dur şi aspru. Şi-a bâlbâit numele: Maia.

— Polonezi? a întrebat.

— Da, a răspuns fără vlagă şi a început să caute în minte un pretext să se ridice şi să plece.

O privea cu ochi strălucitori, cu un zâmbet discret care a dezvăluit o reţea de riduri ca nişte raze în jurul ochilor. Era mai în vârstă decât crezuse.

— Am recunoscut limba. Am avut prieteni polonezi.

Au venit să se aşeze la masa lor şi cele patru femei vesele, zburdalnice; era limpede că le plăcuse excursia în care le dusese Mike în ziua aceea. Ţestoasa moartă fusese îngropată, prăjiturile cu ciocolată mâncate.

Plictisit, băiatul s-a ridicat şi s-a dus la masa de biliard, unde a început să joace de unul singur. Ochii ei şi ai lui Kisz îl urmăreau pe băiat, care a inventat un joc personal – a aranjat bilele în două şiruri, ca două formaţiuni gata de luptă. Poate se juca de-a războiul.

Şi-a amintit numele lor: Trees, Olga, Marike şi Ingrid, între ele nu vorbeau în germană, ci în flamandă. Femeile călătoreau, povesteau entuziasmate despre voiajurile lor şi despre următoarele destinaţii. Unele linii aeriene au asemenea oferte: călătorii în jurul lumii, reduceri speciale pentru zborurile transatlantice, călătorii fragmentate în mai multe etape. Şi totul cu o singură condiţie – trebuie să mergi întotdeauna într-o singură direcţie. Trebuie să te hotărăşti de la bun început: spre est sau spre vest. Apoi totul e simplu. Ele au ales: spre soare, spre răsărit.

Pronunţau neglijent numele exotice ale destinaţiilor. Vorbeau despre bilete şi rezervări. La auzul unui nume necunoscut reacţionau în acelaşi fel – întrebau dacă este un loc sigur. Pentru că, după cum bine ştim, s-au grăbit să adauge, acestea sunt ultimele momente ale vechii lumi paşnice. Ultima ocazie să porneşti într-o mare călătorie, câtă vreme lucrurile încă merg aşa cum trebuie. În curând graniţele se vor închide, iar aeroporturile vor fi stăpânite de terorişti. Prin urmare, oricine e în putere să pornească la drum acum. Cât încă mai este timp.

În locuri cum e insuliţa aceasta, toţi oamenii sfârşesc prin a semăna între ei. Turiştii, călătorii, vagabonzii sunt întotdeauna deasupra localnicilor, pentru că nu au spus „da” nici unui loc, prin urmare nu şi-au pierdut libertatea. Casele din care au plecat sunt date uitării pentru o vreme, intrând în nefiinţă. Şi ţările lor de origine devin ireale, nu se vorbeşte despre ele în ziarele locale, nu interesează pe nimeni. Cealaltă viaţă pe care au părăsit-o pentru o vreme încetează să mai existe, fapt care le dă iluzia libertăţii. Fără un loc şi un nume, fără familiaritatea paturilor lor, a dulapurilor cu haine, a trezitului de dimineaţă, a rafturilor cu produse cosmetice din baie, a cuvintelor cu care înjură şi a paginilor de Internet pe care le accesează. Cum altfel i-ai putea descrie pe oameni? Devin repetitivi, multiplicaţi. Cu cât eşti mai indefinit, cu cât eşti mai puţin dependent, cu atât e mai mare iluzia că ai mai multe alegeri, te apucă ameţeala de la câte posibilităţi ai la îndemână, de la potenţialele înlănţuiri de evenimente încă nedesfăşurate.

Adevărata artă este să descoperi şi să menţii această stare de suspendare, în care nu trebuie să te pronunţi de partea nimănui, când eşti ca un preparat în formalină, plutind într-un lichid transparent fără să atingi pereţii recipientului şi lăsându-te privit cu nepăsare, de parcă ai fi doar un vis. Să te încredinţezi viselor – acesta e scopul călătoriilor.

Când s-au uitat la vasul de linie care trecea pe lângă ei, una dintre femei a spus că trebuie neapărat să se ducă şi ele pe insula mare. Alta şi-a amintit că a jucat şi ea o dată la ruletă, ba chiar a şi câştigat, că a simţit numerele şi ceva i-a şoptit pe care să pună jetoanele. Şi fiecare îşi aştepta rândul să povestească o istorie măruntă despre sine sau altcineva cunoscut. Ce li s-a întâmplat. Nu existau reguli obligatorii, nici măcar un subiect anume, pentru că şi acesta a alunecat încetul cu încetul în amurgul care se lăsa.

Cel mai mult vorbea o olandeză pipernicită cu păr cărunt, tuns scurt şi faţă rotundă. Semăna cu un copil bătrân. Stătea cu mâinile în şolduri, cu spatele drept, iar umerii îi păreau uşor ridicaţi, de parcă ar fi tras brusc aer în piept şi urma să-l expire în orice clipă, dar din cine ştie ce cauză nu o făcea:

— În cazul acesta, ascultaţi, vă rog, ce mi s-a întâmplat mie. A tras concluziile şi ca o filatoare atentă şi obsedată descosea tot ce au spus alţii şi festona propriile şaluri, propriul lucru de mână, pronunţând

sunetele englezeşti pe nas, grăbindu-se, de teamă că ar putea-o întrerupe cineva. „Eu, mie, la mine, ale mele, cu mine, al meu, a mea” – declina cu încântarea unui poet, cu satisfacţia cuiva căruia sonoritatea cuvintelor îi făcea plăcere. Şi-a semeţit capul, ridicându-l uşor spre tavan, dând de înţeles prin asta că nu se adresează restului, celor aşezaţi incomod pe canapelele căzute, ci auditoriul ei este cineva cu mult deasupra lor, un tablou agăţat sub tavan sau o prezenţă invizibilă – o ureche uriaşă care ascultă.

Maia nu ar mai trebui să bea alcool, gata. Împinge paharul deoparte, ridicând în jurul lui un perete subtil din voal şi muselină.

Maiei i se părea că, involuntar, toţi adoptă aceeaşi poziţie ca femeia care povestea – Olga sau Marike – ridicându-şi capul spre tavanul de bambus, înălţându-şi uşor faţa, de parcă lumina lampionului palid le-ar fi putut bronza pielea – ba chiar şi Kisz, cu faţa lui obosită şi căzută, se îndreaptă de spate, dar chipul lui în poziţia aceea nefirească pentru el capătă o expresie tragică, devine o mască gravă cu gura de un roşu întunecat şi ochi căprui mari.

Şi atunci Maia are o viziune şi nu-şi mai poate scoate din minte imaginea aceea, nu mai ascultă: apa iese din mare, inundând plaja şi infiltrându-se pe sub platforma de lemn a terasei, cucereşte plaja centimetru cu centimetru, eliberează scoicile din captivitatea nisipului, umple urmele discrete ale paşilor. Scândurile se lasă înghiţite de acest potop, apa ajunge în sfârşit şi sub picioarele lor şi continuă să crească într-o linişte ameninţătoare, îi inundă pe neobservate, ajungându-le deja până la genunchi. Şi nimeni nu observă nimic, absorbiţi cu toţii de discuţie sau monolog. Poate doar corpurile au rămas vigilente, pentru că picioarele caută un loc stabil pentru a nu ceda presiunii apei, se agaţă de canapele, se prind de piciorul mesei, iar semeţirea şi ridicarea capului reprezintă în esenţă o reacţie involuntară, o formă de apărare în faţa pericolului de înec – da, căci potopul se opreşte când apa le ajunge până la bărbie şi, fără să bănuiască absolut nimic, continuă să vorbească deasupra nivelului ei. Privirea se ascunde sub pleoapele pe jumătate coborâte şi gura cu buze încordate, tremurânde, rosteşte nazal propoziţii care încep numai cu „eu”. Vocea ricoşează de suprafaţa liniştită a apei. Dedesubt, coralii şi anemonele pun stăpânire pe corpurile lor în linişte.

Să te scufunzi, să înoţi în spaţiul verzui, acolo unde, lângă masă, ţinându-se spasmodic şi inconştient de braţele scaunelor, se află corpuri fără capete, supunându-se fără tragere de inimă acţiunii blânde, calde a valurilor apei. Să înoate printre ele, să le privească pielea îndeaproape aşa cum ar fi privit un recif de corali. Să le admire nasturii hainelor care aruncă sclipiri slabe şi inelul de pe stelele de mare ale mâinilor. Să se mire de existenţa unei creaturi atât de stranii cum e piciorul încălţat în sandală. Să lase totul în urmă. Să pornească în largul

mării.

În timpul zilei, iubirea celor doi nu o deranja, mai ales dacă făceau dragoste în bungaloul lor. Când coborau la masă, mergeau înlănţuiţi în lesa privirii. Uneori el, ca şi cum ar fi făcut-o absolut întâmplător, fără să vrea, o ferea de privirile scufundătorilor chinezi, se aşeza în faţa ei, iar femeia dispărea în umbra lui.

Totuşi noaptea făceau sex zgomotos, sistematic, în acelaşi ritm, ca nişte maşini molatice. Ea gemea. În bungaloul lor ardea lumina, e clar că doreau să se poată vedea mereu. A doua zi îi întâmpinau la masă priviri curioase. Prin urmare, iubirea lor se desfăşura pe scenă, dar nici asta nu îi împlinea de tot, de vreme ce în fiecare noapte trebuiau să se afunde unul în celălalt, să se întrepătrundă, să îşi sondeze adânc trupurile.

Adeseori Maia nu putea să adoarmă sau se trezea în mijlocul nopţii udă de transpiraţie. Trăgea cu urechea, condamnată involuntar la insomnie de dragostea celor doi. Nu o mai ajuta cartea citită noaptea, linguriţele şi ceşcuţele de porţelan, nici existenţa îndepărtată a iernii. Nu mai dormea.

De aceea, la următorul mic dejun s-a dus la Mike şi i-a arătat cu degetul bungalourile mai modeste, situate mai departe, mai sus. Mike a fost surprins.

— Mai bune sunt cele din apropierea plajei. Eşti mai aproape şi de restaurant.

— Nu, i-a răspuns. Vrem acolo, sus.

Au primit aşadar cheia şi acum căra cu băiatul cele două rucsacuri pe care le aveau.

Bungaloul era şi mai mic, iar fisurile din pereţi şi mai mari. Părea mai rar folosit – dar duşul arăta mai bine. Pe faianţa albă şi netedă se perinda un şir de furnici. Prin crăpătura din uşă intrau beţişoare şi fire de iarbă aduse de vânt. A verificat cu mare atenţie paturile – saltelele erau noi şi întregi, era imposibil să fi intrat ceva în ele pentru a-şi face cuib. Dar măcar acum nu mai auzeau gemetele iubirii, numai micile maimuţe care umblau noaptea, chicotul sau poate plânsetul lor. Maimuţele se uitau pe ferestrele bungaloului. Nişte feţe mici, senile, mirate. Una dintre ele era mai tupeistă, aproape agasantă. Ieşea în evidenţă datorită favoriţilor. Neîndoielnic masculul alfa. Sau poate maimuţele aveau matriarhat? Stătea pe pervaz într-o poziţie dezinvoltă şi le observa fiecare mişcare, clipind nervos din ochii care trădau o tensiune voalată. Îi mai lipsea doar ţigara şi ar fi fost imaginea fidelă a lui Bogart. Femeia a pufnit la ea şi a scuturat faţa de masă albastră ca să o sperie.

— De ce ai alungat-o? a strigat băiatul. Am fi putut s-o dresăm, sunt atât de inteligente.

— Pot fi periculoase, i-a spus.

— Sigur, sigur, pentru tine totul poate fi periculos. La urma urmelor, e un animal mic, curios şi prietenos. De ce să fie ostilă?

Şi-a agăţat pe terasă sforile cu scoici. Vedeau de acolo marea şi toate bungalourile, ba chiar şi o parte din satul de pescari din celălalt golf al insulei. Marea care se dezvăluia privirii era netedă şi luminoasă. Departe, în partea dreaptă, se vedea ţărmul insulei mari care noaptea strălucea în lumina beculeţelor.

A dat un ocol bungaloului şi a găsit o şopârlă moartă, uscată ca iasca, şi o grămăjoară de scoici mici înnegrite – cineva care mai fusese aici înainte de ei le aranjase într-o moviliţă. Când s-a aplecat să se uite mai bine la ele a simţit mai multe perechi de ochi aţintiţi asupra sa. S-a îndreptat încet şi le-a văzut – maimuţe de mărimea unor pisici stăteau în copaci şi o priveau curios, aşa cum priveşti un vecin care tocmai s-a mutat lângă tine.

A început să se gândească la ele mai prietenos. I-a trecut prin cap că sunt copii nenăscuţi ai nordului, copii din ţara linguriţelor şi ceşcuţelor de porţelan, sortiţi acum să ducă o viaţă de maimuţă sâcâitoare din cauza faptului că au eşuat în existenţa lor ca oameni. O altă civilizaţie. Cu uşurinţă suspectă, băiatul a prins imediat teoria reîncarnării, e clar că i-a plăcut justiţia ei simplă. Apoi cu siguranţa gândirii lui de copil de unsprezece ani a tras concluzia că orice durere, orice suferinţă este în felul său o purificare.

— E o ardere a karmei, i-a spus ea.

— Şi atunci de ce nu vor oamenii să sufere, a întrebat retoric, când coborau deja spre mare.

— Te miri?

Băiatul a tăcut o clipă.

— Nu mă mir, a spus şi s-a întins pe suprafaţa azurie, minunată, strălucitoare a apei care în ziua aceea arăta ca un jeleu.

Cartea pe care încearcă să o citească e plină de amănunte. Cel care a scris-o trebuie să fi suferit de rău de mare teribil – se agăţa de obiecte ca să nu vomite; le descria cu gura plină de salivă, dorind neîndoielnic să o înghită, să-şi umple burta cu balastul acela concret, să devină mai greu şi mai stabil. Şi totul se transferă asupra cititorului, care devine la rândul său un individ-magnet şi atrage spre sine linguriţele, sosierele de argint, ceasurile de buzunar, cataramele, nasturii. Biletele, jetoanele, cărţile de joc. O bogăţie concretă. Femeia tânjeşte după ţara aceea stabilă. Acolo trimite cărţile poştale.

Dar mai are o amintire despre acel loc. Acolo, viaţa ei se compune exclusiv din excepţii şi coincidenţe. Locuieşte într-un oraş pe care îl detestă. Tânjeşte după locuri pe care nu le poate găsi. Ce îşi doreşte cel

mai mult nu se împlineşte niciodată. Spre ea vine numai ce nu-şi doreşte. Viaţa ei se compune aşadar din deşteptătoare defecte chiar când punctualitatea este importantă, din cuvinte intuite când de fapt e important să le înţeleagă perfect sensul, din apeluri nepreluate cu mesaje pe care nimeni nu ştie să le repete, din chitanţe rătăcite şi lucruri care nu suferă amânare, din pagini neaşteptat de goale în cartea pe care o citeşte şi asta chiar în punctul culminant, din călătorii anulate care ar fi putut să o conducă, în sfârşit, în direcţia potrivită.

Descoperind treptat importanţa acestor lucruri supărătoare, îi apare în faţa ochilor imaginea unui spaţiu găunos, a unei ţări imprecise fără nume şi graniţe, a unui ţinut al bâlbâiţilor, cu o limbă în care orice cuvânt are un număr infinit de semnificaţii, ca un puţ fără fund.

Bărbatul acela era neîndoielnic bolnav. Se mişca încet şi cu grijă, de parcă intuia că trupul lui e prea fragil pentru mişcări normale, că nu ar suporta un salt de pe ultima treaptă a scării de lemn, nici să lovească prea impulsiv cu tacul în bile, nicio strângere cordială a mâinii. Adeseori vorbea cu cineva prin aparatul de emisie-recepţie pe unde scurte al lui Mike, dar pe urmă a început să-i dea de înţeles acestuia că nu mai doreşte să preia apelurile. Ieşea din bungaloul său luxos, singurul construit din piatră şi nu din trestie (avea chiar şi aer condiţionat), abia după-amiază şi stătea tot timpul nemişcat, frunzărind ziarele pe care i le aducea zilnic şalupa poştei de pe insula mare. Toate erau din ziua precedentă. Dacă ar fi venit sfârşitul lumii, ar fi aflat despre el cu o zi întârziere. Cu ochii ascunşi sub borurile pălăriei, arăta ca o piesă de mobilier, ca un manechin postat de proprietar pentru a atrage turiştii la un pahar de băutură. Mâinile lui, în schimb, nu erau niciodată liniştite. Degetele lungi, osoase învârteau o minge de ping-pong sau o monedă, o mică vietate convieţuind în simbioză cu trupul acela costeliv şi imobil. Se vedea că nu-l deranjează canicula şi nici briza sufocantă care bătea dinspre ocean şi te făcea să te gândeşti la aburii apei clocotinde. Odată l-a văzut cum a intrat până la genunchi în apa de la ţărm, cu pantalonii suflecaţi până la jumătatea coapsei. Pielea de pe glezne era albă ca laptele, de parcă nu şi-ar fi expus niciodată la soare picioarele slabe.

Băiatul îi studia mâinile. Urmărea cu privirea mingea, încerca să nu piardă din vedere moneda.

— Domnul acela a promis c-o să-mi arate un truc.

Kisz a aşteptat să fie strânse farfuriile de pe masă, apoi a scos din buzunar moneda şi a strâns-o într-un anumit fel în palmă.

— Am mâinile găurite, a spus şi a zâmbit cu tristeţe prefăcută.

A observat că are dinţii foarte albi şi uniformi, noi-nouţi. Rotunjea prea tare şi prea atent vocalele, le cânta, de parcă era plictisit de dicţia americană guturală.

— Creez ceva nou, a spus iar, după care în palma lui a apărut o

minge de cauciuc colorată. I-a aruncat-o băiatului, care a prins-o din zbor şi a studiat-o cu atenţie.

— E o minge ca oricare alta, a spus dezamăgit.

— Am creat pentru tine o minge ca oricare alta, iar acum uite – a băut sucul din pahar şi a învelit paharul gol în ziar, apoi a mototolit ziarul în mâini; paharul dispăruse.

Băiatul îl privea fascinat.

— Te învăţ şi pe tine câteva trucuri, vrei?

— Bineînţeles, a spus, iar ochii i s-au aprins.

— Ştii să citeşti în engleză?

Băiatul a dat din cap că da.

— Am o carte cu cele mai celebre trucuri. Ţi-o pot împrumuta.

— Oh, mi-ar plăcea foarte mult.

— Ţi-o aduc mâine. O am în bagaj. Mai uită-te o dată şi gândeşte-te cum fac ce fac, e simplu, uite – a pus mingea în palmă şi a acoperit-o cu cealaltă. Nu ştia cum s-a întâmplat, dar o clipă mai târziu mingea dispăruse.

Băiatul a oftat admirativ.

— Iar acum, uite, o creez din nou – şi sub palma lui a apărut iar o minge, de data asta verde.

— Unde dispare, unde este? a întrebat băiatul.

Kisz a zâmbit misterios şi nevinovat, ca un preot. Mike a izbucnit în râs.

— Ştii că e imposibil. Nu poţi crea ceva din nimic, nici să faci monedele să treacă prin palme, i-a spus femeia când stăteau întinşi în fierbinţeala umedă a nopţii care se lăsa.

A crezut că o să-l supere cuvintele ei, dar băiatul i-a răspuns somnoros că ştie. I-a mai spus că ar fi fost frumos să creadă că aşa ceva este totuşi posibil. Ştia că adoarme cu mingea verde din plastic tare în mână.

Şi-a dat seama cât s-a schimbat băiatul de când au plecat în călătorie în urmă cu câteva luni. Se mai maturizase. Corpul lui devenea încetul cu încetul mai puternic. Genunchii au devenit brusc mari, disproporţionali, grei. Articulaţiile la fel. Tălpile îi creşteau cu încăpăţânare, câte un milimetru pe zi, aşa i se părea, poate chiar cu mai mult de atât. Acum îl putea privi drept în ochi, fără să se mai aplece sau să îngenuncheze înaintea lui. Degetele mâinilor s-au alungit, încă nu ştiau ce au de făcut cu puterea lor, palmele erau în continuare ale unui copil, moi. Mişcările îşi pierdeau încetul cu încetul impulsivitatea şi agilitatea copilărească. Deveneau toropite, lente. Avea senzaţia stranie că a adormit, că maturizarea era în esenţă cufundarea într-un somn adânc, într-o stare aproape lunatică. Acum se culca

adeseori imediat după apusul soarelui şi dormea până la răsărit. Noaptea era noapte, iar ziua zi. Încă nu viola graniţele acestei diviziuni universale, aşa cum o făceau adulţii, participa la lume cu precizie animală. Corpul lui în somn emana un miros nou, surprinzător; nu îl cunoştea, de parcă era în casă cu un străin. Vorbea în somn într-o limbă care imita un grai real, dar care nu însemna nimic, cel puţin ei nu-i spuneau nimic. Se simţea în ea existenţa unor reguli gramaticale, a unor desinenţe care păreau supuse pravilelor declinărilor, dar cuvintele şi frânturile de propoziţie pe care le rostea noaptea nu aveau niciun sens. Pe jumătate adormită, s-a gândit că ar trebui să le noteze şi să studieze misterioasele cuvinte la lumina zilei; poate atunci ar fi reuşit să le descopere sensul, dar vlăguită de somnul greu, umed, nu a găsit puterea să se ridice după hârtie şi creion.

Toată noaptea, maimuţele – sau poate alte animale? — au făcut tărăboi pe acoperiş. Uneori zburau deasupra bungaloului în goane nebuneşti. Se trezea şi iar adormea, reţinând cu acel prilej şi ţârâitul impasibil al şopârlelor care stăteau agăţate de tavan. Spre dimineaţă, când începea să se lumineze, totul amuţea. Zorii zilei aduceau cu ei liniştea, soarele prădător care răsărea fotografia lumea şi o încremenea într-o lungă şi încordată aşteptare, înainte ca ziua să înceapă cu adevărat.

Băiatul s-a trezit devreme şi a fugit repede la micul dejun. Îl aştepta pe Kisz, dar acesta nu a apărut. L-a văzut de sus pe Mike cu olandezele, s-au urcat în şalupă, plănuind să se bucure de confortul insulei civilizate din apropiere.

După lecţii, s-a gândit să meargă de-a lungul ţărmului în excursie până la satul de pescari. Băiatul a protestat, sperând fără îndoială că o să apară Kisz cu cartea, apoi a acceptat fără entuziasm să o însoţească. Şi-au pus pălăriile pe cap şi s-au uns cu cremă de protecţie solară. A pus în rucsacul mic ceva de băut şi nişte dulciuri.

De pe ţărm, insula arăta ca decorul unui film romantic. Ar fi fost de-a dreptul superbă dacă ar fi putut stinge printr-o apăsare de buton vipia copleşitoare, fierbinţeala aceea. Şi miasma peştilor care se descompuneau, a algelor care putrezeau. Ar fi fost frumoasă dacă ar fi putut să o separe de restul lucrurilor dezagreabile şi să o lipească în albumul cu amintiri răcoroase. Aşa avea de gând să facă.

Au mers pe plajă cam un kilometru, cu picioarele adâncite până la glezne în apă. Au găsit aici mai multe scoici uriaşe, de-a dreptul extraordinare, despre care Mike le spusese că nu au voie să le scoată de pe insulă. Făceau parte din patrimoniul naţional. De altfel, erau mult prea mari pentru a fi băgate în buzunar sau în rucsac, nu aveau cum să le care. Aşa că doar le-au admirat şi, plictisiţi în cele din urmă de repetabilitatea modelelor, le-au lăsat acolo unde erau. Apoi au ieşit pe

ţărm, continuându-şi drumul pe o cărare îngustă. Puţin după aceea au trecut pe lângă portul cu miros pestilenţial, unde câteva şalupe primitive erau ancorate de pari bătuţi pe fundul mării şi câteva năvoade erau întinse la uscat. Marea arunca la mal deşeurile – aceleaşi de pretutindeni: pungi de plastic, bucăţele de staniol de la dulciuri, fragmente de pahare de îngheţată, cauciucuri – de parcă ar fi fost o rană uriaşă, supurândă.

Doi copii mici, aproape goi, îi priveau concentraţi. Nu au reacţionat la salut. Satul se compunea din câteva zeci de case din lemn, similare cu bungalourile lor. Două dintre ele aveau antene de satelit orientate direct, aproape vertical, spre cer. Se făcuse atât de cald, încât trebuiau să se mişte fluid, în ritm încetinit. Cu ochii fixaţi înainte, fără mişcări bruşte. Băiatul a început să se plângă că e obosit şi vrea să se întoarcă. Nu aveau cum să se răcorească nici pentru o clipă în apă. Aici marea era pângărită de gunoaie, de scheletele unor bărci distruse, secţionată de mici debarcadere găurite şi pestilenţiale. Nu era nici ţipenie; cu siguranţă localnicii se adăposteau în interioarele căsuţelor ajurate, la umbra antenelor.

S-au mai învârtit puţin pe sub copaci şi tocmai se pregăteau să se întoarcă, când au observat pe promontoriul stâncos o altă casă, diferită de toate celelalte.

Era o capelă de piatră, poate nu chiar o capelă, cât un altar umbrit de copaci, întors cu faţa spre mare, vizavi de un debarcader jalnic şi câteva bărci ancorate de el, în faţa unei fâşii de piatră care duhnea de la resturile de peşte împrăştiate pe plajă. Pe două trepte fuseseră aranjate cu grijă câteva zeci de figurine reprezentând zei – Buda, zeiţe cu multe mâini, o siluetă zveltă în straie bogate, care te ducea cu gândul la un sfânt catolic – un sincretism emoţionant, simplu. Lângă figurine erau fructe proaspete, o cantitate simbolică – o banană, un mango, ba chiar un pacheţel de gumă de mestecat Wrigley Spearmint şi unul de Mentos. Lângă una dintre figuri a văzut ceva ce i-a atras atenţia – o sticlă de plastic cu tetină, pe jumătate plină cu lapte. Zeitatea căreia i se adusese drept ofrandă laptele era neîndoielnic un copil – capul mare, membre mici, neajutorate, o faţă bucălată şi zâmbitoare. Un zâmbet larg şi ceva în genul unei armuri, imitaţia unei armuri pentru o luptă-simulacru, neserioasă, un joc de copii. Cine vrea să lupte cu un copil? I-a făcut o fotografie, iar băiatul, înviorat, i-a pus la picioarele desculţe o bomboană cu eucalipt.

Zeul acela vesel invita la joacă, amuza. O rană făcută de sabia lui nu putea decât să te gâdile. O să verificăm în enciclopedie ce zeu este, i-a promis băiatului.

S-au întors atât de obosiţi, încât băiatul a adormit imediat. Nu i-a fost nici foame, nici sete. Stătea întinsă pe pat şi auzea cum vipia amuţea

toată natura în jurul amiezii – dădea sonorul încet. S-a gândit câtă vreme ar putea supravieţui fără mâncare. Aici, la tropice, cu mult mai mult decât în nord, unde frigul răceşte chiar şi corpurile cele mai rezistente. Aici ar putea încerca. Ar primi energie direct de la lumină, cea mai pură energie, poate pielea ar fi în stare să producă clorofilă umană. Ar mânca, stând întinsă la plajă. Reflexele luminii pe suprafaţa apei ar fi sărate şi orbitoare, petele de lumină între copaci – dulci. Soarele ar curge din cer ca laptele, un sân mare ceresc şi şuvoiul lui nesfârşit de lapte. Dinţii s-ar acoperi de o membrană ca o mobilă nefolosită învelită într-o husă, limba ar fi curată, lustruită, destinată numai modelării cuvintelor. Laringele s-ar astupa, ar dispărea. Corpul s-ar închide, nimic străin nu ar mai putea pătrunde în el, o adevărată monadă desăvârşită.

Să se întoarcă, să se concentreze într-o singură idee, un singur plan de călătorie, să pregătească paşapoartele, să verifice vize, legăturile autobuzelor, trenurilor şi avioanelor. Să hotărască următoarea destinaţie. Să aleagă un asemenea loc în care viaţa nu costă mult, în orice caz, nu mai mult decât acasă, ba de preferat chiar mai puţin, în felul acesta ar economisi pentru biletele de avion. Să trăieşti astfel încât să ieşi cu cheltuielile la zero.

Încă nu, încă puţin. Deocamdată, simplul gând că ar trece la fapte îi dă fiori. E din cauza arşiţei, nu se poate concentra pe nimic, orice activitate încremeneşte la jumătatea gestului, orice plan se disipează imediat ce ia naştere în cap. Vederea pixului, a mobilului închis cu mult timp în urmă şi a cheilor nu îi trezeşte nicio asociaţie în memorie. Sunt nişte obiecte false, inutile. Ciudate ca nişte vietăţi de pe fundul unei alte mări.

Din nou era aşezat în acelaşi loc, un manechin rigid. Ştia că se uită la ea, îi simţea privirea uscată, grunjoasă pe picioarele slabe, pe umeri. Şi ea îl fixa cu aceeaşi privire rece atunci când el nu ştia că îl priveşte. La fel ca ea, se prefăcea că nu-şi dă seama că e urmărit cu atenţie. Acele priviri furişe, aruncate unul altuia, îi făceau duşmani. Erau duşmani prin definiţie, din principiu.

În pofida staturii sale normale, avea ceva de pitic în el, ceva de gnom. Poate senzaţia aceasta era pricinuită de spatele rotunjit şi gâtul slab, ridat. Capul lui era întotdeauna uşor întins înainte, ca la ţestoase, de parcă ar fi încercat să-i provoace inconştient pe cei din jur. Uneori arăta ca un bătrân, dar apoi, când razele soarelui şi umbrele palmierilor erau mai blânde, părea că nu are mai mult de patruzeci şi ceva de ani. Făcea tot posibilul să nu se uite la picioarele lui – îi trezeau o scârbă de nedescris – din sandale ieşeau degete lungi, atât de zvelte, încât labele picioarelor păreau nişte mâini. Unghiile aveau o culoare gălbuie, neplăcută.

Întotdeauna încerca să se aşeze la altă masă decât el. Nu reuşea mereu. Acum, de exemplu, a venit să se aşeze lângă ea când îşi bea ceaiul. S-a cufundat ostentativ în lectura broşurii turistice.

— S-ar putea crede că fugiţi de cineva, a spus brusc.

Nu a ridicat capul. A auzit asta de multe ori, i se spunea sau, mai bine zis, i se comunica: uite, eu nu fug, eu sunt în regulă, sunt inocent. Dar, de fapt, cuvintele astea însemnau: o să te prind şi o să te reţin.

Ce poate fi mai rău decât triburile acelea sedentare, leneşe, care pleacă din când în când de acasă într-un simulacru de călătorie – turism, cărând cu sine casa crescută în corpurile şi creierele lor, imprimată simbolic pe bagaje, pe toate trusele cosmetice cu cele mai necesare creme, dischete demachiante, tablete şi supozitoare; agende cu adresele altor case, pline de numere, semne, drumuri de acces, cărţi de credit, ancore de plastic, la prima vedere nevinovate, dar în realitate agresive şi ameninţătoare. Mai întâi ceasuri precise au mărunţit timpul în fărâme inumane, iar acum cârdurile, în colţişorul retras al băncilor, taie viaţa în noi secvenţe şi estimează valoarea clipelor în sume concrete. Trebuie să plăteşti un abonament nesfârşit, trezirea costă, somnul de asemenea, acţiunea şi inacţiunea, începerea unei activităţi şi renunţarea la ea, iubirea şi singurătatea. Trebuie să cumperi bilete pentru a participa la propria viaţă. Drepturile de autor au fost vândute de la bun început, apoi trebuie să cumperi cu bani grei dreptul la existenţa de zi cu zi.

Oamenii care se mişcă între două puncte de-a lungul unor linii drepte sunt doar nişte călători ocazionali. Rămân pe continent, fiecare popas pe care îl fac echivalează cu luarea în posesie fie şi pentru o clipă a unei bucăţi de pământ – o gospodăresc, chiar dacă asta presupune lucruri la fel de banale precum aranjarea hainelor în dulapul camerei de hotel şi aşezarea periuţelor de dinţi pe rafturile băilor. Călătoria lor este o iluzie, pentru că are un scop dinainte stabilit; fie caută compania altor oameni, fie sunt atraşi de lucruri. Vizitează sau privesc.

Însă nu şi ea. Ea este transparentă, nu atinge pământul cu picioarele. Se ridică deasupra lui – de aceea cei care stau bine cu picioarele pe pământ şi rămân pentru mai multă vreme într-un loc încep să prindă rădăcini, de aceea li se pare acelor oameni că ea fuge.

Nu, nu fuge deloc. Casa ei este drumul, locuieşte în călătorii. Iar pentru ea călătoria nu este o linie dreaptă care uneşte două puncte – e o altă dimensiune, e o stare. În timpul unei călătorii nu există lucruri evidente, nici lucruri probabile. Drumurile sunt înţesate şi încâlcite, se întretaie în locuri neaşteptate, iar hărţile fiecărei dimineţi arată altceva, nu te poţi încrede în ele. Ea alunecă pe suprafaţa pământului ca un spirit, fără să lase urme ale trecerii sale. Se întâlneşte numai cu spirite înrudite, cu alţi tovarăşi de drum şi se desparte de ei fără regrete; pe restul oamenilor nu-i observă, sunt pentru ea înceţoşaţi şi şterşi – se

mişcă prea încet.

— Şi dumneata fugi, i-a spus.

Şi a mai adăugat, în gând: „Şi pot spune atâtea lucruri bune despre tine”.

Şi atunci i-a atins cu degetul arătător antebraţul; s-a uitat la locul acela surprinsă.

— Eu n-am nicio şansă de evadare.

— Să vă aduc ceva de băut? l-a întrebat şi s-a retras.

S-a ridicat brusc şi s-a întors anevoie la bungaloul lui. S-a gândit că n-o să se mai întoarcă şi s-a dus la bar după ceva de băut. Soarele se legăna la orizont, uriaş, roşu, tumefiat. A schimbat câteva cuvinte apatice cu una dintre femei.

Dar Kisz s-a întors după vreo jumătate de oră, schimbat. Arăta acum relaxat, roşu în obraji.

La cină a reuşit să se aşeze mai departe de el. Vedea că le povesteşte ceva celor patru turiste neobosite. Discuţia lor animată venea spre ea în valuri. Le zâmbea seren, cu ochi strălucitori, ca un vânzător ambulant care a dat, în sfârşit, peste nişte potenţiali clienţi. Vedea că privirea lui alunecă din când în când spre ea şi fiul ei, spre măsuţa lor izolată.

Şi atunci şi-a dat seama că nu la ea se uită, ci la băiat.

Mike nu ştia cine e mica zeitate. A petrecut o zi întreagă curăţând echipamentele de scufundare. A întins frânghiile la uscat, a desfăcut în bucăţi mecanismul buteliei de oxigen.

A spus că este catolic şi nu se pricepe la zei.

— În curând oceanul va înflori şi va trebui să plec de aici. Am multă treabă.

L-a întrebat de Kisz.

— Se vede că sezonul ăsta l-a extenuat. E foarte bolnav. Se pare că asistentul lui încheie afacerea pe insula mare şi se întorc acasă.

— Unde anume?

— N-am idee. Are paşaport american.

— Ce are?

— Cu siguranţă a contractat una dintre bolile tropicale de care suferă oamenii din nord.

— Nu e contagioasă?

Mike a ridicat din umeri.

— Doar v-aţi vaccinat înaintea plecării, nu-i aşa?

Visează următorul vis.

Mama ei îi spune:

— A murit mama mea.

— Păi a murit demult. De ce-mi spui asta acum? ripostează.

— Nu, nu, abia acum a murit. Cealaltă moarte nu a fost reală. Am aflat că în toţi anii ăştia a locuit în Olanda şi abia acum a murit.

— Şi de ce nu a zis nimic atâta timp?

— A avut foarte multă treabă la final de sezon.

Şi-a adus aminte cum, în urmă cu mulţi ani, au adus-o pe bunica la ei acasă. Bunica murea liniştit, fără grabă; se cuibărise în moarte ca în compartimentul confortabil al unui tren transcontinental. Femeia aceea străină, pe care nepoata o vedea a doua oară în viaţă, stătea în patul mamei ei. A cerut să-i fie ridicată perna, încât aproape şedea şi privea totul fără interes. Se prefăcea că e doar o slăbiciune trecătoare. Nici mama ei nu a rostit vreodată cuvântul „moarte” sau „a muri”. Până să o ducă la spital, schimba corpul emaciat, plăpând ca al unui copil, al bunicii, care suferea sub plapumă propriile metamorfoze, se usca şi îşi lepăda arogant şi neruşinat pielea. Mama ei refuza să vadă lucrurile astea, doar înclina capul şi strâmba uşor din nas. Îi cojea mere, le dădea pe râzătoare şi o hrănea cu linguriţa ca pe un copil. O forţa să înghită vitaminele, pe care bunica le scuipa pe capotul de flanel albastru, nou.

Ea, nepoata, nu se amesteca. Se gândea doar că e o binecuvântare să mori atât de îndelungat, să ai timp să te miri, să depeni amintiri. Să ai timp să te îngrozeşti şi să fărâmiţezi apoi groaza în bucăţele pe care le poţi considera cel mult nişte inconvenienţe mărunte, nicidecum moarte.

Apoi, când totul s-a terminat, după înmormântare, care s-a întâmplat să fie în perioada sesiunii de restanţe a nepoatei, mama umbla în capotul albastru al bunicii, stătea sprijinită de aceleaşi perne şi continua să cureţe merele de coajă, de data aceasta pentru ea. Umbla prin casă în papucii bunicii. Spunea că şi capotul, şi papucii de casă erau noi şi era păcat să-i arunce.

Maia a încercat să noteze acest dialog simplu din vis imediat ce s-a trezit şi a căutat îndelung în rucsac un pix. În cele din urmă, când l-a găsit, ştia că o parte a visului îi scapă deja. L-a notat în câteva propoziţii, dar ştia că nu e tot. Stătea aproape goală pe pat şi se uita la mâna ei suspendată deasupra paginii agendei. Se uita la pixul care în orice clipă se putea mişca pentru a lăsa în urmă linia neliniştită a unei reprezentări grafice. Aştepta cu mâna ridicată şi spera că mâna va şti singură ce are de scris, că îşi va aminti mai bine decât ea ce s-a spus în vis.

În ce fel se observă oamenii unii pe alţii? Cine se uită la ei şi la cine se uită la rândul lor? Cine este cu adevărat cel care îşi spune „eu” – cel care priveşte, sau cel care este privit? Că doar nu pot fi amândoi „eu”, e ilogic, paradoxal. Ar însemna că omul e bivalent, poate chiar

polivalent. Şi totuşi e ceva ce priveşte corpul, urmăreşte cu atenţie mâinile tremurânde sau pungile de sub ochi. Acel ceva e mai mult decât corpul, priveşte sfredelitor de sus. Dar este, la rândul său, observat. Cine urmăreşte dispariţia lucidităţii, leşinul? Cine vede visul? Cine visează şi cine notează apoi visul? Cine spune: „Cu mine se întâmplă ceva rău” sau „Mi-e teamă”? Cine se teme şi cine afirmă că se teme? În cazul acesta se poate spune că exişti de două ori, de parcă ai avea un geamăn siamez, iar printr-o coincidenţă perfidă sunteţi lipiţi la spate? Nu-ţi poţi vedea fratele niciodată, nu-l poţi privi în ochi şi totuşi sunteţi amândoi condamnaţi să vă căraţi în spate unul pe celălalt.

„Eu” şi „eu” – relaţia aceasta este nedefinită şi misterioasă. Se desfăşoară în monologuri lăuntrice, nedesluşite, în care numai anumite cuvinte sunt gândite până la capăt şi cu grijă; restul se suprapun peste contururile altor cuvinte, generale, vagi, pe care în cele din urmă le înghite întotdeauna imaginea de ansamblu. Aceasta este limba în care vorbeşte „eu” cu „eu” – un monolog din imagini care curg ca o lavă şi încremenesc în formele respingătoare, concrete ale identităţii.

Iar când „eu” i se adresează lui „tu”, teatrul lăuntric al monologurilor trebuie să facă loc dialogurilor ritualice. Dialogul prevesteşte sfârşitul semnelor ambigue, al simbolurilor onirice, al sugestiilor amorfe. Trebuie să vorbeşti clar şi concret. Să ajustezi gândurile în funcţie de cuvinte. Trebuie să arunci mingea de la unul la altul, fără să ai vreodată siguranţa că eşti înţeles. Probabilitatea de a se înţelege „eu” cu „tu” e exprimată factorial, sub linie. Iar când înţelegerea nu se produce, poţi să vezi partea bună a lucrurilor şi să priveşti de sus: ştiu ce vrei să spui. Nu ştii, n-ai cum să ştii. Niciun experiment ştiinţific nu a elucidat problema. Suntem diferiţi, dar nu ştim cât de diferiţi. Credem cu optimism că doar puţin.

„Eu” faţă de „tu” – coeficientul cel mai dureros. Incomod. „Eu” devine dependent de „tu”, trebuie să se definească mereu, să rămână vigilent şi conştient. Graniţele sunt laxe, sensibile la orice atingere, se cercetează şi dau înapoi, nişte antene de melc. Când nesiguranţa devine insuportabilă, „eu” se retrage în spatele măştilor, şi multe dintre ele se solidifică, preschimbându-se într-o carceră. „Eu” şi „tu” aproape întotdeauna se apropie prea tare şi trebuie să lupte să păstreze distanţa şi să o controleze.

Prin urmare, mai bine îl schimbi pe „tu” cu „el”, aceasta fiind relaţia cea mai sigură, căci „tu” nu se va mai apropia prea mult. „Eu” trebuie să fie pragmatic, concentrat pe suprafaţa sa sferică, netedă, care îşi dezvăluie – chiar aşa – forma altora, dar mai ales reflectă lumea exterioară şi nu îngăduie să pătrundă nimic din afară. Numai „el” poate privi din toate părţile, poate aprecia – acceptă sau respinge. Unele lucruri le poate micşora, pe altele exacerba, este stăpânul absolut al percepţiei. Să faci lumea să devină „el”, abia atunci o poţi folosi

instrumental, o poţi arunca din mână în mână ca pe o minge, o poţi vrăji, plăsmui şi face să dispară.

Mike a agăţat ghirlande scânteietoare în jurul bungaloului principal, în jurul restaurantului şi pe unele căsuţe cu intenţia de a speria maimuţele care deveneau tot mai agresive, mai ales în jurul prânzului. Ghirlandele erau alcătuite din cioburi de oglindă prinse de sfori.

Fluturau neliniştit în vânt, veghind împrejurimile cu ochii lor mereu căscaţi, fără pleoape. Oglindeau lumea în frânturi, fragmentat, tremurător şi instabil, ca un miraj pricinuit de arşiţă; ca o reflexie a luminii pe suprafaţa apei care se preschimbă în tremurul ocazional al luminii, în forme percepute de ochii obosiţi drept cunoscute. Acum, pretutindeni erau pete de lumină călătoare. Lingeau fiecare lucru, repede şi lacom.

Nu-l scăpa din ochi pe băiat. Stătea cu picioarele întinse pe un scaun, cu aceeaşi carte pe genunchi de multe zile, deschisă la o pagină oarecare; nu citea deloc, îi observa fiecare mişcare. Vedea cum se ridică pe vârfuri şi urmăreşte curios frânturile de lumină reflectate de pupilele de oglindă. Când şi-a pierdut interesul, s-a întors la trucurile sale: cel cu mingea de ping-pong, pe care o făcea să dispară; pe un şiret învăţa să facă noduri pe care le desfăcea imediat cu o atingere de baghetă.

Kisz era la locul lui obişnuit cu un teanc de ziare şi reviste; stătea în fiecare după-amiază pe canapeaua lui, uneori borul pălăriei se ridica imperceptibil şi atunci era sigură că iar se uită în direcţia lor. Ca un lup care pândeşte de la marginea pădurii. Când cobora cu fiul ei la plajă, trebuia să treacă pe lângă el, să-i spună „bună ziua” sau un „bună” nepăsător.

Întorcea capul după ei.

— Cum e cartea? l-a întrebat pe băiat.

— Nemaipomenită. Am câteva întrebări. Pot să vin mai târziu?

Îi simţea privirea în ceafă – se uita la ei cum coboară spre debarcader şi se scufundă în apă.

La cină, olandezele au povestit despre excursia pe insula mare. O cafea costă zece dolari. Nimeni nu face baie în mare, pentru că au piscine cu apă albastră, cristalină. O femeie a pierdut seara trecută o avere la jocuri.

— Uite, i-a spus băiatul, asta este cea mai deşteaptă scamatorie din lume. „Sawing a woman în half.”

Cunoştea secvenţele fotografiilor din cartea lui Kisz. Prima fotografie prezenta un cufăr cu o femeie, căreia la un capăt îi ies picioarele, iar la celălalt – capul. În a doua fotografie, cufărul e închis şi un prestidigitator demonic în frac negru o taie în jumătate cu un fierăstrău strălucitor. În următoarea – cele două jumătăţi de cufăr sunt separate.

Apoi, când sunt lipite iar, femeia se ridică zâmbitoare din cufăr, întorcându-se din morţi.

— E un truc. Acolo sunt două femei, una în jumătatea cu capul, cealaltă în jumătatea cu picioarele.

— Aici nu scrie cum se face, dar Kisz trebuie să ştie. Tu de unde ştii?

— Toată lumea ştie asta. E o scamatorie veche.

— Kisz spune că nu e scamatorie şi că se întâmplă pe bune. Mi-a spus că putem face o reprezentaţie de magie înainte de plecare. Ca să întâmpinăm noul an chinezesc.

— A început deja acum o lună.

— Nu contează, a concluzionat băiatul vesel şi a fugit.

— Ţi-ai făcut temele? îl întreabă dojenitor.

A strigat ceva neînţeles.

După plecarea olandezelor, Mike a început să aducă pe insulă cu şalupa nişte oameni bizari şi taciturni, pe care i-a cazat în bungalourile cele mai modeste din spatele restaurantului. Erau nişte femei pipernicite cu ochi oblici şi copiii lor tăcuţi. Le-a ajutat să-şi care la bungalouri bagajele, mai degrabă desagii. Trei dintre ele erau bătrâne şi cărunte, două – tinere, cu siguranţă mamele acelor copii. Le-a urmărit în timp ce-şi întindeau rufele pe balustradele bungalourilor. Nu mâncau împreună cu restul turiştilor. Chelnerul le ducea mâncarea în două wokuri mari. Mâncau laolaltă, aşezate pe scândurile terasei.

Pe lângă una dintre ele, cea tânără, a trecut o dată când cobora spre mare. Avea pe gât o cicatrice uriaşă, ca şi cum s-ar fi opărit. Pielea încreţită din cauza cicatricei părea că îi trage faţa în jos. Femeia a lăsat ochii în pământ când a trecut pe lângă ea. Când se gândea la ele, le numea „vătămatele”, pentru că şi-a dat seama în curând că fiecare are o imperfecţiune, o rană veche, o cicatrice. Şi copiii – eczeme sau rahitism. Cum trebuie să fi arătat lumea din care veniseră până acolo? Un infern? Mike i-a spus să nu îl întrebe despre ele.

— Tu nu întrebi, iar eu nu răspund. Nu ştim nimic şi totul e în regulă.

Noaptea a auzit că a venit un cuter şi grupul de femei a dispărut, dar peste câteva zile, în bungalourile din spatele bucătăriei, au apărut alte feţe. Nu a mai întrebat nimic.

Băiatul, care se fâţâia mereu până la Kisz şi înapoi, i-a spus că sunt refugiaţi. Cuvintele lui au sunat ca o sentinţă. Refugiaţi de undeva, refugiaţi undeva.

I-a luat şalul de bumbac ca să facă scamatorii şi a rugat-o să nu mai arunce cutiile de chibrituri goale.

I-a cerut să stea mereu în raza ei vizuală.

— Vreau să te pot vedea mereu. Nu ai voie să intri singur în bungaloul lui Kisz. Promiţi?

A dat din cap că da, dar în privirea lui era aceeaşi nedumerire ca

atunci când a alungat din bungalou maimuţa aceea băgăreaţă.

A cumpărat de la bufetul lui Mike cinci cărţi poştale, toate la fel: golfuri blajine, nisip auriu şi palmieri pe ţărm. Cerul albastru şi apa verde, ca nişte fotografii superbe din *National Geographic.* Le-a întins în faţa lui pe masă ca o pasienţă. I-a scris una mamei. Pe ultima, una asemănătoare, i-o trimisese de sărbători. Îi enumerase cu liniuţă etapele călătoriei. Cu siguranţă, mama o ţinea pe biroul ei de la serviciu. Celelalte patru îşi aşteptau nemişcate rândul; s-a gândit că le poate trimite celor patru olandeze. La plecare i-au lăsat cărţile lor de vizită. Vederile le-ar fi aşteptat în casele lor reci din nord, laolaltă cu restul corespondenţei, cu facturile de telefon şi extrasele de cont, până când călătoria lor spre Răsărit ar fi făcut un arc de cerc şi femeile ar fi ajuns în acelaşi punct de unde au plecat. Mamei i-a mai scris ceva: „În cutia poştală o să găseşti factura de la asigurări, plăteşte-o tu, te rog, ne socotim când mă întorc".

Apartamentul ei gol, unde aerul s-a închegat ca o piftie tulbure în care au rămas captive particule de praf; lumina nu poate pătrunde în interior, se topeşte şi se prelinge pe sticla ferestrelor. În mica bucătărie, pe masă, e un mănunchi de chei şi un bilet de tramvai. În hol, pe jos, stau aruncaţi tenişii băiatului, cu noroiul uscat pe tălpi. Uşa de la baie este uşor întredeschisă, iar în spatele ei, în beznă, pe căi alunecoase, se târăşte un tizanure – o picătură de metal organic. Cercetează cu antenele ghemul de fire de păr de pe sita de scurgere a căzii. Pe covorul din cameră, chiar lângă perete, deja în a o sută douăzeci şi patra zi, se formează un ghemotoc de praf; este de mărimea unei alune. E un mister, o anomalie, un proces în direcţia inversă a timpului, pentru că totul în jur pare să se fărâmiţeze şi să se năruie. În dormitor, încă se vede o mică adâncitură în pat – cineva s-a aşezat pe el cu mult, mult timp în urmă. Alături, o şosetă rătăcită de perechea ei.

Se uita la maimuţele care, încurajate de nemişcarea ei, s-au împrăştiat peste tot şi acum se apropiau de terasă. Îi aruncau priviri rapide, agere, rânjind şi dezvelindu-şi de probă dinţii. Unele dintre ele aveau pui la piept, încrezători şi nepăsători la nebunia mamelor lor. Uneori se sfădeau între ele – începeau brusc să ţipe ascuţit şi se aruncau una asupra alteia cu furie, pentru ca o clipă mai târziu să dea totul uitării. Odată, când cobora la masă, a lăsat din greşeală geamul mic de la baie deschis şi când s-a întors a găsit toate produsele cosmetice răvăşite. Săpunul dispăruse.

Era o fascinaţie reciprocă. Şi ele înconjurau bungaloul în cerc şi îi urmăreau fiecare mişcare. Când se ridica, reacţionau cu un ţipăt speriat, de avertisment. Când se întorcea la fotoliul de trestie, începeau să se foiască neliniştite. Încerca să-şi imagineze cum o văd maimuţele

pe ea – o femeie palidă, întotdeauna cu ochelari negri pe ochi, înfăşurată într-un sarong colorat. I-au observat şi unghiile de la picioare, pătate cu urme de ojă albastră, genunchii ei osoşi, cafenii, micile falduri ale pielii de pe burtă, buricul? I-au observat ridurile din jurul ochilor – liniuţele albe pe pielea bronzată a feţei? Dar ochiul plat al anoului din nară? Picăturile de sudoare de pe frunte, elasticul albastru cu care îşi prindea părul? Li se părea ameninţătoare, monstruoasă, o imitaţie nereuşită a frumuseţii lor de maimuţă? Sau li se părea doar o pată ştearsă, o ameninţare indefinită, o ciudăţenie pe două picioare?

Băiatul nu mai voia deja să facă scufundări, nici să stea cu ea în faţa bungaloului şi să aranjeze scoicile. Îşi făcea fără chef temele la matematică şi nota în jurnal ce a făcut peste zi. Nu citea nimic în afară de cartea de la Kisz. Odată şi-a aruncat şi ea ochii pe carte – era un manual de prestidigitaţie ilustrat cu fotografii. Acum, fie juca biliard cu scufundătorii, fie exersa scamatoriile cu Kisz. Când bătrânul dispărea în bungaloul lui cu orele, băiatul dădea fuga la bucătărie şi încerca să-şi facă hamburgeri. Mike îl lăsa, la fel şi cei doi bucătari care îşi încercau acum puterile cu hamburgerii. Le-a explicat ce vrea, aşa că au tocat pentru el carnea şi apoi au prăjit-o cu ceapă, dar potenţialul zâmbet ironic nu le-a dispărut nicio clipă de pe faţă. Băiatul a cerut şi cartofi pe care să-i prăjească, şi când, în cele din urmă, cartofii au fost aduşi pe insulă cu barca, i-a tăiat corespunzător şi i-a prăjit în wok, instruindu-i pe cei doi bucătari. Se înţelegeau într-o engleză simplă, în propoziţii eliptice.

S-a întors odată de la ei cu următoarea poezie:

Dumnezeu a biruit moartea,
Care l-a ucis pe măcelar,
Care a băut apa,
Care a stins focul,
Care a ars bastonul,
Care a bătut câinele,
Care a sfâşiat pisica
Care a ucis iedul
Pe care mi l-a cumpărat
tatăl meu cu doi dolari.

A recitat-o serios, aruncând priviri copiuţei – câteva cuvinte scrise cu pixul pe exteriorul palmei. I-a luat mâna şi a citit ce scrie pe ea: „moarte, măcelar, apă, foc, baston, câine, pisică, ied”.

— Trebuie să reţii ordinea. Altfel nu are sens, a spus mulţumit că a reuşit.

I-a luat pălăria şi sarongul. Nu a vrut să-i spună de ce îi trebuiau. În

jurul orei cinci a coborât pe cărare spre restaurant şi a văzut că Mike a pregătit o scenă mică cu draperii din prelată. Fiul ei, în pantaloni scurţi albi şi tricou alb aranja concentrat pe o măsuţă nişte obiecte. Kisz stătea în fotoliu, cu spatele la ea. Îi auzea vocea, nişte comenzi adresate când băiatului, când lui Mike. De câteva zile băteau cuie în lăzi, construiau un podium, agăţau cablurile lămpilor. Mike a adus chiar şi nişte artificii şi acum înfigea micile rachete în nisipul plajei, chiar la intrarea în restaurant.

Spre seară, pentru prima oară de multă vreme, pe cer au apărut nori, totuşi s-au ţinut departe de insulă, lipiţi de orizont ca nişte ghemotoace de vată murdară. Seara, soarele care apunea s-a cufundat în vis, iluminând cerul în culori fantastice – roz, verde aprins, violet. Stăteau pe canapele doar ei patru, ea cu băiatul, Kisz şi Mike – pentru că scufundătorii au plecat pentru câteva zile la un coral fantastic. Kisz era calm şi relaxat. Avea din nou faţa îmbujorată. S-a gândit chiar că arată de parcă s-ar fi dat cu ruj. Da, stă în faţa oglinzii din baie şi aplică pe obraji un fard de culoare cărămizie, delicată. Sau ia ceva.

A etalat în faţa băiatului cărţile de joc şi i-a cerut să se gândească la una din ele. Apoi le-a amestecat, le-a împărţit din nou, până când a scos una pe care i-a arătat-o băiatului.

— Asta?

— Da, asta.

Băiatul îl privea uluit.

— Cum aţi făcut? l-a întrebat Mike.

Kisz a strâns cărţile mulţumit.

— Vă spun la sfârşit, cu condiţia să păstraţi secretul.

Mike a adus băuturi de la bar şi o farfurie cu alune exotice.

— De unde sunteţi de loc, domnule Kisz?

— Kisz e un nume unguresc, se citeşte la fel ca Liszt, adică List. Ştiţi, compozitorul.

— Sunteţi ungur? l-a întrebat.

— Are vreo importanţă? Să zicem că suntem amândoi din Europa Centrală. Dumneavoastră mai mult, eu mai puţin, pentru că pe mine m-a înghiţit primul val de emigraţie. Am plecat în şaptezeci.

— În anul când m-am născut eu.

— Ei vezi, draga mea, suntem depozitul uman al lumii occidentale, o pepinieră de oameni ready-made. O confecţie de-a gata. Modele de fabrică: modelul 56, modelul 68, modelul 81. A luat o gură din pahar şi a zâmbit satisfăcut.

— Nu ar trebui să beau alcool. Dar suntem oameni de calitate, bine croiţi, a continuat, ne putem permite mai multe decât alţii.

— Ce vreţi să spuneţi? l-a întrebat.

— O, nu cred că trebuie să explic, cunoaşteţi istoria.

— Peste tot se întâmplă lucruri rele, a intrat Mike în vorbă şi a aruncat gânditor o privire la bungalourile din spatele restaurantului. Lumina se stinsese de mult în ele. Nimeni nu a continuat discuţia.

În acel moment, pe marea scăldată în apusul de soare aluneca silenţios leviatanul iluminat, maiestuos, emisarul lumii ascunse în spatele orizontului. Puternic şi străin. L-au privit în tăcere.

Băiatul stătea în partea opusă şi demonstra trucul cu mingea care dispare.

— Am fost atât de prost, încât nu mi-am dat seama cum se face, a spus serios. Am crezut că e o vrajă la mijloc.

— Nu ai voie să vorbeşti aşa, l-a avertizat Kisz. N-o să uiţi asta, nu-i aşa? Pentru alţii, astea sunt vrăji.

Băiatul a dat din cap.

— Ăsta va fi talentul meu, semnul meu distinctiv, a spus. Pentru că fiecare are calităţile lui, nu-i aşa? l-a întrebat pe Kisz. Dar tu, Mike? Care este talentul tău?

Mike s-a gândit o clipă, apoi şi-a dat pe spate degetul mare, până când a atins cu el pielea antebraţului.

— Bravo, a decretat băiatul. Dar tu, mama?

Fără să stea pe gânduri, şi-a unit mâinile întinse înainte, apoi le-a dat peste cap, sprijinindu-le pe spate. Mâinile ei arătau acum ca mugurii unor aripi.

— Ha, ha, a râs Mike. Ca o gimnastă. Ai oase moi.

S-a dus la bar după alte băuturi şi atunci Kisz a luat de la băiat cartea, a găsit pagina corespunzătoare şi i-a indicat cu degetul lui osos un fragment de text.

— Citeşti?

Băiatul s-a uitat la fragmentul indicat şi a început să citească, poticnindu-se la unele cuvinte mai dificile:

— Şi atunci, magicianul a luat în mână o bilă de lemn cu numeroase orificii şi fâşii de piele legate de ea şi a aruncat-o în sus. Bila a urcat în înaltul cerului şi s-a făcut nevăzută. Când în mâna magicianului a rămas numai capătul scurt al uneia dintre fâşiile de piele, i-a spus ceva unuia dintre asistenţii săi; şi atunci, discipolul lui a prins cureluşa şi a început să se caţăre pe ea, urcând până a dispărut din vedere. Şi chiar dacă magicianul l-a strigat de trei ori, băiatul nu a răspuns. Atunci magicianul a pus mâna pe un cuţit, părând a fi foarte supărat, şi a prins a urca la rândul lui pe funie în sus, dispărând şi el. Apoi a aruncat jos mâna băiatului, pe urmă piciorul, cealaltă mână şi celălalt picior, apoi trunchiul şi, în cele din urmă, capul. Pe urmă a coborât gâfâind din greu, plin de sânge pe haine. Atunci, emirul i-a dat un alt ordin şi magicianul s-a apucat să strângă toate părţile corpului băiatului, le-a aranjat la loc, apoi le-a tras un şut cu piciorul, iar băiatul s-a ridicat de

jos teafăr şi nevătămat. Şi în acel moment m-a cuprins o uimire atât de mare, încât inima aproape că mi-a sărit din piept, la fel ca în timpul şederii mele la curtea împăratului Indiei, unde am asistat la scamatorii asemănătoare.

— Ajunge!

Kisz a pus mâna pe carte. S-a uitat la femeia care şedea în faţa lui.

— Ăsta ar putea fi talentul meu. Mai citeşte şi asta, i-a spus băiatului. Femeia a încercat să-i ia cartea din mâini.

— Nu mai citi, o să visezi urât, a protestat.

Dar Kisz a fost mai rapid, a deschis cartea la aceeaşi pagină şi s-a uitat triumfător la Mike, care tocmai se întorcea cu băuturile.

— Mai citeşte un fragment, i-a spus. E vorba despre magicienii cunoscuţi sub numele de *motetequi,* care înseamnă „cei care se taie singuri”. Un asemenea *motetequi* s-a ciopârţit singur în bucăţi pe care le-a pus sub o învelitoare. Apoi a străpuns învelitoarea şi a ieşit aproape imediat, fără niciun fel de beteşug. A, iar mai departe... aceeaşi desfăşurare evenimenţială s-a constatat şi la scamatorii bengalezi: un om a fost tăiat în bucăţi şi acoperit cu o pânză; scamatorul a mers dintr-un capăt în altul al pânzei şi, o clipă mai târziu, omul sfârtecat s-a ridicat în picioare...

— Nu mai citiţi prostiile astea, i-a spus cu asprime, îl speriaţi.

Kisz a zâmbit larg şi şi-a lăsat capul pe spate, sprijinindu-l de spătarul fotoliului.

— Mama, eu nu mă tem deloc, a protestat băiatul.

— Hai să jucăm, i-a spus Mike şi s-a dus cu băiatul la masa de biliard. I-a aruncat femeii o privire scurtă, peste umăr.

Învârtea în mână paharul, plănuind întoarcerea acasă.

— Nu vedeţi? Nu v-aţi dat seama? Sunt bolnav. Asta – a zis şi şi-a ridicat cracul pantalonilor – este sarcomul Kaposi. Ştiţi ce înseamnă?

A simţit cum îi urcă brusc sângele în cap, dar s-a stăpânit.

— Şi atunci de ce dracu’ nu sunteţi la spital? De ce nu vă trataţi? l-a întrebat înfuriată.

I-a spus:

— E doar o chestiune de timp, nu de loc. Şi dumneavoastră o să muriţi. Şi el o să moară – l-a arătat pe băiat, care, cu limba scoasă, încerca trucul cu bilele. Şi ei – a arătat cu capul în direcţia chelnerilor care strângeau de pe mese. De ce mi-ar păsa de un octombrie sau aprilie viitor? Ce mi-ar mai putea aduce nou, deosebit? O călătorie în plus? Un câştig la jocurile de noroc?

A tăcut o clipă, apoi a adăugat:

— Sunt liber, pot s-o fac în orice clipă.

— Nu înţeleg.

A privit-o ironic.

— Ba cred că înţelegi foarte bine.

Şi o clipă mai târziu:
— Mă intrigi. O decepţie în dragoste, nu-i aşa?
S-a pierdut o clipă cu firea. A băut o gură din pahar, gheaţa deja se topise.
— De-aia eşti atât de slabă, cenuşie şi amorţită. Încordată. Că doar ai bani să mănânci bine, să te duci la masaj. Ar trebui să înfloreşti.
A simţit o gheară dureroasă în gât şi a cuprins-o slăbiciunea, de parcă vorbele lui ar fi avut darul să o ridice de la pământ, să o facă să plutească în aer şi să o arunce mai încolo ca pe un gunoi.
— Du-te dracului, i-a spus şi asta a ajutat-o, în loc de durere – furie. Du-te dracului!
Dar el a prins-o de mână şi şi-a înfipt în ea degetele osoase, înfiorătoare, s-a aplecat spre ea pe deasupra mesei.
— Ce e aşa ruşinos în asta? Ce e rău? Că te-a părăsit cineva? Şi ce dacă? Părăseşte şi tu pe altcineva. Nu ai observat că eşti doar o verigă într-un lanţ de lepădaţi şi lepădători?
Şi-a smuls mâna din strânsoarea degetelor lui, apoi a spus stăpânit:
— Calmează-te, du-te la culcare. Eşti drogat.
Mâna de care o prinsese o ardea. S-ar fi ridicat bucuroasă şi s-ar fi dus să se spele. Atingerea unei alte persoane. Respingătoare, agresivă, diabolică. Dar nu s-a ridicat. Şi-a aprins o ţigară şi a atras fumul adânc în piept.
— Bineînţeles, a continuat ironic, oamenii sunt legaţi unii de alţii ca verigile unui lanţ, suntem înlănţuiţi unii de alţii ca nişte ocnaşi. A îl iubeşte pe B, dar B nu o iubeşte pe A, ci pe C. Dar pe C îl trage mai degrabă aţa spre D, iar D simte ceva pentru F sau G. Şi aşa mai departe. Uneori se întâmplă ca relaţia să fie reciprocă, şi atunci un asemenea cerc se desparte pentru o vreme de restul şi se rostogoleşte într-o direcţie numai de el ştiută. Dar mai devreme sau mai târziu se întorc la grămadă. În relaţiile astea simple se observă o regularitate tristă. Există indivizi de la baza acestei piramide, să zicem nişte A, care caută compania altuia, dar acesta tânjeşte după altcineva. Însă nimeni nu tânjeşte după A. Înţelegi? Sărmanul A. Şi mai există şi un Z, din vârful piramidei, spre care se îndreaptă mulţi vectori, dar care nu caută să fie cu nimeni. Arhetipalul Narcis, lumea îl venerează. Dacă Dumnezeu ar fi drept, l-ar uni pe Z cu A, închizând cercul şi îngăduindu-i să se rostogolească la infinit. Dar sunt prea mulţi oameni şi e prea complicat să acţionezi în acest sens. Ar putea întreprinde cineva o acţiune direcţionată asupra a şase milioane de factori din calculatorul cuiva? Cine s-ar dovedi cel mai iubit, cine cel mai detestat, ultimul dintre ultimi, viermele din putregai?
— Noapte bună, i-a spus şi s-a ridicat.
— Ştii în ce constă magia? a întrebat-o şi a continuat să vorbească, ignorând faptul că se îndepărtează, în numirea lucrurilor pe care le vezi.

Trebuie să forţezi omul să numească ceea ce are în faţa ochilor. În felul acesta creează fapte. Fiecare preferă să se ataşeze de o singură versiune a realităţii, chiar dacă versiunea respectivă este una falsă.

Urca spre bungalou, legănându-se uşor şi împingându-l de la spate pe băiat, care protesta. Alcoolul contorsiona cărarea.

S-a întins pe spate; pe patul vecin, băiatul citea supărat.

De departe se auzea zarvă, larmă, o simfonie de zgomote: zăngănit, huruit, bubuituri înăbuşite. Se rostogoleau de undeva de sus, din centrul insulei, din locul unde nu fusese niciodată, din zona stăpânită de junglă: plină de frunze căţărătoare, putrezite, copaci morţi, foşnete şi năluci. S-a ridicat în capul oaselor cu inima bătând să-i sară din piept, respirând superficial, gâfâind, de parcă trupul ei ar fi fost ciuruit ca o sită, iar aerul scăpa prin orificii în spaţiul înconjurător. A auzit un urlet şi i s-a părut că simte vibraţia a mii de paşi, vibraţia unei armate sălbatice şi haotice care coboară din munţi în vale, spre mare. Trosneau crengile rupte sub picioare, plesneau copacii sub presiunea mulţimii oarbe. Larma era a maimuţelor şi mârâitul era de la felul cum îşi rânjeau dinţii, asemenea unor câini turbaţi, în hărmălaia aceea i se părea că aude frânturi de cuvinte, voci pe jumătate omeneşti, bâlbâite, hârâite. Şi izbituri surde în copaci, de parcă cineva ar fi încercat să izbească în ei cu bâtele, şi un urlet care semăna cu un lung „uuuuuu”. Încremenită de frică, nu se putea urni din loc ca să închidă ferestrele şi uşa, să ferece micul castel filigranat şi să tragă zăvorul lax.

Avea impresia că vede atacul de sus, că zăreşte avalanşa întunecată, dinamică, pe care numai oceanul e în stare s-o zăgăzuiască. Maimuţe dezlănţuite, un şuvoi de şopârle zornăitoare, funiile de şerpi, viermi colcăitori, rozătoare mărunte, iar deasupra lor, ca flotila de aviaţie a vânătorilor, păsări fâlfâitoare şi fluturi de noapte delicaţi; tot ce a scăpat nevătămat, ce a rezistat până în clipa aceea în întunericul timpului umed. Şi nişte creaturi mai mari decât toate celelalte, cu formă umanoidă, similare cu gnomii, himere alcătuite din fragmente de corpuri animale şi omeneşti, golemi născuţi din noroiul ud, din resturile care putrezesc în bălţi – toate acestea coboară năvalnic în vale, deja nu mai mărşăluiesc, nici măcar nu mai aleargă, ci pur şi simplu cad, învârtejindu-se, o materie instabilă, năprasnică. I se părea că deasupra tuturor aude un sunet înăbuşit de flaut, două note simple, agasante, cântate alternativ, întreţesute monoton în materia vuietului general. Şi un chicot, pentru că în toată procesiunea aceea dezagreabilă era o anumită veselie, bucuria că te laşi cuprins de nebunie, bucuria prilejuită de apropierea mării, de putinţa de a strivi totul sub picioare, de violenţă şi distrugere.

Cu o mişcare precipitată a ajuns la patul băiatului şi l-a acoperit cu

trupul ei, lipindu-i capul de saltea şi încremenind în poziţia aceea, auzind hoarda trecând pe alături şi pereţii subţiri şi ajuraţi ai bungaloului zgâlţâindu-se. A simţit mirosul pătrunzător al animalelor, suflul boturilor gâfâinde, cu iz de ierburi fermentate, şi miasma apei stătute, a iazurilor pline de mormoloci, exalaţia sângelui dulce care se descompune şi a bolii, spermei, sudorii înţepătoare. Nu îndrăznea să se mişte, nici să-şi ridice capul, dar ştia că acum le-ar fi putut vedea prin ferestrele mici – boturile căscate, feţele turtite, păroase, albul ochilor, firişoarele de salivă, buzele rânjite ostil care dezgolesc dinţi ascuţiţi. Se îmbrânceau în întuneric, călcând totul în picioare, bătătorind pământul, scoicile aranjate mai devreme, rupând bariera, smulgând sfoara pe care întinsese lenjeria de corp la uscat, răsturnând scaunele de rafie şi găurind cu ghearele canapelele. Zornăitul sticlelor sparte, paharele zdrobite, străfulgerările lămpilor distruse.

Băiatul s-a smuls din îmbrăţişarea ei, apoi a împins-o cu putere, până şi-a venit în fire.

— Mama, ce s-a întâmplat? Ce faci? a strigat. Stătea aplecat deasupra ei, transpirat, supărat.

— Ce-ai păţit?

Femeia stătea pe jos.

— Scuză-mă. E în regulă, n-am păţit nimic. Scuză-mă.

Mike pusese lângă scenă şi o măsuţă: scheletul era din nuiele, blatul, din frunze de palmier. Se întorseseră şi scufundătorii, care acum îşi desfăceau echipamentele, bronzaţi, cu mişcările încetinite de apă şi soare.

A stabilit cu Mike ziua plecării. A sunat pe continent să-i rezerve loc la autobuz şi la hotel.

— Unde vă duceţi de aici? a întrebat-o, ţinând cuiele în dinţi.

I-a spus că se întoarce acasă şi lucrul acesta i-a adus alinare.

Kisz nu a apărut până la prânz. Şi-a imaginat că a murit în timpul nopţii. Acum stătea pe patul îngust din bungaloul găurit, iar şopârle foşnitoare săvârşeau pe corpul lui ritualuri de înmormântare zornăitoare. Şi-a imaginat că morfina nu l-a ajutat.

Dar şi-a făcut apariţia după-amiază. S-a aşezat la locul lui obişnuit, în colţul canapelei, şi a urmărit forfota lui Mike. Băiatul s-a repezit la el bucuros. Şi-au etalat instrumentarul magic şi acum băiatul exersa sub privirea vigilentă a prestidigitatorului. A coborât la ei, dar a trebuit să promită că se întoarce cu spatele şi nu trage cu ochiul.

După-amiază, a venit tânărul asistent al lui Kisz cu o cutie plină cu accesorii pentru spectacol. Avea pe faţă un zâmbet imobil şi se clătina uşor când mergea. Poate băuse peste măsură la despărţirea de insula

mare. Surescitat, băiatul proba pelerina şi jobenul care arătau grotesc, acoperindu-i corpul pe jumătate despuiat pe fundalul palmierilor şi nisipului.

Băiatul urma să fie scamatorul principal, reprezentaţia era a lui. Kisz, în pantaloni negri şi cămaşă indiană neagră, închisă până la gât, stătea în fotoliu. Îi vedea labele picioarelor întinse înainte, de data aceasta ascunse în pantofi de lac negri şi mâinile care se odihneau inert pe braţele fotoliului.

Publicul era format din vreo douăzeci de persoane: ea cu Mike, chelnerii, câţiva scufundători, perechea australiană şi refugiaţii: câteva femei scunde cu patru copii – în mod clar Mike îi rugase să vină. Soarele a intrat în apă şi s-a făcut imediat întuneric. Mike a aprins frumoasele lampioane roşii. Apoi lămpile au fost stinse şi numai în mijlocul scenei a apărut cercul de lumină al reflectorului manevrat de asistentul lui Kisz. Trebuie să fi făcut parte din aparatura folosită la reprezentaţiile de pe insula mare – arunca un cerc strălucitor de lumină, care şi-a schimbat într-o clipă culoarea din roşu în violet.

Şi atunci, în cercul de lumină, a apărut băiatul. Nu l-a recunoscut din primul moment – avea faţa machiată şi buzele acoperite cu ruj de culoare închisă, a înspăimântat-o grotesca asemănare cu Kisz. Părul lui lung şi blond era prins la spate şi acoperit de jobenul mare. Se uita cu atenţie la public, încruntat. Imediat, în spatele lui, a apărut Kisz, din nou cu obrajii îmbujoraţi, rujat şi hidos.

— Iată-l pe cel mai mare magician al insulelor Mării Chinei de Sud. Cine nu crede se va convinge imediat, a strigat.

Drept răspuns, băiatul a fluturat din pelerină şi a scos de cine ştie unde un mănunchi de batiste colorate care au căzut spectaculos, una câte una, pe nisip. În acel moment, Kisz a dus mâna la urechea băiatului şi în palma lui a apărut o minge albă.

— Orice magician care se respectă poartă în urechi multe mingi, a spus Kisz, şi australianul a râs zgomotos. Orice magician care se respectă creează ceva din neant şi preschimbă ceva în neant.

A pus mingea pe masă, în faţa băiatului, care a acoperit-o cu un pahar.

— Unde e mingea? a întrebat Kisz, iar vocea îi suna piţigăiat.

— Sub pahar, a răspuns Mike din public.

Băiatul a ridicat repede paharul şi, bineînţeles, mingea nu era acolo. A primit aplauze zgomotoase. Apoi a demonstrat scamatoria cu batistele legate una de alta, cu desfacerea ca prin farmec a nodurilor de pe şireturi şi cu ouăle extrase din joben sau buzunarele lui Kisz.

S-a relaxat.

Unul dintre chelneri, cel cu hamburgerii, a tras o carte de joc care a fost apoi băgată înapoi în teanc.

Băiatul s-a apropiat de spectatorii din primul rând şi a rugat-o pe australiană să amestece cărţile de joc. I-a făcut din ochi mamei lui cu subînţeles. A executat câteva mişcări agile deasupra pachetului de cărţi şi a extras impecabil cartea aleasă mai devreme de chelner. Alte aplauze. A mai făcut câteva scamatorii similare. Kisz se retrăsese în afara cercului de lumină şi stătea sprijinit de un stâlp de lemn cu braţele încrucişate. Faţa lui era doar o pată luminoasă în întuneric.

Toate scamatoriile de până atunci ar fi fost deja suficiente pentru a considera spectacolul un succes. Publicul a început să aplaude, dar au constatat că spectacolul nu se sfârşise. Kisz a ieşit din beznă şi a făcut un semn din mână asistentului său, care a aşezat în mijlocul cercului de lumină de pe scenă o ladă lungă din carton gros, care semăna la formă cu un sicriu.

— Iar acum, doamnelor şi domnilor, încununarea artei prestidigitaţiei. Tânărul nostru coleg ne demonstrează adevărata sa măiestrie. Nu oricui îi reuşeşte această scamatorie, de aceea vă rog să vă ţineţi respiraţia.

Cutia a fost ascunsă în spatele unei învelitori din material albastru strălucitor, ale cărei capete le ţineau în mâini băiatul şi asistentul. Kisz a dispărut în spatele ei. O clipă mai târziu, învelitoarea a căzut. Capul lui Kisz ieşea de la un capăt al lăzii, de la celălalt – labele picioarelor încălţate în pantofii de lac. Băiatul a luat fierăstrăul strălucitor pe care i l-a înmânat asistentul, a părut că ezită o clipă, apoi s-a apucat să taie lada în jumătate. Kisz făcea mutre groteşti, dădea ochii peste cap, apoi a ţipat, a scos limba şi a rămas nemişcat. În spatele publicului s-a auzit râsul nervos al unui copil oacheş. De sub zimţii herăstrăului care atingea acum pământul se prelingea pe nisip un firicel roşu de sânge.

Băiatul aştepta probabil aplauze, dar s-au auzit numai câteva murmure. Şi atunci, foarte repede, veselul, dar şovăielnicul asistent al lui Kisz a acoperit iar lada cu bucata de material – băiatul a făcut deasupra ei câteva mişcări magice. Şi când învelitoarea a fost înlăturată, Kisz s-a ridicat din ladă cu zâmbetul pe faţă. Asistentul lui l-a ajutat să se ridice. Acum răsunau aplauze, iar cei trei scamatori s-au înclinat cu graţie teatrală, exagerată în faţa publicului. Când au coborât de pe scenă, pentru o clipă a mai rămas pe ea pata de lumină rotundă a reflectorului, până când Mike l-a stins.

S-a simţit uşurată la gândul că reprezentaţia s-a sfârşit.

A urmat o cină pentru toată lumea. Chiar şi refugiaţii s-au alăturat celorlalţi cu această ocazie. Stăteau totuşi la o masă separată; copiii apucau cu mânuţele lor bucăţile gustoase de mâncare.

Băiatul şi-a scos fără tragere de inimă pelerina şi stătea acum aşezat lângă mama lui, prefăcându-se că mănâncă. Aduna felicitări şi bătăi uşoare pe spate. O privea triumfător cu sentimentul absolut al victoriei. Scormonea cu furculiţa în orez şi se vedea că repetă în gând secvenţele

magice; mingea apare în mâna goală, şiretul tăiat reînvie şi e din nou întreg, batistele individuale se înlănţuie. El vede totul cu alţi ochi, de jos în sus – din perspectiva aceea lucrurile arată altfel. Iată ce a învăţat: există două adevăruri – ceea ce este şi ceea ce ni se pare că este.

Mike a adus la masă multe cutii de bere slabă, iar australianul a comandat şampanie. Au aprins focuri de artificii.

Subiectul spectacolului a făcut loc treptat altor teme – a început Anul Maimuţei de Lemn. Va fi straniu şi imprevizibil ca maimuţa. Maia s-a ridicat şi s-a dus la Kisz, care stătea băgat în fotoliul lui, la fel ca înainte de spectacol: picioarele în pantofii de lac, mâinile nemişcate pe mânere.

— Şi eu plec, i-a spus.

Şi-au luat rămas bun de la distanţă – ea stând în picioare, el aşezat. A ridicat mâna într-un gest care ar fi vrut să însemne „la revedere”. S-a retras. Apoi a venit la el băiatul. I-a văzut cu coada ochiului discutând o clipă. Nu a auzit despre ce. A văzut doar că magicianul s-a aplecat deasupra băiatului, apoi l-a sărutat cu afecţiune pe frunte. A tresărit şi a simţit în sânge mii de ace. Stăpânindu-şi pornirea, l-a apucat pe băiat de mână. S-au întors la bungalou. L-a săpunit îndelung şi l-a frecat bine sub duş.

— Lasă-mă, o iei razna, ştii? a protestat, apoi a început să plângă, de parcă credea că toată puterea lui magică s-a scurs de pe el odată cu apa.

A strâns lucrurile încet şi cu grijă în cele două rucsacuri. A rulat hainele sul – aşa vor ocupa mai puţin loc. Pe măsuţă a pus paşapoartele, carnetele de vaccinuri, agenda cu orarul de zbor al avioanelor, un teanc de bancnote în trei valute, cărţile de credit şi alte mărunţişuri. În buzunarele exterioare ale rucsacurilor a băgat câteva scoici frumoase – contrabandă, şi câteva bucăţi de lemn şlefuite de ocean. Băiatul şi-a examinat cu regret colecţia de scoici. A hotărât să le ducă înapoi pe plajă.

Când băiatul a adormit, femeia a aşezat rucsacurile lângă uşă şi a ieşit pe terasă cu cartea. S-a aşezat cu picioarele întinse şi şi-a aprins o ţigară. Vedea de departe silueta mică a lui Mike – stingea luminile. Vedea bungalourile, ghemuite în vegetaţia tropicală, nişte adăposturi pentru corpurile mici, lipsite de apărare ale oamenilor, care se dizolvau în somn.

A deschis cartea. Citea distrată şi, în cele din urmă, oraşul rece din nord a început să dispară. Mai întâi a amuţit – tramvaiele alunecau silenţios, iar numerele lor s-au estompat, nu se mai auzea sunetul umed al paşilor pe caldarâmul strălucitor din pricina ploii, nu mai vuiau maşinile pe stradă, clopoţeii de la intrarea magazinelor tăceau.

Ceasurile din turnuri arătau orele exacte numai prin semne.

Apoi au început să se estompeze detaliile, cele mai mici, la drept vorbind neesenţiale: delimitarea simbolică a spaţiului verde cu ajutorul unui lanţ care semăna mai mult a bijuterie decât a gard, ramele de lemn ale vitrinelor magazinelor şi cartonaşele cu preţurile produselor, balustradele metalice ale balcoanelor acoperite cu pete de rugină, perdelele agăţate la ferestre şi cablurile care unesc ferestrele cu pădurea de antene de pe acoperişuri. Se dizolvau în umiditatea acoperişurilor şi turlele bisericilor. Oraşul se fărâmiţa în rafalele de vânt jilav, se risipea ca un mozaic neînsemnat format din pixeli microscopici, iar de sub el transpărea tot mai clar imaginea încă slabă, dar deja cunoscută, aproape statică a fundului mării, a coloniilor de anemone care pulsează imperceptibil în ritmul curenţilor pelagici şi a aricilor de mare solitari, cu ochiul lor bleumarin închis, fixând nemişcat cerul inexistent.

E o ţară pură, inocentă, un loc fără gânduri, fără oameni, fără amintiri. O ţară unde domnesc pravile simple pe care nu trebuie să le înţelegi, aici timpul este o undă care vine şi trece.

Locuitorii ei trăiesc în siguranţă absolută.

Dimineaţa devreme, înainte de micul dejun, după ce au strâns totul, au coborât amândoi pe plajă. De acolo a observat forfota de lângă bungaloul lui Kisz. Erau acolo Mike, asistentul magicianului şi alţi doi bărbaţi necunoscuţi. Şalupa lor era acostată la debarcader. O clipă mai târziu, tânărul asistent şi unul dintre cei doi străini au scos afară din bungalou corpul lui Kisz şi au coborât cu el pe cărare puţin mai jos, acolo unde, sub acoperişul de palmieri al restaurantului, îi aştepta o targă. Îl cărau ţinându-l de subsuori şi de sub genunchi. De la distanţa aceea putea doar să vadă că purta aceleaşi haine, închise până la ultimul nasture, din seara precedentă.

A întors încet capul şi l-a căutat cu privirea pe băiat – nu băgase de seamă nimic. Stătea ghemuit lângă colecţia lui de scoici şi le alegea pe cele mai frumoase, pe care dorea să le arunce înapoi în mare.

S-a apropiat de fiul ei liniştită, relaxată, brusc degajată, aproape fericită şi s-a aşezat lângă el, acoperind priveliştea tristă. A desenat cu degetul pe nisip modele şi au aranjat pe plajă scoicile în figuri circulare complicate până când Kisz a dispărut.

Două ore mai târziu, când îşi urcau lucrurile în şalupă, au văzut cum fluxul le spală mandalele. Scoicile, cuprinse de dor, se întorceau în mare.

Mai întâi au acostat la ţărmul continentului, apoi au mers iar ore întregi prin junglă. La apusul soarelui, istovit, băiatul a adormit cu capul pe umărul ei.

A văzut cum luminile autobuzului alunecă pe asfaltul încins şi

dezvăluie emisferele scenei mobile care înaintează în întuneric, căutându-şi neliniştită actorul. La periferia oraşului au pălit, apoi au dispărut de tot în strălucirea luminilor aeroportului.

Cuprins